

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษาชุมชนตำบลจำป่าหวาย อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ผลการศึกษามีดังต่อไปนี้

4.1 บริบทชุมชนที่ศึกษา

4.1.1 ประวัติความเป็นมา

บ้านสันกลาง หมู่ที่ 8 ตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลจำป่าหวาย อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา แต่เดิมรวมอยู่ในชุมชนบ้านหลายช่อง หมู่ที่ 5 ซึ่งได้แยกมาตั้งเป็นชุมชนบ้านสันกลาง หมู่ที่ 8 เมื่อปี พ.ศ. 2524 ซึ่งคำว่าสันกลาง หมายถึง อยู่ที่สูงกว่าที่อื่น โดยมีทำเนียบผู้ใหญ่บ้านเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2524 คือ นายหลง จอมภา เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรก นายแก้วมา เครือวัลย์ นายเดช จอมภา นายประพันธ์ จุมปูเครือ นายสรพันธ์ สารคุณ และนายจรัส ฝั้จิต เป็นผู้ใหญ่บ้าน ดำรงตำแหน่งตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 จนถึงปัจจุบันปี พ.ศ. 2553 ซึ่งปัจจุบันในชุมชนฯ มีครัวเรือนจำนวน 210 หลังคา มีประชากรทั้งหมด 702 คน แยกเป็นชาย 360 คน หญิง 342 คน

4.1.2 สภาพทางกายภาพของพื้นที่

1.) ลักษณะภูมิประเทศ

บ้านสันกลาง หมู่ที่ 8 ตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลจำป่าหวาย อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ห่างจากที่ว่าการอำเภอเมืองพะเยา 15 กิโลเมตร มีพื้นที่ทั้งหมด 2,989 ไร่ เป็นพื้นที่ทำการเกษตร 2,738 ไร่ และเป็นพื้นที่อยู่อาศัย 251 ไร่ สำหรับการคมนาคมเข้าหมู่บ้านมีหลายเส้นทาง สำหรับเส้นทางที่ชาวบ้านนิยมใช้มากที่สุด คือ เส้นทางหลวงหมายเลข 1 เส้นพะเยาเชียงราย แยกเข้าทางขวามือตรงสี่แยกแม่ต้า ทางหลวงหมายเลข 1021 (พะเยา-ดอกคำใต้) ผ่านบ้านแม่ต้า เลี้ยวขวาตรงสามแยกทางหลวงหมายเลข พย.4015 ถนนสายบ้านปิน-จำป่าหวาย ผ่านบ้านสันคองงาม หมู่ที่ 4 ตรงถนนเข้าตำบลจำป่าหวาย เข้าไประยะทางประมาณ 4 กิโลเมตร (ซึ่งสองข้างถนนที่ผ่านส่วนใหญ่จะเป็นทุ่งนา และบ้านเรือนที่อยู่อาศัย) หลังจากนั้นจะเป็นที่ตั้งของบ้านสันกลาง หมู่ที่ 8 และมีถนนคอนกรีตใช้เป็นทางเข้าซอย หรือตรอกต่าง ๆ ของหมู่บ้าน ประชาชนส่วนใหญ่ใช้รถมอเตอร์ไซด์ หรือรถยนต์ส่วนตัวเป็นพาหนะในการเดินทางเข้าออกหมู่บ้าน โดยมีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือติดต่อบ้านหมู่ที่ 7 บ้านบุญเรืองและ หมู่ที่ 13 บ้านใหม่ริมบึง ต.จำป่าหวาย
อ.เมือง จ.พะเยา

ทิศใต้ ติดกับบ้านหมู่ที่ 5 บ้านหลายช่อง และบ้านดาวเรือง หมู่ที่ 1 ต.จำป่าหวาย อ.เมือง
จ.พะเยา

ทิศตะวันออก ติดกับ เขตตำบลดอกคำใต้ อ.ดอกคำใต้ จ.พะเยา

ทิศตะวันตก ติดกับเขตบ้านแม่ตำบุญโยง ต.แม่ตำ อ.เมือง จ.พะเยา

ลักษณะพื้นที่ของบ้านสันกลาง เป็นที่ราบลุ่มที่มีความอุดมสมบูรณ์ เหมาะสำหรับการ
ทำการเกษตร โดยเฉพาะทำนาข้าว ซึ่งประชากรในพื้นที่มีการทำการเกษตรกันอย่างกว้างขวาง
เช่น ข้าวนาปี หอมแดง กระเทียม และข้าวโพด ฯลฯ สภาพดินเป็นดินร่วนปนเหนียวการระบาย
น้ำไม่ดีเท่าที่ควร พื้นที่การเกษตรส่วนใหญ่ไม่มีระบบชลประทานของรัฐฯ มีเฉพาะพื้นที่
การเกษตรบางส่วนเท่านั้นที่มีระบบชลประทานของรัฐฯ

2.) ลักษณะภูมิอากาศ

ลักษณะภูมิอากาศเป็นแบบมรสุมมี 3 ฤดู คือ

ฤดูร้อนเริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคม – มิถุนายน อากาศจะร้อนอบอ้าว อุณหภูมิ
โดยเฉลี่ยทั่วไปในช่วงฤดูร้อนประมาณ 38.07 องศาเซลเซียส

ฤดูฝนเริ่มตั้งแต่เดือนกรกฎาคม – ตุลาคม มีฝนตกชุกหนาแน่นมีปริมาณน้ำฝน
เฉลี่ย 1,045.23 มิลลิเมตร

ฤดูหนาวเริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน – กุมภาพันธ์ มีอากาศหนาวถึงหนาวจัดอุณหภูมิ
เฉลี่ยอยู่ระหว่าง 16 องศาเซลเซียส ลงไปจนถึง 6 องศาเซลเซียส

3.) แหล่งน้ำที่สำคัญ

แหล่งน้ำที่สำคัญที่ชุมชนบ้านสันกลางได้รับประโยชน์ จากการที่มนุษย์สร้าง
ขึ้นได้แก่ เขื่อนหรืออ่างเก็บน้ำแม่ตำ ตั้งอยู่ที่ ตำบลแม่ตำ อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ซึ่งเป็น
อ่างเก็บน้ำ ที่ถูกสร้างขึ้นตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อให้
ชาวบ้าน และเกษตรกร ได้มีน้ำไว้ใช้อย่างพอเพียง รวมทั้งสามารถใช้เป็นแหล่งทำมาหากินได้
อีกด้วย ซึ่งลำน้ำที่ไหลลงสู่อ่างเก็บน้ำแม่ตำ เป็นลำน้ำขนาดเล็ก เกิดจากตาน้ำบนคอยในตำบล
แม่กา โดยอยู่ทางทิศใต้ของอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ซึ่งบริเวณต้นน้ำเป็นป่าที่ค่อนข้างอุดม
สมบูรณ์พอสมควร จากนั้นก็ไหลผ่านตำบลแม่กา ตำบลแม่ตำ ตำบลจำป่าหวาย และไหลไป
รวมกับแม่น้ำอิงที่อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา สภาพพื้นที่ของชุมชนบ้านสันกลางลาดเอียง จาก
ทางทิศใต้ลงมาทางทิศเหนือของชุมชนเล็กน้อย ชุมชนบ้านสันกลางไม่มีพื้นที่ป่าไม้แต่อย่างใด
ซึ่งทรัพยากรที่สำคัญของหมู่บ้านสันกลาง ก็คือที่ทำกินที่เป็นที่นา และส่วนใหญ่ของพื้นที่

สามารถทำการเกษตรได้เฉพาะในฤดูฝนเท่านั้น มีพื้นที่ส่วนน้อยที่สามารถปลูกกระเทียม เพื่อจำหน่ายในช่วงปลายเดือนพฤศจิกายน ถึงเดือนกุมภาพันธ์ และหอมแดงเพื่อจำหน่ายในช่วงปลายเดือนมีนาคม ถึงเดือนมิถุนายน โดยอาศัยน้ำจากอ่างเก็บน้ำแม่ดำ ซึ่งเป็นระบบชลประทานของรัฐ ที่ไหลผ่านพื้นที่การเกษตรของชุมชนบางส่วนเท่านั้น

4.) สภาพภายในหมู่บ้าน

บ้านสันกลาง หมู่ที่ 8 ต.จำป่าหวาย อ.เมือง จ.พะเยา เป็นหมู่บ้านขนาดปานกลาง มีจำนวน 210 หลังคาเรือน แบ่งเป็นหลังคาเรือนที่มีประชากรอยู่จริงจำนวน 205 ครัวเรือน และมีบ้านว่างจำนวน 5 หลังคาเรือน ซึ่งบ้านว่างเหล่านี้ เจ้าของบ้านได้ไปทำงานภายนอกหมู่บ้าน เช่น กรุงเทพฯ และเชียงใหม่ เป็นต้น เป็นระยะเวลาช้านานแล้ว แต่บ้านว่างทุกหลังๆ มีคนคอยดูแล ซึ่งส่วนใหญ่มักเป็นญาติพี่น้องที่ดั่งบ้านเรือนอยู่ใกล้กัน

พื้นที่ส่วนใหญ่ในหมู่บ้านแบ่งเป็นพื้นที่เกษตรกรรม และบริเวณที่ตั้งของบ้านเรือน มีการดั่งบ้านเรือนเป็นกลุ่ม ส่วนใหญ่บ้านที่มีความสัมพันธ์ทางเครือญาติ จะดั่งบ้านเรือนใกล้กัน ลักษณะบ้านเรือนส่วนใหญ่เป็นบ้านไม้ชั้นเดียว ยกพื้นสูงมีรั้วกันในแต่ละหลังคาเรือน สภาพบ้านเรือนมีความมั่นคงถาวร ชาวบ้านในหมู่บ้านส่วนใหญ่บริโภคน้ำจากบ่อน้ำสาธารณะในชุมชนฯ และใช้บริการน้ำประปาของหมู่บ้านในการอุปโภค เพราะน้ำประปาดังกล่าวฯ ไม่สามารถบริโภคได้ เพราะยังไม่มียระบบการกรองให้สะอาดอย่างดีพอ นอกจากนั้นชาวบ้านส่วนใหญ่จะมีภาชนะที่กักเก็บน้ำฝน เพื่อไว้ใช้ในการบริโภค และอุปโภคในครัวเรือน และแทบทุกครัวเรือนของชุมชนฯ จะมีพันธ์หอมแดงที่หุบน้ำยาแล้วแขวนอยู่ในบริเวณบ้าน เพื่อนำไปขยายพันธ์และเพราะปลูกต่อไป

ภายในหมู่บ้านมีจำนวน 5 ซอย คือ ซอย 12 - 15 และซอย 17 แต่ละซอยเป็นถนนคอนกรีต ภายในหมู่บ้านไม่มีไฟกิ่งของภาครัฐ แต่มีไฟกิ่งของหมู่บ้านและไฟกิ่งจากบ้านเรือน ซึ่งจะเปิดปิดตามใจเจ้าของบ้าน ในชุมชนฯ จะมีโรงเรียนอยู่จำนวน 1 โรงเรียน คือ โรงเรียนบ้านจำป่าหวาย ซึ่งเป็นโรงเรียนขยายโอกาสที่เปิดระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

5.) ทรัพยากรอื่น ๆ ที่สำคัญ

ทรัพยากรอื่น ๆ ที่สำคัญ ของชุมชนบ้านสันกลาง ก็คือที่ทำกินที่เป็นที่นา ซึ่งส่วนใหญ่จะทำการเกษตรได้เฉพาะในฤดูฝนเท่านั้น นอกจากนั้นทางชุมชนฯ ยังมีสระน้ำสาธารณะขนาด 8 ไร่ ซึ่งปัจจุบันใช้เป็นแหล่งเลี้ยงปลาของหมู่บ้าน และใช้น้ำเพื่อทำการผลิตปุ๋ยหมักชีวภาพของกลุ่มฯ วิชาหกิจผู้ผลิตปุ๋ยหมักฯ ในชุมชนบ้านสันกลาง สำหรับสิ่งก่อสร้างต่าง ๆ ที่เป็นถาวรวัตถุในชุมชนบ้านสันกลางฯ ได้แก่ศาลาประชาคม หรือศูนย์เยาวชน อาคารเก็บต้นหญ้าและอุปกรณ์ต่าง ๆ ยุ้งฉางข้าว อาคารที่ทำการของกลุ่มออมทรัพย์ และอาคารของกลุ่ม

ปู๋ยฯ รวมถึงโรงเรียนขยายโอกาสบ้านจำปาหวาย เป็นต้น สำหรับสิทธิในที่ดินทำกินของเกษตรกรในชุมชนฯ เกษตรกรมีที่ดินเป็นของตนเอง จำนวน 124 ครัวเรือน (จากครัวเรือนเกษตรกรในชุมชนฯ ทั้งหมด 175 ครัวเรือน) พื้นที่ทำการเกษตร 2,738 ไร่ เช่าที่ดินทำกิน จำนวน 51 ครัวเรือน พื้นที่ 1,375 ไร่ ขนาดพื้นที่ถือครองที่ดิน (แสดงดังตารางที่ 4.1)

ตารางที่ 4.1 ขนาดพื้นที่ถือครองและจำนวนครัวเรือนที่ถือครองที่ดินทำการเกษตร

พื้นที่ถือครอง (ไร่)	จำนวนครัวเรือน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
ไม่มี	51	29.0
1 - 5	35	20.0
6 - 10	50	28.6
11 - 15	18	10.3
16 - 20	4	2.3
21 - 25	5	2.9
26 - 30	8	4.6
31 - 35	3	1.7
36 - 40	0	0.0
41 - 45	1	0.6

ที่มา: จากการสำรวจ

4.1.3 สภาพทางเศรษฐกิจ สังคม

1.) สภาพทางเศรษฐกิจของชุมชนฯ

1.1) การประกอบอาชีพของประชากร

สำหรับการประกอบอาชีพของประชากรบ้านสันกลาง อาชีพหลักของประชากรคือ การทำนา ซึ่งมีจำนวน 175 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 83.3 ของครัวเรือนทั้งหมด อาชีพรับจ้างทั่วไป 30 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 14.3 ของครัวเรือนทั้งหมด และรับราชการ 5 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 2.4 ของครัวเรือนทั้งหมด อาชีพรองคือ การรับจ้างทั่วไปทั้งในภาคการเกษตร และนอกภาคการเกษตร จำนวน 45 ครัวเรือน รายได้เฉลี่ยของประชากรในบ้านสันกลาง ประมาณปีละ 30,000 บาท ต่อครัวเรือน หรือประมาณเดือนละ 2,500 บาทต่อครัวเรือน โดยรายได้ส่วนใหญ่มาจากภาคเกษตร และรายได้จากการรับจ้าง สำหรับการออมของประชากรในหมู่บ้านมีน้อย เนื่องจากมีรายได้ค่อนข้างต่ำและบางช่วงก็ว่างงานสมาชิกในหมู่บ้านจึงค่อนข้างยากจน แทบทุกครัวเรือนในหมู่บ้านมีหนี้สิน ทั้งกองทุนหมู่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์ และธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์

1.2) องค์การทางเศรษฐกิจในชุมชน

ในหมู่บ้านสันกลางมีการรวมกลุ่มๆ ต่าง ๆ ของสมาชิกในชุมชนฯ เช่น กลุ่มออมทรัพย์ ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ. ศ 2546 เพื่อให้สมาชิกในชุมชนฯ รู้จักการออมและมีแหล่งเงินทุนหมุนเวียนภายในชุมชนฯ กลุ่มเกษตรกรผลิตปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพ ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ. ศ 2550 เพื่อรวมตัวกันในการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ เพื่อใช้ในการเกษตรของสมาชิกในชุมชนฯ และช่วยลดต้นทุนทางการเกษตร กลุ่มผู้ฉางข้าว ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ. ศ 2551 เพื่อให้สมาชิกเกษตรกรในชุมชนฯ รู้จักการพึ่งพาตนเอง และร่วมกันสร้างภูมิคุ้มกันทางด้านอาหาร ในชุมชนฯ และกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรผลิตน้ำปู ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2552 เพื่อเป็นอาชีพเสริมให้กับสมาชิกแม่บ้านเกษตรกรในชุมชนฯ และเป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่ครอบครัว พร้อมทั้งเป็นการกำจัดปูนาที่เป็นศัตรูของต้นข้าวในนาข้าว กลุ่มปุ๋ยเคมี ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2549 เพื่อรวมตัวกันในการซื้อปุ๋ยเคมี เพื่อใช้ในการเกษตรของสมาชิกในชุมชนฯ นอกจากนี้ยังมีคณะกรรมการบริหารประปาหมู่บ้าน คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และคณะกรรมการในโครงการ SML (แสดงดังตารางที่ 4.2)

ตารางที่ 4.2 กลุ่มๆ ต่าง ๆ ในหมู่บ้านสันกลางฯ

รายชื่อกลุ่มๆ	ปีที่ก่อตั้ง	บทบาทต่อชุมชน
กลุ่มออมทรัพย์	2546	ทำให้สมาชิกในชุมชนฯ รู้จักการออมและมีแหล่งเงินทุนหมุนเวียน
กลุ่มเกษตรกรผลิตปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพ	2550	ทำให้สมาชิกในชุมชนฯ มีปุ๋ยหมักอินทรีย์เพื่อใช้ในการเกษตรและช่วยลดต้นทุนทางการเกษตรของตนเอง
กลุ่มผู้ฉางข้าว	2551	ทำให้สมาชิกในชุมชนฯ รู้จักการพึ่งพาตนเองและร่วมกันสร้างภูมิคุ้มกันทางด้านอาหารภายในชุมชนฯ
กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรผลิตน้ำปู	2551	สร้างรายได้ให้กับสมาชิกแม่บ้านเกษตรกรในชุมชนฯ และช่วยกำจัดปูนาในนาข้าว
กลุ่มปุ๋ยเคมี	2549	เพื่อรวมตัวกันในการซื้อปุ๋ยเคมี เพื่อใช้ในการเกษตรของสมาชิกในชุมชนฯ

ที่มา : จากการสัมภาษณ์นายจรัส ใฝ่จิต ผู้ใหญ่บ้านของบ้านสันกลาง วันที่ 27 มีนาคม 2553

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

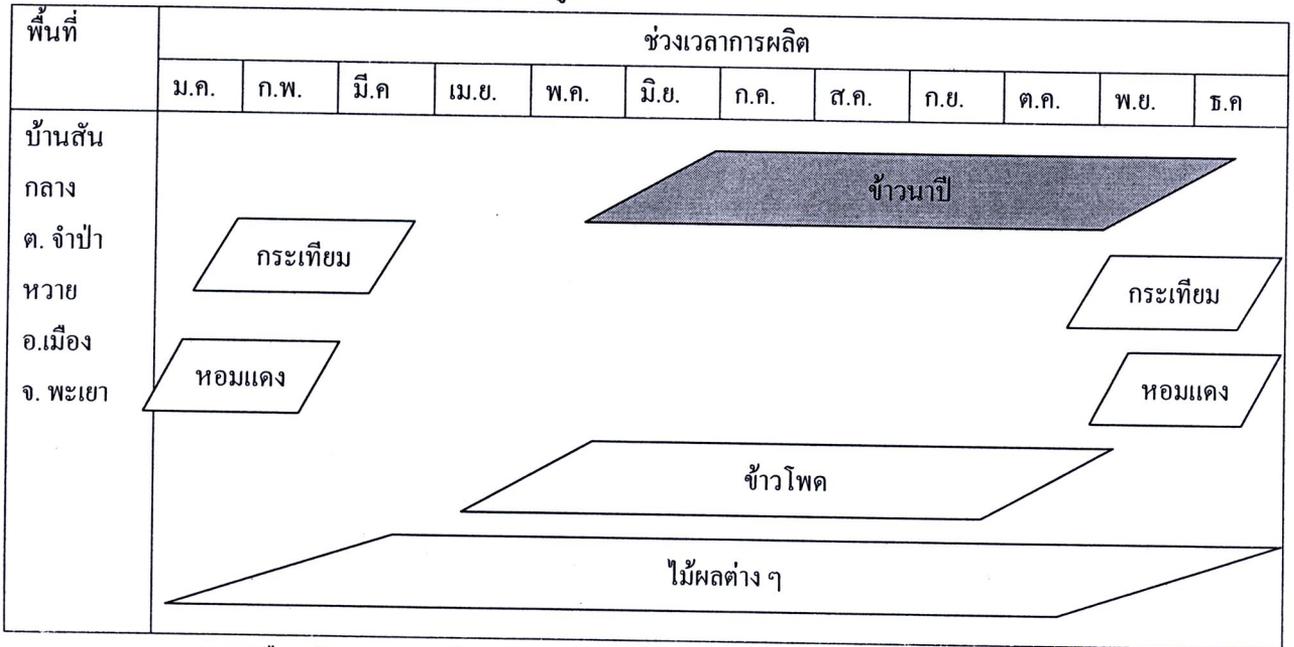
รายชื่อกลุ่มฯ	ปีที่ก่อตั้ง	บทบาทต่อชุมชน
คณะกรรมการบริหารประปาหมู่บ้าน	2545	ทำให้สมาชิกในหมู่บ้านฯ มีน้ำใช้ที่สะอาด
คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน	2547	พิจารณาการกู้ยืมเงินจากกองทุนของหมู่บ้านฯ
คณะกรรมการในโครงการ SML	2548	พิจารณาโครงการที่เหมาะสมให้กับหมู่บ้าน และช่วยบริหารโครงการ

ที่มา : จากการสัมภาษณ์นายจรัส ใฝ่จิต ผู้ใหญ่บ้านของบ้านสันกลาง วันที่ 27 มีนาคม 2553

การผลิตภาคเกษตร มีการทำนาปลูกข้าวนาปีในฤดูฝน ส่วนใหญ่จะปลูกข้าวเจ้าไว้จำหน่าย (ร้อยละ 70) ปลูกข้าวเหนียวไว้บริโภค (ร้อยละ 30) เกษตรกรในชุมชนฯ นิยมปลูกข้าวพันธุ์หอมมะลิ 105 กข. 6 และ กข. 15 เพื่อจำหน่ายให้กับโรงสี พ่อค้าในท้องถิ่น และจำหน่ายธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) หลังทำนาจะมีการปลูกกระเทียม และขยายพันธุ์หอมแดง (พฤศจิกายน ถึง กุมภาพันธ์) ปลูกหอมแดงเพื่อจำหน่าย (มีนาคม ถึง พฤษภาคม) และปลูกข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ในช่วงเดือนพฤษภาคมถึงพฤศจิกายน นอกจากนี้ยังปลูกไม้ผล และไม้ยืนต้นบ้าง ได้แก่ มะม่วง มะขาม และไม้สัก ดังแผนภาพที่ 4.1

สำหรับการทำปศุสัตว์ในพื้นที่ของชุมชนฯ สมัยก่อนเลี้ยงโค กระบือ ไว้ใช้ในงานเกษตร แต่ต่อมามีการเลี้ยงน้อยลง เนื่องจากพื้นที่ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์มีน้อยลง และพื้นที่นาก็มีการปลูกพืชเศรษฐกิจหลังนาข้าว คือ กระเทียมและหอมแดง ส่วนใหญ่จึงเป็นการเลี้ยงสัตว์เพื่อการบริโภคและการค้า เช่น ปลา ไก่พื้นเมือง กบรวมถึงโค เป็นต้น ซึ่งในปัจจุบันปี พ.ศ. 2553 จำนวนโคที่เป็นของส่วนรวมหรือของชุมชนฯ มีจำนวน 36 ตัว ซึ่งเบื้องต้นชุมชนฯ ได้โคมาจากโครงการของรัฐบาลฯ จำนวน 3 ตัว และมีปัญหาพื้นที่ที่เป็นทุ่งหญ้าของชุมชนฯ มีปริมาณน้อย จึงได้ใช้วิธีจ้างคนนอกชุมชนเลี้ยงมาจนถึงปัจจุบัน สำหรับการเลี้ยงปลามีการเลี้ยงที่เป็นโครงการฯ ของชุมชนฯ ที่เลี้ยงในพื้นที่สระน้ำสาธารณะ ขนาด 8 ไร่และของสมาชิกในชุมชนฯ เอง จำนวน ร้อยละ 10 ของครัวเรือนที่มีอาชีพเป็นเกษตรกรในจำนวนทั้งหมด 175 ครัวเรือน ซึ่งมีจำนวนค่อนข้างน้อยเพราะเผชิญปัญหาเรื่องต้นทุนอาหารปลาที่มีราคาแพง

แผนภาพที่ 4.1 การผลิตภาคเกษตรของหมู่บ้านสันกลาง

หมายเหตุ พืชหลัก พืชรอง

ที่มา : องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านจำป่าหวาย, 2553.

2.) สภาพทางสังคมของชุมชนฯ

2.1) ประชากรและโครงสร้างประชากรของชุมชนฯ

สำหรับประชากรและโครงสร้างประชากรของชุมชนบ้านสันกลาง ซึ่งปัจจุบันในชุมชนฯ มีครัวเรือนจำนวน 210 หลังคา มีประชากรทั้งหมด 702 คน แยกเป็นชาย 360 คน หญิง 342 คน ซึ่งพบว่า ประชากรช่วงอายุ 45 - 49 ปี มีจำนวนมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 13.82 รองลงมาคือช่วงอายุ 50 - 54 ปี คิดเป็นร้อยละ 9.83 ส่วนประชากรที่มีน้อยที่สุด คือ ช่วงอายุ 65 - 69 ปี และ 80 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 1.99 ซึ่งในอนาคตมีแนวโน้มที่ชุมชนบ้านสันกลางจะมีประชากรวัยผู้สูงอายุมีจำนวนมากกว่าผู้ดูแลวัยผู้สูงอายุ (ดังตารางที่ 4.3 และแผนภูมิที่ 4.1)

ตารางที่ 4.3 ช่วงอายุของสมาชิกในหมู่บ้านสันกลาง

กลุ่มอายุ (ปี)	ชาย		หญิง		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
แรกเกิด - 4	26	3.70	15	2.14	41	5.84
5 - 9	16	2.28	15	2.14	31	4.42
10 - 14	22	3.13	17	2.42	39	5.56
15 - 19	29	4.13	21	2.99	50	7.12

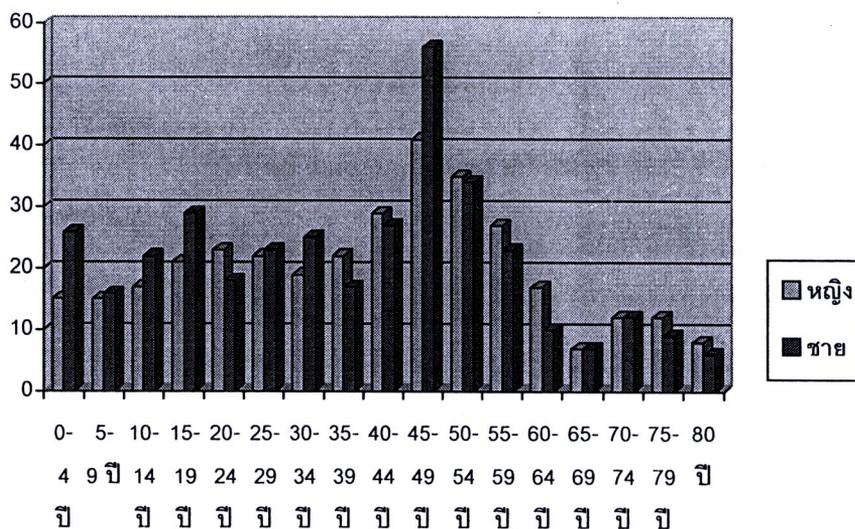
ที่มา : จากการสำรวจ

ตารางที่ 4.3 (ต่อ)

กลุ่มอายุ (ปี)	ชาย		หญิง		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
20 - 24	18	2.56	23	3.28	41	5.84
25 - 29	23	3.28	22	3.13	45	6.41
30 - 34	25	3.56	19	2.71	44	6.27
35 - 39	17	2.42	22	3.13	39	5.56
40 - 44	27	3.85	29	4.13	56	7.98
45 - 49	56	7.98	41	5.84	97	13.82
50 - 54	34	4.84	35	4.99	69	9.83
55 - 59	23	3.28	27	3.85	50	7.13
60 - 64	10	1.43	17	2.42	27	3.85
65 - 69	7	1.00	7	1.00	14	1.99
70 - 74	12	1.71	12	1.71	24	3.42
75 - 79	9	1.28	12	1.71	21	2.99
80 ขึ้นไป	6	0.15	8	1.14	14	1.99
รวม	360	51.28	342	48.72	702	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ

แผนภูมิที่ 4.1 ตารางแสดงร้อยละจำนวนประชากร บ้านสันกลาง หมู่ที่ 8 ตำบลจำป่าหวาย อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

ที่มา : จากการสำรวจ

สำหรับระดับการศึกษาของสมาชิกในหมู่บ้านสันกลาง ตำบลจำปาหวาย อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา พบว่าประชากรเกือบครึ่งเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 คิดเป็นร้อยละ 42.31 รองลงมาคือ ไม่เรียน คิดเป็นร้อยละ 16.10 และเรียนจบชั้นปริญญาโทน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 0.28 (ดังตารางที่ 4.4)

ตารางที่ 4.4 ระดับการศึกษาสูงสุดของสมาชิกในหมู่บ้านสันกลาง

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
ไม่ได้ศึกษา	113	16.10
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4	80	11.40
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6	297	42.31
ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น	77	10.97
ชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย	68	9.69
อนุปริญญา	29	4.13
ปริญญาตรี	36	5.13
ปริญญาโท	2	0.28
รวม	702	100.00

ที่มา : จากการสำรวจ

2.2) องค์กรทางศาสนา

สมาชิกทุกคนในหมู่บ้านนับถือศาสนาพุทธและในหมู่บ้านสันกลางมี วัดบุญเรือง เป็นองค์กรทางศาสนาที่สำคัญในหมู่บ้าน และเป็นศูนย์รวมจิตใจและกระทำ กิจกรรมต่าง ๆ ภายในหมู่บ้าน ทั้งด้านศาสนา และกิจกรรมอื่น ๆ เช่น ใช้บริเวณพื้นที่หลังวัด เป็นศูนย์เด็กเล็ก เป็นต้น

2.3) วัฒนธรรมประเพณีและความเชื่อ

หมู่บ้านสันกลางมีวัฒนธรรมและประเพณีที่สำคัญ เช่น ประเพณีวัน สงกรานต์ วันขึ้นปีใหม่ วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา เพราะในหมู่บ้านมีสมาชิกที่เป็นผู้สูงอายุ ก่อนข้างมาก

4.1.4 ระบบสาธารณูปโภคและบริการสาธารณะ

การคมนาคม ถนนในหมู่บ้านศูนย์กลาง สายหลักและซอยต่าง ๆ เป็นถนนคอนกรีต
น้ำกินน้ำใช้ บ้านศูนย์กลางมีประปาหมู่บ้านแต่ไม่มีระบบการกรองน้ำให้สะอาด
สมาชิกในหมู่บ้านฯ จึงใช้น้ำประปาดังกล่าวในการอุปโภค ส่วนน้ำ
บริโภคสมาชิกของหมู่บ้านส่วนใหญ่ใช้น้ำบาดาล หรือน้ำบ่อของ
หมู่บ้าน มีส่วนน้อยที่ซื้อน้ำเป็นถังสำหรับบริโภค

ไฟฟ้า บ้านศูนย์กลางทุกครัวเรือน มีไฟฟ้าใช้

การโทรคมนาคม ครัวเรือนมีโทรศัพท์ 120 ครัวเรือน ในหมู่บ้านมีโทรศัพท์
สาธารณะ 2 เครื่อง

สถานพยาบาล สถานีนามัยของตำบลจำป่าหวาย อยู่ใกล้หมู่บ้านมากที่สุด คือ
ตั้งอยู่หมู่ที่ 1 บ้านดาวเรืองห่างจากหมู่บ้าน 1 กิโลเมตร

โรงเรียน บ้านศูนย์กลางเป็นสถานที่ตั้งของโรงเรียนขยายโอกาสบ้านจำป่าหวาย
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

4.2 ผลการศึกษาการสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้กับสมาชิกในชุมชนบ้านสันกลางฯ

4.2.1 แนวทางการสร้างกระบวนการเรียนรู้ ฯ เพื่อให้เกิดการระเบิดจากข้างใน

สำหรับผลของการดำเนินการสร้างกระบวนการเรียนรู้ เพื่อให้เกิดการระเบิดจากข้างใน และเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้อง เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ให้กับสมาชิกในชุมชนบ้านสันกลาง มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การลงพื้นที่และค้นหาทีมงาน พร้อมทั้งคณะทำงานในระดับต่าง ๆ

สำหรับการลงพื้นที่และค้นหาทีมงาน พร้อมทั้งคณะทำงานในระดับต่าง ๆ เช่น ผู้นำ คณะกรรมการ กลุ่มพ่อบ้าน แม่บ้าน กลุ่มเยาวชน และกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชนฯ ตลอดจนถึงหน่วยงานภาคีต่าง ๆ เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลจำป่าหวาย สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองพะเยา และสำนักงานเกษตรอำเภอเมืองพะเยา เป็นต้น โดยมีขั้นตอนในการดำเนินงานดังต่อไปนี้

(1) ทางคณะทีมงานของโครงการวิจัยฯ ได้เข้าพบผู้นำ และคณะกรรมการชุมชนบ้านสันกลางฯ ในเบื้องต้น เพื่อเข้าชี้แจงวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัยฯ และยื่นหนังสือขออนุญาตเข้าพื้นที่ และขอความร่วมมือในการขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งหาแนวทางวางแผนร่วมกันในการพัฒนาชุมชนบ้านสันกลางฯ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

(2) ทางคณะทีมงานของโครงการวิจัยฯ ได้ยื่นหนังสือขออนุญาตเข้าพื้นที่ ชี้แจงรายละเอียดของโครงการฯ และแสวงหาร่วมมือกับหน่วยงานภาคีต่าง ๆ และผู้นำในระดับตำบลจำป่าหวาย เช่น นายกองการบริหารส่วนตำบล กำนันตำบลจำป่าหวาย สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองพะเยา และสำนักงานเกษตรอำเภอเมืองพะเยา เป็นต้น

2. การเตรียมความพร้อม เวทีในการเปิดตัวและสร้างความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

โดยจัดให้มีเวทีในชุมชนฯ จำนวน 4 ครั้ง โดยได้จัดร่วมกับหน่วยงานภาคีต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นการยกระดับจิตสำนึกสาธารณะในท้องถิ่น หรือชุมชนร่วมกัน พร้อมทั้งเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และค้นหาแนวทางในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ของชุมชนฯ ร่วมกัน

(1) เวทีครั้งที่ 1 เป็นเวทีสำหรับการเปิดตัวโครงการวิจัยฯ และสร้างความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พร้อมทั้งพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในโครงการวิจัยฯ

ซึ่งผลจากการจัดเวทีชี้แจงวัตถุประสงค์และรายละเอียดของโครงการวิจัยฯ ทางคณะทีมงานของโครงการวิจัยฯ ได้รับความร่วมมือจากกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ทุก ๆ กลุ่มฯ

พร้อมทั้งยินดีและมีความกระตือรือร้นที่จะเข้าร่วม หาแนวทางขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านสันกลาง ตำบลจำป่าหวาย อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ซึ่งในการจัดเวทีในโครงการวิจัยฯ ได้มีสมาชิกของชุมชนฯ เข้าร่วมเวทีดังกล่าว จำนวน 175 ครัวเรือน ซึ่งครัวเรือนดังกล่าวทำอาชีพเกษตรกรรม ในจำนวนทั้งหมด 210 ครัวเรือน เพราะมีบางส่วนที่ติดภารกิจเพราะมีอาชีพรับจ้างและรับราชการไม่สามารถเข้าร่วมในเวทีในวันเวลาดังกล่าวได้ แต่จากการติดตามและพูดคุยของคณะทีมงานโครงการวิจัยฯ ในตอนหลัง สมาชิกของครัวเรือนต่าง ๆ ที่เหลือของชุมชนบ้านสันกลางยินดีเข้าร่วมโครงการวิจัยฯ ดังกล่าว นอกจากนั้นทางโครงการวิจัยฯ นายองค์การบริหารส่วนตำบลและกำนันตำบลจำป่าหวาย อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ได้เสนอแนะวิธีการพัฒนาชีวิต โดยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้กับสมาชิกในชุมชนบ้านสันกลาง ซึ่งได้นำเสนอรายละเอียดในภาคผนวกก.

(2) **เวทีครั้งที่ 2** เป็นเวทีในการค้นหาและบ่งชี้อัตลักษณ์ และความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมเศรษฐกิจ จุดขายของชุมชนและของกลุ่มฯ เศรษฐกิจ และระดับเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนบ้านสันกลางฯ

สำหรับผลของการมีเวทีในชุมชนฯ เพื่อค้นหาและบ่งชี้อัตลักษณ์และความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมเศรษฐกิจ จุดขายของชุมชนและของกลุ่มฯ เศรษฐกิจ และระดับเศรษฐกิจพอเพียงในเบื้องต้น พบว่าชุมชนบ้านสันกลางฯ เป็นชุมชนเกษตรกรรม และต้องการมีอาชีพเสริมนอกเหนือจากการทำการเกษตรตามฤดูกาลให้กับสมาชิกในครัวเรือน มีการดำเนินชีวิตแบบพอเพียงพร้อมทั้งสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

ซึ่งจากการมีเวทีดังกล่าว สรุปได้ว่าตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบันบ้านสันกลาง หมู่ที่ 8 ตำบลจำป่าหวาย เป็นหมู่บ้านเกษตรกรรมและต้องการมีอาชีพเสริมให้กับสมาชิกในครัวเรือน มีการดำเนินชีวิตแบบพอเพียงและสามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

สำหรับสินค้าหลักทางด้านเกษตรของสมาชิกในชุมชนบ้านสันกลางฯ ที่ส่วนใหญ่ได้จำหน่ายให้กับตลาดภายนอกชุมชนฯ คือ ข้าวเปลือก หอมแดง และกระเทียม เป็นต้น

มีกลุ่มเศรษฐกิจ หรือกองทุนในหมู่บ้านฯ เช่น กองทุนเงินล้าน กลุ่มออมทรัพย์บ้านสันกลางฯ และกลุ่มผู้ขังข้าวหรือกองทุนข้าวเปลือก เป็นต้น

ซึ่งการให้บริการของกองทุนต่าง ๆ ส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นให้บริการแก่สมาชิกภายในชุมชนฯ มีส่วนน้อยที่จำหน่ายไปยังภายนอกชุมชนฯ เช่น ข้าวเปลือก บางส่วนที่เหลือจากการที่สมาชิกของกลุ่มฯ ได้ขีมนไปบริโภคในครัวเรือน (เพราะสมาชิกของกลุ่มฯ มีครัวเรือนต่าง ๆ จำนวนมากที่ได้เก็บข้าวเปลือกไว้ในปริมาณที่น้อยกว่าปริมาณการบริโภคตลอดทั้งปี)

ส่วนสินค้าที่มีการผลิตหรือแปรรูปจากผลิตผลและวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร ที่ได้มีการรวมกลุ่มๆ ของสมาชิกเกษตรกรในชุมชนๆ โดยมีการรวมกลุ่มๆ หรือก่อตั้งเป็น วิสาหกิจชุมชนๆ มีดังต่อไปนี้

- 1) กลุ่มเกษตรกรผลิตปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพ
- 2) กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรผลิตและจำหน่ายน้ำปูบ้านสันกลางๆ

ซึ่งการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของทั้งสองกลุ่มๆ จะมุ่งเน้นจำหน่ายและให้บริการแก่สมาชิก ภายในชุมชนๆ เป็นหลัก โดยเฉพาะกลุ่มเกษตรกรผลิตปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพที่ทำกรขาย ให้กับสมาชิกของกลุ่มๆ เท่านั้นและขายผลิตภัณฑ์ คือ ปุ๋ยหมักๆ ในราคาต้นทุน คือ ราคา 0.50 บาท/กิโลกรัม ซึ่งต่ำกว่าราคาขายในท้องตลาดซึ่งมีราคา 5 บาท/กิโลกรัม ซึ่งมีผลิตภัณฑ์ส่วน น้อยที่จำหน่ายไปยังภายนอกชุมชนๆ เช่น ผลิตภัณฑ์น้ำปู

ส่วนการทำปศุสัตว์ในพื้นที่ สมัยก่อนมีการเลี้ยงโค กระบือ ไว้ใช้ในการเกษตร แต่ ต่อมามีการเลี้ยงน้อยลงเป็นอย่างมาก เนื่องจากพื้นที่ที่เป็นทุ่งหญ้าหรือป่าแพะน้อยลง เพราะ พื้นที่ดังกล่าวกลายเป็นพื้นที่เพาะปลูกพืชเศรษฐกิจของชุมชนๆ คือ ข้าวโพดและพื้นที่นาก็มี การปลูกพืชเศรษฐกิจหลังนาข้าว คือ กระเทียมและหอมแดง เป็นต้น จึงทำให้ไม่มีพื้นที่สำหรับ การเลี้ยงสัตว์เหมือนเช่นอดีตที่ผ่านมา ดังนั้นการเลี้ยงสัตว์ในชุมชนๆ จึงมีการเลี้ยงค่อนข้างน้อย มาก โดยส่วนใหญ่เลี้ยงสัตว์เพื่อการบริโภคและการค้า เช่น ปลา ไก่พื้นเมือง กบ และสุกร รวมถึงโค เป็นต้น ซึ่งในปัจจุบันปี พ.ศ 2553 จำนวนโคที่เป็นของส่วนรวม หรือของชุมชนๆ มี จำนวน 36 ตัว ซึ่งในเบื้องต้นชุมชนๆ ได้โคมาจากโครงการของรัฐบาลๆ จำนวน 3 ตัว และมี ปัญหาพื้นที่ที่เป็นทุ่งหญ้าของชุมชนๆ มีปริมาณน้อย จึงได้ใช้วิธีจ้างคนนอกชุมชนๆ เลี้ยง สำหรับการเลี้ยงปลาทั้งการเลี้ยงที่เป็นโครงการๆ ของชุมชนๆ ที่เลี้ยงในพื้นที่สระน้ำ สาธารณะ ขนาด 8 ไร่ และของสมาชิกในชุมชนๆ เอง จำนวน ร้อยละ 10 ของครัวเรือนที่มี อาชีพเป็นเกษตรกรในจำนวนทั้งหมด 175 ครัวเรือน ซึ่งมีจำนวนค่อนข้างน้อยเพราะเผชิญ ปัญหาเรื่องต้นทุนอาหารสัตว์ที่มีราคาแพงและต้องซื้อมาจากภายนอกชุมชนๆ

(3) **เวทีครั้งที่ 3** เป็นเวทีในการสร้างความรู้ ความเข้าใจในหลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียง และหาแนวทางร่วมกันในการน้อมนำเอาหลักปรัชญาฯ ดังกล่าวๆ มา ประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตประจำวัน ของสมาชิกในชุมชนบ้านสันกลางๆ ให้กว้างขวางมาก ขึ้น พร้อมทั้งมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในเวทิดังกล่าว ระหว่างคณะทีมงานนักวิจัย ผู้นำ คณะกรรมการ พ่อบ้าน แม่บ้าน และเยาวชนของชุมชนๆ

สำหรับการจัดเวทีในครั้งนี้ 3 ในชุมชนบ้านสันกลางๆนี้ ทางโครงการวิจัยฯ ได้ทำการ จัดเวทิดังกล่าวๆ ขึ้น โดยแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม เพราะเป็นเวทีในระดับกลุ่มย่อย คือ ระหว่างทาง

คณะทีมงานของโครงการวิจัยฯ กับสมาชิกในแต่ละกลุ่มฯ ของชุมชนฯ เช่น กลุ่มแม่บ้าน พ่อบ้าน และกลุ่มเยาวชน เป็นต้น ซึ่งทางคณะทีมงานของโครงการวิจัยฯ ได้รับความร่วมมือในระดับที่มากขึ้น จากกลุ่มเป้าหมายแต่ละกลุ่มฯ ที่เป็นสมาชิกในชุมชนฯ ทั้งการอบรม และสร้างความรู้ความเข้าใจ พร้อมทั้งแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รวมถึงการเสนอแนะแนวทางในการดำเนินการพัฒนาชุมชนฯ ร่วมกันในโครงการวิจัยฯ โดยมีรายละเอียดในภาคผนวก ก.

(4) **เวทีครั้งที่ 4** เวทีในการทบทวนความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับหลักของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ให้กับสมาชิกในชุมชนบ้านสันกลางฯ พร้อมทั้งมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นร่วมกัน ในการหาแนวทางขับเคลื่อนการพัฒนาฯ ทั้งในระดับของตนเอง ครอบครัว และชุมชนฯ หลังจากคณะทีมงานของโครงการวิจัยฯ ได้พาผู้นำ คณะกรรมการ และสมาชิกของชุมชนบ้านสันกลาง พร้อมทั้งเจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง ได้ไปทำการศึกษาดูงาน ณ ชุมชนบ้านคอกบัว หมู่ที่ 4 ตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ซึ่งเป็นชุมชนต้นแบบที่มีการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้อย่างยั่งยืน และได้รับรางวัลชนะเลิศระดับประเทศ ซึ่งในเวทีสรุปผลหลังจากได้ทำการศึกษาดูงานชุมชนต้นแบบฯ ของโครงการวิจัยฯ ในครั้งนี้ ผู้นำและสมาชิกในชุมชนบ้านสันกลาง ได้มีการลงมติดำเนินการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนฯ ร่วมกันทั้งในระดับของตนเอง ครอบครัว และชุมชนฯ โดยมีรายละเอียดในภาคผนวก ก.

3. การศึกษาดูงานชุมชนต้นแบบ ที่ได้น้อมนำเอาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาพัฒนา และขับเคลื่อนกิจกรรมพัฒนาต่าง ๆ ในชุมชนได้อย่างยั่งยืน

สำหรับการศึกษาดูงานชุมชนบ้านคอกบัว ตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ซึ่งเป็นชุมชนต้นแบบ ที่ได้น้อมนำเอาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาพัฒนา และขับเคลื่อนกิจกรรมพัฒนาต่าง ๆ ในชุมชนได้อย่างยั่งยืน และเป็นชุมชนเศรษฐกิจพอเพียง ที่ได้รับรางวัลชนะเลิศระดับประเทศได้รับถ้วยพระราชทานพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในการจัดประกวดในครั้งที่ 2 เพื่อเป็นการสร้างความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และก่อให้เกิดความตระหนักที่มากขึ้น ให้กับสมาชิกในชุมชนบ้านสันกลาง โดยคณะทีมงานวิจัยของโครงการฯ ได้จัดกิจกรรมศึกษาดูงานชุมชนต้นแบบดังกล่าวฯ โดยมีรายละเอียดในภาคผนวก ก.

4. การตรวจสอบตนเอง และการประเมินความคิดเห็นของผู้นำ คณะกรรมการ และสมาชิกของชุมชนฯ เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการจัดการที่ยั่งยืน

สำหรับการตรวจสอบตนเอง และการประเมินความคิดเห็นของผู้นำ คณะกรรมการ และสมาชิกของชุมชนบ้านสันกลาง หมู่ที่ 8 ตำบลจำป่าหวาย อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา เกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการจัดการที่ยั่งยืน ซึ่งผลการศึกษานำเสนอ ออกเป็นส่วน ๆ ดังนี้

4.1 การตรวจสอบตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

สำหรับผลของการตรวจสอบตนเองตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของสมาชิกในชุมชนบ้านสันกลางฯ ซึ่งสรุปได้ดังนี้

ความพอประมาณ สำหรับหลักของความพอประมาณ สมาชิกในชุมชนบ้านสันกลางฯ ที่เข้าร่วมในโครงการวิจัยฯ ส่วนใหญ่ตอบว่า คือ การพอใจในสิ่งที่ตนเองมีอยู่ และไม่ฟุ้งเฟ้อ มีการลดรายจ่ายในครัวเรือน (ปลูกผัก เลี้ยงปลา/เลี้ยงไก่ เป็นต้น) และพยายามพึ่งพาเทคโนโลยีที่มีอยู่ในบ้าน และในชุมชนเป็นหลัก ส่วนหลักการในการทำการเกษตร ซึ่งเป็นอาชีพหลักของคนในชุมชนฯ ควรทำเกษตรกรรมจากเล็กไปใหญ่ ง่ายไปหายาก ใช้พื้นที่ เวลาและทุนน้อย มีผลตอบแทนที่เหมาะสม ใช้สติและปัญญามองที่ทรัพยากร ศักยภาพและพลังของตัวเอง ให้มีความคุ้มค่ากับระดับความสามารถและศักยภาพของตนเองเป็นหลัก

ความมีเหตุผล สำหรับหลักของความมีเหตุผล สมาชิกในชุมชนบ้านสันกลางฯ ที่เข้าร่วมในโครงการวิจัยฯ ส่วนใหญ่ตอบว่ามีค่อนข้างน้อย เพราะในปัจจุบันตนเองและสมาชิกส่วนใหญ่ในชุมชนฯ ยังคงมีการทำการเกษตรโดยการปลูกพืชเชิงเดี่ยวอยู่มาก และในช่วงกลางปีพ.ศ. 2553 ที่ผ่านมา ก็มีปัญหาในเรื่องราคาผลผลิตตกต่ำ ทั้งหอมแดง พักทอง รวมถึงโรคพืชระบาด ทำให้ประเด็นของความมีเหตุผลในการทำการเกษตร ซึ่งเป็นอาชีพหลักของตนเอง และสมาชิกในชุมชนฯ ยังมีค่อนข้างน้อย แต่หลังจากที่ได้มีโอกาสทัศนศึกษาดูงานชุมชนต้นแบบที่มีการพัฒนาชุมชนฯ ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และมีการทำการเกษตรผสมผสาน และมีการเลี้ยงสัตว์ และมีการแปรรูปพืชผลทางด้านเกษตรของสมาชิกภายในชุมชนฯ ร่วมกัน ก็ทำให้สมาชิกของชุมชนบ้านสันกลาง เริ่มมีความเข้าใจ มั่นใจมากขึ้นกับแนวทางดังกล่าวฯ และเริ่มมีการร่วมคิดที่จะมีการวางแผนการผลิต (เลี้ยงปลา จัดทำธนาคารลูกปลาลูกกบ รวมถึงการทำ หรือผลิตอาหารสัตว์ภายในชุมชนฯ ร่วมกัน เพราะปัจจุบันในชุมชนฯ มีวัตถุดิบเพื่อใช้ในการผลิตสินค้าดังกล่าว เช่น ข้าวโพด ปลายข้าว รำอ่อน เป็นต้น ซึ่งเป็นผลผลิตที่ได้จากการเกษตรในพื้นที่ ซึ่งตั้งแต่อดีตมาจนถึงปัจจุบันได้ทำการจำหน่ายสินค้าเกษตรดังกล่าวให้กับ

พ่อค้าคนกลางไปสู่ตลาดข้างนอก และได้ราคาผลผลิตทางการเกษตรดังกล่าวฯ ก่อนข้างต่ำ) เพื่อให้ตนเองมีพอกินพอใช้ รวมถึงมีจุดมุ่งหมายที่จะทำการเกษตรแบบทฤษฎีใหม่ ด้วยความรู้จริง ปฏิบัติได้ เข้าใจปัจจัยทั้งพื้นที่ แหล่งน้ำ การจัดการ การเลือกพืชเพาะปลูก และความคิด ที่ต้องประสานสอดคล้องกันด้วยความเป็นเหตุและผลอยู่ตลอดเวลา

การสร้างภูมิคุ้มกัน สำหรับหลักของการสร้างภูมิคุ้มกัน สมาชิกในชุมชนบ้านสันกลางส่วนใหญ่ ตอบว่าตนเองจะพยายามที่จะเรียนรู้และมุ่งมั่นให้มากขึ้น เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติจริง และให้เกิดผลการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง โดยการฟื้นคืนความอุดมสมบูรณ์ให้กับพื้นที่ทำกิน เช่น สมาชิกในชุมชนบ้านสันกลางฯ ที่ทำปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพจะพยายามขยายกิจกรรมทำปุ๋ยหมักฯ ในชุมชนให้มากขึ้น เพื่อนำไปใช้ในพื้นที่การเกษตรและลดการใช้ปุ๋ยเคมี และจะร่วมกันเรียนรู้และดำเนินการผลิตน้ำหมักชีวภาพในการกำจัดศัตรูพืช เพื่อใช้แทนสารเคมีฯ เพื่อนำไปสู่การกลับมาของความหลากหลายทางชีวภาพ และเป็นฐานทุนของช่องทางการมีวิถีการผลิตและบริโภคแบบพึ่งพาตนเองอีกครั้ง เช่นในอดีตที่ผ่านมา เพื่อให้สามารถรองรับความเปลี่ยนแปลงได้อย่างเข้มแข็งมากขึ้น พร้อมทั้งจะดำรงชีวิตตามฐานะ มีอาหารการกินได้ทุกวัน ไม่เลือกหรือเกียจงาน และมีความใกล้ชิดกันในครอบครัวและชุมชนฯ มากขึ้น

เงื่อนไขความรู้ (รอบรู้ รอบคอบ ระมัดระวัง) สมาชิกในชุมชนฯ ส่วนใหญ่ตอบว่าจะพยายามมุ่งมั่นในการเป็นนักเรียนรู้ เป็นนักปฏิบัติในการแสวงหาความรู้อย่างไม่หยุดนิ่ง ใช้ปัญญาไตร่ตรอง ไคร่ครวญ ทำจริง ลงมือจริง เรียนรู้จากสิ่งที่ทำ สังเกตสิ่งรอบข้าง ต้องสั่งสมความรู้ จนประสบความสำเร็จในการประกอบอาชีพการเกษตรของตนเอง และทำการเกษตรกรรมแบบยั่งยืน และคงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของท้องถิ่น ซึ่งเป็นชุมชนชนบทในภาคเหนือตอนบนของประเทศไทย

เงื่อนไขคุณธรรม (ซื่อสัตย์สุจริต มีสติปัญญา ขยันอดทน แบ่งปัน) สมาชิกในชุมชนฯ ส่วนใหญ่ตอบว่า ต้องยึดหลักศาสนาธรรม มาประกอบการดำรงชีวิต ด้วยการเจริญสติ มุ่งมั่น ซื่อสัตย์ ไม่เอารัดเอาเปรียบ แบ่งปัน ไม่โลภ เจือจานสู่ผู้อื่น ซึ่งหลักการที่ต้องยึดเหนี่ยวไว้ คือ อริยสัจสี่ และอิทธิบาทสี่ ซึ่งสมาชิกในชุมชนบ้านสันกลางได้มีมติร่วมกันในที่ประชุมของเวทีในโครงการวิจัยฯ ว่าจะร่วมกันฟื้นฟูการสร้างบรรทัดฐานของชุมชนฯ ในการนำเอาหลักการดังกล่าวฯ มายึดเหนี่ยวจิตใจ และนำมายึดถือปฏิบัติอย่างแน่วแน่อยู่ตลอดเวลา

4.2 การประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการจัดการที่ยั่งยืน

สำหรับการประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการจัดการที่ยั่งยืน โดยได้แบ่งออกเป็น 4 ส่วนดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลที่ศึกษาประกอบด้วยเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และรายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือนของกลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วม โครงการวิจัยฯ และตอบแบบประเมิน ผลการศึกษาได้นำเสนอ มีรายละเอียดดังตารางที่ 4.5

เพศ ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ที่เข้าร่วม โครงการวิจัยฯ เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 61.7 และเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 38.3

อายุ ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ที่เข้าร่วม โครงการวิจัยฯ มีอายุมากกว่า 50 ขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 50.3 รองลงมาคืออายุ 41-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 38.9 และอายุ 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 9.7

ระดับการศึกษา ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ที่เข้าร่วม โครงการวิจัยฯ มีระดับการศึกษาประถมศึกษาปีที่ 4 คิดเป็นร้อยละ 66.8 รองลงมาคือระดับมัธยมศึกษาปีที่ 3 คิดเป็นร้อยละ 14.3 และระดับการศึกษาประถมศึกษาปีที่ 6 คิดเป็นร้อยละ 9.1

อาชีพ ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ที่เข้าร่วม โครงการวิจัยฯ มีอาชีพเกษตรกร

รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ที่เข้าร่วม โครงการวิจัยฯ มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 2,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 41.7 รองลงมาคือมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 2,001 – 3,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 22.3 และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน 3,001 – 4,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 15.4

รายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือน ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ที่เข้าร่วม โครงการวิจัยฯ มีรายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 2,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 29.2 รองลงมาคือมีรายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือน 2,001 – 3,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 22.3 และรายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือนสูงกว่า 5,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 19.4

ตารางที่ 4.5 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ และรายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือน (n = 175)

ข้อมูล	การจำแนกข้อมูล	จำนวน (คน)	ร้อยละ
เพศ	ชาย	67	38.3
	หญิง	108	61.7
อายุ	ต่ำกว่า 21 ปี	0	0.0
	21-30 ปี	2	1.1
	31-40 ปี	17	9.7
	41-50 ปี	68	38.9
	มากกว่า 50 ปีขึ้นไป	88	50.3
ระดับการศึกษาสูงสุด	ประถมศึกษาและต่ำกว่า	133	75.9
	มัธยมศึกษา	37	21.2
	อนุปริญญา	0	0.0
	ปริญญาตรีหรือสูงกว่า	5	2.9
อาชีพ	เกษตรกรรวม	175	100.0
รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	ต่ำกว่า 2,000 บาท	73	41.7
	2,001- 3,000 บาท	39	22.3
	3,001- 4,000 บาท	27	15.4
	4,001- 5,000 บาท	15	8.6
	มากกว่า 5,000 บาท	21	12.0
รายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือน	ต่ำกว่า 2,000 บาท	51	29.2
	2,001- 3,000 บาท	39	22.3
	3,001- 4,000 บาท	27	15.4
	4,001- 5,000 บาท	24	13.7
	มากกว่า 5,000 บาท	34	19.4

ส่วนที่ 2 ผลการประเมินความรู้ความเข้าใจต่อหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

สำหรับข้อมูลเกี่ยวกับความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง ที่ทำการศึกษาประกอบไปด้วยทั้งหมด 29 ประเด็น ผลการศึกษานำเสนอในตารางที่ 4.6

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ที่เข้าร่วม โครงการวิจัยฯ มีความรู้ความเข้าใจต่อความหมายหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในประเด็นต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องเป็นอย่างดี โดยมีรายละเอียดทั้งหมดของผลการศึกษาดังต่อไปนี้

1. กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจต่อความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงในประเด็นสามารถพึ่งพาตัวเองได้ โดยกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 97.7 มีความรู้ความเข้าใจต่อความหมายหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในประเด็นดังกล่าวฯ ได้อย่างถูกต้อง

2. กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจต่อความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงในประเด็น ให้ความสำคัญขากจน โดยกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 96.0 มีความรู้ความเข้าใจต่อความหมายหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในประเด็นดังกล่าวฯ ได้อย่างถูกต้อง

3. กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจต่อความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงในประเด็นให้พอมีพอกินและมีสัมมาอาชีพ โดยกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 100.0 มีความรู้ความเข้าใจต่อความหมายหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในประเด็นดังกล่าวฯ ได้อย่างถูกต้อง

4. กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจต่อความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงในประเด็นให้มีชีวิตที่เรียบง่าย ประหยัด ไม่ฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย โดยกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 100.0 มีความรู้ความเข้าใจต่อความหมายหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในประเด็นดังกล่าวฯ ได้อย่างถูกต้อง

5. ประเด็นให้ยึดทางสายกลาง รู้จักพอดีและพอใช้ โดยกลุ่มตัวอย่าง 91.4 มีความรู้ความเข้าใจต่อความหมายหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในประเด็นดังกล่าวฯ ได้อย่างถูกต้อง

6. กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจต่อความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงในประเด็นให้ปลูกผักสวนครัวรั้วกินได้ทุกบ้าน โดยกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 100.0 มีความรู้ความเข้าใจต่อความหมายหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในประเด็นดังกล่าวฯ ได้อย่างถูกต้อง

7. กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจต่อความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงในประเด็นประกอบอาชีพด้วยความถูกต้องสุจริต โดยกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 100.0 มีความรู้ความเข้าใจต่อความหมายหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในประเด็นดังกล่าวฯ ได้อย่างถูกต้อง

8. กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจต่อความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงในประเด็นแข่งขันให้ได้ผลประโยชน์สูงสุด โดยกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 85.7 มีความรู้ความเข้าใจต่อความหมายหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในประเด็นดังกล่าวฯ ได้อย่างถูกต้อง

9. กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจต่อความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงในประเด็น ปฏิบัติตามหลักศาสนา โดยกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 100.0 มีความรู้ความเข้าใจต่อความหมายหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในประเด็นดังกล่าวฯ ได้อย่างถูกต้อง

10. กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจต่อความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงในประเด็น การปฏิบัติตนในแนวทางที่ดี ลดละสิ่งชั่วให้หมดสิ้นไป โดยกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 82.3 มีความรู้ความเข้าใจต่อความหมายหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในประเด็นดังกล่าวฯ ได้อย่างถูกต้อง

11. กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจต่อความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงในประเด็น ประหยัด คัดทอนค่าใช้จ่าย ลดละความฟุ่มเฟือยในการดำรงชีวิตอย่างจริงจัง โดยกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 92.0 มีความรู้ความเข้าใจต่อความหมายหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในประเด็นดังกล่าวฯ ได้อย่างถูกต้อง

12. เศรษฐกิจพอเพียงใช้ได้ในการเกษตรเท่านั้น ภาคธุรกิจอุตสาหกรรมไม่สามารถนำไปใช้ได้ โดยกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 77.2 มีความรู้ความเข้าใจต่อความหมายหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในประเด็นดังกล่าวฯ ได้อย่างถูกต้อง

13. เศรษฐกิจพอเพียง คือ การพึ่งตนเอง 100% และปิดประเทศไม่ค้าขายกับประเทศใด โดยกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 94.3 มีความรู้ความเข้าใจต่อความหมายหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในประเด็นดังกล่าวฯ ได้อย่างถูกต้อง

14. เศรษฐกิจพอเพียงไม่ควรนำเข้าเครื่องจักร เทคโนโลยีจากต่างประเทศ โดยกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 60.0 มีความรู้ความเข้าใจต่อความหมายหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในประเด็นดังกล่าวฯ ได้อย่างถูกต้อง

15. การทำให้สำเร็จด้วยคุณธรรมสร้างความสงบสุข คือความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง โดยกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 89.7 มีความรู้ความเข้าใจต่อความหมายหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในประเด็นดังกล่าวฯ ได้อย่างถูกต้อง

16. กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจต่อความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงในประเด็นใช้ศักยภาพที่มีอยู่ให้เต็มที่ พัฒนาศักยภาพพื้นที่ที่มีอยู่ให้สูงขึ้นและหลากหลายมากขึ้น โดยกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 98.3 มีความรู้ความเข้าใจต่อความหมายหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในประเด็นดังกล่าวฯ ได้อย่างถูกต้อง

17. กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจต่อความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงในประเด็นพึ่งพาตนเองเป็นหลัก รวมตัวกันและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 93.7 มีความรู้ความเข้าใจต่อความหมายหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในประเด็นดังกล่าวฯ ได้อย่างถูกต้อง

18. กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจต่อความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงในประเด็น เนื้ออาหาร ระหว่างสมาชิกชุมชนทำให้เกิดพลังทางสังคม โดยกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 98.3 มีความรู้ความเข้าใจต่อความหมายหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในประเด็นดังกล่าวฯ ได้อย่างถูกต้อง

19. กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจต่อความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงในประเด็น แสงหากำไร โดยการเอาเปรียบผู้บริโภคหรือผิดกฎหมาย โดยกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 100.0 มีความรู้ความเข้าใจต่อความหมายหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในประเด็นดังกล่าวฯ ได้อย่างถูกต้อง

20. ในระบบเศรษฐกิจพอเพียงไม่ควรกู้เงิน โดยกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 61.7 มีความรู้ความเข้าใจว่าไม่ใช่ความหมายในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

21. กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจต่อความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงในประเด็น ควรเก็บเงินไว้เฉย ๆ ไม่ควรนำเงินออกไปลงทุน โดยกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 89.7 มีความรู้ความเข้าใจต่อความหมายหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในประเด็นดังกล่าวฯ ได้อย่างถูกต้อง

22. กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจต่อความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงในประเด็น ใช้เหตุผลที่รอบคอบในการดำเนินการหรือตัดสินใจด้านต่าง ๆ โดยกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 100.0 มีความรู้ความเข้าใจต่อความหมายหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในประเด็นดังกล่าวฯ ได้อย่างถูกต้อง

23. กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจต่อความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงในประเด็น ไม่ควรซื้อสินค้าโดยใช้บัตรเครดิต โดยกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 56.0 มีความรู้ความเข้าใจว่าเป็นความหมายในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

24. เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องการไม่ลงทุนเพิ่ม โดยกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 62.3 มีความรู้ความเข้าใจต่อความหมายหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในประเด็นดังกล่าวฯ ได้อย่างถูกต้อง

25. เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องการประหยัดค่าใช้จ่ายน้อยลง โดยกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 98.9 มีความรู้ความเข้าใจต่อความหมายหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในประเด็นดังกล่าวฯ ได้อย่างถูกต้อง

26. เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำแนวคิดไปใช้ในการดำรงชีวิตได้ โดยกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 100.0 มีความรู้ความเข้าใจต่อความหมายหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในประเด็นดังกล่าวฯ ได้อย่างถูกต้อง

27. ในประเด็นเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำไปใช้ในการทำงานได้ โดยกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 100.0 มีความรู้ความเข้าใจต่อความหมายหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในประเด็นดังกล่าวฯ ได้อย่างถูกต้อง

28. สำหรับในประเด็นเศรษฐกิจพอเพียงไม่ควรกู้ยืมเงินเพื่อใช้ในการศึกษาของบุตรหลาน โดยมีกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 97.1 มีความรู้ความเข้าใจว่าไม่ใช่ความหมายในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

29. กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ความเข้าใจต่อความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงในประเด็นควรเสาะแสวงหาความรู้และพัฒนาตนเองและชุมชนฯ อย่างต่อเนื่อง โดยกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 100.0 มีความรู้ความเข้าใจต่อความหมายหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในประเด็นดังกล่าวฯ ได้อย่างถูกต้อง

จากผลการศึกษาจึงสรุปได้ว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจต่อความหมายหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างถูกต้อง ในจำนวน 26 ประเด็นดังต่อไปนี้ 1) สามารถพึ่งพาตัวเองได้ 2) ให้พื้นที่ความยากจน 3) ให้พอมีพอกินและมีสัมมาอาชีพ 4) หนีชีวิตที่เรียบง่าย ประหยัด ไม่ฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย 5) ให้ยึดทางสายกลาง รู้จักพอดีและพอใช้ 6) ให้ปลูกผักสวนครัวรั้วกินได้ทุกบ้าน 7) ประกอบอาชีพด้วยความถูกต้องสุจริต 8) ไม่ใช่การแข่งขันให้ได้ผลประโยชน์สูงสุด 9) ปฏิบัติตามหลักศาสนา 10) การปฏิบัติตนในแนวทางที่ดี ลดละสิ่งชั่วให้หมดสิ้นไป 11) ประหยัด อดทนค่าใช้จ่าย ลดละความฟุ่มเฟือยในการดำรงชีวิตอย่างจริงจัง 12) เศรษฐกิจพอเพียงใช้ได้ทั้งในภาคการเกษตรและภาคธุรกิจอุตสาหกรรม 13) เศรษฐกิจพอเพียงไม่ใช่การพึ่งตนเอง 100% และปิดประเทศไม่ค้าขายกับประเทศใด 14) เศรษฐกิจพอเพียงควรใช้เครื่องจักร เทคโนโลยีในประเทศก่อนที่จะนำเข้าจากต่างประเทศ 15) การทำให้สำเร็จด้วยคุณธรรมสร้างความสงบสุข คือความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง 16) ใช้ศักยภาพที่มีอยู่ให้เต็มที่ พัฒนาศักยภาพพื้นที่ที่มีอยู่ให้สูงขึ้นและหลากหลายมากขึ้น 17) พึ่งพาตนเองเป็นหลัก รวมตัวกันและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน 18) เอื้ออาทร ระหว่างสมาชิกชุมชนทำให้เกิดพลังทางสังคม 19) ไม่แสวงหากำไร โดยการเอาเปรียบผู้บริโภคหรือผิดกฎหมาย 20) เศรษฐกิจพอเพียงไม่ใช่การเก็บเงินไว้เฉย ๆ ไม่ควรนำเงินออมไปลงทุน 21) ใช้เหตุผลที่รอบคอบในการดำเนินการหรือตัดสินใจด้านต่าง ๆ 22) เศรษฐกิจพอเพียงไม่ใช่เป็นเรื่องของการไม่ลงทุนเพิ่ม 23) เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องการประหยัดค่าใช้จ่ายน้อยลง 24) เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำแนวคิดไปใช้ในการดำรงชีวิตได้ 25) เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำไปใช้ในการทำงานได้ 26) ควรเสาะแสวงหาความรู้และพัฒนาตนเองและชุมชนฯ อย่างต่อเนื่อง

นอกจากนั้นผลการศึกษายังสรุปได้ว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ยังมีความรู้ความเข้าใจต่อความหมายหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงจำนวนอีก 3 ประเด็นซึ่งเป็นประเด็นทางการเงิน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้ 1) ระบบเศรษฐกิจพอเพียงควรกู้ยืมเงินเพื่อใช้ในการศึกษาของบุตรหลาน 2) ระบบเศรษฐกิจพอเพียงควรกู้เงิน และ 3) ระบบเศรษฐกิจพอเพียงควรซื้อสินค้าโดยใช้บัตรเครดิต ซึ่งความรู้ความเข้าใจต่อความหมายหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในประเด็นดังกล่าวฯ ของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นความรู้ความเข้าใจที่ยังไม่สอดคล้องตาม

หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นปรัชญาที่ชี้แนวการดำรงอยู่ และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและการบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ซึ่งความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอก และภายใน ทั้งนี้ต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผน และการดำเนินการในทุกขั้นตอนของการทำงาน เพื่อให้เกิดความสมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งการดำรงอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลาง และความไม่ประมาท คำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวเอง ตลอดจนใช้ความรู้และคุณธรรม เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิต ที่สำคัญจะต้องมี “สติ ปัญญา และความเพียร” ซึ่งจะนำไปสู่ “ความสุข” ในการดำเนินชีวิตอย่างแท้จริง ดังนั้นการกั้มเงินทั้งเพื่อใช้ในการศึกษาของบุตรหลาน การลงทุนและเพื่อใช้จ่ายในครัวเรือน รวมถึงการซื้อสินค้าโดยใช้บัตรเครดิต ที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจว่าเป็นความหมายในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ถือได้ว่าเป็นความรู้ความเข้าใจที่ยังขาดการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี ขาดการพึ่งพาตนเอง และขาดความพอดีอยู่โดยเฉพาะขาดความพอดีด้านเศรษฐกิจ

ซึ่งหลังจากที่โครงการวิจัยฯ ได้ทำการเก็บและวิเคราะห์ข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ได้พยายามสร้างความเข้าใจให้กับกลุ่มตัวอย่างดังกล่าวฯ อีกครั้ง โดยเฉพาะด้านการบริหารจัดการการเงินในครัวเรือน ที่ยังมีความเข้าใจว่าต้องพึ่งพาหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐบาลฯ และสถาบันต่าง ๆ โดยได้ทำการพูดคุยและหนุนเสริมการทำกิจกรรมร่วมกันภายในชุมชนฯ โดยเฉพาะในกรอบของการพึ่งพาตนเองและการพึ่งพากันภายในชุมชนฯ แทนการรอการพึ่งพาจากภายนอกและหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐฯ เพียงอย่างเดียว ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เน้นการปฏิบัติบนทางสายกลาง ซึ่งประกอบไปด้วยความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว ตลอดจนต้องอาศัยทั้งความรู้และคุณธรรมเป็นพื้นฐานที่สำคัญ

84 การพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ตารางที่ 4.6 จำนวนและร้อยละของการมีความรู้ความเข้าใจต่อหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสมาชิกชุมชนบ้านสันกลางฯ (n = 175)

ความรู้ความเข้าใจต่อหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง	คำตอบ		
	ใช่ (ร้อยละ)	ไม่ใช่ (ร้อยละ)	ไม่แน่ใจ (ร้อยละ)
ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง			
1. สามารถพึ่งพาตัวเองได้	171 (97.7)	0 (0.0)	4 (2.3)
2. ให้พื้นที่ความยากจน	168 (96.0)	0 (0.0)	7 (4.0)
3. ให้พ่อบุญและมีสัมมาอาชีพ	175 (100.0)	0 (0.0)	0 (0.0)
4. ให้มีชีวิตที่เรียบง่าย ประหยัด ไม่ฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย	175 (100.0)	0 (0.0)	0 (0.0)
5. ให้ยึดทางสายกลาง รู้จักพอดีและพอใช้	160 (91.4)	1 (0.6)	14 (8.0)
6. ให้ปลูกผักสวนครัวรั้วกินได้ทุกบ้าน	175 (100.0)	0 (0.0)	0 (0.0)
7. ประกอบอาชีพด้วยความถูกต้องสุจริต	175 (100.0)	0 (0.0%)	0 (0.0%)
8. แข่งขันให้ได้ผลประโยชน์สูงสุด	12 (6.9%)	150 (85.7)	13 (7.4)
9. ปฏิบัติตามหลักศาสนา	175 (100.0)	0 (0.0)	0 (0.0)
10. การปฏิบัติตนในแนวทางที่ดี ลดละสิ่งชั่วให้หมดสิ้นไป	144 (82.3)	0 (0.0)	31 (17.7)
11. ประหยัด คัดทอนค่าใช้จ่าย ลดความฟุ่มเฟือย ในการดำรงชีวิตอย่างจริงจัง	161 (92.0)	3 (1.7)	11 (6.3)
12. เศรษฐกิจพอเพียงใช้ได้ในภาคการเกษตรเท่านั้น ภาคธุรกิจอุตสาหกรรมไม่สามารถนำไปใช้ได้	16 (9.1)	135 (77.2)	24 (13.7)
13. เศรษฐกิจพอเพียง คือ การพึ่งตนเอง 100% และปิดประเทศไม่ค้าขายกับประเทศใด	0 (0.0)	165 (94.3)	10 (5.7)
14. เศรษฐกิจพอเพียงไม่ควรนำเข้าเครื่องจักร เทคโนโลยีจากต่างประเทศ	32 (18.3)	105 (60.0)	38 (21.7)

ที่มา : จากการสำรวจ

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

ความรู้ความเข้าใจต่อหลักปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง	คำตอบ		
	ใช่ (ร้อยละ)	ไม่ใช่ (ร้อยละ)	ไม่แน่ใจ (ร้อยละ)
ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง			
15. การทำให้สำเร็จด้วยคุณธรรม สร้างความสงบสุข	157 (89.7)	0 (0.0)	18 (10.3)
16. ใช้ศักยภาพที่มีอยู่ให้เต็มที่ พัฒนาศักยภาพพื้นที่ ที่มีอยู่ให้สูงขึ้นและหลากหลายมากขึ้น	172 (98.3)	0 (0.0)	3 (1.7)
17. พึ่งพาตนเองเป็นหลัก รวมตัวกันและ ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน	164 (93.7)	0 (0.0)	11 (6.3)
18. เอื้ออาทร ระหว่างสมาชิกชุมชนทำให้เกิด พลังทางสังคม	172 (98.3)	0 (0.0)	3 (1.7)
19. แสวงหากำไร โดยการเอาเปรียบผู้บริโภค หรือผิดกฎหมาย	0 (0.0)	175 (100.0)	0 (0.0)
20. ในระบบเศรษฐกิจพอเพียงไม่ควรกู้เงิน	50 (28.6)	108 (61.7)	17 (9.7)
21. ควรเก็บเงินไว้เฉย ๆ ไม่ควรนำเงินออมไปลงทุน	18 (10.3)	157 (89.7)	0 (0.0)
22. ใช้เหตุผลที่รอบคอบในการดำเนินการหรือ ตัดสินใจด้านต่าง ๆ	175 (100.0)	0 (0.0)	0 (0.0)
23. ไม่ควรซื้อสินค้าโดยใช้บัตรเครดิต	98 (56.0)	51 (29.1)	26 (14.9)
24. เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องการไม่ลงทุนเพิ่ม	61 (34.9)	109 (62.3)	5 (2.8)
25. เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องการประหยัดค่าใช้จ่าย น้อยลง	173 (98.9)	0 (0.0)	2 (1.1)
26. เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำแนวคิดไปใช้ ในการดำรงชีวิตได้	175 (100.0)	0 (0.0)	0 (0.0)
27. เศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำไปใช้ ในการทำงานได้	175 (100.0)	0 (0.0)	0 (0.0)
28. เศรษฐกิจพอเพียงไม่ควรกู้ยืมเงินเพื่อใช้ ในการศึกษาของบุตรหลาน	0 (0.0)	170 (97.1)	5 (2.9)
29. สะท้อนแสวงหาความรู้และพัฒนาตนเองและชุมชนฯ อย่างต่อเนื่อง	175 (100.0)	0 (0.0)	0 (0.0)

ที่มา : จากการสำรวจ

ส่วนที่ 3 ผลการประเมินทัศนคติและพฤติกรรมในการครองตนและการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พร้อมทั้งผลการประเมินการนำไปปฏิบัติ

ส่วนที่ 3.1 ผลการประเมินทัศนคติและพฤติกรรมในการครองตนและการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

สำหรับผลของการศึกษาเกี่ยวกับทัศนคติและพฤติกรรมในการครองตนและการดำเนินชีวิต ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยทำการประเมินความคิดเห็นจากสมาชิกในชุมชนบ้านสันกลางฯ ซึ่งผลการศึกษานำเสนอในตารางที่ 4.7

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วม โครงการวิจัยฯ มีทัศนคติและพฤติกรรมที่ดีมาก คือ เห็นด้วยในทุกประเด็นสำหรับการครองตนและการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยมีรายละเอียดทั้งหมดดังต่อไปนี้

1. มีความพอประมาณ คือ พอดีไม่มากเกินไปไม่น้อยไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วม โครงการวิจัยฯ มีระดับความเห็น คือ เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 100.0

2. มีการตัดสินใจอย่างมีเหตุผลและคำนึงถึงผลที่เกิดอย่างรอบคอบ ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วม โครงการวิจัยฯ มีระดับความเห็น คือ เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 100.0

3. การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง การเตรียมตัวรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วม โครงการวิจัยฯ มีระดับความเห็น คือ เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 100.0

4. มีความรอบรู้ในวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ตลอดจนความรอบคอบที่จะนำความรู้ที่นำมาเชื่อมโยงกัน เพื่อประหยัดการวางแผนและมีความระมัดระวังในการปฏิบัติ ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วม โครงการวิจัยฯ มีระดับความเห็น คือ เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 100.0

5. ตระหนักในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียร และใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่เข้าร่วม โครงการวิจัยฯ มีระดับความเห็น คือ เห็นด้วย คิดเป็นร้อยละ 100.0

ตารางที่ 4.7 จำนวนและร้อยละของความคิดเห็นของทัศนคติ และพฤติกรรมในการครองตน และการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงของสมาชิกชุมชน บ้านสันกลางฯ (n = 175)

ทัศนคติและพฤติกรรมในการครองตนและการดำเนินชีวิต	ความเห็น	
	เห็นด้วย (ร้อยละ)	ไม่เห็นด้วย (ร้อยละ)
1. มีความพอประมาณ คือ พอดีไม่มากเกินไปไม่น้อยไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น	175 (100.0)	0 (0.0)
2. มีการตัดสินใจอย่างมีเหตุผลและคำนึงถึงผลที่เกิดอย่างรอบคอบ	175 (100.0)	0 (0.0)
3. การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว การเตรียมตัวรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น	175 (100.0)	0 (0.0)
4. มีความรอบรู้ในวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้านตลอดจนความรอบคอบที่จะนำความรู้นั้นมาเชื่อมโยงกันเพื่อประหยัดการวางแผนและมีความระมัดระวังในการปฏิบัติ	175 (100.0)	0 (0.0)
5. ตระหนักในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียร และใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต	175 (100.0)	0 (0.0)

ที่มา : จากการสำรวจ

ส่วนที่ 3.2 ผลการประเมินการนำไปปฏิบัติ และพฤติกรรมในการครองตน พร้อมทั้งการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

สำหรับการศึกษานำไปปฏิบัติ และพฤติกรรมในการครองตน พร้อมทั้งการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยทำการประเมินความคิดเห็นจากสมาชิกในชุมชนบ้านสันกลางฯ ผลการศึกษานำเสนอในตารางที่ 4.8

ผลการศึกษา การนำไปปฏิบัติและมีพฤติกรรมที่ดีในการครองตน พร้อมทั้งการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในประเด็นต่าง ๆ พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ที่เข้าร่วมโครงการวิจัยฯ มีการนำไปปฏิบัติ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. มีความพอประมาณ คือ พอดีไม่มากเกินไปไม่น้อยไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการนำไปปฏิบัติบางครั้ง คิดเป็นร้อยละ 49.7 และปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ คิดเป็นร้อยละ 41.2

2. มีการตัดสินใจอย่างมีเหตุผลและคำนึงถึงผลที่เกิดอย่างรอบคอบ ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการนำไปปฏิบัติบางครั้ง คิดเป็นร้อยละ 42.3 และปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ คิดเป็นร้อยละ 37.7

3. การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว การเตรียมตัวรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เคยปฏิบัติ คิดเป็นร้อยละ 42.9 และปฏิบัติ บางครั้ง คิดเป็นร้อยละ 33.7

4. มีความรอบรู้ในวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ตลอดจนความรอบคอบที่จะนำความรู้นั้นมาเชื่อมโยงกัน เพื่อประหยัดการวางแผนและมีความระมัดระวังในการปฏิบัติ ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ ไม่เคยปฏิบัติ คิดเป็นร้อยละ 41.1 และปฏิบัติ บางครั้ง คิดเป็นร้อยละ 40.6

5. ตระหนักในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียร และใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีการนำไปปฏิบัติบางครั้ง คิดเป็นร้อยละ 62.9 และปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ คิดเป็นร้อยละ 30.3

ตารางที่ 4.8 จำนวน และร้อยละของความคิดเห็นของข้อมูลการนำไปปฏิบัติ และพฤติกรรมในการครองตน พร้อมทั้งการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสมาชิกในชุมชนฯ (n = 175)

การนำไปปฏิบัติ และมีพฤติกรรมที่ดีในการครองตน พร้อมทั้งการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	การนำไปปฏิบัติ		
	ปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ (ร้อยละ)	ปฏิบัติบางครั้ง (ร้อยละ)	ไม่เคยปฏิบัติ (ร้อยละ)
1. มีความพอประมาณ คือ พอดีไม่มากเกินไปไม่น้อยไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น	72 (41.2)	87 (49.7)	16 (9.1)
2. มีการตัดสินใจอย่างมีเหตุผลและคำนึงถึงผลที่เกิดขึ้นอย่างรอบคอบ	66 (37.7)	74 (42.3)	35 (20.0)
3. การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว การเตรียมตัวรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น	41 (23.4)	59 (33.7)	75 (42.9)
4. มีความรอบรู้ในวิชาการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ตลอดจนความรอบคอบที่จะนำความรู้ นั้นมาเชื่อมโยงกันเพื่อประหยัดการวางแผนและมีความระมัดระวังในการปฏิบัติ	32 (18.3)	71 (40.6)	72 (41.1)
5. ตระหนักในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียร และใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต	53 (30.3)	110 (62.9)	12 (6.8)

ที่มา : จากการสำรวจ

ส่วนที่ 4 ผลการประเมินความเข้าใจ และแนวทางการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

1. สำหรับข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจในระบบเศรษฐกิจพอเพียง โดยทำการประเมินความคิดเห็นจากสมาชิกในชุมชนบ้านสันกลางฯ ผลการศึกษานำเสนอในตารางที่ 4.9

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ที่เข้าร่วม โครงการวิจัยฯ เห็นว่ามีความเข้าใจ และมีแนวทางการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับของความเข้าใจมาก คิดเป็นร้อยละ 70.9

ตารางที่ 4.9 จำนวนและร้อยละของความคิดเห็น และการแปลผลระดับของความเข้าใจ ระบบเศรษฐกิจพอเพียงของสมาชิกชุมชนบ้านสันกลางฯ (n = 175)

ความเข้าใจและแนวทางการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	ระดับของความเข้าใจ				การแปลผล
	เข้าใจมาก (ร้อยละ)	เข้าใจพอประมาณ (ร้อยละ)	เข้าใจน้อย (ร้อยละ)	ไม่เข้าใจ (ร้อยละ)	
ความเข้าใจระบบเศรษฐกิจพอเพียง	124 (70.9)	49 (28.0)	2 (1.1)	0 (0.0)	เข้าใจมาก

ที่มา : จากการสำรวจ

2. สำหรับข้อมูลเกี่ยวกับระดับของแนวทางการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยทำการประเมินความคิดเห็นจากสมาชิกในชุมชนบ้านสันกลางฯ ผลการศึกษานำเสนอในตารางที่ 4.10

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ที่เข้าร่วม โครงการวิจัยฯ เห็นว่ามีระดับของแนวทางการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 76.6

ตารางที่ 4.10 จำนวนและร้อยละของความคิดเห็น และการแปลผล ระดับของแนวทางการปฏิบัติตามหลักการเศรษฐกิจพอเพียงของสมาชิกชุมชนฯ (n = 175)

ความเข้าใจและแนวทางการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	ระดับความคิดเห็น				การแปลผล
	มาก (ร้อยละ)	ปานกลาง (ร้อยละ)	น้อย (ร้อยละ)	ไม่ทราบ (ร้อยละ)	
ระดับของแนวทางการปฏิบัติตามหลักการเศรษฐกิจพอเพียง	134 (76.6)	24 (13.7)	12 (6.9)	5 (2.8)	มาก

ที่มา : จากการสำรวจ

3. สำหรับข้อมูลเกี่ยวกับระดับของการปฏิบัติตามหลักของเศรษฐกิจพอเพียงในครอบครัวฯ ของตนเอง ในปัจจุบันของชุมชนบ้านสันกลางฯ ผลการศึกษานำเสนอในตารางที่ 4.11

ผลการศึกษา พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ที่เข้าร่วมโครงการวิจัยฯ ที่เห็นว่ามึระดับของการปฏิบัติตามหลักของเศรษฐกิจพอเพียงในครอบครัวฯ อยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 58.3 และอยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 20.6 นอกจากนั้นผลของการศึกษายังพบว่ามีสมาชิกในชุมชนบ้านสันกลางฯ ที่ยังมีระดับของการปฏิบัติตามหลักของเศรษฐกิจพอเพียงในครอบครัวฯ อยู่ในระดับน้อยคิดเป็นร้อยละ 21.1 ดังนั้นทางโครงการวิจัยฯ จึงได้หนุนเสริมให้เกิดกิจกรรมในระดับชุมชนฯ โดยการวางแผนและร่วมกันขับเคลื่อนพัฒนาชุมชนฯ และใช้พื้นที่สาธารณะของชุมชนฯ เป็นพื้นที่สำหรับปลูกผักปลอดสารพิษให้กับสมาชิกผู้สูงอายุในชุมชนฯ ที่มีบริเวณที่อยู่อาศัยที่คับแคบ ร่วมกันขับเคลื่อนกิจกรรมนำเอาขยะและวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรในชุมชนฯ มาผลิตปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพให้มีจำนวนที่มากขึ้นกว่าเดิมที่ชุมชนฯ เคยผลิตได้ และในระดับครัวเรือนหนุนเสริมให้มีกิจกรรมปลูกผักปลอดสารพิษ เลี้ยงสัตว์ โดยเฉพาะการเลี้ยงเป็ดไว้จำหน่ายบริโภคในครัวเรือนเพื่อเป็นการลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน พร้อมทั้งทำให้มีสุขภาพที่แข็งแรง

ตารางที่ 4.11 จำนวนและร้อยละของความคิดเห็น และการแปลผล ระดับของการปฏิบัติตามหลักของเศรษฐกิจพอเพียงในครอบครัวของสมาชิกชุมชนบ้านสันกลางฯ (n = 175)

ความเข้าใจและแนวทางการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง	ระดับของการปฏิบัติ				การแปลผล
	มาก (ร้อยละ)	ปานกลาง (ร้อยละ)	น้อย (ร้อยละ)	ไม่ทราบ (ร้อยละ)	
การปฏิบัติตามหลักของเศรษฐกิจพอเพียงในครอบครัวฯ	36 (20.6)	102 (58.3)	37 (21.1)	0 (0.0)	ปานกลาง

ที่มา : จากการสำรวจ

4.3 ผลการประเมินศักยภาพและการหาแนวทางพัฒนาศักยภาพในการบริหารจัดการชุมชนบ้านสันกลางฯ

4.3.1 การวิเคราะห์สภาพแวดล้อม และศักยภาพของชุมชนบ้านสันกลางฯ

สำหรับการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) และศักยภาพของชุมชนบ้านสันกลางฯ หมู่ที่ 8 ตำบลจำปาหวาย อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) จุดแข็ง (Strengths)

สภาพทางสังคมของชุมชนฯ

(1) ในการสร้างและประเมินความรู้ความเข้าใจต่อความหมายหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในประเด็นต่าง ๆ ให้กับสมาชิกในชุมชนฯ พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจต่อความหมายหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้อย่างถูกต้อง

(2) ในการสร้างและประเมินความรู้ความเข้าใจต่อความหมายหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในประเด็นต่าง ๆ ให้กับสมาชิกในชุมชนฯ พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรีหรือสูงกว่า ที่เข้าร่วมโครงการวิจัยฯ ร้อยละ 100.0 ที่มีความรู้ความเข้าใจว่าการปฏิบัติตนในแนวทางที่ดีลดละสิ่งชั่วให้หมดสิ้นไปคือความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงและหลักของเศรษฐกิจพอเพียงไม่ใช่การแข่งขันให้ได้ผลประโยชน์สูงสุด

(3) สมาชิกในชุมชนฯ มีทัศนคติและพฤติกรรมที่ดีมาก คือ มีความเข้าใจและเห็นด้วยในทุกประเด็นสำหรับการครองตนและการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

(4) สมาชิกในชุมชนฯ มีระดับของแนวทางการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 76.6 ซึ่งแสดงให้เห็นว่ากลุ่มตัวอย่างดังกล่าวฯ ซึ่งเป็นสมาชิกในชุมชนชนบทที่มีวัฒนธรรมและวิถีเกษตรกรรมของประเทศไทยมีความเข้าใจและแนวทางการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับที่มาก

การบริหารจัดการชุมชนฯ

(1) ผู้นำ คณะกรรมการ และสมาชิกในชุมชนฯ ส่วนใหญ่มีความกระตือรือร้น ความสามัคคี และยินดีร่วมกันทำงานเพื่อพัฒนาชุมชนฯ

(2) การบริหารจัดการมีการจัดตั้งคณะกรรมการของกลุ่มรับผิดชอบ ดูแลดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน เช่น การจัดทำบัญชีการเงินของกลุ่ม การจัดทำทะเบียนสมาชิก เป็นต้น

(3) สมาชิกในชุมชนฯ มีส่วนร่วมในการกำหนดกฎ ระเบียบและข้อบังคับของชุมชนฯ และมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในการแก้ไขปัญหาของชุมชนฯ และของตนเองร่วมกัน

(4) การจัดประชุมและมีกิจกรรมอย่างต่อเนื่องในชุมชนฯ ทำให้เกิดความสามัคคีมากขึ้น

(5) ชุมชนฯ เริ่มมีองค์การทางเศรษฐกิจมากขึ้น เช่น กลุ่มเกษตรกรผลิตปุ๋ยหมัก อินทรีย์ชีวภาพ กลุ่มผู้จ้างข้าว กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรผลิตน้ำปู และกลุ่มออมทรัพย์ เป็นต้น

(6) สมาชิกได้รับผลตอบแทนเท่าเทียมกันจากการดำเนินงานของกลุ่มฯ ต่าง ๆ ในชุมชนฯ

ด้านการเกษตรของชุมชนฯ

(1) ชุมชนมีพื้นที่ทางการเกษตรเป็นจำนวนมากถึง 2,738 ไร่ ในจำนวน 175 ครัวเรือน

(2) ในชุมชนฯ เป็นแหล่งผลิตพืชที่สำคัญและสินค้าเกษตรมีความหลากหลาย เช่น ข้าว หอมแดง กระเทียม และข้าวโพด เป็นต้น

(3) ในปัจจุบันชุมชนฯ มีจำนวนโคที่เป็นของส่วนรวม จำนวน 36 ตัว ซึ่งได้มาจากโครงการของรัฐบาลฯ ในเริ่มแรกจำนวน 3 ตัว ซึ่งทำให้ชุมชนฯ มีมูลโคสำหรับนำมาเป็นวัตถุดิบที่สำคัญในการทำปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพของกลุ่มฯ

ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนฯ

(1) ชุมชนฯ ยังมีสระน้ำสาธารณะขนาด 8 ไร่ ซึ่งปัจจุบันใช้เป็นแหล่งเลี้ยงปลาของชุมชนฯ และใช้น้ำเพื่อทำการผลิตปุ๋ยหมักชีวภาพของกลุ่มฯ วิสาหกิจผู้ผลิตปุ๋ยหมักฯ

(2) ชุมชนฯ มีพื้นที่สาธารณะจำนวน 4 ไร่ ซึ่งอยู่ติดกับสนามกีฬาและโรงเรียนขยายโอกาสบ้านจำปาหวาย จึงทำให้สามารถมีพื้นที่สำหรับจัดทำแปลงผักนาร่องให้กับผู้สูงอายุในชุมชนฯ ปลูกเพื่อใช้เป็นอาหารในครัวเรือนต่าง ๆ ให้กับสมาชิก

2) จุดอ่อน (Weakness)

สภาพทางเศรษฐกิจ สังคมของชุมชนฯ

(1) จากผลการศึกษาพบว่าประชากรและโครงสร้างประชากรของชุมชนบ้านสันกลางฯ มีประชากรช่วงอายุ 45 - 49 ปี มีจำนวนมากที่สุดคิดเป็นร้อยละ 13.82 รองลงมาคือช่วงอายุ 50 - 54 ปี คิดเป็นร้อยละ 9.83 ซึ่งในอนาคตมีแนวโน้มที่ชุมชนบ้านสันกลางฯ จะมีประชากรวัยผู้สูงอายุมีจำนวนมากกว่าผู้ดูแลวัยผู้สูงอายุและแนวโน้มภาระพึ่งพิงสูงขึ้น

(2) ระดับการศึกษาของสมาชิกในชุมชนบ้านสันกลางฯ พบว่าประชากรเกือบครึ่งเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 คิดเป็นร้อยละ 42.31 รองลงมาคือ ไม่ได้เรียน คิดเป็นร้อยละ 16.10 และยังพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ที่เข้าร่วมโครงการวิจัยฯ มีระดับการศึกษาประถมศึกษาปีที่ 4 คิดเป็นร้อยละ 66.8

(3) สมาชิกในชุมชนฯ มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 2,000 บาท ร้อยละ 41.7 ขณะที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ที่เข้าร่วมโครงการวิจัยฯ มีรายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 2,000 บาท ร้อยละ 29.2 ซึ่งแสดงให้เห็นว่ารายจ่ายของครัวเรือนต่าง ๆ ในชุมชนมีจำนวนสูงกว่ารายได้

(4) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ในชุมชนฯ ยังมีความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในบางประเด็นทางด้านการบริหารจัดการการเงินในครัวเรือนที่ถือว่าเป็นการตัดสินใจที่ยังขาดการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง ยังไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ และขาดความพอดีทางด้านเศรษฐกิจ โดยมีกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 97.1 ที่เห็นว่าในระบบเศรษฐกิจพอเพียงควรกู้ยืมเงินเพื่อใช้ในการศึกษาของบุตรหลาน กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 61.7 ที่เห็นว่าในระบบเศรษฐกิจพอเพียงควรกู้เงิน และกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 29.1 ที่เห็นว่าควรซื้อสินค้าโดยใช้บัตรเครดิต

(5) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ซึ่งเป็นสมาชิกในชุมชนฯ ที่เป็นคนรุ่นใหม่มีอายุค่อนข้างน้อยมีความรู้ความเข้าใจต่อความหมายหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงน้อยกว่าในทุก ๆ ระดับอายุ โดยเฉพาะในประเด็นด้านการพึ่งพาตนเองเป็นหลัก รวมตัวกันและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

(6) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ในชุมชนฯ ที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรีหรือสูงกว่า ที่เข้าร่วมโครงการวิจัยฯ ร้อยละ 100.0 ที่มีความรู้ความเข้าใจว่าควรกู้ยืมเงินเพื่อใช้ในการศึกษาของบุตรหลานคือความหมายหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง-และร้อยละ 80.0 ที่มีความรู้ความเข้าใจว่าในระบบเศรษฐกิจพอเพียงควรกู้เงิน ซึ่งความเข้าใจดังกล่าวฯ ถือว่าเป็นการตัดสินใจที่ยังขาดการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง ยังไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ และขาดความพอดีทางด้านเศรษฐกิจ

(7) สมาชิกในชุมชนฯ ส่วนใหญ่ที่เข้าร่วมโครงการวิจัยฯ มีการนำไปปฏิบัติและมีพฤติกรรมที่ดีในการครองตน พร้อมทั้งการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในบางครั้งเท่านั้นยังไม่ได้ปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอและอย่างจริงจัง

การบริหารจัดการชุมชนฯ

(1) คณะกรรมการ และสมาชิกในชุมชนบางส่วนยังไม่มีความสะดวก เพื่อส่วนร่วม ยังต้องการหาผลประโยชน์เพื่อตนเอง จึงทำให้การขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนค่อนข้างมีความยากลำบาก พร้อมกันนั้นสมาชิกในชุมชนฯ ยังมีการแบ่งพรรคแบ่งพวก

ออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ภายในชุมชนฯ เดียวกัน บางครั้งจึงทำให้ขาดความเป็นเอกภาพในการบริหารจัดการชุมชนฯ

(2) สิทธิทรัพย์ของครัวเรือนเกษตรกรในชุมชนฯ มีปริมาณลดลง โดยเฉพาะที่ดินหรือบริเวณที่อยู่อาศัยของสมาชิกในชุมชนฯ ค่อนข้างคับแคบ จนกระทั่งบางครัวเรือนไม่มีพื้นที่สำหรับปลูกผักสวนครัวในบริเวณที่อยู่อาศัยเหมือนในอดีตที่ผ่านมา

(3) สถาบันครอบครัวของเกษตรกรในชุมชนฯ ค่อนข้างอ่อนแอ เปลี่ยนสู่ครอบครัวเดี่ยว คนหนุ่มสาวในชุมชนฯ ออกไปทำงานต่างถิ่นหรือในเมืองหลวง มีอัตราการหย่าร้างสูง และมีแม่วิัยโสมากขึ้นในชุมชนฯ

(4) ปัญหาสังคมในชุมชนฯ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โครงสร้างของสังคมเมือง มีผลกระทบต่อโครงสร้างของครอบครัว ค่านิยมด้านวัตถุเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ภาระค่าใช้จ่ายในครัวเรือนเพิ่มสูงขึ้น ทำให้เกิดภาระหนี้สินในครัวเรือนติดตามมา

ด้านการเกษตรของชุมชนฯ

(1) สมาชิกเกษตรกรในชุมชนฯ ไม่มีพื้นที่หรือที่ดินทางการเกษตรเป็นของตนเอง จำนวนถึง 51 ครัวเรือน คิดเป็น 29 % ของจำนวนเกษตรกรทั้งหมด 175 ครัวเรือนของชุมชนฯ โดยใช้วิธีการเช่าพื้นที่เพื่อทำการเกษตร

(2) พื้นที่การเกษตรของชุมชนฯ ส่วนใหญ่อยู่นอกเขตชลประทาน แม้กระทั่งพื้นที่เกษตรส่วนน้อยที่อยู่ในเขตชลประทานแต่ก็ยังมีปัญหาเรื่องการจัดสรรน้ำที่ยังไม่เพียงพอและไม่ทั่วถึง จึงทำให้ไม่สามารถปลูกพืชหมุนเวียนได้ตลอดทั้งปี ทำให้เกษตรกรต้องพึ่งพาน้ำฝน/แหล่งน้ำจากธรรมชาติเท่านั้น

(3) สมาชิกเกษตรกรส่วนใหญ่ในชุมชนฯ ยังทำการเกษตรเชิงเดี่ยว เน้นการผลิตพืชผลทางการเกษตรเพื่อจำหน่ายสู่ท้องตลาด

(4) ผลตอบแทนทางด้านการผลิตสินค้าเกษตรต่ำ แต่กลับมีต้นทุนการผลิตทางด้านการเกษตรที่สูงขึ้น โดยเฉพาะ ค่าปุ๋ยเคมี ค่าแรงงาน เป็นต้น

(5) พื้นที่การเกษตรของชุมชนฯ เสื่อมโทรมเป็นอย่างมาก จากสารเคมีตกค้างสะสม และการชะล้างหน้าดิน

(6) ขาดแคลนแรงงานภาคเกษตร ต้องพึ่งพาแรงงานนอกชุมชนฯ หรือต่างถิ่น (ในช่วงฤดูกาลเก็บเกี่ยว)

(7) ขาดผู้สืบทอดอาชีพเกษตร และการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะลูกหลานของเกษตรกรในชุมชนฯ เอง

(8) ภาคการเกษตรของชุมชนฯ ขาดการพัฒนาอย่างครบวงจรและยั่งยืน มีการเลี้ยงสัตว์ต่าง ๆ ในชุมชนฯ ค่อนข้างน้อย

(9) อุตสาหกรรมการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรในชุมชนฯ ยังมีไม่เพียงพอ และขาดการแข่งขัน ทำให้เกษตรกรในชุมชนฯ แทบทั้งหมด ต้องจำหน่ายผลผลิตทางการเกษตรให้กับพ่อค้าคนกลาง ที่มีอยู่ทั้งภายในและภายนอกชุมชนฯ

(10) ขาดการบริหารจัดการด้านการผลิตและการตลาดของสินค้าเกษตรอย่างมีประสิทธิภาพ

(11) สมาชิกเกษตรกรในชุมชนฯ แทบทั้งหมดยังไม่มีความพร้อมและไม่สามารรถปรับตัวได้ทันต่อนโยบายและการเปลี่ยนแปลงการค้าเสรีได้

(12) ปัญหาหนี้สินเกษตรกรในชุมชนฯ มีค่อนข้างมาก

ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนฯ

(1) มีปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เช่น ขยะมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น การใช้สารเคมีในการเกษตร และมลภาวะทางอากาศจากการเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรในช่วงหลังฤดูเก็บเกี่ยว

(2) การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม และมีประสิทธิภาพยังไม่ถูกนำมาใช้อย่างจริงจังในชุมชนฯ

(3) สมาชิกในชุมชนฯ ยังมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติน้อย เพราะยังขาดความตระหนักและขาดจิตสำนึกในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างรู้คุณค่าอย่างแท้จริง

(4) การเชื่อมโยงเครือข่ายความร่วมมือในชุมชนฯ ยังไม่เข้มแข็ง โดยเฉพาะทางด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืน และการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม -

3) โอกาส (Opportunities)

ด้านการเกษตรของชุมชนฯ

(1) การสนับสนุนเงินทุนจากรัฐบาลในโครงการ SML โครงการอยู่ดีมีสุข และโครงการชุมชนพอเพียง เป็นต้น รวมถึงหน่วยงานในท้องถิ่น เช่น องค์กรบริหารส่วนตำบล

(2) นโยบายภาครัฐให้ความสำคัญต่อภาคเกษตรเพิ่มมากขึ้น (ครัวไทยสู่ครัวโลก)

(3) การสนับสนุนความรู้และบริการทางด้านวิชาการจากสถาบันการศึกษา เช่น มหาวิทยาลัยพายัพ จังหวัดเชียงใหม่ และวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยี จังหวัดพะเยา เป็นต้น

(4) ชุมชนฯ ได้ประโยชน์จากอ่างเก็บน้ำแม่ต้า ซึ่งเป็นแหล่งน้ำที่สำคัญทางด้านการเกษตรนอกและในฤดูกาลของชุมชนฯ ตั้งอยู่ที่ ตำบลแม่ต้า อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา ซึ่งเป็นอ่างเก็บน้ำ ที่ถูกสร้างขึ้นตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

(5) มีความพร้อมในด้านสาธารณูปโภค และระบบการคมนาคมขนส่งในทางบก

ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนฯ

- (1) มีกระแสความตื่นตัวด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทั่วโลก จากภาวะโลกร้อน
- (2) รัฐธรรมนูญระบุให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- (3) นโยบายการถ่ายโอนภารกิจไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.)

4) อุปสรรค (Threats)

ด้านการเกษตรของชุมชนฯ

- (1) ภาวะการแข่งขันด้านการค้าสินค้าการเกษตรมีความรุนแรงเพิ่มขึ้น เช่น การใช้มาตรฐานการกีดกันทางการค้า และการกำหนดมาตรฐานสินค้าด้านการเกษตร
- (2) ภาครัฐแก้ไขปัญหามิตรงกับความต้องการของเกษตรกร และไม่ช่วยให้ความสำคัญในการแก้ปัญหาเรื่องความยุติกันดีของเกษตรกรในชุมชนฯ อย่างแท้จริง
- (3) ภัยพิบัติทางธรรมชาติ/โรคระบาด (ศัตรูพืช)
- (4) ราคาพืชผลทางการเกษตรในตลาดค่อนข้างต่ำ เมื่อเทียบกับต้นทุนในการผลิต โดยเฉพาะปัจจัยการผลิตทางการเกษตรที่จำเป็นมีราคาสูงขึ้น เช่น ปุ๋ยเคมี น้ำมัน ค่าแรงงานทั้งราคาสูงขึ้นและหายาก โดยเฉพาะในช่วงฤดูกาลทำการเกษตร เป็นต้น
- (5) ราคาผลผลิตไม่แน่นอน โดยเฉพาะหอมแดง และกระเทียม ซึ่งรัฐบาล ไม่ได้มีนโยบายประกันราคาสินค้าเกษตรเหล่านี้
- (6) อัตราดอกเบี้ยเงินกู้ภาคการเกษตรสูง

ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชนฯ

- (1) ภัยพิบัติจากนอกพื้นที่ เช่น ไฟป่า หมอกควัน
- (2) สภาพภูมิประเทศของภาคเหนือตอนบน บางแห่งยากต่อการบริหารจัดการรับมือกับภัยธรรมชาติ
- (3) ความต่อเนื่องของนโยบายการพัฒนาด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- (4) การจัดสรรงบประมาณไม่เป็นไปตามห้วงเวลา
- (5) มาตรการด้านกฎหมายด้านสิ่งแวดล้อมยังไม่ชัดเจน ส่งผลให้มีการบุกรุกทำลายป่าต้นน้ำ

4.3.2 ผลการศึกษาการจัดทำแผนแม่บทชุมชนบ้านสันกลางฯ

สำหรับแนวคิด ความเชื่อพื้นฐานของการจัดทำแผนชุมชนฯ คือ การทำให้ชุมชนเข้มแข็ง ไม่สามารถทำได้โดยการสร้างจากบุคคลภายนอกชุมชน หรือทำโดยการสอน และการฝึกอบรม ชุมชนที่เข้มแข็งจะมีกระบวนการในการจัดการของชุมชน มีการเรียนรู้ร่วมกัน มีกิจกรรมเพิ่มคุณค่าทุนทางสังคมและเศรษฐกิจของคนในชุมชน ภายใต้ระบบความสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชน เป็นเครือข่ายชุมชน และมีการขยายพันธมิตรออกไปนอกชุมชนในลักษณะสร้างความสัมพันธ์ ดังนั้นในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนจึงต้องร่วมกัน “สร้างพลังชุมชน” และใช้พลังชุมชนในการพัฒนาชุมชน โดยใช้แผนชุมชนฯ เป็นเครื่องมือขับเคลื่อนที่ทรงพลังอย่างต่อเนื่อง โดยไม่มีคำว่า “เสร็จสิ้น” หากแต่จะต้องปรับให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชนและสังคมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา จากแนวความคิดดังกล่าวฯ จึงทำให้คณะทีมงานในโครงการวิจัยฯ ได้หนุนเสริมให้ชุมชนบ้านสันกลางฯ จัดทำแผนแม่บทชุมชนฯ ด้วยคนของชุมชนฯ และใช้พลังในชุมชนในการพัฒนาชุมชนแบบพึ่งพาตนเอง

โดยมีกระบวนการของชุมชนฯ เริ่มตั้งแต่การร่วมกันของคนในชุมชนบ้านสันกลางฯ ที่มาร่วมกันวิเคราะห์ข้อมูล สถานการณ์ของชุมชนฯ แล้วนำมาร่วมกันตัดสินใจ วางแผน ดำเนินการ ร่วมรับผลประโยชน์ และร่วมติดตามประเมินผลการกระทำกิจกรรมของชุมชนฯ ร่วมกัน หรือใช้หลักการบริหารแบบต่อเนื่อง : PDCA ได้แก่ Plan (วางแผน) Do (ปฏิบัติ) Check (ตรวจสอบ) Act (ดำเนินการให้เหมาะสม) เพราะแผนชุมชน เป็นกิจกรรมการพัฒนาที่เกิดขึ้นจากคนในชุมชนที่มีการรวมตัวกันเพื่อจัดทำแผนขึ้นมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนหรือท้องถิ่นของตนเองให้เป็นไปตามที่ต้องการและสามารถแก้ปัญหาที่ชุมชนเผชิญร่วมกันได้หรือบางที่เรียกว่าแผนแก่นของจริง โดยคนในชุมชนได้มาร่วมกันคิด ร่วมกำหนดแนวทางและร่วมกิจกรรมการพัฒนาของชุมชน โดยยึดหลักการพึ่งตนเอง ลดการพึ่งพิงภายนอก ด้วยการคำนึงถึงศักยภาพ ทรัพยากร ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นเป็นหลัก ซึ่งบางกิจกรรมที่ชุมชนไม่สามารถทำเองได้ก็สามารถขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกได้ ซึ่งสถานการณ์ในปัจจุบันของชุมชนบ้านสันกลางฯ มีปัญหาหลักร่วมกัน คือ มีต้นทุนทางด้านการเกษตรและในครัวเรือนที่สูง ดังนั้นชุมชนฯ จึงต้องการแก้ปัญหาดังกล่าวฯ ร่วมกัน โดยมีขั้นตอนในการทำแผนชุมชนบ้านสันกลางฯ ดังต่อไปนี้

1. เตรียมความพร้อมบุคคล

สำหรับการเตรียมความพร้อมบุคคลในชุมชนบ้านสันกลางฯ ทางคณะทีมงานในโครงการวิจัยฯ มีการลงพื้นที่และค้นหาคณะทำงานในระดับต่าง ๆ เช่น ผู้นำ คณะกรรมการ ประธานกลุ่มพ่อบ้าน แม่บ้าน กลุ่มเยาวชน และกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชนฯ และสร้างความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พร้อมทั้งสร้างความรู้ความเข้าใจในการจัดทำแผนชุมชน

โดยจัดให้มีเวทีในชุมชนฯ การศึกษาดูงานชุมชนต้นแบบฯ และจัดให้มีการตรวจสอบตนเอง และการประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการจัดการที่ยั่งยืน ของสมาชิกในชุมชนฯ

1.1 ทีมงานผู้ส่งเสริมภายในชุมชน

สำหรับทีมงานผู้ส่งเสริมภายในชุมชนฯ ประกอบไปด้วย ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลของชุมชนบ้านสันกลางฯ (สอบต.) คณะกรรมการชุมชนฯ ประธานและรองประธานกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ประธานและรองประธานกองทุนหมู่บ้านฯ และประธานและรองประธานกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชนฯ เป็นต้น

1.2 ทีมงานผู้ส่งเสริมภายนอกชุมชน หรือเป็นผู้ส่งเสริมกระบวนการ

ทีมงานผู้ส่งเสริมภายนอกชุมชน หรือเป็นผู้ส่งเสริมกระบวนการ ได้แก่ คณะทีมงานในโครงการวิจัยฯ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองพะเยา องค์การบริหารส่วนตำบลฯ และกำนันตำบลจำป่าหวาย เป็นต้น

2. เตรียมความพร้อมข้อมูลและพื้นที่

ในการเตรียมความพร้อมข้อมูลและพื้นที่ ทางคณะทีมงานในโครงการวิจัยฯ ร่วมกับคณะกรรมการของชุมชนฯ ได้ทำการเก็บรวบรวมจาก 2 แหล่ง คือ ข้อมูลปฐมภูมิเก็บรวบรวมโดยการจัดให้มีเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์ พร้อมทั้งเก็บข้อมูลรายรับ – รายจ่ายของครัวเรือนนำมาวิเคราะห์ร่วมกันด้วย เป็นต้น ส่วนข้อมูลทุติภูมิเก็บรวบรวมจากเอกสารต่าง ๆ ของชุมชน เช่น แผนพัฒนาหมู่บ้านสันกลางฯ เอกสารขององค์การบริหารส่วนตำบลจำป่าหวาย เป็นต้น และนำข้อมูลดังกล่าวฯ มาวิเคราะห์ที่สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) และศักยภาพของชุมชนฯ ร่วมกัน เพื่อหาแนวทางในการเสริมสร้างศักยภาพและแก้ปัญหาของชุมชนฯ

3. ดำเนินการจัดทำแผน

สำหรับการดำเนินการจัดทำแผนของชุมชนฯ ได้ใช้เวทีประชาคมประชุมแกนนำ เพื่อวางแผนแนวทาง จุดประกายความคิด สร้างความมั่นใจ และใช้กระบวนการชุมชนในการจัดทำแผน พร้อมทั้งมีการจัดเวทีทบทวนแผน เพราะชุมชนฯ มีแผนเดิมอยู่แล้ว (ชุมชนฯ มีการจัดทำแผนชุมชนฯ 3 ปี (พ.ศ. 2554 – 2556) ซึ่งชุมชนฯ ได้จัดทำและคณะกรรมการหมู่บ้านได้ประชุมพิจารณาแผนพัฒนาฯ มีมติเห็นชอบและรับรองไปแล้วเมื่อวันที่ 6 เดือนเมษายน 2553 ซึ่งขณะนั้นยังเป็นช่วงเดือนที่ 1 ของการดำเนินการของโครงการวิจัยฯ ในพื้นที่และยังไม่ผ่านกระบวนการสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง) ซึ่งได้นำเสนอแผนดังกล่าวฯ ของชุมชนฯ ในภาคผนวก จ. จึงมีบางกิจกรรมที่ไม่ค่อยสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพราะเป็นแผนที่ร้องขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอกมากกว่าการพึ่งพาตนเอง โครงการวิจัยฯ ได้หนุนเสริมให้มีกิจกรรมการทัศนศึกษา

เรียนรู้จากชุมชนที่มีประสบการณ์ในการพัฒนาที่เข้มแข็ง คือ ชุมชนบ้านดอกบัว หมู่ที่ 4 ตำบลบ้านดู่ อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา หลังจากนั้นแกนนำของชุมชนฯ ร่วมกับทางคณะทีมงานในโครงการวิจัยฯ ได้จัดเวทีทำแผน ซึ่งในเบื้องต้นของการดำเนินการวางแผน เพื่อแก้ปัญหาของชุมชนฯ ร่วมกัน โดยเฉพาะปัญหาค่าใช้จ่ายทางด้านอาหารในครัวเรือนของสมาชิกในชุมชนฯ ทางชุมชนฯ ได้ข้อสรุปร่วมกันว่าเป็นปัญหาที่ทางชุมชนฯ สามารถทำได้ทันที และจะเป็นจุดเริ่มต้นของชุมชนฯ ที่สามารถช่วยกระตุ้นให้เกิดกิจกรรมอื่น ๆ ของชุมชนฯ โดยการใช้พลังความสามัคคีของสมาชิกในชุมชนฯ โดยการขับเคลื่อน โครงการปลูกผักปลอดสารพิษในพื้นที่สาธารณะและในครัวเรือนต่าง ๆ ภายในชุมชนฯ ที่เป็นที่ยกร้างว่างเปล่า โครงการทำปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพเพื่อใช้ในแปลงผักฯ ของผู้สูงอายุและการเกษตรในชุมชนฯ และทำการหนุนเสริมและฟื้นฟูการเลี้ยงสัตว์ในระดับครัวเรือนต่าง ๆ เช่น เป็ด ไก่ หมู และโค เป็นต้น โดยเริ่มต้นมีโครงการนำร่องธนาคารลูกเป็ด และลูกสุกร พร้อมทั้งหาแนวทางที่จะขับเคลื่อนโครงการผลิตอาหารสัตว์ในชุมชนฯ

สำหรับกระบวนการจัดทำแผนชุมชนบ้านสันกลางฯ โดยการหนุนเสริมของโครงการวิจัยฯ มีกระบวนการดังต่อไปนี้

1. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของสมาชิกและภาคส่วนต่าง ๆ ในชุมชนฯ ร่วมระดมความคิดจัดทำแผนชุมชนฯ
2. ร่วมกันกำหนดวิสัยทัศน์กำหนดทิศทางการพัฒนาชุมชน (คือชุมชนพอเพียงที่มีความเป็นอยู่ที่ดีและมีความสุข)
3. ประมวลแนวคิด
4. วิเคราะห์สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกชุมชนฯ
 - 4.1 วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมภายนอก
 - 4.2 ประเมินผลแผนพัฒนาของชุมชนฯ ที่ผ่านมา
 - 4.3 วิเคราะห์ทุน 3 ประการของชุมชนฯ คือ เศรษฐกิจ สังคม และทรัพยากรฯ เพื่อเสริมสร้างทุนของชุมชนฯ สู่ความยั่งยืน
 - 4.4 ศึกษาวิจัยกระบวนการสร้างความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงให้กับสมาชิกในชุมชนฯ
5. กำหนดรายละเอียดแผนของชุมชนฯ ร่วมกัน
 - 5.1 แนวคิดและหลักการที่สำคัญของการกำหนดแผนชุมชนบ้านสันกลางฯ
 - 1) โดยยึดหลักแนวคิดพื้นฐาน คือ หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง บนทางสายกลางทั้งแนวทางการดำรงอยู่ การปฏิบัติตนในทุกๆ ระดับ ครอบครัวยุค และชุมชน
 - 2) โดยยึดหลักการมุ่งนำทุนที่มีอยู่ในชุมชนฯ มาใช้ให้เกิดประโยชน์และเสริมสร้างให้เข้มแข็งเพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

- (1) ทุนสังคม เช่น การศึกษาเรียนรู้ สุขภาวะ และวัฒนธรรม
- (2) ทุนเศรษฐกิจ เช่น ลดค่าใช้จ่าย และลดหนี้สิน ซึ่งจะนำมาสู่การออม
- (3) ทุนทรัพยากร เช่น ช่วยรักษาและฟื้นฟูคุณภาพของสภาพแวดล้อม

- 3) โดยวางแผนทางการเสริมสร้างที่เริ่มจากบุคคล ครอบครัว และชุมชนฯ
- 4) โดยมีกระบวนการพัฒนาที่ปรับเปลี่ยนสู่ความพอเพียง ดังต่อไปนี้

(1) ปรับจากมุ่งพัฒนาเศรษฐกิจ สู่คนเป็นศูนย์กลางความอยู่ดีมีสุข โดยยึดคนเป็นตัวตั้ง สมาชิกในชุมชนฯ ได้รับประโยชน์มีความอยู่ดีมีสุข

(2) ปรับวิธีคิดแบบแยกส่วนรายสาขา สู่องค์รวมบูรณาการเชื่อมโยงทุกมิติ โดยยึดหลัก “ภูมิสังคม” ตามความแตกต่างหลากหลายของสภาพแวดล้อมทางกายภาพของพื้นที่ กับวิถีชีวิตชุมชนฯ

(3) เน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนฯ และเริ่มพัฒนา “เริ่มพัฒนาตามลำดับขั้น” เริ่มตั้งแต่การพึ่งพาตนเอง รวมกลุ่มฯ สร้างเครือข่าย เป็นต้น

เพื่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขระหว่างคนกับคน ระหว่างคนกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

5) เพื่อเชื่อมโยงวิถีชีวิต เศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม และการเมือง เพื่อความสมดุล มั่นคง เป็นธรรม และมีความยั่งยืนพร้อมรับการเปลี่ยนแปลง

5.2 การกำหนดวิสัยทัศน์การพัฒนาชุมชนบ้านสันกลางฯ ร่วมกัน คือ ชุมชนพอเพียงที่มีความเป็นอยู่ที่ดีและมีความสุข (สำหรับแผนแม่บทของชุมชนฯ ในครั้งนี้ได้กำหนดขึ้นเพิ่มเติมจากแผนของชุมชนฯ (แผน 3 ปี พ.ศ. 2554 – 2556) ที่ทางชุมชนฯ ได้จัดทำเรียบร้อยแล้ว)

5.3 การกำหนดพันธกิจร่วมกันในการพัฒนาชุมชนบ้านสันกลางฯ

- 1) พัฒนาคือให้มีคุณภาพ พร้อมคุณธรรม
- 2) พัฒนาชุมชนฯ ให้เข้มแข็ง สงบ สันติ และแก้ปัญหาความยากจนให้ชุมชนอยู่เย็นเป็นสุข

5.4 การกำหนดวัตถุประสงค์

- 1) การกำหนดวัตถุประสงค์ในระยะยาว (เวลา 5 ปี)
 - (1) เพิ่มศักยภาพของสมาชิกในชุมชนฯ ในการเรียนรู้และน้อมนำเอาหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชีวิต และสามารถเชื่อมโยงเป็นเครือข่าย
 - (2) สร้างภูมิคุ้มกันทางด้านอาหารให้กับครัวเรือนต่าง ๆ ในชุมชนฯ
 - (3) เสริมสร้างความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากร ความหลากหลายทางชีวภาพ และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในชุมชนฯ

2) การกำหนดวัตถุประสงค์ในระยะสั้น (เวลา 1 ปี)

(1) สมาชิกในชุมชนฯ สามารถเรียนรู้ และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนฯ แบบพึ่งพาตนเองและพึ่งพากันภายในชุมชนฯ

(2) สมาชิกในชุมชนฯ สามารถเรียนรู้และฟื้นฟูวิถีเกษตรกรรมแบบพึ่งพาตนเอง โดยการทำให้ปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพทดแทนการซื้อและใช้ปุ๋ยเคมีในการเกษตรของตนเอง

(3) สมาชิกในชุมชนฯ สามารถเรียนรู้และร่วมกันฟื้นฟูการจัดทำบัญชีครัวเรือนและนำเอาข้อมูลมาวิเคราะห์ เพื่อหาแนวทางในการลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน

(4) กลุ่มแม่บ้านในชุมชนฯ สามารถเรียนรู้การแปรรูปพืชผลทางการเกษตร โดยเฉพาะพืชสมุนไพรของตนเองได้

(5) เยาวชนในชุมชนฯ สามารถเรียนรู้และมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนฯ พร้อมทั้งเรียนรู้วิถีเกษตรกรรมในชุมชนฯ

(6) ครัวเรือนต่าง ๆ ในชุมชนฯ สามารถลดค่าใช้จ่ายจำนวน 20 บาท/วัน/ครัวเรือนจากการซื้อผักต่าง ๆ เพื่อนำมาเป็นวัตถุดิบในการปรุงอาหารได้

(7) การฟื้นฟูการเลี้ยงสัตว์ภายในชุมชนฯ เพื่อเป็นการหนุนเสริมให้ครัวเรือนต่าง ๆ สร้างความมั่นคงทางด้านอาหารแบบพึ่งพาตนเอง

5.5 การกำหนดแผนของชุมชนฯ ร่วมกัน ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) แผนพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจของชุมชนฯ

1.1) แผนฟื้นฟูการจัดทำบัญชีครัวเรือน เพื่อนำเอาข้อมูลมาวิเคราะห์ ในการหาแนวทางลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน

1.2) แผนการใช้พื้นที่สาธารณะในชุมชนฯ ที่รกร้างว่างเปล่าพัฒนาให้เป็นแปลงผักปลอดสารพิษให้กับผู้สูงอายุในชุมชนฯ

1.3) แผนการฟื้นฟูการปลูกผักปลอดสารพิษไว้บริโภคในครัวเรือนต่าง ๆ ในชุมชนฯ เพื่อเป็นการลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน

1.4) แผนการพัฒนาการแปรรูปพืชผลทางการเกษตรในชุมชนฯ โดยเฉพาะพืชสมุนไพร โดยการเรียนรู้และหนุนเสริมให้กลุ่มแม่บ้านในชุมชนฯ ทำน้ำสมุนไพร เพื่อใช้ทดแทนการเลี้ยงเหล้าในงานศพภายในชุมชนฯ

1.5) แผนการพัฒนาและฟื้นฟูการเลี้ยงสัตว์ในครัวเรือนต่าง ๆ เพื่อสร้างความมั่นคงทางด้านอาหารให้กับสมาชิกในชุมชนฯ

2) แผนพัฒนาทางด้านสังคมของชุมชนฯ

2.1) แผนการพัฒนาเยาวชน เพื่อส่งเสริมให้เยาวชนเรียนรู้วิถีชุมชนฯ ทางด้านการเกษตรกรรม และเพื่อพัฒนาศักยภาพของเยาวชนในด้านอื่น ๆ

2.2) แผนการพัฒนารวมกลุ่มๆ ต่าง ๆ ในชุมชนฯ เพื่อพัฒนาสมาชิกในชุมชนฯ ให้มีส่วนร่วมในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแบ่งปัน ช่วยเหลือกัน และร่วมพัฒนาชุมชนฯ

3) แผนพัฒนาทางด้านสิ่งแวดล้อมของชุมชนฯ

3.1) แผนการพัฒนาภูมิทัศน์ของชุมชนฯ และลดปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนฯ

3.2) แผนการพัฒนาเกษตรกรรมแบบยั่งยืน เพื่อฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม

4) แผนพัฒนาทางการเมือง และการบริหารจัดการภายในชุมชนฯ

4.1) แผนการพัฒนากิจกรรมมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนฯ

4. นำแผนชุมชนที่ได้ไปดำเนินกิจกรรมการพัฒนาชุมชน

สำหรับการนำแผนชุมชนที่ได้ไปดำเนินกิจกรรมการพัฒนาชุมชน โดยทางชุมชนฯ ได้ใช้พลังชุมชนในการพัฒนาชุมชนฯ ซึ่งพลังดังกล่าวฯ เกิดจากการดำเนินกิจกรรมของโครงการวิจัยฯ โดยการนำเอาระบบของการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมเข้าไปขับเคลื่อนในชุมชนฯ โดยเริ่มตั้งแต่การที่ทำให้สมาชิกในชุมชนฯ มีความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เกิดวัฒนธรรมการใช้ข้อมูลหรือข้อเท็จจริงนำมาวิเคราะห์ร่วมกัน เพื่อประเมินผลตนเองอยู่ตลอดเวลา และสมาชิกในชุมชนฯ มีโอกาสได้ศึกษาดูงานชุมชนที่มีการพัฒนาฯ จนประสบผลสำเร็จ จึงทำให้สมาชิกในชุมชนฯ เกิดการเรียนรู้และเกิดความรู้สึกรักมั่นใจ ซึ่งถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของการขับเคลื่อนกิจกรรมการพัฒนาชุมชนฯ เพราะการใช้พลังชุมชนในการพัฒนาชุมชน โดยใช้แผนชุมชนฯ เป็นเครื่องมือขับเคลื่อนที่ทรงพลังอย่างต่อเนื่อง โดยไม่มีคำว่า “เสร็จสิ้น” หากแต่จะต้องปรับให้สอดคล้องกับบริบทของชุมชนและสังคมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา จึงถือได้ว่าเป็นการพัฒนาแบบพึ่งพาตนเอง และนำมาสู่ความยั่งยืนอย่างแท้จริง เพราะจุดตายของแผนชุมชน คือ ความไม่ต่อเนื่องทำจบแล้วเสร็จ เพราะที่ผ่านมาหลายครั้งและหลายชุมชนมองแผนฯ ว่าเป็นเป้าหมาย ทำเพื่อให้ได้แผนชุมชน ได้ข้อมูล ได้แผนงานรวมเป็นเล่ม แล้วส่งอำเภอ จังหวัด แล้วก็รอ ซึ่งการทำเช่นนั้นไม่ถือว่าเป็นแผนชุมชนที่มีประสิทธิภาพ เพราะแผนชุมชนที่แท้จริง คือ เครื่องมือที่จะทำอย่างไรให้สมาชิกในชุมชนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

สำหรับการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาชุมชนตามแผนชุมชนฯ ในรอบแรกมีคณะทีมงานในโครงการวิจัยฯ และภาคีต่าง ๆ ของชุมชนฯ ได้เข้ามาหนุนเสริมในบางส่วน พร้อมกันนั้นทางชุมชนฯ ยังได้ประสานแผนชุมชนที่ชุมชนฯ ไม่สามารถดำเนินการเองได้เข้ากับแผนระดับตำบล ท้องถิ่น อำเภอและจังหวัดอีกด้วย ตามยุทธศาสตร์ที่สำคัญของจังหวัดพะเยา คือ ต้องการส่งเสริมเกษตรปลอดภัย พัฒนาและแปรรูปผลผลิตด้านการเกษตร เป็นต้น

5. ติดตาม สรุปบทเรียนและเผยแพร่ผลการดำเนินงาน ประกาศผลสำเร็จในการทำงานของคนในชุมชน

สำหรับการติดตาม สรุบบทเรียนและเผยแพร่ผลการทำงาน ประกาศผลสำเร็จในการทำงานของคนในชุมชนฯ ได้มีการดำเนินการทั้งของ โครงการวิจัยฯ โดยคณะทีมงานวิจัยฯ ร่วมกับคณะกรรมการชุมชนฯ มีการติดตามผลการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งในระดับครัวเรือน และในระดับกลุ่มฯ นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานต่าง ๆ ของจังหวัดเข้าตรวจเยี่ยมในพื้นที่ ทั้งองค์การบริหารส่วนตำบลจำป่าหวาย สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมือง สำนักงานพัฒนาเกษตร พร้อมทั้งผู้นำและคณะกรรมการชุมชนต่าง ๆ ที่อยู่ในพื้นที่ใกล้เคียงได้เข้ามาเรียนรู้และขอคำแนะนำ เป็นต้น

4.3.3 การหาแนวทางพัฒนาศักยภาพในการบริหารจัดการชุมชนฯ

สำหรับการแนวทางการพัฒนาศักยภาพในการบริหารจัดการชุมชนบ้านสันกลางฯ ทางคณะทีมงานของ โครงการวิจัยฯ ได้ใช้วิธีการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม เพราะการแก้ปัญหาของชุมชนฯ โดยการใช้คนจากภายนอก เช่น ทางคณะทีมงานของโครงการวิจัยฯ และผู้นำชุมชนฯ อย่างโดดเดี่ยวนั้นไม่สามารถทำได้ จำเป็นต้องมีผู้ร่วมงานที่เห็นปัญหาและมีอุดมการณ์เดียวกัน คณะทีมงานของโครงการวิจัยฯ จึงได้พยายามแสวงหาแนวร่วมในการทำงาน โดยมีขั้นตอนดังที่ได้นำเสนอในเบื้องต้น ซึ่งทำให้ได้สมาชิกในชุมชนฯ ในหลากหลายกลุ่มฯ ทั้งผู้นำ คณะกรรมการ พ่อบ้าน แม่บ้าน เยาวชน และกลุ่มผู้สูงอายุ เป็นต้น โดยโครงการวิจัยฯ ได้จัดให้มีเวทีชี้แจงให้ความรู้ ข้อมูล มีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และแสวงหาความร่วมมือจากสมาชิกในชุมชนฯ เพื่อหาแนวทางในการแก้ปัญหาร่วมกันทั้งแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ทำให้สมาชิกในชุมชนฯ ได้รับรู้ เข้าใจปัญหาร่วมกัน ทำให้เกิดความตระหนัก และมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาวิกฤติของชุมชนฯ ร่วมกัน ร่วมกันวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหา เช่น ปัญหาค่าใช้จ่ายในครัวเรือนที่สูงขึ้น ซึ่งสาเหตุส่วนหนึ่งมาจากการทำการเกษตรเชิงเดี่ยวในชุมชนฯ ที่เน้นปลูกเฉพาะพืชเศรษฐกิจและเลิกปลูกพืชผักสวนครัว ต้องไปกู้เงินดอกเบี้ยสูงมาใช้จ่ายในการเกษตรแบบพึ่งพาปัจจัยการผลิตจากภายนอกชุมชนฯ เป็นต้น

สำหรับการกระตุ้นและส่งเสริมให้สมาชิกของชุมชนบ้านสันกลางดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของโครงการวิจัยฯ ดังกล่าว เพื่อใช้กิจกรรมเป็นเครื่องมือในการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการพัฒนาแบบพึ่งพาตนเอง ให้กับผู้นำและสมาชิกในชุมชนฯ เช่น กิจกรรมร่วมด้วยช่วยกันในการทำปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพ พร้อมทั้งมีการถ่ายทอดภูมิปัญญาในการทำปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพ โดยปราชญ์ของชุมชนให้กับสมาชิกเยาวชนในชุมชนฯ เพื่อเป็นการเรียนรู้วิถีเกษตรกรแบบพึ่งพาตนเอง และพึ่งพากันภายในชุมชน ก่อให้เกิดการพัฒนาภูมิทัศน์ในชุมชนฯ เพื่อก่อให้เกิดความสะอาดและความน่าอยู่ตามมา เพราะการนำเอาขยะเปียก วัชพืชต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนฯ ไม่ว่าจะเป็นผักตบชวา หญ้า ใบไม้

ต่าง ๆ รวมถึงวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร เช่น เปลือกข้าวโพด ฟางข้าว เป็นต้น นำมาเป็นวัตถุดิบในการผลิตปุ๋ยฯ จึงก่อให้เกิดความสะอาด ความเป็นระเบียบเรียบร้อย และช่วยลดการเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรในที่โล่งของชุมชนฯ ได้เป็นอย่างดี รวมถึงกิจกรรมการปลูกผักปลอดสารพิษในพื้นที่สาธารณะที่กว้างว่างเปล่าของสมาชิกผู้สูงอายุในชุมชนฯ ที่ไม่มีพื้นที่สำหรับการปลูกผักสวนครัวในบริเวณที่อยู่อาศัย โดยมีผู้นำ และคณะกรรมการชุมชนฯ ช่วยกันพัฒนาพื้นที่ในการจัดทำแปลงผักให้กับผู้สูงอายุ และร่วมกันฟื้นฟูกิจกรรมการจัดทำบัญชีครัวเรือนภายในชุมชนฯ ขึ้นมาอีกครั้ง เพื่อนำเอาข้อมูลรายได้และค่าใช้จ่ายในครัวเรือนมาวิเคราะห์ร่วมกัน เพื่อหาแนวทางในการลดค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในครัวเรือนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยการหาแนวทางขับเคลื่อนกิจกรรม และกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในการผลิตสินค้าเพื่อการบริโภคภายในชุมชนต่อไป รวมถึงมีการประเมินตนเองและความคิดเห็นของผู้นำคณะกรรมการและสมาชิกของชุมชนฯ เกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น

ซึ่งการดำเนินกิจกรรมดังกล่าว อาศัยหลักคิดของการพัฒนาที่ยั่งยืน ที่ให้ความสำคัญกับวิธีหรือหลักคิดดังนี้

1. ทุกกิจกรรมเน้นการพัฒนาคนให้มีความสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง มีการประสานร่วมมือพึ่งพาอาศัยกัน
2. ทุกกิจกรรมเน้นการเรียนรู้ให้ทุกคนรู้จักคิด รู้จักวางแผน ก่อนที่จะลงมือทำอะไร ต้องเข้าใจให้ชัดเจนเสียก่อนที่จะลงมือทำ
3. ทุกกิจกรรมมองการตลาดใกล้ตัวก่อน จากการสัมพันธ์ การร่วมมือ การเป็นเครือข่ายการซื้อขายแลกเปลี่ยน จะทำให้มีการพัฒนาที่ยั่งยืนในอนาคต
4. ทุกกิจกรรมเน้นที่การผลิตสิ่งที่จำเป็นตอบสนองความต้องการของชุมชนฯ เป็นหลัก
5. ทุกกิจกรรมเน้นการผลิตที่พอดี ด้วยการวางแผนตั้งแต่ต้น ทั้งด้านการผลิต การจำหน่าย การแปรรูป และการเติบโตของชุมชนเป็นไปอย่างช้า ๆ โดยที่สมาชิกในชุมชนฯ พร้อมทั้งจะเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ ตลอดเวลาภายใต้ความเชื่อมั่นของคำว่า “การพึ่งพาตนเอง”

จากการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของ โครงการวิจัยฯ ในครั้งนี้ ซึ่งมีทั้งผู้นำคณะกรรมการและสมาชิกในชุมชนบ้านสันกลางฯ ตลอดจนเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับชุมชนฯ คณะทีมงานวิจัยใน โครงการฯ สามารถร่วมสร้างระบบการจัดการชุมชนที่เข้มแข็ง และร่วมสร้างหรือขับเคลื่อนการพัฒนา เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนบ้านสันกลาง ตำบลจำป่าหวาย อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ร่วมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยการสร้างความรู้ ความเข้าใจ และกระตุ้นเตือน พร้อมทั้งพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้รู้จักมัธยัสถ์ รักสันโดษ สร้างจิตสำนึกให้รู้จักคุณค่าของชีวิตที่มีชีวิตที่พอดี รู้จักคุณค่าของสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติรอบ ๆ ตัวเอง ดังคำกล่าวที่ว่า “มีชีวิตที่พอดี มีชีวิตที่พอเพียง”

2. ชุมชนฯ มีความสามารถในการสร้างองค์ความรู้ที่เอื้อต่อการเป็นประชาสังคม เนื่องจากการหาวิธีการแก้ปัญหา และการกำหนดทิศทางข้างหน้าของชุมชนฯ นั้นต้องอาศัยการสร้างและการสะสมองค์ความรู้ เพื่อสามารถปรับใช้ และเป็นพื้นฐานให้เกิดการเรียนรู้เพิ่มขึ้นต่อไป เพราะที่ผ่านมามีการประกอบอาชีพของสมาชิกในชุมชนฯ ยังขาดความรู้ในเรื่องการผลิต มุ่งเน้นเฉพาะการทำเกษตรเชิงเดี่ยว หรือปลูกพืชเศรษฐกิจเท่านั้น และขาดการแปรรูปสินค้าเกษตรให้เป็นอาหาร หรือสินค้าที่จำหน่ายภายในชุมชนฯ นั่นคือขาดความรู้ และความเข้าใจในหลักการตลาดระดับชุมชน ท้องถิ่นและระดับการค้าที่สูงขึ้นไป ทำให้ระบบเศรษฐกิจของชุมชนฯ ยังไม่เกิดความเข้มแข็งในสภาพความเป็นอยู่

3. สามารถสร้างความเข้มแข็งของชุมชนฯ โดยมีเป้าหมายให้ชุมชนสามารถแก้ปัญหาด้วยตนเองได้ นั่นคือชุมชนต้องสร้างกิจกรรมการพัฒนาต่าง ๆ ขึ้นมาจากการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนฯ โดยมีผู้นำชุมชนฯ เป็นแกนหลักในการแก้ไขปัญหาของชุมชนฯ เพื่อให้ชุมชนเปลี่ยนจากการเป็นผู้ขอรับความช่วยเหลือ มาเป็นผู้ที่มีส่วนช่วยเหลือ โดยคนในชุมชนฯ ต้องเรียนรู้ที่จะเสียสละเพื่อชุมชนฯ

4. สามารถดำเนินกิจกรรมการพัฒนาที่มีส่วนในการสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนฯ โดยใช้กระบวนการเครือข่ายองค์กรชุมชน ซึ่งหมายถึงการขับเคลื่อนการทำงานของชุมชนฯ โดยใช้รูปแบบของการประสานงานของบุคคล หรือกลุ่มที่เน้นการมีส่วนร่วมของสมาชิกหรือประชาชนในชุมชนฯ ที่ต้องการจะเรียนรู้และดำเนินการเรียนรู้ร่วมกัน มีการกำหนดเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ การจัดองค์การ การแบ่งหน้าที่กัน รวมถึงการทำแผนปฏิบัติงานร่วมกัน เพราะที่ผ่านมา การมีส่วนร่วมของชุมชนฯ ยังไม่มีและเกิดขึ้นอย่างแท้จริง เป็นเพียงการร่วมกันมารับผลประโยชน์ในแต่ละครั้งเท่านั้น เมื่อไม่มีผลประโยชน์ก็จะไม่สามารถร่วมกันได้อย่างจริงจัง

จากการเก็บข้อมูลเพื่อทำแผนชุมชนฯ พบว่าหนี้สินเกษตรกรในชุมชนฯ มีค่อนข้างมาก และเพิ่มขึ้นทุกปี สินทรัพย์ของครัวเรือนเกษตรกรในชุมชนฯ มีปริมาณลดลง โดยเฉพาะที่ดินหรือบริเวณที่อยู่อาศัยของสมาชิกในชุมชนฯ ค่อนข้างคับแคบ จนกระทั่งบางครัวเรือนไม่มีพื้นที่สำหรับปลูกผักสวนครัวในบริเวณที่อยู่อาศัยเหมือนในอดีตที่ผ่านมา ทั้งเกิดจากการแบ่งให้กับลูกหลาน และการขายที่ดินเพื่อนำเงินมาชำระหนี้สิน ก่อให้เกิดปัญหาตามมาคือ ขาดผู้สืบทอดอาชีพเกษตร และการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะลูกหลานของเกษตรกรในชุมชนเองที่มีความคิดว่าการทำอาชีพเกษตรกรรมมีรายได้น้อย ไม่เป็นที่ยอมรับของคนอื่น ๆ ทำให้ปัญหาสังคมในชุมชนฯ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โครงสร้างของสังคมเมือง มีผลกระทบต่อโครงสร้างของครอบครัว ค่านิยมด้านวัตถุเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ภาระค่าใช้จ่ายในครัวเรือนเพิ่มสูงขึ้น ภาระหนี้สินในครัวเรือนติดตามมาอย่างต่อเนื่อง เป็นต้น ดังนั้นเมื่อทั้งผู้นำ สมาชิกในชุมชนฯ และทางคณะทีมงานของโครงการวิจัยฯ ได้ร่วมกันวิเคราะห์ปัญหา จัดลำดับ

ความสำคัญของปัญหา จึงได้มองเห็นแนวทางในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ต่อไปอย่างเป็นระบบ ซึ่งการวิเคราะห์สภาพแวดล้อม (SWOT Analysis) และศักยภาพของชุมชนฯ มีรายละเอียดทั้งหมดดังที่ได้กล่าวฯ มาในเบื้องต้น

สำหรับแนวทางการพัฒนาศักยภาพในการบริหารจัดการชุมชนบ้านสันกลางฯ ทางคณะกรรมการของโครงการวิจัยฯ ได้ทำการหนุนเสริมให้เกิดกิจกรรมสาธารณะ เพื่อสร้างกระบวนการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนฯ เพื่อการพึ่งพาตนเอง อยู่ในวิถีการทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาให้กับตนเองและชุมชนฯ โดยผ่านกระบวนการปฏิบัติจริงและเรียนรู้จากตนเอง และการทำงานร่วมกันในชุมชนฯ และการดำเนินกิจกรรมขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับครัวเรือนของสมาชิกเกษตรกรในชุมชนบ้านสันกลางฯ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยโครงการวิจัยฯ ได้หนุนเสริมและผลักดันโครงการนำร่องสู่การปฏิบัติจริง โดยได้ดำเนินการในหลากหลายกิจกรรม ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. กิจกรรมด้านเศรษฐกิจ

1.) การจัดทำบัญชีครัวเรือน

สำหรับกิจกรรมการจัดอบรม ให้ความรู้ในการจัดทำบัญชีครัวเรือน และมีการจัดทำบัญชีครัวเรือนในชุมชนฯ พร้อมทั้งนำเอาข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์ เพื่อหาแนวทางในการลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือนให้กับสมาชิกในชุมชนบ้านสันกลางฯ ต่อไป โดยในเบื้องต้นทางคณะกรรมการในโครงการวิจัยฯ ได้จัดทำแบบฟอร์มการจัดทำบัญชีครัวเรือน (รายรับ-รายจ่าย) แจกให้กับครัวเรือนต่าง ๆ จำนวน 175 ครัวเรือนในชุมชนฯ จำนวน 3 เดือน และจัดบันทึกข้อมูลระหว่างเดือนสิงหาคม ถึง เดือนตุลาคม 2553 เพื่อทำการจดบันทึกรายรับ-รายจ่ายในแต่ละวัน เพื่อนำเอาข้อมูลดังกล่าวฯ มาทำการรวบรวมเดือนละ 1 ครั้ง และหลังจากนั้นจะนำเอาข้อมูลดังกล่าวฯ มาวิเคราะห์ เพื่อหาแนวทางในการแก้ปัญหาร่วมกันฯ และใช้ในการวางแผนพัฒนาชุมชนฯ ต่อไป สำหรับการดำเนินการจัดทำบัญชีครัวเรือนของสมาชิกในชุมชนฯ ในระยะต่อไป ผู้นำและคณะกรรมการของชุมชนฯ จะเป็นผู้รับช่วงดำเนินการต่อไป

สำหรับการจัดให้มีเวทีการอบรมฯ เพื่อฟื้นฟูและหนุนเสริมให้มีการจัดทำบัญชีในครัวเรือนของสมาชิกในชุมชนฯ ทางคณะกรรมการในโครงการวิจัยฯ ได้อธิบายประโยชน์ของการจัดทำบัญชีครัวเรือนให้กับสมาชิกในชุมชนบ้านสันกลาง ช่วยให้ทราบถึงการใช้จ่ายเงินอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นไปตามแผนการทำบัญชีรับ-จ่าย ซึ่งมีความสำคัญ ดังนี้

1. ทำให้ทราบรายรับ-รายจ่ายตลอดทั้งเดือน
2. สามารถวางแผนการใช้จ่าย ว่าอะไรมีความจำเป็นก่อน-หลัง
3. ทำให้ทราบว่าเงินคงเหลือเท่าใดในแต่ละวัน
4. ทำให้ทราบปัญหาของการทำงาน และแก้ไขทัน

5. ใช้รายงาน ผลการดำเนินงาน
6. ใช้ข้อมูลรายจ่าย ปรับลดค่าใช้จ่ายเพื่อให้เหลือเงิน หรือได้กำไรเพิ่มขึ้น
7. นำวิธีการจัดทำบัญชีไปใช้ในชีวิตประจำวัน

นอกจากนั้นคณะทีมงานในโครงการวิจัยฯ ได้อธิบายขั้นตอนของการจัดทำบัญชีครัวเรือนของสมาชิกในชุมชนบ้านสันกลาง เพื่อนำเอาข้อมูลดังกล่าวฯ มาทำการรวบรวมและวิเคราะห์ เพื่อนำมาใช้ในการวางแผนพัฒนาชุมชนฯ โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. หาวิธีการลดรายจ่าย พัฒนาอาชีพ เพื่อสร้างรายได้ และมีรายได้เพียงพอสำหรับชำระหนี้

2. รวบรวมข้อมูลรายได้ และรายจ่ายของครัวเรือนต่าง ๆ ในชุมชนฯ เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์หาสาเหตุของปัญหาของค่าใช้จ่ายที่มากกว่ารายได้ในปัจจุบันและเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ครัวเรือนต่าง ๆ ในชุมชนฯ ยากจน

3. หลังจากนั้นนำข้อมูลที่ได้อ้างกล่าวฯ มาจัดกลุ่มรายการใช้จ่ายเป็น 10 กลุ่ม ได้แก่ อาหาร อาหารสำเร็จรูปและเครื่องปรุงต่าง ๆ เครื่องดื่มและขนมต่าง ๆ ยารักษาโรค สิ่งของใช้สอย การศึกษา การผลิตและการประกอบอาชีพ ผ่อนชำระหนี้ ค่าใช้จ่ายด้านสังคม และอื่น ๆ เป็นต้น (เพื่อสมาชิกในชุมชนฯ จะได้มีข้อสังเกตด้วยตนเองว่ามีรายการใช้จ่ายจำนวนมากที่สามารถลดได้ ด้วยการพึ่งพาตนเองหรือพึ่งพากันภายในชุมชน และสังเกตเห็นจากการวิเคราะห์ข้อมูลว่าน่าจะเป็นช่องทางในการสร้างอาชีพขึ้นในชุมชนฯ ได้) ซึ่งข้อมูลสรุปค่าใช้จ่ายในครัวเรือนต่าง ๆ ในชุมชนฯ ที่มีอาชีพเกษตรกรรมแสดงดังตารางที่ 4.12

4. วิเคราะห์และหาแนวทางเพื่อเป็นช่องทางในการลดรายจ่ายต่าง ๆ และเพื่อประโยชน์ในการวิเคราะห์ให้เห็นแนวทางการแก้ปัญหาเศรษฐกิจ ในครัวเรือนของสมาชิกในชุมชนฯ โดยการจัดการกระบวนการ ร่วมกันคิดค้นกำหนดแนวทางในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในการพัฒนาชุมชนบ้านสันกลาง ตำบลจำป่าหวาย อำเภอเมืองพะเยา จังหวัดพะเยา โดยให้สมาชิกในชุมชนฯ มีส่วนร่วมเป็นสำคัญในการดำเนินการด้วยการจัดทำแผนแม่บทชุมชนฯ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนอย่างเป็นระบบ โดยมุ่งเน้นการลงทุนด้านการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ของสมาชิกในชุมชนบ้านสันกลาง เพื่อร่วมสร้างองค์ความรู้ให้เกิดแก่สมาชิกมากยิ่งขึ้น ด้วยมุ่งหวังจะให้สมาชิกของชุมชนฯ ได้รู้เท่าทันโลก รู้เท่าทันความเจริญทางวัตถุ ซึ่งสวนทางกับระดับจิตใจและความคิดของสมาชิกในชุมชนฯ โดยมุ่งฟื้นฟูคุณค่าและศักดิ์ศรีของมนุษย์ โดยการปลดปล่อยตนเองให้เป็นอิสระจากกระแสโลกาภิวัตน์

ตารางที่ 4.12 มูลค่าการใช้จ่าย ต่อเดือน และต่อปีของครัวเรือนเกษตรกรจำนวน 44 ครัวเรือนที่
ทำการจดบันทึกบัญชีทุกวันในจำนวนทั้งหมด 175 ครัวเรือน ของชุมชน
บ้านสันกลางฯ

	หมวด/รายการใช้จ่าย	สิงหาคม	กันยายน	ตุลาคม
1.	อาหาร	66,922	62,100	52,593
	ข้าวสาร	460	370	530
	เนื้อไก่	5,875	5,630	5,970
	เนื้อหมู	9,046	10,300	9,565
	เนื้อวัว	11,900	12,500	12,850
	ปลา	3,965	4,130	4,340
	ไข่ไก่/ไข่เป็ด	3,412	3,750	4,100
	ผักต่าง ๆ	25,869	18,560	8,723
	ผลไม้ต่าง ๆ	6,395	6,860	6,515
	2.	อาหารสำเร็จรูปและเครื่องปรุงต่าง ๆ	27,165	22,045
อาหารสำเร็จรูป		24,735	19,500	16,785
น้ำปลาและซอสปรุงรสต่าง ๆ		450	495	570
น้ำมันพืช		1,980	2,050	1,900
3.	เครื่องคั้นและขนมต่าง ๆ	22,587	17,325	15,167
	น้ำคั้น	758	855	890
	นม	3,995	4,020	4,150
	น้ำอัดลม	1,855	1,300	355
	เหล้าเบียร์	10,225	6,630	5,520
	ขนมกรอบต่าง ๆ	5,754	4,520	4,252
4.	ยารักษาโรค	1,388	655	720
	แก้ปวด/แก้ไอ/ท้องเสีย	1,388	655	720
5.	สิ่งของใช้สอย	15,016	11,920	13,060
	เสื้อผ้า/กางเกง/รองเท้า	7,247	5,050	6,100
	ค่าน้ำ/ค่าไฟฟ้า/ค่าโทรศัพท์	3,470	2,950	2,825
	ยาสีฟัน/สบู่/ผงซักฟอก	4,299	3,920	4,135
6.	การศึกษา	20,590	9,540	9,815
	ค่าเทอม/ค่ารถ/ค่าอาหารกลางวันของลูก	20,590	9,540	9,815

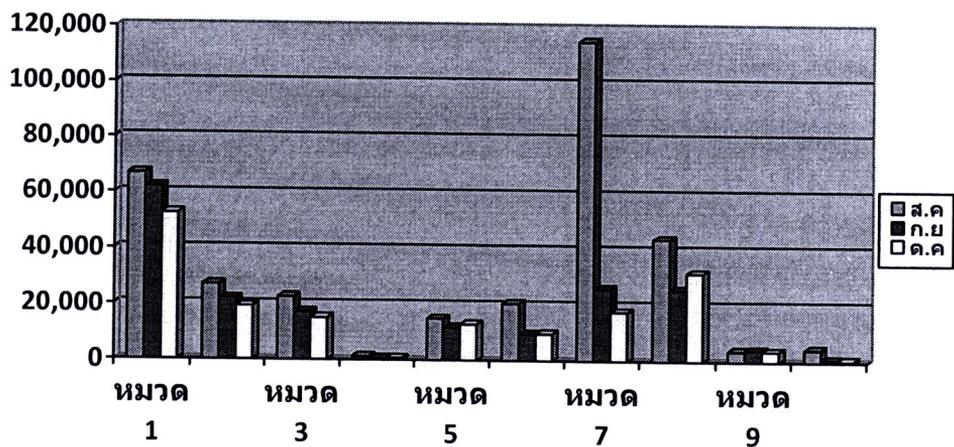
ที่มา : จากการจัดทำบัญชีครัวเรือนในหมู่บ้านสันกลางฯ (ในระหว่างเดือนสิงหาคม ถึง เดือนตุลาคม 2553)

ตารางที่ 4.12 (ต่อ)

	หมวด/รายการใช้จ่าย	สิงหาคม	กันยายน	ตุลาคม
7.	การผลิต และการประกอบอาชีพ	114,863	25,940	17,615
	ค่าปุ๋ยเคมี	3,530	2,750	1,050
	ยาฆ่าแมลงและยาฆ่าหญ้า	2,590	1,050	0
	ค่าจ้างแรงงานฯ	72,400	4,350	1,560
	อุปกรณ์ฯ	1,350	2,800	1,585
	ค่าน้ำมันรถ (รถไถ รถอีแต่น และมอเตอร์ไซด์)	34,993	14,990	13,420
8.	ผ่อนชำระหนี้	43,843	25,750	31,655
	ธกส.	24,970	10,500	17,850
	นายทุน	12,906	12,500	11,650
	อื่น ๆ (ซื้อหอย)	5,967	2,750	2,155
9.	ค่าใช้จ่ายด้านสังคม	3,940	4,270	3,810
	งานศพ/งานแต่ง	3,940	4,270	3,810
10.	อื่น ๆ	4,600	980	575
	อื่น ๆ (ทำบุญ และ ซ่อมรถ เป็นต้น)	4,600	980	575
	รวม	320,914	180,525	164,265

ที่มา : จากการจัดทำบัญชีครัวเรือนในหมู่บ้านสันกลางฯ (ในระหว่างเดือนสิงหาคม ถึง เดือนตุลาคม 2553)

แผนภูมิที่ 4.2 แสดงมูลค่าการใช้จ่ายต่อเดือนของ 10 กลุ่ม ในระยะเวลา 3 เดือน

ที่มา : จากการสำรวจ

2.) หนุนเสริมกิจกรรมการใช้พื้นที่สาธารณะในชุมชนฯ ที่รกร้างว่างเปล่า มาทำแปลงปลูกผักปลอดสารพิษให้กับผู้สูงอายุในชุมชนฯ

สำหรับการหนุนเสริมกิจกรรมการใช้พื้นที่สาธารณะที่รกร้างว่างเปล่า มาทำแปลงปลูกผักปลอดสารพิษให้กับผู้สูงอายุในชุมชนฯ โดยการร่วมมือกันระหว่าง ผู้นำ คณะกรรมการชุมชนฯ และคณะทีมงานของโครงการวิจัยฯ ได้ช่วยกันพัฒนาพื้นที่สาธารณะของชุมชนฯ ในพื้นที่จำนวน 4 ไร่ ให้เป็นแปลงสำหรับปลูกผักของสมาชิกผู้สูงอายุในชุมชนฯ ที่ไม่มีพื้นที่ในบริเวณบ้านสำหรับทำแปลงเพื่อปลูกผักไว้รับประทานในครัวเรือน

นอกจากนั้นในการเก็บข้อมูลค่าใช้จ่ายทางด้านอาหารของครัวเรือนต่าง ๆ ในชุมชนบ้านสันกลาง ในเบื้องต้นยังพบว่าครัวเรือนต่าง ๆ ในชุมชนมีค่าใช้จ่ายในการซื้อผักต่าง ๆ เพื่อนำมาเป็นวัตถุดิบในการปรุงอาหารให้กับสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ยวันละ 20 บาท/ครัวเรือน คิดเป็น 20 % ของค่าใช้จ่ายทางด้านอาหารในครัวเรือนต่าง ๆ จากการที่สมาชิกในชุมชนฯ ส่วนใหญ่มุ่งเน้นการทำเกษตรเชิงเดี่ยว คือ ปลูกพืชไม่กี่ชนิด เช่น ข้าว หอมแดง กระเทียม และข้าวโพด เป็นต้น ซึ่งส่วนใหญ่เน้นปลูกเพื่อจำหน่าย สำหรับข้อมูลการปลูกพืชผักสวนครัวของครัวเรือนต่าง ๆ ในชุมชนฯ มีรายละเอียดดังนี้

(1) มีจำนวน 63 ครัวเรือนในชุมชนฯ คิดเป็น 30 % ของครัวเรือนทั้งหมด (210 ครัวเรือน) ที่มีพื้นที่และปลูกผักสวนครัวในบริเวณพื้นที่ที่อยู่อาศัยเสริมจากการทำการเกษตรหลักที่เป็นพืชเศรษฐกิจของชุมชนฯ

(2) มีจำนวน 106 ครัวเรือนในชุมชนฯ คิดเป็น 50 % ของครัวเรือนทั้งหมด (210 ครัวเรือน) ที่ไม่มีพื้นที่ในบริเวณที่อยู่อาศัยสำหรับปลูกผักสวนครัวอย่างเพียงพอแต่ต้องการปลูกฯ-ไว้เป็นแหล่งอาหารในครัวเรือน

(3) นอกนั้นอีก 41 ครัวเรือนในชุมชนฯ คิดเป็น 20 % ของครัวเรือนทั้งหมด (210 ครัวเรือน) ไม่เห็นความสำคัญ และไม่ต้องการปลูกในเวลาเพราะไม่ค่อยมีเวลาดูแล เพราะมีอาชีพรับจ้างและรับราชการ เป็นต้น และบางครัวเรือนไม่มีพื้นที่ในบริเวณที่อยู่อาศัย

ซึ่งจากการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาค่าใช้จ่ายทางด้านอาหารเกี่ยวกับพืชผักต่าง ๆ ซึ่งมีปริมาณค่อนข้างสูงในครัวเรือนต่าง ๆ ในชุมชนฯ ที่มีอาชีพเกษตรกรรมแต่กลับต้องเสียและมีค่าใช้จ่ายในครัวเรือนในการซื้อผัก พริก และเครื่องปรุงบางชนิดจากตลาดที่พ่อค้าแม่ค้าซื้อมาจากภายนอกชุมชนฯ เพื่อนำมาจำหน่ายให้กับสมาชิกในชุมชนฯ จากปัญหาดังกล่าวของชุมชนฯ คณะทีมงานวิจัยในโครงการฯ ผู้นำ คณะกรรมการและสมาชิกในชุมชนฯ มีการพูดคุยเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและหาทางออกของปัญหาร่วมกันโดยประธานกลุ่มฯ และสมาชิกผู้สูงอายุในชุมชนฯ เสนอว่าอยากมีพื้นที่สำหรับการปลูกผักสวนครัวในบริเวณชุมชนฯ เพื่อความสะดวกในการเดินทางไปปลูกและดูแลแปลงผักต่าง ๆ โดยที่สมาชิกผู้สูงอายุที่ไม่มีพื้นที่ปลูกผักในบริเวณที่อยู่อาศัยจะเป็นผู้ดูแลแปลงผักดังกล่าวฯ

และทางผู้นำชุมชนได้เสนอบริเวณพื้นที่สาธารณะของชุมชนฯ ที่ยังรกร้างว่างเปล่าอยู่จำนวน 4 ไร่ ซึ่งอยู่ติดกับพื้นที่ของโรงเรียนขยายโอกาสบ้านจำป่าหวาย เป็นพื้นที่สำหรับใช้เป็นโครงการนำร่องในการปลูกผักให้กับผู้สูงอายุได้ดูแล เพื่อที่ผู้สูงอายุจะได้ใช้เวลาว่างตอนเช้าและตอนเย็นในการทำกิจกรรมร่วมกัน เป็นกวี ได้ออกกำลังกายทางอ้อมและได้มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาดังกล่าวฯ พร้อมทั้งเป็นการพัฒนาภูมิทัศน์ในพื้นที่ของชุมชนฯ ให้มีความสะอาดเป็นระเบียบเรียบร้อย และมีความสวยงามอีกด้วย

3.) **ฟื้นฟูและส่งเสริมครัวเรือนต่าง ๆ ในชุมชนฯ ปลูกผักปลอดสารพิษ ไว้บริโภค**

สำหรับกิจกรรมการฟื้นฟูและส่งเสริมครัวเรือนต่าง ๆ ในชุมชนฯ ปลูกผักปลอดสารพิษ ไว้บริโภคในครัวเรือน เพื่อเป็นการลดค่าใช้จ่าย เป็นกิจกรรมที่ตอบสนองความต้องการของสมาชิกส่วนใหญ่ในชุมชนฯ อยู่แล้ว ซึ่งหลังจากที่มีเวทีฯ หาแนวทางในการแก้ปัญหาค่าใช้จ่ายในครัวเรือนร่วมกัน ทางผู้นำและคณะกรรมการของชุมชนฯ ได้สร้างบรรทัดฐานร่วมกันและใช้พลังกลุ่มฯ ของชุมชนฯ ในการขับเคลื่อน โดยมีการแบ่งคณะกรรมการดูแลและช่วยเหลือสมาชิกในชุมชนฯ

4.) **การหนุนเสริมให้กลุ่มแม่บ้านในชุมชนฯ ทำน้ำสมุนไพร เพื่อใช้ทดแทนการเลี้ยงเหล้าในงานศพ ภายในชุมชนฯ**

สำหรับการหนุนเสริมให้กลุ่มแม่บ้านในชุมชนฯ ทำน้ำสมุนไพร เพื่อใช้ทดแทนการเลี้ยงเหล้าในงานศพ ภายในชุมชนฯ เพราะที่ผ่านมาเมื่อมีงานศพภายในชุมชนฯ เจ้าภาพผู้จัดงานดังกล่าวฯ จะมีค่าใช้จ่ายที่เป็นเครื่องดื่มโดยเฉพาะที่สำคัญก็คือค่าเหล้าที่นำมาเลี้ยงแขกที่มาร่วมงานจำนวนไม่ต่ำกว่า 2,000 บาท / 1 งานศพ ซึ่งจากการที่ทางคณะทีมงานของโครงการวิจัยฯ ร่วมกับหน่วยงานในพื้นที่ฯ ที่เกี่ยวข้องได้จัดให้มีเวทีแลกเปลี่ยนความรู้ ความเข้าใจ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนฯ ได้มีผู้นำและสมาชิกบางท่าน ได้นำเสนอเหตุการณ์และปัญหาดังกล่าวฯ ซึ่งสมาชิกส่วนใหญ่ได้เสนอแนะทางออกของปัญหาฯ ว่าชุมชนฯ ควรหาวิธีการแก้ไขปัญหาดังกล่าวฯ เพราะจะทำให้ได้ทั้งการลดค่าใช้จ่ายสุขภาพของสมาชิก และเพื่อเป็นการสร้างบรรทัดฐานที่ดีในชุมชนฯ ร่วมกันในการลดละเลิก อดายมุข โดยการหามาตรการร่วมกันในการงดเหล้าในงานศพ และหาเครื่องดื่มอย่างอื่นมาทดแทนในงานดังกล่าวฯ

5.) โครงการนำร่องธนาคารลูกเปิด และลูกสุกร เพื่อเป็นการหนุนเสริมให้ครัวเรือนต่าง ๆ ในชุมชนฯ พัฒนาการผลิตสัตว์ในการประกอบอาชีพการเกษตรแบบผสมผสาน

สำหรับการหนุนเสริมให้มีโครงการนำร่องธนาคารลูกเปิด และลูกสุกร เพื่อกระตุ้นและหาแนวทางพัฒนาการผลิตสัตว์ในระดับครัวเรือนของสมาชิกในชุมชนบ้านสันกลาง เพราะในปัจจุบันมีจำนวนครัวเรือนในชุมชนฯ ในจำนวนสัดส่วนที่น้อย ที่ทำการเลี้ยงสัตว์ควบคู่ไปกับการปลูกพืช คือ มีจำนวนครัวเรือนเพียง 15 ครัวเรือน ในทั้งหมด 175 ครัวเรือนในชุมชนฯ ที่มีอาชีพเกษตรกรรมที่ทำการประกอบอาชีพการเกษตรแบบผสมผสาน หรือมีการเลี้ยงสัตว์ควบคู่ไปกับการปลูกพืชอื่น ๆ และจากการสอบถามสมาชิกในชุมชนบ้านสันกลางฯ ในเวทีของโครงการวิจัยฯ พบว่ามีสมาชิกในชุมชนฯ อีกเป็นจำนวนมากที่อยากเลี้ยงสัตว์เสริมจากการปลูกพืช แต่ประสบปัญหาในหลายด้าน โดยเฉพาะทางด้านต้นทุนค่าลูกสุกรที่มีราคาสูงถึงตัวละ 1,200 บาท และหาได้ค่อนข้างยาก และต้นทุนอาหารสัตว์ที่มีราคาสูง ซึ่งต้องพึ่งพาภายนอก เป็นต้น จากปัญหาดังกล่าวฯ จึงทำให้คณะทีมงานในโครงการวิจัยฯ ร่วมกับผู้นำและคณะกรรมการของชุมชนฯ มีความเห็นร่วมกันว่าในเบื้องต้นชุมชนฯ ควรมีโครงการนำร่องในการจัดให้มีธนาคารเพื่อขยายพันธุ์ลูกเปิด และลูกสุกร เพื่อจัดเตรียมและหนุนเสริมให้มีการขยายการผลิตสัตว์ต่าง ๆ ในชุมชนฯ ให้มากขึ้น เพราะการผลิตสัตว์จะนำมาซึ่งการสร้าง ความมั่นคงทางด้านอาหาร เช่น เนื้อสัตว์ และไข่ เป็นต้น นอกจากนี้เกษตรกรยังได้มูลจากสัตว์ที่สามารถนำมาเป็นปุ๋ยสำหรับการปลูกพืช และสามารถนำเอาวัสดุเหลือใช้และพืชผลทางการเกษตร เช่น ต้นหยวกกล้วย รำ ปลายข้าว ใบกระถิน ข้าวโพด เป็นต้น มาเพิ่มมูลค่าโดยการนำมาเป็นอาหารสัตว์ ซึ่งจะช่วยลดต้นทุนทางการเกษตรและในครัวเรือนได้เป็นอย่างดี

- ดังนั้นในการศึกษาข้อมูลและรูปแบบของกิจกรรมโครงการนำร่องการผลิตสัตว์ที่ผสมผสานอยู่ในระบบเกษตรกรรมแบบพอเพียง ทางชุมชนฯ จึงได้คัดเลือกให้นายเดช จอมภา เป็นตัวแทนเกษตรกรในการขับเคลื่อนโครงการธนาคารลูกเปิด ส่วนนายวีระ ภาระจำ และนายธนานันท์ ไชยเมือง เป็นตัวแทนเกษตรกรในการขับเคลื่อนโครงการธนาคารลูกสุกร เพื่อให้เป็นครัวเรือนที่เป็นแหล่งเรียนรู้ ตลอดจนการเผยแพร่ข้อมูล ข่าวสาร เพื่อขยายแนวคิดและวิถีปฏิบัติที่เกี่ยวกับการประกอบอาชีพการเกษตรแบบผสมผสานและการเลี้ยงสัตว์ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงสู่ครัวเรือนอื่น ๆ ในชุมชนบ้านสันกลางฯ ต่อไป

2. กิจกรรมด้านสังคม

1.) กิจกรรมด้านการพัฒนาเยาวชน โดยส่งเสริมให้เยาวชนเรียนรู้วิถีชุมชนฯ

ทางการเกษตร

สำหรับกิจกรรมด้านการพัฒนาเยาวชน โดยส่งเสริมให้เยาวชนเรียนรู้วิถีชุมชนฯ ทางด้านการเกษตร โดยการอบรมและสร้างความรู้ ความเข้าใจในการมีส่วนร่วมในชุมชนฯ และเพื่อทำให้ผู้นำและสมาชิกในชุมชนฯ ตระหนักและให้ความสำคัญกับกลุ่มเยาวชนในชุมชนฯ มากขึ้น เพราะจากข้อมูลทางคณะทีมงานวิจัยฯ ได้รับจากผู้นำและสมาชิกในชุมชนฯ พบว่า เยาวชนในชุมชนฯ ไม่ค่อยสนใจและให้ความสำคัญกับวิถีและวัฒนธรรมของชุมชนฯ รวมถึงการประกอบอาชีพนอกภาคเกษตรกรรมที่เกิดขึ้นทำให้บทบาทของเยาวชนหรือคนหนุ่มสาวในชุมชนลดลงอย่างมาก แต่เดิมในอดีตกลุ่มเยาวชนในชุมชนเป็นกลุ่มที่มีพลังต่อการผลิตที่เข้มแข็ง และเป็นแรงงานในกิจกรรมสำคัญ ๆ ของชุมชน เช่น พิธีกรรม ประเพณีของชุมชน การพัฒนาชุมชน และการช่วยเหลืองานของครอบครัว เป็นต้น แต่ปัจจุบันชุมชนฯ ไม่มีเยาวชนที่ทำกิจกรรมในการพัฒนาชุมชนฯ เช่นในอดีตแล้ว เพราะคนเหล่านี้ไปเรียนหนังสือ และไปทำงานในเมืองบ้าง จะมีเวลาเฉพาะวันเสาร์อาทิตย์เท่านั้น การร่วมกิจกรรมของชุมชนฯ จึงน้อยลงทำให้ความรู้สึกผูกพันกับชุมชนน้อยลงไปด้วย สำหรับเยาวชนที่ไม่ได้เรียนหนังสือก็เริ่มก่อปัญหาหลายอย่าง ซึ่งนับเป็นการส่งสัญญาณให้เห็นช่องว่างระหว่างวัย ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่การทำงานในการพัฒนาชุมชนฯ จะมุ่งเฉพาะการพัฒนาฯ กลุ่มผู้ใหญ่และขาดการสื่อสารกับเด็กและเยาวชนในชุมชนฯ ไม่ได้ ทางคณะทีมงานวิจัยฯ ผู้นำ คณะกรรมการชุมชนฯ จึงได้จัดให้มีเวทีในการสร้างความรู้ ความเข้าใจ พร้อมทั้งแลกเปลี่ยนความคิดเห็นดังที่ได้กล่าวมาแล้วในเบื้องต้น เพราะที่ผ่านมาชุมชนฯ เองก็เริ่มทำกิจกรรมกับเยาวชนในชุมชนฯ ในเบื้องต้นมาบ้างแล้ว เช่น มีการคัดเลือกแกนนำเยาวชน ร่วมกิจกรรมแข่งขันกีฬาของตำบลฯ เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมการออกกำลังกายมากกว่าการพัฒนาชุมชนฯ ในด้านอื่น ๆ

สำหรับการทำงานกับเยาวชนก็เหมือนกับการเตรียมให้เขามาเป็นผู้ใหญ่ ต่อไปเยาวชนเหล่านี้จะขึ้นมาเป็นแกนนำหมู่บ้าน หลายคนไม่ได้เรียนหนังสือ ออกจากโรงเรียนแล้วหลังจากจบมัธยมปีที่ 3 จากโรงเรียนขยายโอกาสบ้านจำป่าหวาย และต้องอยู่ในชุมชนฯ ทำอย่างไรให้เขาเป็นกำลังสำคัญที่สามารถสานต่อวิสัยทัศน์ร่วมกับผู้ใหญ่ต่อไป ซึ่งเป็นโจทย์ใหญ่สำหรับชุมชนฯ ซึ่งปัจจุบันเยาวชนในชุมชนมีเกือบ 50 คน มีแกนหลักประมาณ 10 คน ดังนั้นโครงการวิจัยฯ จึงได้หนุนเสริมการนำร่องโครงการพัฒนาเยาวชน โดยการให้ปราชญ์ชาวบ้านในชุมชนถ่ายทอดองค์ความรู้ทางการทำปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพแบบเติมอากาศ โดยการนำเอาขยะเปียก ใบไม้ วัชพืชผักตบชวา จอก และวัสดุเหลือใช้ในทางการเกษตรที่มีอยู่ในชุมชนฯ มาเป็นวัตถุดิบในการผลิตปุ๋ยฯ และนำมาซึ่งการพัฒนาภูมิทัศน์ในชุมชนฯ ให้มีความสะอาด เป็นระเบียบ

เรียบง่าย และสวยงาม เพื่อเป็นจุดเริ่มต้นของกิจกรรมการมีส่วนร่วมของเยาวชนในการพัฒนาชุมชนฯ ซึ่งคาดหวังว่าชุมชนฯ จะมีกิจกรรมอย่างต่อเนื่องและต่อไปจะเห็นบทบาทของเยาวชนกลุ่มนี้เพิ่มมากขึ้นในการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนฯ ของตนเอง

3. กิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม

1.) จัดกิจกรรมส่งเสริมการลดปัญหาสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนฯ และพัฒนาภูมิทัศน์ในพื้นที่สาธารณะของชุมชนฯ

สำหรับการจัดกิจกรรมส่งเสริมการลดปัญหาสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนฯ และพัฒนาภูมิทัศน์ในพื้นที่สาธารณะของชุมชนฯ รวมถึงการคัดแยกขยะในครัวเรือน และนำเอาขยะเปียกมาใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพ เพื่อใช้ในการเกษตรของตนเอง โดยทางคณะทีมงานวิจัยในโครงการฯ ได้ให้ความรู้และสร้างความเข้าใจ พร้อมทั้งสนับสนุนและส่งเสริมให้ชุมชนฯ ดำเนินกิจกรรมร่วมด้วยช่วยกันแก้ปัญหาทางด้านสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ในชุมชน และการพัฒนาภูมิทัศน์ในสถานที่ต่าง ๆ ของชุมชนแบบพึ่งพาตนเองและพึ่งพากันภายในชุมชน โดยการนำของผู้นำและคณะกรรมการของชุมชนฯ พร้อมทั้งมีเยาวชนในชุมชนเป็นทีมที่เข้ามาเรียนรู้และหนุนเสริมกิจกรรมดังกล่าวฯ โดยได้ช่วยกันกำจัดวัชพืชผักตบชวาที่มีมากเกินไปจนส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศน์ในบ่อเลี้ยงปลาของชุมชนฯ และสมาชิกเกษตรกรในชุมชนฯ และได้นำมาเป็นส่วนหนึ่งของวัตถุดิบในการผลิตปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพ

2.) หนุนเสริมกิจกรรมการทำและใช้ปุ๋ยอินทรีย์/ปุ๋ยชีวภาพทดแทนการซื้อและใช้ปุ๋ยเคมี

สำหรับการจัดกิจกรรมส่งเสริมการทำและใช้ปุ๋ยอินทรีย์/ปุ๋ยชีวภาพทดแทนการซื้อและใช้ปุ๋ยเคมี ซึ่งทำลายสภาพดินและสิ่งแวดล้อม โดยการการนำเอาวัชพืช ขยะเปียก และวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรมาทำปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพ ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวฯ ช่วยลดการเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร ใบไม้ และหญ้าต่าง ๆ ได้เป็นอย่างดี พร้อมทั้งก่อให้เกิดการพัฒนาภูมิทัศน์ในสถานที่ต่าง ๆ ของชุมชนฯ แบบพึ่งพาตนเอง รวมถึงการนำเอาหอยเชอรี่ ซึ่งเป็นศัตรูพืชที่สำคัญของสมาชิก คือ ข้าว นำมาเป็นวัตถุดิบในการทำน้ำหมักชีวภาพฯ เพื่อใช้ในการเกษตรของตนเอง

4. กิจกรรมด้านการเมือง และการบริหารจัดการในชุมชนฯ

1.) กระตุ้นและหนุนเสริมการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนฯ

สำหรับการกระตุ้นและหนุนเสริมการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนฯ ตามระบอบประชาธิปไตย โดยทางคณะทีมงานของโครงการวิจัยฯ ได้จัดให้มีเวทีพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น และหารือร่วมกันในเวทีหรือที่ประชุมทุกครั้ง เพื่อวางแผนยุทธศาสตร์การพัฒนา และดำเนินกิจกรรมขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนฯ ร่วมกัน รวมทั้งพยายามสร้างผู้นำ และเยาวชนรุ่นใหม่เข้ามาเรียนรู้ ในกระบวนการพัฒนาอย่างต่อเนื่องต่อไป

นอกจากนั้นหลังจากโครงการวิจัยฯ ได้หนุนเสริมและผลักดัน โครงการนำร่องสู่การปฏิบัติจริง เพื่อให้เกิดกิจกรรมสาธารณะ สร้างกระบวนการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนบ้านสันกลางฯ เพื่อการพึ่งพาตนเอง อยู่ในวิถีการทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาให้กับตนเองและชุมชนฯ ทางคณะทีมงานของโครงการวิจัยฯ ทั้งจากมหาวิทยาลัยพายัพ และวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีพะเยา ได้เข้าไปติดตามและให้ข้อเสนอแนะกับชุมชนฯ อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้กิจกรรมการพัฒนาชุมชนฯ ตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่ได้เข้าไปส่งเสริม และการบริหารจัดการวิสาหกิจชุมชนมีความเข้มแข็ง พร้อมทั้งทำให้สมาชิกในชุมชนบ้านสันกลางฯ มีความมั่นใจในการขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ดังกล่าวฯ ด้วยชุมชนเองมากยิ่งขึ้น ซึ่งข้อมูลที่ได้รับจากการเข้าไปติดตาม และให้กำลังใจแก่สมาชิกในชุมชนฯ พบว่าโครงการนำร่องต่าง ๆ ที่โครงการวิจัยฯ ได้หนุนเสริมและผลักดันสู่การปฏิบัติจริงมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและขยายผลมากขึ้น เช่น โครงการนำร่องฟื้นฟูการเลี้ยงสัตว์ในครัวเรือนต่าง ๆ ของชุมชนฯ เช่น ธนาคารเพื่อขยายพันธุ์ลูกเปิดจากจำนวนพ่อและแม่พันธุ์จำนวน 12 ตัวในช่วงเริ่มต้นของโครงการฯ ซึ่งจากการติดตามโครงการนำร่องฯ ของคณะทีมงานวิจัยฯ พบว่าในช่วงเดือนธันวาคม พ.ศ. 2553 จำนวนเปิดในโครงการดังกล่าวฯ มีจำนวนลูกเปิดเพิ่มขึ้นอีก 55 ตัว และหลังจากนั้นทางคณะทีมงานวิจัยฯ ได้เข้าไปติดตามในเดือนตุลาคม พ.ศ. 2554 จำนวนเปิดในโครงการดังกล่าวฯ มีจำนวนลูกเปิดเพิ่มขึ้นอีก 316 ตัว จึงได้ให้ข้อเสนอแนะกับชุมชนฯ ว่าควรมีการขยายและสร้างเครือข่ายครัวเรือนในการเลี้ยงเปิดเพื่อเป็นการสร้างความมั่นคงทางด้านอาหารและเป็นอาชีพเสริมให้กับสมาชิกในชุมชนฯ และทางผู้นำและคณะกรรมการของชุมชนฯ ยังได้ให้ข้อมูลและขอคำปรึกษาทางด้านการจัดการปัญหาเรื่องกลิ่นของมูลสุกรและการเพิ่มมูลค่าให้กับมูลโคก่อนนำไปเป็นวัตถุดิบทำปุ๋ยหมักอินทรีย์ฯ ในชุมชนฯ ซึ่งคณะทีมงานวิจัยฯ ได้ให้ข้อเสนอแนะกับชุมชนฯ ว่าสามารถจัดการได้ด้วยการนำมูลสุกรมาเป็นวัตถุดิบในการทำแก๊สชีวภาพจากมูลสัตว์ได้ และแนะนำให้ชุมชนฯ ประสานงานไปทางสำนักงานปศุสัตว์จังหวัดพะเยาเพื่อหาแนวทางดำเนินการต่อไป นอกจากนี้โครงการนำร่องอื่น ๆ ได้มีการดำเนินการในชุมชนฯ อย่างต่อเนื่อง

4.4 ผลการศึกษาข้อมูล และการประเมินศักยภาพของกลุ่มฯและวิสาหกิจชุมชนของชุมชนบ้านสันกลางฯ

4.4.1 ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มฯ และวิสาหกิจชุมชนบ้านสันกลางฯ

1) กลุ่มเกษตรกรผลิตปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพ

(1) ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มเกษตรกรผลิตปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพ

(1.1) ประวัติความเป็นมาและพัฒนาการของกลุ่มฯ

กลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพในหมู่บ้านสันกลาง เริ่มก่อตั้งในปีพ.ศ. 2550 โดยมีสมาชิกเริ่มต้น จำนวน 19 ครัวเรือน ซึ่งสมาชิกเกษตรกรที่สมัครเข้าร่วมเป็นสมาชิกในกลุ่มฯ ส่วนใหญ่ ได้มีการพูดคุยกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเวทีการประชุมประจำเดือนของชุมชนฯ ซึ่งมีการประชุมในทุก ๆ เดือน หลังจากนั้นได้ดำเนินการตามขั้นตอนโดยเสนอเรื่องและความต้องการผ่านมายังผู้ใหญ่บ้านในการประชุมของชุมชนฯ เพื่อทำการตัดสินใจและลงประชามติในชุมชนฯ ร่วมกันในการก่อตั้งและขับเคลื่อนกิจกรรมของกลุ่มฯ ซึ่งเหตุผลสำคัญของการรวมกลุ่มฯ คือ ต้องการหาวิธีการในการลดต้นทุนทางการเกษตรของตนเอง พร้อมกับต้องการแก้ปัญหาหนี้สินในครัวเรือนจากการทำการเกษตร เพราะมีรายได้น้อยไม่คุ้มกับค่าใช้จ่ายหรือต้นทุนทางการเกษตรของตนเอง จากการมีอาชีพเกษตรกรรม และมีผลิตผลหลักทางการเกษตรก็คือ ข้าว หอมแดง และกระเทียม ซึ่งผลิตผลทางการเกษตรส่วนใหญ่ที่ทำกรผลิต มุ่งผลิตเพื่อจำหน่ายนอกชุมชนเป็นส่วนใหญ่เพื่อเป็นการหารายได้ให้กับครอบครัว แต่ที่ผ่านมามีสมาชิกเกษตรกรในชุมชน ต้องเจอกับปัญหาทั้งในเรื่องต้นทุนการผลิตข้าว หอมแดง และกระเทียมที่สูงขึ้น เพราะต้องพึ่งพาปัจจัยการผลิตจากภายนอกเป็นส่วนใหญ่ ทั้งในเรื่องของปุ๋ยเคมี สารเคมีที่ใช้ป้องกันและกำจัดศัตรูพืช น้ำมัน และนอกจากนั้นจากการใช้ปุ๋ยเคมีและสารเคมีในการเกษตรในพื้นที่ในระยะเวลาที่ยาวนาน จึงส่งผลกระทบต่อพื้นที่ทางการเกษตรของชุมชน เช่น ดินลดความอุดมสมบูรณ์ลง ดินแน่นขึ้น มีความเป็นกรดเพิ่มสูงขึ้น จุลินทรีย์ที่เป็นประโยชน์ต่อพืช และดินลดปริมาณลงอย่างมาก อีกทั้งต้องเพิ่มปริมาณการใช้ปุ๋ยเคมีมากขึ้นทุกปี จึงทำให้มีต้นทุนการผลิตสูง และเป็นอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมและตัวเกษตรกรเอง พร้อมทั้งสมาชิกเกษตรกรในชุมชนฯ ส่วนใหญ่เริ่มและขยายวิธีการจัดการทางการเกษตรของตนเอง โดยใช้วิธีแยกกันทำงานหรือต่างคนต่างทำ โดยไม่มีการรวมกลุ่มฯ ทั้งในเรื่องของการซื้อ และใช้อุปกรณ์ทางการเกษตร เช่น รถไถเดินตาม เครื่องสูบน้ำ เครื่องตัดหญ้า เครื่องเกี่ยวข้าวแบบเดินตาม รวมถึงปุ๋ย เป็นต้น และส่วนใหญ่มีวิธีการทำงานโดยที่ต้องพึ่งพาทภายนอก เช่น ต้องจ้างแรงงานนอกท้องถิ่นเพราะปลูกพืชชนิดเดียวกันในเวลาใกล้เคียงกัน และตามมาด้วยปัญหาคนรุ่นใหม่ในชุมชนฯ ไม่อยากที่จะประกอบอาชีพเกษตรกรรมเพราะมีความคิดว่าเป็นอาชีพที่ไม่มีเกียรติ และไม่สามารถสร้างรายได้เพียงพอต่อครอบครัวของตนเองได้หรือยังทำก็ยังไม่เงิน ทางผู้นำและคณะกรรมการ พร้อมด้วยกลุ่มเกษตรกร

ของชุมชนฯ จึงริเริ่มจัดตั้งกลุ่มวิสาหกิจชุมชนกลุ่มเกษตรกรบ้านสันกลาง เพื่อผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ เมื่อปีพ.ศ. 2550 ซึ่งผู้นำและคณะกรรมการชุมชนฯ คิดว่าเป็นแนวทางที่จะทำให้สมาชิกในชุมชนฯ กลับมาใช้วิธีการจัดการทางด้านการเกษตรแบบพึ่งพาตนเอง และพึ่งพาอาศัยกัน ในชุมชนฯ ทั้งปัจจัยการผลิตที่เป็นแรงงาน อุปกรณ์ทางการเกษตร รวมถึงการผลิตปุ๋ยฯ ที่ใช้วัตถุดิบที่เป็นวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร และวัสดุที่มีในท้องถิ่นเป็นส่วนประกอบในกระบวนการผลิต เพื่อนำปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพไปใช้ในพื้นที่การเกษตรของตนเอง เพื่อที่จะทำให้นดินเสื่อมกลับคืนมาเป็นดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ สามารถเพาะปลูกพืชได้ผลผลิตสูง และมีคุณภาพดี ซึ่งจากในอดีตที่เคยมีสมาชิกของกลุ่มฯ เพียง 19 คน แต่ในปัจจุบันปีพ.ศ. 2553 มีสมาชิกเพิ่มขึ้นเป็น 74 คนและยังมีสมาชิกในชุมชนฯ ที่ต้องการเข้าร่วมโครงการกับกลุ่มฯ อีกเป็นจำนวนมาก แต่ยังมีปัญหาในด้านการทำงานร่วมกันของสมาชิก เพราะกลุ่มฯ มีกฎระเบียบในการทำงาน โดยที่สมาชิกทุกคนจะต้องมาช่วยกันทำงาน หรือลงแขกในแต่ละรอบการผลิตปุ๋ยฯ ของกลุ่มฯ รวมกันทั้งในเรื่องของการขนวัตถุดิบจากแหล่งการเกษตรของชุมชนฯ การผลิต และการจัดการกับผลผลิตคือปุ๋ยฯ ที่ได้ร่วมกัน นอกจากนั้นสมาชิกของกลุ่มฯ ยังมีมิตรร่วมกัน สำหรับการรับเป็นสมาชิกของกลุ่มฯ คือ 1 หลังคาเรือนหรือหนึ่งเลขที่บ้านต่อการเป็น 1 สมาชิก ไม่ว่าจะจะมีจำนวนคนที่เป็นสมาชิกในครัวเรือนเท่าใดก็ตาม โดยสมาชิกมีการลงหุ้นด้วยเงินในการผลิตปุ๋ยฯ คนละ 300 บาท ซึ่งใช้เป็นค่าใช้จ่ายในการซื้อจี้วู ค่าไฟฟ้า ค่าน้ำมัน รถอีแต่นของสมาชิกในกลุ่มฯ ที่นำรถมาช่วยงานของกลุ่มฯ จำนวน 10 คัน ๆ ละ 100 บาทต่อวัน สำหรับการขนวัตถุดิบที่เป็นวัสดุเหลือใช้ในการเกษตรของชุมชนฯ เช่น ฟางข้าว เปลือกถั่วต่าง ๆ แกลบ จอก สาหร่าย จี้วู รวมถึงวัชพืชผักตบชวา ซึ่งเป็นวัชพืชที่มีอยู่เป็นจำนวนมากในแหล่งน้ำที่สำคัญของจังหวัดพะเยา คือกว๊านพะเยา ซึ่งการขนผักตบชวามาเป็นวัตถุดิบในการทำปุ๋ยฯ ของกลุ่มฯ ช่วยลดปัญหาวัชพืชที่มีมากจนเกินไป และส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศน์ของแหล่งน้ำและช่วยประหยัดงบประมาณของทางจังหวัดได้เป็นอย่างดี ในการกำจัดวัชพืชผักตบชวาตามแหล่งน้ำต่าง ๆ ของทั้งในและนอกพื้นที่ของชุมชนฯ และในบางครั้งทางสมาชิกของกลุ่มฯ ต้องไปช่วยกำจัด และนำเอาผักตบชวาซึ่งเป็นวัชพืชที่สำคัญของแหล่งน้ำกว๊านพะเยา ซึ่งเป็นแหล่งน้ำที่สำคัญของทางจังหวัดพะเยา เป็นต้น

(1.2) การจัดการองค์การและการบริหารงานของกลุ่มฯ

กลุ่มฯ ได้จัดตั้งคณะกรรมการบริหารกลุ่มฯ ออกเป็น 3 ตำแหน่ง และคณะกรรมการที่ปรึกษา 6 ตำแหน่ง จากการลงคะแนนของสมาชิกกลุ่มฯ ใช้หลักในการคัดเลือกคณะกรรมการทุกตำแหน่ง ซึ่งคณะกรรมการจะอยู่ในตำแหน่ง หรือมีวาระ 2 ปี โดยกลุ่มฯ มีวิธีการคัดเลือกคณะกรรมการบริหารกลุ่มฯ คือ ให้สมาชิกเสนอชื่อ และออกเสียงโดยเปิดเผย

หนึ่งคนต่อ 1 เลียง โดยคัดเลือกทีละตำแหน่ง ซึ่งคณะกรรมการชุดนี้ได้รับการเลือกตั้งตั้งตั้งแต่ปี พ.ศ 2552 จนถึงปัจจุบัน พ.ศ. 2553

จากโครงสร้างองค์การ กลุ่มฯ ได้แบ่งหน้าที่ให้บุคคลต่าง ๆ ดังนี้

(1) ประธานกลุ่มฯ คือ นายธนานันต์ ไชยเมือง มีหน้าที่บริหารจัดการงานของกลุ่มฯ และทำหน้าที่ตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ภายในกลุ่มฯ เช่น การจัดการด้านการผลิต ทั้งการวางแผนจัดหาวัตถุดิบ เช่น วัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรและวัชพืชที่มีในท้องถิ่น และวัตถุดิบสำคัญคือ ขี้วัว ที่ต้องการใช้ในปริมาณที่มาก การวางแผนและการดำเนินงานทางด้านการผลิต ตลอดจนการจัดการทางการเงิน เป็นต้น

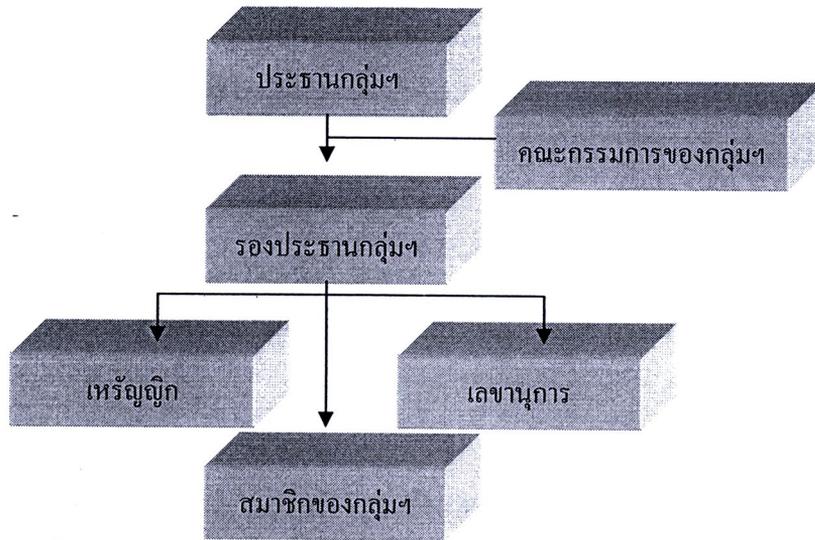
(2) รองประธานกลุ่มฯ คือ นายแฝง ปัญญาเชื้อ มีหน้าที่ช่วยดูแลและบริหารงานของกลุ่มฯ โดยเฉพาะงานบริหารทางด้านการผลิตและงานบุคคล คือ การบริหารการปฏิบัติงานและการแบ่งผลประโยชน์ให้กับสมาชิกในกลุ่มฯ และหากประธานกลุ่มฯ ไม่อยู่มีหน้าที่ดูแลและบริหารงานของกลุ่มฯ แทน

(3) เภรัญญิกกลุ่มฯ คือ นายไต้ ลำพูน มีหน้าที่ทำบัญชีรายรับจากการลงหุ้นด้วยเงินในการผลิตแต่ละรอบของการผลิตปึกๆ คนละ 300 บาทของสมาชิกกลุ่มฯ และรายได้จากการจำหน่ายปึกหมักอินทรีย์กิโกรัมละ 0.50 บาทแก่สมาชิกของกลุ่มฯ ตลอดจนการจดบันทึกค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ของการบริหารงานด้านต่าง ๆ ของกลุ่มฯ

(4) เลขานุการกลุ่มฯ คือ นายบุญธรรม ใฝ่จิต ทำหน้าที่เป็นเลขานุการในที่ประชุมกลุ่มฯ และจะเป็นผู้จดบันทึกการประชุมและการกระจายข้อมูลของกลุ่มฯ แก่สมาชิก

(5) คณะกรรมการมีหน้าที่ช่วยบริหารจัดการกลุ่มฯ โดยเฉพาะในการตัดสินใจบริหารงานด้านต่าง ๆ ของกลุ่มฯ มีจำนวน 5 คน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้เฒ่า และคณะกรรมการในชุมชนบ้านสันกลาง คือ

1. นายจรัส	ใฝ่จิต ผู้ใหญ่บ้านบ้านสันกลาง
2. นายชัยวิทย์	ทาทอง ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านบ้านสันกลาง
3. นายสมชาติ	ภาระจำ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านบ้านสันกลาง
4. นายสมบูรณ์	จอมภา สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลของหมู่บ้านฯ
5. นายศักดิ์ชัย	ใฝ่จิตตระการกุล สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลของหมู่บ้านสันกลาง

แผนภาพที่ 4.2 โครงสร้างการบริหารของกลุ่มเกษตรกรผลิตปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพ

(1.3) ปัญหาการจัดการองค์การของกลุ่มฯ

กลุ่มเกษตรกรผลิตปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพของบ้านสันกลางฯ เป็นกลุ่มฯ ระดับหมู่บ้านที่ส่วนใหญ่ยังถูกขับเคลื่อนด้วยผู้นำและคณะกรรมการของชุมชนฯ เป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นกรรมการจึงประกอบไปด้วยผู้นำและคณะกรรมการชุมชนฯ จึงทำให้การจัดสรรภาระหน้าที่ และความรับผิดชอบไปยังคณะกรรมการของกลุ่มฯ เป็นไปด้วยความยากลำบาก ภาระงานแทบทั้งหมดของกลุ่มฯ จึงเป็นความรับผิดชอบของประธานฯ แทบทั้งหมด ทำให้การขับเคลื่อนและพัฒนาค่อนข้างช้า พร้อมทั้งยังขาดความต่อเนื่อง ถึงแม้คณะกรรมการบางท่านของกลุ่มฯ มีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตน แต่ก็มีอีกหลาย ๆ ท่านที่ยังขาดความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนต่อการทำงานในกลุ่มฯ ถึงแม้ว่าได้มีการจัดองค์การของกลุ่มฯ อย่างชัดเจน

(1.4) แหล่งให้ความสนับสนุนและช่วยเหลือแก่กลุ่มฯ

กลุ่มเกษตรกรผลิตปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพของบ้านสันกลางฯ ได้ทำการขึ้นทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชน ของอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา จึงได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐพอสมควร เช่น กลุ่มฯ ได้รับการแบ่งงบประมาณจำนวน 15,000 บาท จากหมู่บ้านสันกลางฯ ในงบประมาณของโครงการอยู่ดีมีสุขของทางจังหวัดพะเยา ที่ให้กับหมู่บ้านต่าง ๆ จำนวนเงิน 45,000 บาทในปีพ.ศ. 2550 ใช้ในการซื้ออุปกรณ์ ในการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพแบบมีพัดลมเติมอากาศของกลุ่มฯ เช่น ชุดมอเตอร์และพัดลมจำนวน 1 ชุด ต่อพีวีซี จำนวน 17 ท่อ เป็นต้น และสมาชิกทุกคนต้องลงหุ้นเพื่อการลงทุนการผลิตคนละ 1 หุ้น ๆ ละ 300 บาท เพื่อใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียนของกลุ่มฯ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านจำป่าหวายได้ให้งบประมาณในการก่อสร้างอาคารที่ทำการของกลุ่มฯ ในจำนวนเงิน 100,000 บาท

และวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีของจังหวัดพะเยา ได้มาช่วยฝึกอบรมและให้ความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนการผลิตปุ๋ยฯ ในเบื้องต้น นอกจากนั้นกรมพัฒนาที่ดินยังได้สนับสนุน หัวเชื้อจุลินทรีย์ และกากน้ำตาล เป็นต้น

(1.5) ศักยภาพการพัฒนาและการแก้ไขปัญหาของกลุ่มฯ

ปัจจุบันกลุ่มเกษตรกรผลิตปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพฯ เปรียบเสมือนเป็นแหล่งต้นน้ำของการเกษตรอินทรีย์หรือเกษตรกรรมแบบยั่งยืนของชุมชนฯ เพราะกลุ่มฯ มีจุดมุ่งหมายที่สำคัญของการผลิตปุ๋ยฯ เพื่อใช้ในชุมชนฯ โดยให้สมาชิกของกลุ่มฯ นำไปใช้ในการทำการเกษตรของตนเอง โดยเฉพาะการทำนาปลูกข้าว และการปลูกหอมแดง เพื่อช่วยลดต้นทุนในการทำการเกษตร ปรับปรุงสภาพดินที่เสื่อมโทรมจากการใช้ปุ๋ยเคมี และสารเคมีต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นยาฆ่าหญ้า ยาฆ่าแมลงศัตรูพืช เป็นต้น มาเป็นระยะเวลาที่ยาวนาน สำหรับในปัจจุบันผลผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพของกลุ่มฯ ยังสามารถผลิตได้ในปริมาณที่ไม่เพียงพอต่อความต้องการของสมาชิก เพราะมีปัญหาทั้งในเรื่องของระบบการทำงานของสมาชิกในจำนวน 74 คน รวมถึงมีอุปกรณ์ สถานที่ และวัตถุดิบในการผลิตที่จำกัด นอกจากนั้นกลุ่มฯ ยังสามารถผลิตได้แค่ปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพเป็นฝุ่นผง ซึ่งสมาชิกส่วนใหญ่ของกลุ่มฯ บอกว่าไม่สะดวกในการใช้ และปุ๋ยฯ ที่ผลิตได้ก็ยังไม่ได้มีการวิเคราะห์หองค์ประกอบของปุ๋ยฯ ทำให้มีคำถามจากสมาชิกของกลุ่มฯ ในเรื่องคุณภาพของปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพที่ผลิตได้

(2) การจัดการการผลิตและเทคโนโลยีการผลิตของกลุ่ม

(2.1) ผลิตภัณฑ์

ผลิตภัณฑ์ที่กลุ่มฯ ผลิตได้ คือ ปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพในรูปแบบเป็นผงหรือฝุ่น ยังไม่สามารถทำแบบอัดเม็ดหรือแบบปั้นเม็ดได้ จึงไม่ค่อยสะดวกในการนำไปใช้ในพื้นทำการเกษตรของสมาชิกเท่าที่ควร

(2.2) การบริหารการผลิต และการวางแผนการผลิตของกลุ่มฯ

ปัจจุบันกลุ่มฯ สามารถผลิตปุ๋ยหมักชีวภาพในแต่ละรอบได้จำนวน 11 กอง กองละ 1,500 กิโลกรัม/รอบ ซึ่งมีรอบการผลิตจำนวน 30 วัน สามารถผลิตปุ๋ยได้ทั้งสิ้น 16,500 กิโลกรัม/รอบ ซึ่งในปีพ.ศ. 2551 และ ปีพ.ศ. 2552 ที่ผ่านมากกลุ่มฯ สามารถผลิตปุ๋ยฯ ได้ทั้งสิ้นจำนวน 4 รอบ/ปี เพราะมีปัญหาในเรื่องการเตรียมการทั้งในเรื่องวัตถุดิบ ความสามารถในการทำงานของสมาชิกใหม่ ความพร้อมในการทำงานของสมาชิก เพราะในช่วงของการผลิตและเก็บเกี่ยวผลผลิตทั้งข้าวและหอมแดง เป็นช่วงเวลาที่สมาชิกของกลุ่มฯ ไม่สามารถมา

ทำงานพร้อมกันในงานทั้งหมดได้ เพราะกลุ่มฯ ใช้วิธีการบริหารการผลิตปุ๋ยฯ แบบลงแขกที่สมาชิกทุกคนต้องมาทำงานในวันเดียวกัน

(2.3) การวางแผนการผลิตของกลุ่มฯ

ซึ่งจากการประชุมกลุ่มฯ ครั้งล่าสุดที่ผ่านมาสมาชิกต้องการให้คณะกรรมการของกลุ่มฯ หาแนวทางเพิ่มทั้งปริมาณการผลิตปุ๋ยฯ ให้ได้เพียงพอกับความ ต้องการของสมาชิก และพัฒนาคุณภาพของปุ๋ยฯ ที่ผลิตได้ให้มีคุณภาพสูง พร้อมทั้งหาแนวทาง ในการพัฒนารูปแบบของปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพให้ใช้งานง่ายมีประสิทธิภาพ สามารถใช้กับเครื่อง หยอดปุ๋ยได้ และสะดวกในการขนส่ง ให้อยู่ในรูปของปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพอัดเม็ด เพื่อสะดวกใน การใช้ในพื้นที่การเกษตรของสมาชิก รวมถึงการหาแนวทางอื่นๆ ร่วมกันในการฟื้นฟู และ ปรับปรุงบำรุงดินโดยการผลิตและใช้ปุ๋ยอื่น ๆ ร่วมกับปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพที่ผลิตได้ เช่น ปุ๋ยพืช สด น้ำหมักจากพืชและสมุนไพรต่าง ๆ ในการป้องกันแมลงศัตรูพืช เป็นต้น รวมถึงการหา และ แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ เพื่อผลักดันและช่วยเหลือสมาชิกในการวางแผนและเตรียมความพร้อม ในการทำเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ทำการเกษตรของสมาชิกกลุ่มฯ ในชุมชนบ้านสันกลาง ซึ่งมีอยู่ เป็นจำนวนมาก เพื่อเป็นการแก้ปัญหาต้นทุนทางด้านเกษตร พัฒนาคุณภาพชีวิต พัฒนา ศักยภาพในการทำการเกษตรให้กับสมาชิกของกลุ่มฯ และมีผลผลิตที่ได้คุณภาพ และปลอดภัย เป็นที่ต้องการของตลาดทั้งในและต่างประเทศที่ต้องการอาหารและผลผลิตจากเกษตรปลอดภัย และเกษตรอินทรีย์ซึ่งความต้องการมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ รวมถึงการทำให้ผลผลิตของ สมาชิกของกลุ่มฯ มีปริมาณเพิ่มมากขึ้นซึ่งจะนำไปสู่ความเข้มแข็งบนพื้นฐานการพึ่งพาตนเอง อย่างยั่งยืนของกลุ่มเกษตรกรในชุมชนบ้านสันกลางฯ

(2.4) การจัดหาปัจจัยการผลิตของกลุ่มฯ

สำหรับวัตถุดิบหลัก ได้แก่ วัชพืช เช่น ผักตบชวา จอก แหน ส่วนวัสดุ เหลือใช้ทางการเกษตร เช่น เปลือกและซังข้าวโพด ฟางข้าว แกลบ และใบไม้ต่าง ๆ ในชุมชนฯ รวมถึงขยะเปียก เป็นต้น ได้จากพื้นที่ทางเกษตรของชุมชนฯ ไม่ต้องซื้อ เพียงแต่เสียเวลาขน ต้องมีค่าแรงงาน และค่าใช้จ่ายในการขนวัตถุดิบ สำหรับมูลโคหรือมูลสัตว์ต่าง ๆ แต่ทางกลุ่มฯ มักใช้มูลโคเป็นวัตถุดิบ เพราะในชุมชนฯ มีมูลโค ซึ่งทางกลุ่มฯ ซื้อจากคนรับจ้างเลี้ยงโค หรือ วัว ของหมู่บ้าน ในราคากระสอบฟาง ละ 10 บาท ซึ่งปัจจุบันชุมชนฯ มีวัวของหมู่บ้านจำนวน 36 ตัว ซึ่งยังคงใช้วิธีจ้างสมาชิกในชุมชนฯ เลี้ยง

สำหรับวัตถุดิบหลักที่สำคัญอีกชนิดหนึ่ง คือ น้ำ ทางกลุ่มฯ ได้นำจากสระน้ำ สาธารณะของชุมชนฯ ขนาด 8 ไร่ ไว้ในการผลิตปุ๋ยฯ ส่วนวัตถุดิบรอง เช่น น้ำหมักด้วยหัว เชื้อจุลินทรีย์ ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานพัฒนาที่ดินของอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

(2.5) โรงเรือนของกลุ่มฯ

กลุ่มฯ มีอาคารที่ทำการชั่วคราวในช่วงเริ่มต้น ที่ข้างสระน้ำสาธารณะของชุมชนฯ และใช้บริเวณพื้นที่สาธารณะในการผลิต และหมักกองปุ๋ยฯ แต่ในช่วงต้นปี พ.ศ. 2553 ที่ผ่านมา ทางองค์การบริหารส่วนตำบลจำป่าหวายได้สนับสนุนงบประมาณในการสร้างอาคารที่ทำการของกลุ่มฯ จำนวนเงิน 100,000 บาท ซึ่งทางผู้นำและคณะกรรมการชุมชนฯ ได้ตัดสินใจสร้างอาคารในพื้นที่สาธารณะแห่งใหม่ ในบริเวณด้านข้างสนามกีฬา และโรงเรียนขยายโอกาสบ้านจำป่าหวาย ซึ่งตั้งอยู่ในบริเวณพื้นที่เดียวกันกับแปลงปลูกผักของผู้สูงอายุของชุมชนฯ ซึ่งมีบริเวณกว้างกว่าบริเวณที่ตั้งเดิม แต่ขณะเดียวกันก็มีปัญหาเรื่องไกลแหล่งน้ำ ซึ่งทางผู้นำและคณะกรรมการชุมชนฯ พยายามที่จะจัดทำระบบน้ำให้กับกลุ่มฯ แต่ยังคงขาดงบประมาณ

(2.6) การตรวจสอบคุณภาพและการเก็บรักษาปัจจัยการผลิตและสินค้าสำเร็จรูปของกลุ่มฯ

สมาชิกของกลุ่มตรวจสอบคุณภาพของปุ๋ยหมักฯ โดยการพิจารณาจากสีของปุ๋ยฯ ที่ต้องมีสีน้ำตาลเข้ม เนื้อปุ๋ยฯ ร่วน ยุ่ย นุ่มมือ เบา และไม่มีกลิ่นเหม็น เป็นต้น และต้องเก็บรักษาปุ๋ยฯ ที่ได้ไว้ในอาคารที่ร่ม

(2.7) แรงงานและการจ้างงาน

ปัจจุบันกลุ่มฯ มีสมาชิกทั้งหมด 74 คน ในการขนวัสดุคิบและการผลิตปุ๋ยฯ ของกลุ่มฯ ใช้วิธีการลงแขก หรือลงแรงร่วมกันทำงาน โดยมีการจัดแบ่งหน้าที่กันเป็นกลุ่มย่อย ๆ เช่น สมาชิกกลุ่ม 10 คน ไปขนแกลบ อีก 10 คน ไปขนผักตบชวา เป็นต้น

(2.8) ต้นทุนและผลตอบแทนผลิตภัณฑ์ของทางกลุ่มฯ

ซึ่งการคำนวณต้นทุนและผลตอบแทนผลิตภัณฑ์ปุ๋ยหมักฯ ของกลุ่มฯ ทำการคำนวณต่อหนึ่งหน่วยการผลิต 50 กิโลกรัม มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.13 ต้นทุนและผลตอบแทนจากผลิตภัณฑ์ปุยหมักฯ ของกลุ่มฯ ใน 50 กิโลกรัม

รายการ	ผลิตภัณฑ์ปุยหมักฯ ของกลุ่มฯ ขนาดปริมาณ 50 กิโลกรัม	
	เงินสด (บาท)	อัตราส่วนของต้นทุน/ต้นทุนทั้งหมด
ต้นทุนการผลิตของกลุ่มฯ		
ต้นทุนผันแปร	24.00	96.00
1. บังคับการผลิต	20.00	80.00
- วัตถุดิบหลัก	8.00	32.00
- อื่น ๆ (วัตถุดิบอื่น ๆ + วัสดุ + บรรจุภัณฑ์)	12.00	48.00
2. แรงงาน	0.00	0.00
3. อื่น ๆ	4.00	16.00
ต้นทุนคงที่	1.00	4.00
1. ค่าเสื่อม	1.00	4.00
2. อื่น ๆ	0.00	0.00
ต้นทุนการผลิตของกลุ่มฯ ทั้งหมดต่อหน่วย (บาท/หน่วย)	25.00	100.00
ราคาขายของกลุ่มฯ (บาท)	25.00	

ที่มา : จากการสำรวจและการคำนวณ

(2.9) กรรมวิธีการผลิตของทางกลุ่มฯ

สำหรับขั้นตอนการผลิตปุยหมักอินทรีย์ชีวภาพของกลุ่มฯ ใช้วิธีตั้งกองบนพื้นดิน โดยไม่จำเป็นต้องทำกรอบ หรือคอกไม้ล้อมรอบกอง เพราะวิธีนี้จะประหยัดค่าใช้จ่ายในการทำปุยหมักฯ ได้มาก การปฏิบัติดูแลกองปุยไม่ยุ่งยาก ไม่สิ้นเปลืองแรงงานมากนักในการเตรียมสถานที่ตั้งกอง และขนย้ายปุยหมักฯ

วิธีการตั้งกองปุยหมักฯ ระบบกองเดิมอากาศของกลุ่มฯ

สำหรับวิธีการตั้งกองปุยหมักฯ ระบบกองเดิมอากาศของกลุ่มฯ เป็นการทำปุยโดยใช้ผักตบชวา ใบไม้ใบหญ้า วัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร ขยะเปียก และมูลโคภายในชุมชนฯ. มาหมักด้วยระบบกองเดิมอากาศ ซึ่งทางกลุ่มฯ ได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้เรื่องดังกล่าว จากผลงานวิจัยของ ผศ.ธีระพงษ์ สว่างปัญญางกูร และทีมงาน ม.แม่โจ้ ซึ่งได้รับรางวัลรองชนะเลิศอันดับสองด้านสังคม ของการประกวดนวัตกรรมแห่งชาติปี พ.ศ.2549 การทำปุยหมักแบบนี้ไม่ต้องพลิกกลับกอง โดยการอัดอากาศเข้าไปในกองปุยเพื่อเติมออกซิเจนให้กับจุลินทรีย์ที่อยู่ในมูลโค ช่วยในการย่อยสลายเสร็จสิ้นภายในหนึ่งเดือน โดยมีรายละเอียดดังนี้คือ

1) กลุ่มฯ ใช้สถานที่สาธารณะของหมู่บ้านข้างสระน้ำขนาด 8 ไร่ เป็นสถานที่ในการทำ ปูหมักฯ เพราะสะดวกในการเตรียมสถานที่ และบริเวณดังกล่าวน้ำไม่ท่วม และอยู่ใกล้กับ แหล่งน้ำ ที่จะนำมาใช้รดกองปุ๋ย และสามารถขนย้ายเศษพืชมาใช้หมักได้ง่าย รวมทั้งเอาปุ๋ยฯ ที่ หมักเสร็จแล้วไป ใช้ได้สะดวก

2) วัสดุที่ใช้ ได้แก่ วัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร เช่น เปลือกและซังข้าวโพด ฟางข้าว แกลบ และใบไม้ต่าง ๆ ในชุมชน เป็นต้น ส่วนวัชพืช เช่น ผักตบชวา จอก แหน เป็นต้น และมูล โค หรือมูลสัตว์อื่น ๆ โดยขั้นตอนที่ 1 เตรียมวัตถุดิบ นำใบไม้ใบหญ้าผสมคลุกเคล้ากับมูลโคใน สัดส่วน 3 ต่อ 1 โดยปริมาตร ซึ่งจะทำให้ค่าอัตราส่วนคาร์บอนต่อไนโตรเจนมีค่า 20 : 1 – 25 : 1

3) ขั้นตอนที่ 2 ขึ้นกองปุ๋ย นำเศษกิ่งไม้วางก่ายบนท่อนพีวีซี 4 นิ้วเจาะรูขนาด 4 หลุม ที่ ต่อมาจากพัดลมเติมอากาศ กิ่งไม้จะช่วยให้มีการระบายอากาศที่ดีภายในกองปุ๋ย นำวัตถุดิบที่ คลุกเคล้า พร้อมกับรดน้ำให้พอหมาด วางทับบนกิ่งไม้ให้เป็นรูปสามเหลี่ยมปริซึม มีความกว้าง ฐาน 2.5 เมตร สูง 1.5 เมตร ยาว 3.5 เมตร โดยไม่ต้องขึ้นเหยียบขนาดของกอง กว้าง 2.5 เมตร สูง 1.2 เมตร ยาว 4 เมตร

4) ขั้นตอนที่ 3 การเติมอากาศ เปิดพัดลมโบลเวอร์ทุกวัน ๆ ละ 2 ครั้ง คือเช้าและเย็น ครั้งละ 15 นาที ที่ละกอง เป็นเวลา 30 วัน หรือมากกว่าจนกว่าการหมักจะเสร็จ หมั่นตรวจตราคอย รดน้ำกองปุ๋ยอยู่เสมอ ไม่ให้กองปุ๋ย แห้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วง 2-3 วัน และทำการเปิดพัด ลมเติมอากาศตามท่อนพีวีซีให้กองปุ๋ยหมักฯ ในช่วงเช้าและเย็น ประมาณครั้งละ 30 นาที โดยที่ ทางกลุ่มฯ จะไม่ทำการกลับกองปุ๋ยหมักฯ เป็นระยะเวลา 1 เดือน ซึ่งปุ๋ยที่หมักเสร็จ จะเบา ร่วน นุ่ม มีสีคล้ำ และไม่มีกลิ่น

5) ขั้นตอนที่ 4 การดูแลกองปุ๋ย ตรวจสอบความชื้นภายในกองปุ๋ยทุก ๆ 4 – 5 วัน โดย สู้วงมือเข้าไปจับภายในกองปุ๋ย ถ้าเป็นความชื้นที่เหมาะสมกับวัสดุจะไม่แห้งเกินไปหรือไม่ เปียกโชกเกินไป การเติมน้ำให้แก่กองปุ๋ยทำได้โดยรดน้ำผิวนอกกองปุ๋ยทุกเช้า และทุก 4 วัน ให้ใช้ไม้แทงกองปุ๋ยทุกระยะ 40 ซม. ลงไปถึงข้างล่าง กรอกน้ำลงไป แล้วปิดรูให้เหมือนเดิม (น้ำไม่สามารถซึมลงไปภายในกองปุ๋ยได้ จากการรดน้ำจากภายนอกแต่เพียงอย่างเดียว เพราะเนื้อปุ๋ย มีคุณสมบัติในการอุ้มน้ำ และจะไม่ยอมให้น้ำหรือฝนซึมผ่านลงไปกลางกองปุ๋ย) ภายใน 2 – 5 วัน แรกอุณหภูมิภายในกองปุ๋ยจะสูงขึ้นอาจจะมีค่าถึง 60 – 80 องศาเซลเซียส ซึ่งเป็นเรื่องปกติของ การหมักปุ๋ยระบบกองเติมอากาศ เมื่อการย่อยสลายเกิดขึ้นได้ดี และอินทรีย์สารในวัตถุเริ่ม หมดลงไป อุณหภูมิภายในกองปุ๋ยจะค่อยๆ ลดลงตามลำดับ จนมีค่าคงที่หรือใกล้เคียงกับอุณหภูมิ ภายนอก ซึ่งแสดงว่าการหมักได้เสร็จสิ้น

หลังจากนั้นกลุ่มฯ จะใช้รถแท็กเตอร์ขนาดเล็กของสมาชิกกลุ่มฯ ในชุมชนช่วยดันกอง ปุ๋ยหมักฯ ที่ทำการเก็บท่อนพีวีซีเติมอากาศออกแล้วไว้ในโรงเก็บหรือหมักปุ๋ยฯ ใน โคตัง อีกเป็น ระยะเวลา 1 เดือน

6) ขั้นตอนที่ 5 การบ่มและบรรจุถุง เมื่อการหมักเสร็จสิ้นลง ย้ายปุ๋ยเข้าในที่ร่มแล้วทิ้งไว้เฉย ๆ เป็นเวลาอีก 2-3 สัปดาห์ เพื่อบ่ม หรือพักให้จุลินทรีย์สงบตัวและให้ปุ๋ยหมักแห้งสนิท เป็นการป้องกันไม่ให้เกิดปฏิกิริยาย่อยสลายขึ้นอีกในภายหลัง ซึ่งเป็นสาเหตุทำให้ปุ๋ยหมักในถุงมีกลิ่นเหม็น เกิดเชื้อรา และน้ำหนักลดได้ ขั้นตอนบ่มนี้อาจจะเกิดความร้อนขึ้นได้อีกครั้งหนึ่งจากการที่จุลินทรีย์ย่อยสลายตัวเอง กองปุ๋ย 1 กอง จะให้ปุ๋ยหมัก 450 กก.(น้ำหนักจะมีจำนวนมากขึ้นขึ้นอยู่กับชนิดเศษพืชที่เป็นวัตถุดิบ) ซึ่งการเก็บรักษา หลังจากหมักเศษพืชไปช่วงระยะเวลาหนึ่งแล้ว ความร้อนภายในกองปุ๋ยจะค่อยๆ ลดลง เศษพืชก็เปื่อยยุ่ย สีคล้ำขึ้นเรื่อยๆ จนในที่สุดกองปุ๋ยก็เย็นตัวลง เศษพืชก็แปรสภาพไป กลายเป็นปุ๋ยหมักๆ

ซึ่งระยะเวลาตั้งแต่ เริ่มตั้งกองจนถึงระยะที่กองปุ๋ยไม่ร้อนสามารถนำไปใช้ได้อย่างปลอดภัย นี้ ใช้เวลาประมาณสองเดือนครึ่ง ถึงสามเดือน ทางกลุ่มฯ จึงจะนัดให้สมาชิกมาทำการแบ่งปุ๋ยหมักๆ ไปใช้ในการเกษตรของตนเองในปริมาณที่เท่า ๆ กัน ซึ่งสมาชิกต้องจ่ายเป็นค่าปุ๋ยหมักๆ ให้กับทางกลุ่มฯ เพื่อใช้ในการบริหารกลุ่มฯ ในรอบต่อไปในราคา กิโลกรัมละ 0.50 บาท

(2.10) การพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตของกลุ่มฯ

สำหรับกลุ่มฯ ไม่ต้องเสียเวลากลับกองปุ๋ยๆ เพราะทางกลุ่มฯ ใช้วิธีเติมอากาศด้วยพัดลมเติมอากาศไปตามท่อพีวีซีที่ต่อเชื่อมกันและทำการเจาะรูไว้ภายในกองปุ๋ยๆ แต่ละกองหรือมีเครื่องยนต์หมุนแรงช่วย แต่อย่างไรก็ตามทางกลุ่มฯ ยังไม่สามารถพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตของกลุ่มฯ ทางด้านการอัดเม็ด หรือปั้นเม็ดปุ๋ยอินทรีย์ได้ เพราะยังมีปัญหาทั้งในด้านงบประมาณในการจัดซื้ออุปกรณ์ในการอัดเม็ด และองค์ความรู้ในด้านดังกล่าวๆ

(2.11) การควบคุมและตรวจสอบคุณภาพผลิตภัณฑ์ของกลุ่มฯ

สำหรับการควบคุมและตรวจสอบคุณภาพผลิตภัณฑ์ของกลุ่มฯ ปุ๋ยๆ ที่ผลิตได้ก็ยังไม่ได้มีการวิเคราะห์องค์ประกอบของปุ๋ยๆ แต่อย่างไรก็ตามประธานและคณะกรรมการของกลุ่มฯ จะทำหน้าที่ในการตรวจสอบ โดยจะพิจารณาจากสีน้ำตาลเข้ม เนื้อปุ๋ยๆ ร่วน ยุ่ย นุ่มมือ เบา และไม่มีกลิ่นเหม็น เป็นต้น

(2.12) ปัญหาและความต้องการความช่วยเหลือด้านการผลิตของกลุ่มฯ

กลุ่มฯ มีปัญหาด้านการผลิตดังต่อไปนี้

(1) วัตถุดิบหลัก คือ มูลสัตว์ต่าง ๆ หาได้ยากในชุมชนฯ เพราะสมาชิกไม่ได้เลี้ยงสัตว์ในครัวเรือนเหมือนในอดีตที่ผ่านมา ซึ่งที่ผ่านมามูลสัตว์ที่ทางกลุ่มฯ ใช้เป็นวัตถุดิบได้มาจากการซื้อจากคนรับจ้างเลี้ยงวัวของหมู่บ้าน จำนวน 36 ตัว ในราคากระสอบละ 10 บาท ซึ่งมีปริมาณจำกัด ทำให้กลุ่มฯ เพิ่มปริมาณการผลิตได้ค่อนข้างลำบาก รวมถึง

วิชาชีพ และวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร เริ่มหายากในบริเวณชุมชนฯ ต้องไปหาและขนจากแหล่งที่หรือพื้นที่ทางการเกษตรที่ค่อนข้างไกล ทำให้เสียเวลาและมีต้นทุนค่าขนส่งวัตถุดิบเพิ่มขึ้น

(2) กลุ่มฯ ไม่สามารถทำการผลิตในช่วงฤดูฝน และช่วงฤดูเก็บเกี่ยวผลผลิตได้ เพราะขาดทั้งวัตถุดิบที่สำคัญ คือ มูลสัตว์ต่าง ๆ ที่ทำการตากแห้งเรียบร้อยแล้ว ซึ่งที่ผ่านมากลุ่มฯ ยังไม่มีการเก็บสต็อกวัตถุดิบ เพราะยังมีเงินหมุนเวียนไม่เพียงพอ พร้อมทั้งสมาชิกก็ไม่มีเวลาที่จะทำการผลิตปุ๋ยฯ เพราะต้องทำการเกษตรของตนเอง

สำหรับความต้องการความช่วยเหลือทางการผลิตของกลุ่มฯ มีดังนี้ กลุ่มฯ ต้องการอุปกรณ์ในการอัดหรือป้อนเม็ดปุ๋ยฯ กลุ่มฯ ต้องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ในรูปแบบใหม่ ๆ คือรูปแบบปุ๋ยฯ อัดเม็ด เป็นต้น

(3) การบริหารและการวางแผนการตลาดของกลุ่มฯ

สำหรับการบริหารและการวางแผนการตลาดของกลุ่มฯ เป็นหน้าที่ของประธาน และคณะกรรมการของกลุ่มฯ ซึ่งที่ผ่านมากลุ่มฯ แทบไม่ได้มีการวางแผนทางการตลาด เพราะสินค้าของกลุ่มฯ เน้นผลิตเพื่อให้สมาชิกนำไปใช้ในการเกษตรของตนเอง แต่อย่างไรก็ตามก็ยังมีสอบถามความต้องการของสมาชิกกลุ่มฯ อยู่ตลอดเวลา ทั้งในเรื่องของปริมาณ รูปแบบ และคุณภาพของสินค้า หรือปุ๋ยฯ ที่สมาชิกต้องการนำไปใช้ เพื่อตอบสนองความต้องการและให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อสมาชิกของกลุ่มฯ

สำหรับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ กลุ่มฯ ได้วางแผนในการพัฒนารูปแบบของปุ๋ยฯ ให้เป็นแบบอัดหรือป้อนเม็ด โดยบรรจุโครงการดังกล่าวไว้ในแผนของชุมชนฯ เพื่อของบประมาณบางส่วนจากโครงการของรัฐ สนับสนุนในโครงการชุมชนเข้มแข็ง และได้วางแผนให้ทางวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีพะเยามาอบรมให้ความรู้ในเรื่องการอัดหรือป้อนเม็ดแก่สมาชิกของกลุ่มฯ ส่วนบรรจุภัณฑ์ทางกลุ่มฯ ยังเห็นว่าควรให้สมาชิกของกลุ่มฯ นำกระสอบฟางเก่ามาบรรจุปุ๋ยฯ ของตนเองเหมือนที่ผ่านมา เพราะยังไม่มีแผนที่จะผลิตปุ๋ยฯ เพื่อจำหน่ายภายนอกชุมชนฯ ในช่วงเวลา 2-3 ปีนี้

ส่วนราคาและการตั้งราคาของกลุ่มฯ ยังคงขายราคา 0.50 บาท/กิโลกรัม ให้กับสมาชิกของกลุ่มฯ เหมือนที่ผ่านมา

(4) การจัดการการเงินและการบัญชีของกลุ่มฯ

(4.1) การบริหารการเงินและการบัญชี

ด้านการจัดการการเงิน โดยเฉพาะการหาแหล่งเงินทุนของกลุ่มฯ จะอยู่ในรูปของคณะกรรมการ โดยเฉพาะในเรื่องของการก่อสร้างอาคาร และจัดหาอุปกรณ์ต่าง ๆ

ของกลุ่มฯ ส่วนการดูแลเรื่องแหล่งเงินทุนหมุนเวียน ทั้งการรับและจ่ายของกลุ่มฯ จะเป็นหน้าที่ของประธานและรองประธานกลุ่มฯ โดยจะทำหน้าที่ในการจัดทำบัญชีรับจ่ายในแต่ละครั้งของรอบการผลิตปุ๋ยฯ และประธานกลุ่มฯ จะเป็นผู้สรุปให้คณะกรรมการและสมาชิกทราบในรอบต่อไปของการผลิต และสรุปยอดรวมทั้งหมดอีกครั้งในตอนสิ้นปี

สำหรับการทำบัญชีของกลุ่มฯ กลุ่มฯ ยังไม่ได้ทำบัญชีทั้งระบบ แต่จะทำการบันทึกเฉพาะรายรับจากรายการสมัครเป็นสมาชิก หรือลงหุ้นในกลุ่มฯ ในจำนวนเงิน 300 บาทในช่วงเริ่มต้นเท่านั้น และการขายปุ๋ยฯ ให้กับสมาชิก ในราคา 0.5 บาท / กิโลกรัม และรายจ่ายในการผลิตปุ๋ยฯ ในแต่ละรอบการผลิต สำหรับคณะกรรมการของกลุ่มฯ ยังไม่มีการคิดค่ารายได้หรือผลตอบแทนจากการบริหารจัดการกลุ่มฯ แต่อย่างใด ยังอยู่ในรูปแบบของการมีจิตอาสาทำเพื่อส่วนรวมและชุมชนฯ

(4.2) แหล่งเงินทุนของกลุ่มฯ

เมื่อปี พ.ศ. 2550 กลุ่มฯ ได้รับเงินทุนสนับสนุนจากหมู่บ้าน จำนวนเงิน 15,000 บาท เพื่อนำมาซื้ออุปกรณ์ในการผลิตปุ๋ยฯ เช่น ชุดมอเตอร์และพัดลมจำนวน 1 ชุด พร้อมทั้งท่อพีวีซี จำนวน 17 ท่อ และมีการลงหุ้นของสมาชิกของกลุ่มฯ คนละ 300 บาท เพื่อใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียน พร้อมกันนั้นในช่วงต้นปี พ.ศ. 2553 ที่ผ่านมา ทางองค์การบริหารส่วนตำบลจำป่าหวาย ได้สนับสนุนงบประมาณในการสร้างอาคารที่ทำการของกลุ่มฯ จำนวนเงิน 100,000 บาท

(4.3) ปัญหาและความต้องการความช่วยเหลือทางการเงินของกลุ่มฯ

กลุ่มฯ ต้องการเงินลงทุนอีกประมาณ 200,000 บาท เพื่อนำไปซื้ออุปกรณ์ในการผลิตปุ๋ยฯ อัดหรือปั้นเม็ด เพื่อให้การผลิตและผลิตภัณฑ์ปุ๋ยฯ ของกลุ่มฯ มีความสะดวกในการใช้ ซึ่งทางคณะกรรมการของกลุ่มฯ ไม่ต้องการใช้เงินทุนจากการกู้ยืมจากรธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) แต่ต้องการเงินสนับสนุนแบบให้เปล่าจากโครงการของรัฐฯ หรือหน่วยงานในท้องถิ่น เพราะกลุ่มฯ มีจุดมุ่งหมายของก่อตั้ง เพื่อเป็นสวัสดิการให้กับสมาชิกเกษตรกรในชุมชนฯ มากกว่าเพื่อลงทุนทำการค้าหรือแสวงหากำไร

2) กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรผลิตน้ำปูบ้านสันกลาง

(1) ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรผลิตน้ำปูบ้านสันกลาง

(1.1) ประวัติความเป็นมาและพัฒนาการของกลุ่มฯ

ซึ่งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรผลิตน้ำปู หรือน้ำปู บ้านสันกลางฯ ได้เริ่มก่อตั้งตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 โดยได้รับงบประมาณสนับสนุนในการจัดซื้ออุปกรณ์ในการผลิตฯ จากองค์การบริหารส่วนตำบลจำป่าหวาย จำนวนเงิน 10,000 บาท และสมาชิกของกลุ่มฯ ได้ลงหุ้นคนละ 50 บาท เป็นจำนวนเงิน 800 บาท ซึ่งรวมเป็นเงินในการลงทุนของกลุ่มฯ ทั้งหมดจำนวน 10,800 บาท ซึ่งได้นำมาจัดซื้ออุปกรณ์ดังต่อไปนี้ 1) เครื่องโม่ปู 2) หม้อต้มน้ำปู 3) อุปกรณ์และภาชนะใส่น้ำปู เป็นต้น โดยมีจำนวนสมาชิกทั้งหมด 16 คน

ซึ่งในปี พ.ศ. 2552 ที่ผ่านมาจากกลุ่มฯ ได้ผลิตน้ำปูจากปูนาที่เก็บมาจากการทำข้าวนาปีของชุมชน ได้ทั้งหมดจำนวน 50 กิโลกรัม ซึ่งทางกลุ่มฯ ได้จำหน่ายในราคา กิโลกรัมละ 200 บาท โดยทำการแบ่งขาย เป็นกระปุกเล็กในปริมาณ 1 จิตราคากระปุกละ 20 บาทให้กับสมาชิกในชุมชนฯ เพื่อนำไปปรุงอาหารในการบริโภค เช่น น้ำพริกน้ำปู ยำหน่อไม้ เป็นต้น ซึ่งน้ำปูเป็นอาหารที่อยู่คู่บ้าน คู่ครัวของคนทางเหนือมานาน เช่นเดียวกับกระปิ น้ำปลา ปลาร้า และน้ำผัก เป็นต้น และมีวิธีการแปรรูปและการถนอมอาหารที่ทำมาจากปูนา ซึ่งสามารถทำได้ในฤดูกาลทำนา หรือหน้าฝนที่มีปูนาจำนวนมาก

(1.2) การจัดการองค์การและการบริหารงานของกลุ่มฯ

กลุ่มฯ ได้จัดตั้งคณะกรรมการบริหารกลุ่มฯ ออกเป็น 4 ตำแหน่ง และคณะกรรมการที่ปรึกษา 1 ตำแหน่ง จากการลงคะแนนของสมาชิกกลุ่มฯ ใช้หลักในการคัดเลือกคณะกรรมการทุกตำแหน่ง ซึ่งคณะกรรมการจะอยู่ในตำแหน่ง หรือมีวาระ 2 ปี โดยกลุ่มฯ มีวิธีการคัดเลือกคณะกรรมการบริหารกลุ่มฯ คือ ให้สมาชิกเสนอชื่อ และออกเสียงโดยเปิดเผยหนึ่งคนต่อ 1 เสียง โดยคัดเลือกทีละตำแหน่ง ซึ่งคณะกรรมการชุดนี้ได้รับการเลือกตั้งตั้งตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 จนถึงปัจจุบัน พ.ศ. 2553

จากโครงสร้างองค์การ กลุ่มฯ ได้แบ่งหน้าที่ให้บุคคลต่าง ๆ ดังนี้

(1) ประธานกลุ่มฯ คือ นางวาริ ขัติธิ มีหน้าที่บริหารจัดการงานของกลุ่มฯ และทำหน้าที่ตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ภายในกลุ่มฯ เช่น การจัดการด้านการผลิต ทั้งการวางแผนจัดหาวัตถุดิบ เช่น ปูนา และสมุนไพร การวางแผนและการดำเนินทางด้านการผลิต ตลอดจนถึงการจัดการทางการเงิน เป็นต้น

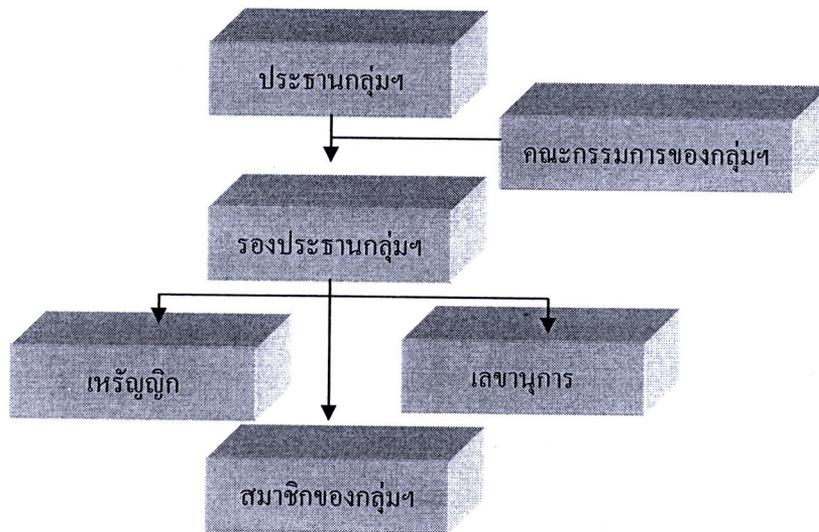
(2) รองประธานกลุ่มฯ คือ นางเรือนมุล ใฝ่จิต มีหน้าที่ช่วยดูแลและบริหารงานของกลุ่มฯ โดยเฉพาะงานบริหารทางด้านการผลิตและงานบุคคล คือ การบริหารการปฏิบัติงานและ

การแบ่งผลประโยชน์ให้กับสมาชิกในกลุ่มฯ และหากประธานกลุ่มฯ ไม่มีหน้าที่ดูแลและบริหารงานของกลุ่มฯ แทน

(3) เภรัญญิกกลุ่มฯ คือ นางบัวพรรณ ลำพุด มีหน้าที่ทำบัญชีรายรับจากการลงหุ้นด้วยเงินในการผลิตแต่ละรอบของการผลิตน้ำปู คนละ 50 บาทของสมาชิกกลุ่มฯ และรายได้จากการจำหน่ายน้ำปู กิโลกรัมละ 200 บาท แก่ลูกค้าในและนอกชุมชนฯ ตลอดจนการจดบันทึกค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ของการบริหารงานด้านต่าง ๆ ของกลุ่มฯ

(4) เลขานุการกลุ่มฯ คือ นางอัมพร ยาคำ ทำหน้าที่เป็นเลขานุการในที่ประชุมกลุ่มฯ และจะเป็นผู้จดบันทึกการประชุมและการกระจายข้อมูลของกลุ่มฯ แก่สมาชิก

(5) คณะกรรมการมีหน้าที่ช่วยบริหารจัดการกลุ่มฯ โดยเฉพาะในการตัดสินใจบริหารงานด้านต่าง ๆ ของกลุ่มฯ มีจำนวน 1 คน คือ นางจันทร์สม ยาคำ

แผนภาพที่ 4.3 โครงสร้างการบริหารของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรผลิตน้ำปู

(1.3) ปัญหาการจัดการองค์การของกลุ่มฯ

คณะกรรมการส่วนใหญ่ของกลุ่มฯ มีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตน แต่ก็มีบางท่าน ที่ยังขาดความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนต่อการทำงานในกลุ่มฯ และการจัดการองค์การของกลุ่มฯ ไม่มีการแบ่งหน้าที่ทางการบริหารกันอย่างชัดเจน ดังนั้นประธาน จึงเป็นผู้ดำเนินการเองแทบทั้งหมดสำหรับงานทางด้านการตลาด ไม่ว่าจะเป็นการกระจายหรือนัดวันทำการผลิตให้กับสมาชิก แม้แต่งานทางด้านการเงินประธานกลุ่มฯ ก็จัดการเอง อีกอย่างหนึ่ง คือ ตำแหน่งเหรัญญิกของกลุ่มฯ ไม่ได้ทำหน้าที่ทางการเงินและจัดทำบัญชีรับจ่ายของกลุ่มฯ อย่างชัดเจนได้ เนื่องจากได้รับข้อมูลไม่เพียงพอต่อการจัดทำและมีข้อจำกัดทางการศึกษา ประธานกลุ่มฯ จึงรับหน้าที่ในการจัดทำบัญชีเอง

(1.4) แหล่งให้ความสนับสนุนและช่วยเหลือแก่กลุ่มฯ

กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรผลิตน้ำปู หรือน้ำปูบ้านสันกลางฯ ไม่ได้ทำการขึ้นทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนของอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา จึงได้รับความช่วยเหลือค่อนข้างน้อยจากหน่วยงานราชการของทางอำเภอและทางจังหวัดทั้งทางด้านการเงินและการส่งเสริมการตลาด นอกจากองค์การบริหารส่วนตำบลจำปาหวาย ที่ได้สนับสนุนเงินงบประมาณในการจัดซื้ออุปกรณ์ในการผลิต จำนวนเงิน 10,000 บาท ในช่วงเริ่มต้นของกลุ่มฯ

(1.5) ศักยภาพการพัฒนาและการแก้ไขปัญหาของกลุ่มฯ

ในปัจจุบันกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรผลิตน้ำปูบ้านสันกลางฯ มีศักยภาพการผลิตที่ค่อนข้างน้อย ทั้งในเรื่องของความรู้ความสามารถของสมาชิกกลุ่มฯ ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และกำลังการผลิตที่มีค่อนข้างน้อยด้วยข้อจำกัดของวัตถุดิบที่มีตามฤดูกาล คือ ปูนา ที่มีเฉพาะในช่วงของการทำนาปีเท่านั้น และทางกลุ่มฯ ก็ไม่ได้ทำการแปรรูปหรือสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าน้ำปูของกลุ่มฯ เช่น การแปรรูปเป็นน้ำพริกน้ำปู เป็นต้น และนอกจากนั้น การสร้างความหลากหลายในตัวสินค้าก็ยังมี เพราะทางกลุ่มฯ มีสินค้าเพียงชนิดเดียว คือ น้ำปู หรือน้ำปูเท่านั้น สำหรับปัญหาในเรื่องของการร้องเรียนของสมาชิกในชุมชนฯ เกี่ยวกับกลิ่นเหม็นของน้ำปูในระหว่างการผลิต หรือระหว่างการต้มหรือเกี่ยวน้ำปูซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ของกลุ่มฯ ทางกลุ่มฯ ได้แก้ปัญหาโดยการย้ายสถานที่ต้มหรือเกี่ยวน้ำปูไปยังสถานที่สาธารณะ ด้านหลังของชุมชนฯ ซึ่งไกลออกไปจากบ้านที่พักอาศัยของสมาชิกของชุมชนฯ ทำให้สามารถแก้ปัญหาดังกล่าวไปได้ในระดับหนึ่ง

(2) การจัดการการผลิตและเทคโนโลยีการผลิตของกลุ่ม

(2.1) ผลิตภัณ์

ผลิตภัณ์ที่กลุ่มฯ ผลิตได้ คือ น้ำปูจากปูนาที่เก็บมาจากการทำการผลิตข้าวนาปีของชุมชนฯ ซึ่งเป็นผลิตภัณ์ที่เป็นภูมิปัญญาของท้องถิ่น โดยจำหน่ายในราคา กิโลกรัมละ 200 บาท โดยทำการแบ่งขาย เป็นกระปุกเล็กในปริมาณ 1 ชีดราคากระปุกละ 20 บาทให้กับสมาชิกในและนอกชุมชนฯ เพื่อนำไปปรุงอาหารในการบริโภคในครัวเรือน เช่น น้ำพริกน้ำปู ยำหน่อไม้ เป็นต้น

(2.2) การบริหารการผลิต และการวางแผนการผลิตของกลุ่มฯ

สินค้าน้ำปูจากปูนาของกลุ่มฯ สมาชิกของกลุ่มฯ จะช่วยกันทำการบริหารการผลิต โดยมีการแบ่งงานกันทำในแต่ละรอบการผลิต และเมื่อทำการผลิตจนได้สินค้าสำเร็จรูปแล้วก็จะนำออกจำหน่ายในนามของกลุ่มฯ โดยมีลูกค้าจากทั้งในและนอกชุมชนฯ ซึ่ง

ในรอบ 1 ปี การผลิตของทางกลุ่มฯ จะอยู่ในช่วงของปลายเดือนกันยายน ถึงต้นเดือนพฤศจิกายน คือมีระยะเวลาในการผลิตประมาณ 2 เดือนเท่านั้นคือเป็นไปตามช่วงฤดูกาลของการมีปุ๋ยนา คือ สามารถทำได้ในฤดูกาลทำนา หรือหน้าฝนที่มีปุ๋ยนาจำนวนมาก ไม่สามารถผลิตน้ำปุ๋ยได้ตลอดทั้งปี เพราะขาดแคลนวัตถุดิบหลัก คือ ปุ๋ย พร้อมกับนั้นกลุ่มฯ ไม่ได้ทำการวางแผนการผลิตไว้ตลอดทั้งปี และไม่มีแผนที่จะผลิตสินค้าชนิดอื่น ๆ จากวัตถุดิบทางด้านการเกษตรชนิดต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนฯ ซึ่งจากการประชุมกลุ่มฯ ครึ่งล่าสุดที่ผ่านมาสมาชิกต้องการให้คณะกรรมการของกลุ่มฯ หาแนวทางเพิ่มทั้งปริมาณการผลิตน้ำปุ๋ย และหาแนวทางเพิ่มผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ ให้กับทางกลุ่มฯ เพื่อให้มีการผลิตเกิดขึ้นตลอดทั้งปี และทำให้กลุ่มฯ มีรายได้จากการขายสินค้าของกลุ่มฯ ได้ตลอดทั้งปี

(2.3) การจัดหาปัจจัยการผลิตของกลุ่มฯ

สำหรับวัตถุดิบหลัก ได้แก่ ปุ๋ย ไบโตระไคร์ ไบซ่า ไบขมมัน ซึ่งเป็นวัตถุดิบ และเป็นพืชผลทางการเกษตร ที่มีอยู่ในชุมชนฯ ซึ่งวัตถุดิบดังกล่าว ยกเว้นปุ๋ยนา ทางกลุ่มฯ สามารถหาปัจจัยการผลิตได้โดยไม่มีต้นทุน เพราะเป็นพืชสมุนไพรและพืชสวนครัวที่มีอยู่เป็นจำนวนมากในพื้นที่ของชุมชนฯ แต่สำหรับปุ๋ยนา สมาชิกต้องไปเก็บที่ทุ่งนาในฤดูกาลทำนาหรือปลูกข้าว แต่อย่างไรก็ตามถ้าหากต้องการปริมาณมากก็ซื้อจากสมาชิกในชุมชนฯ ที่ไปเก็บปุ๋ยนาและนำมาขายเป็นปัจจัยการผลิตให้กับทางกลุ่มฯ ในกิโลกรัมละ 15 บาท ส่วนในการต้มหรือเคี้ยวปุ๋ยนา ทางกลุ่มฯ ใช้ฟืนเป็นเชื้อเพลิงในการต้ม ซึ่งฟืนดังกล่าวได้มาจากกิ่งไม้ต่าง ๆ ภายในชุมชนฯ ซึ่งถ้ากลุ่มฯ ต้องการใช้ปริมาณมากก็สั่งซื้อจากสมาชิกในชุมชนฯ ที่หาฟืนมาขายให้ในราคา 500 บาท / 1 ตันรถอีแต๋น

(2.4) โรงเรือนของกลุ่มฯ

กลุ่มฯ ใช้บ้านของประธานกลุ่มฯ เป็นที่รวบรวมผลิตภัณฑ์และเป็นพื้นที่และช่องทางในการจัดจำหน่าย รวมถึงใช้ลานบ้านหรือใต้ถุนบ้านเป็นพื้นที่ในการผลิตในกระบวนการคัดแยกกล้านปุ๋ยและตัวปุ๋ย การไม่ปุ๋ย ตลอดจนการกรองเอาน้ำปุ๋ย เป็นต้น

(2.5) การตรวจสอบคุณภาพและการเก็บรักษาปัจจัยการผลิตและสินค้าสำเร็จรูปของกลุ่มฯ

สมาชิกของกลุ่มฯ ตรวจสอบคุณภาพของน้ำปุ๋ย โดยการพิจารณาสีของน้ำปุ๋ย ความขุ่นและเหนียว รวมถึงกลิ่นของน้ำปุ๋ย

(2.6) แรงงานและการจ้างงาน

ปัจจุบันกลุ่มฯ มีสมาชิกทั้งหมด 16 คน ในการหาปัจจัยการผลิต เช่น ใบตระไคร้ ใบข่า ใบขมิ้น และการผลิตน้ำปุ๋ย ของกลุ่มฯ ใช้วิธีการลงแขก หรือลงแรงร่วมกันทำงาน โดยมีการจัดแบ่งหน้าที่กันเป็นกลุ่มย่อย ๆ เช่น สมาชิกกลุ่ม 3 คน มีหน้าที่ล้างปุ๋ย 5 คน แคะปุ๋ย เป็นต้น

(2.7) ต้นทุนและผลตอบแทนผลิตภัณฑ์ของทางกลุ่มฯ

สำหรับปุ๋ยนาหรือปุ๋ยน้อยที่ใช้เป็นวัตถุดิบสำคัญหรือวัตถุดิบหลักในการผลิตน้ำปุ๋ยของกลุ่มฯ หากใช้วัตถุดิบปุ๋ยนาจำนวน 5 กิโลกรัม จะผลิตแปรรูปเป็นน้ำปุ๋ยได้ประมาณ 1 กิโลกรัมเท่านั้น ซึ่งปุ๋ยนาในพื้นที่มีราคาต้นทุน 15 บาท/กิโลกรัม ซึ่งการคำนวณต้นทุนและผลตอบแทนผลิตภัณฑ์น้ำปุ๋ยของกลุ่มฯ ทำการคำนวณต่อหนึ่งหน่วยการผลิต มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 4.14 ต้นทุนและผลตอบแทนจากผลิตภัณฑ์น้ำปุ๋ย 1 กิโลกรัมของกลุ่มฯ

รายการ	ผลิตภัณฑ์น้ำปุ๋ยของกลุ่มฯ ขนาดความจุ 1 กิโลกรัม	
	เงินสด (บาท)	อัตราส่วนของต้นทุน/ต้นทุนทั้งหมด
ต้นทุนการผลิตของกลุ่มฯ		
ต้นทุนผันแปร	134.00	98.89
1. ปัจจัยการผลิต	79.00	58.30
- วัตถุดิบหลัก	75.00	55.35
- อื่น ๆ (วัตถุดิบอื่น ๆ + วัสดุ + บรรจุภัณฑ์)	4.00	2.95
2. แรงงาน	50.00	36.90
3. อื่น ๆ	5.00	3.70
ต้นทุนคงที่	1.50	1.11
1. ค่าเสื่อม	1.50	1.11
2. อื่น ๆ	0.00	0.00
ต้นทุนการผลิตทั้งหมดต่อหน่วย (บาท/หน่วย)	135.50	100.00
ราคาขายของกลุ่มฯ (บาท)	200.00	

ที่มา : จากการสำรวจและการคำนวณ

(2.8) กรรมวิธีการผลิตของทางกลุ่มฯ

สำหรับขั้นตอนการผลิตผลิตภัณฑ์น้ำปู หรือน้ำปู ของกลุ่มฯ มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

1) เมื่อกลุ่มฯ ได้ปูนามาแล้วก็นำเอามาขัง และแช่น้ำไว้สักหนึ่งคืน เพื่อให้สิ่งสกปรกดินโคลนหลุดออกจากตัวปูนา จากนั้นก็จะนำปูนามาล้างให้สะอาดหลาย ๆ ครั้ง เตรียมใบตระไคร้ ใบข่า ใบขมิ้น มาล้างให้สะอาดด้วยเช่นกัน

2) จากนั้นนำปูนามาตำในครกขนาดใหญ่ หรือ ใช้เครื่องบดหรือครกไฟฟ้า ซึ่งปัจจุบันกลุ่มฯ ใช้เครื่องบดแทนการตำ และนำวัตถุดิบที่เตรียมไว้ คือ ใบตระไคร้ ใบข่า ใบขมิ้น มาตำรวมไปกับการตำปูนา สำหรับวิธีการตำปูด้วยเครื่องบดหรือครกไฟฟ้านี้จะได้น้ำปูไม่ค่อยมีคุณภาพนัก เพราะบดได้ละเอียด ทำให้เศษกากไขมันและเนื้อปูปนลงไปทำให้น้ำขุ่นเหนียวเร็ว เติงวไม่นานก็สุก รสน้ำปูค่อนข้างสาบควากินไม่อร่อยสีไม่ดำ วิธีนี้จะทำขายมากกว่า เพราะได้ปริมาณและใช้เวลาไม่นานจะกรองเพียงสองหรือสามรอบเท่านั้น แต่ถ้าทำกินเองสมาชิกของกลุ่มฯ บางท่าน เล่าว่าจะใช้วิธีตำด้วยมือกรองหลายหนเอาน้ำแท้ ๆ วิธีนี้จะได้น้ำปูชั้นกะทิ ถ้าเหลือค้ำงปีก็นำไปเติงวปนกับน้ำปูในฤดูกาลใหม่ได้ไม่เสียหายแต่ประการใด

3) เมื่อบดหรือตำวัตถุดิบดังกล่าวได้ละเอียดเข้าที่แล้ว ก็นำออกมาคั้นเอาน้ำเหมือนการคั้นกะทิ ในระหว่างนี้ก็จะนำกลับไปตำซ้ำอีก เพื่อที่จะบีบน้ำ หรือคั้นน้ำให้ออกจากน้ำปูให้มากที่สุด โดยทางกลุ่มฯ ทำการ โม่และคั้นประมาณ 2 รอบ

4) จากนั้นก็นำน้ำปูมาเก็บไว้ประมาณ 24 ชั่วโมง ในภาชนะที่ปิดฝาไว้อย่างมิดชิด เพื่อคองให้เกิดกลิ่นซึ่งกลิ่นสาบดังกล่าวถือเป็นหัวใจของการทำน้ำปูตามภูมิปัญญาดั้งเดิมของการทำน้ำปู

5) หลังจากการคองน้ำปูเรียบร้อยแล้ว กลุ่มฯ จะนำน้ำปูดังกล่าว เปลี่ยนใส่ภาชนะหม้อต้มซึ่งใช้ทั้งหม้อดินและหม้ออลูมิเนียม และนำไปตั้งบนเตาก่อไฟให้แรง และเฝ้าเฝ้าเฝ้าคนอย่างสม่ำเสมอ ประมาณสี่-ห้า ชั่วโมงน้ำจะเริ่มขุ่น กลิ่นเหม็นจะเริ่มเลือนเป็นกลิ่นสาบทะเม่ง ทางกลุ่มฯ จึงต้องนำไปต้มหรือเฝ้าที่ห่างไกลผู้คน หรือห่างไกลที่อยู่อาศัยในชุมชนฯ ซึ่งกลุ่มฯ ใช้พื้นที่สาธารณะที่อยู่ท้ายชุมชนฯ เป็นสถานที่ทำการเฝ้าน้ำปูของกลุ่มฯ เพราะในกระบวนการผลิตดังกล่าวจะมีกลิ่นเหม็นหรือมีกลิ่นสาบตลอดวัน สำหรับการเฝ้าตอนแรก ๆ ก็ใช้ไฟแรง ๆ หน่อย และค่อย ๆ เอาไฟออก ใช้ไฟอ่อนลง เมื่อขุ่นจนเหนียวแล้วใส่เกลือลงไป ซึ่งในขั้นตอนนี้ต้องเฝ้าคนน้ำปูบ่อย ๆ ไม่เช่นนั้นจะติดหม้อสีก็จะไม่ดำ ไม่น่ากิน เมื่อเฝ้าจนน้ำปูเกือบแห้งแล้ว ก็จะเติมเกลือเล็กน้อย และมีการใส่ผงชูรสเล็กน้อย ซึ่งทางกลุ่มฯ บอกว่าเพื่อทำให้น้ำปูที่ได้นั้นมีรสชาติอร่อยยิ่งขึ้น เมื่อเหนียวพอดีแล้วยกลงจากเตา เสร็จแล้วจะเหนียวกระด้างตัวหอมน่ากิน

6) เมื่อน้ำปูแห้งจะจับกันเป็นก้อนสีดำ พักไว้ให้เย็นและสามารถนำไปเก็บไว้ในโหล หรือใส่กระปุกเล็ก ๆ ไว้แจกจ่ายให้กับสมาชิกนำไปบริโภคในครัวเรือน หรือนำไปจำหน่ายต่อไป

(2.9) การพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตของกลุ่มฯ

สำหรับการผลิตของกลุ่มฯ มีการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยีในการผลิตค่อนข้างน้อย ยกเว้นการบดวัตถุดิบปูนาที่ใช้เครื่องบดหรือครกไฟฟ้า ทดแทนการตำด้วยครกหินขนาดใหญ่เหมือนในอดีตที่ผ่านมา ทำให้เสียเวลาไม่ค่อยมาก นอกจากนั้นในกระบวนการผลิตทั้งหมดยังใช้เทคโนโลยีจากภูมิปัญญาของชาวบ้านแบบดั้งเดิม ทั้งการบีบหรือคั้นน้ำปู และการต้มหรือเคี้ยวน้ำปู เป็นต้น เพราะที่ผ่านมามีในอดีตในภาคเหนือ ถือได้ว่าน้ำปูเป็นอาหารที่เกิดจากการถนอมอาหาร เพื่อเก็บไว้บริโภคนับเป็นแรมปี ซึ่งนอกจากชาวบ้านในชุมชนภาคเหนือจะทำไว้บริโภคเองแล้วยังนำไปจำหน่ายเป็นรายได้เสริมอีกด้วย

นอกจากนั้นทางกลุ่มฯ ยังไม่สามารถพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตของกลุ่มฯ ทางด้านกระบวนการผลิตที่ปลอดภัย ยังขาดเรื่องการปรับปรุงสถานที่ผลิต ขาดเทคโนโลยีในด้านการผลิตเชิงอุตสาหกรรมที่เป็นระบบการพัฒนา รูปแบบของผลิตภัณฑ์ และปัญหาในการใช้พลังงานในการแปรรูปผลผลิตน้ำปู ซึ่งทางกลุ่มฯ ยังคงใช้พลังงานที่สิ้นเปลืองจากฟืนยังไม่มี การใช้พลังงานทางเลือกแต่อย่างใด เนื่องจากในปัจจุบันฟืนยังสามารถหาได้ค่อนข้างง่ายจากพื้นที่ภายในชุมชนฯ

(2.10) การควบคุมและตรวจสอบคุณภาพผลิตภัณฑ์ของกลุ่มฯ

สำหรับการควบคุมและตรวจสอบคุณภาพผลิตภัณฑ์น้ำปูของกลุ่มฯ ประธานและคณะกรรมการของกลุ่มฯ จะทำหน้าที่ในการตรวจสอบ โดยจะพิจารณาจากสีที่ ต้องมีสีดำ ความเหนียวเมื่อกระด้างตัว และความหอมน่ากิน เป็นต้น

(2.11) ปัญหาและความต้องการความช่วยเหลือด้านการผลิตของกลุ่มฯ

กลุ่มฯ มีปัญหาด้านการผลิตดังต่อไปนี้

(1) วัตถุดิบหลัก คือ ปูนา เริ่มมีปริมาณที่น้อยลงกว่าในอดีตที่ผ่านมา เพราะเกษตรกรหรือชาวนาในชุมชนฯ บางส่วน ได้มีการไถย่น้ำปูนาใส่ลงไปในพื้นที่ของนาข้าวของตนเอง เพื่อเป็นการกำจัดปูนาไม่ให้กักดินต้นข้าว แทนการเก็บปูนาในนาข้าวเหมือนในอดีตที่ผ่านมา จึงทำให้ปูนามีราคาที่แพงขึ้นจากในอดีตซึ่งในปัจจุบันกลุ่มฯ ต้องซื้อปูนาที่เป็นวัตถุดิบหลักในราคา 15 บาท / กิโลกรัม

(2) กลุ่มฯ ไม่สามารถทำการผลิตในช่วงฤดูหนาว และช่วงฤดูร้อนได้ เพราะขาดวัตถุดิบที่สำคัญ คือ ปุ๋ย ซึ่งที่ผ่านมากลุ่มฯ ใช้วิธีหยุดการผลิตในช่วงเวลาดังกล่าวฯ คือในระยะเวลา 1 ปี กลุ่มฯ ทำการผลิตเฉพาะฤดูฝนเท่านั้น ซึ่งมีระยะเวลาการผลิตประมาณ 3 เดือนเท่านั้น ไม่สามารถเก็บสต็อกวัตถุดิบ คือ ปุ๋ยได้ และยังไม่มีการเลี้ยงปุ๋ยในชุมชน

สำหรับความต้องการความช่วยเหลือทางการผลิตของกลุ่มฯ มีดังนี้ กลุ่มฯ ต้องการความรู้ในการผลิตผลิตภัณฑ์ใหม่ ๆ พร้อมทั้งอุปกรณ์ในการผลิตผลิตภัณฑ์ดังกล่าวฯ โดยใช้พืชผลทางการเกษตรในชุมชนฯ เป็นวัตถุดิบในการผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ดังกล่าวฯ

(3) การบริหารและการวางแผนการตลาดของกลุ่มฯ

สำหรับการบริหารและการวางแผนการตลาดของกลุ่มฯ เป็นหน้าที่ของประธาน และคณะกรรมการของกลุ่มฯ ซึ่งที่ผ่านมากลุ่มฯ แทบไม่ได้มีการวางแผนทางการตลาด เพราะสินค้าของกลุ่มฯ เน้นผลิตเพื่อให้สมาชิกของกลุ่มฯ นำไปบริโภคในครัวเรือนที่เหลือจึงขายให้กับสมาชิกในชุมชนฯ แต่อย่างไรก็ตามทางกลุ่มฯ ต้องการที่จะเพิ่มและผลิตผลิตภัณฑ์ชนิดอื่น ๆ โดยใช้วัตถุดิบจากพืชผลทางการเกษตรภายในชุมชนฯ เพื่อเป็นการเพิ่มความหลากหลายให้กับผลิตภัณฑ์ และเพิ่มรายได้ให้กับสมาชิกของกลุ่มฯ

สำหรับผลิตภัณฑ์ที่กลุ่มฯ ผลิตได้ คือ น้ำปูจากวัตถุดิบหลัก คือ ปุ๋ยที่เก็บมาจากการทำการปลูกข้าวนาปีของชุมชนฯ ซึ่งในปี พ.ศ. 2552 ที่ผ่านมา ทางกลุ่มฯ สามารถผลิตผลิตภัณฑ์น้ำปูได้ทั้งหมดจำนวน 50 กิโลกรัม และจำนวน 70 กิโลกรัมในปีถัดมา ซึ่งทางกลุ่มฯ ได้กำหนดราคาจำหน่ายผลิตภัณฑ์น้ำปูของทางกลุ่มฯ ในราคา กิโลกรัมละ 200 บาท และทำการแบ่งขาย เป็นกระป๋องเล็กในปริมาณ 1 ลิตรราคากระป๋องละ 20 บาทให้กับสมาชิกในชุมชนฯ เพื่อนำไปปรุงอาหารในการบริโภค เช่น น้ำพริกน้ำปู ยำหน่อไม้ เป็นต้น

โดยที่ทางกลุ่มฯ ยังไม่มีการเพิ่มมูลค่าหรือการแปรรูปเพิ่ม เพื่อเป็นการสร้างความหลากหลายให้กับตัวผลิตภัณฑ์ของกลุ่มฯ ใด ๆ ทั้งสิ้น ยังมีผลิตภัณฑ์หลัก คือ น้ำปูเพียงอย่างเดียว นอกจากนั้นกลุ่มฯ ยังไม่เคยไปออกงานแสดงสินค้าของหน่วยงานต่าง ๆ ในนอกพื้นที่ของชุมชนฯ ที่ทางภาครัฐและเอกชนจัดขึ้นด้วยตนเองยังคงเน้นการจำหน่ายภายในชุมชนฯ ยังคงใช้พื้นที่บ้านของประธานกลุ่มฯ เป็นช่องทางในการจัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์น้ำปูของกลุ่มฯ

(4) การจัดการการเงินและการบัญชีของกลุ่มฯ

(4.1) การบริหารการเงินและการบัญชี

ด้านการจัดการการเงิน โดยเฉพาะการหาแหล่งเงินทุนของกลุ่มฯ จะอยู่ในรูปของคณะกรรมการ โดยเฉพาะในเรื่องของการจัดหาเงินทุนเพื่อนำมาซื้ออุปกรณ์ต่าง ๆ

เพื่อใช้ในกระบวนการผลิตของกลุ่มฯ ส่วนการดูแลเรื่องแหล่งเงินทุนหมุนเวียน ทั้งการรับและจ่ายของกลุ่มฯ จะเป็นหน้าที่ของประธานและรองประธานกลุ่มฯ โดยจะทำหน้าที่ในการจัดทำบัญชีรับจ่ายในแต่ละครั้งของรอบการผลิตน้ำปู และประธานกลุ่มฯ จะเป็นผู้สรุปให้คณะกรรมการและสมาชิกทราบในรอบต่อไปของการผลิต และสรุปยอดรวมทั้งหมดอีกครั้งในตอนสิ้นปี

สำหรับการทำบัญชีของกลุ่มฯ กลุ่มฯ ยังไม่ได้ทำบัญชีทั้งระบบ แต่จะทำการบันทึกเฉพาะรายรับจากรายการสมัครเป็นสมาชิก หรือลงทุนในกลุ่มฯ ในจำนวนเงิน 50 บาทในช่วงเริ่มต้นเท่านั้น และการขายน้ำปูซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์หลักของกลุ่มฯ ให้กับสมาชิกของกลุ่มฯ และของชุมชนฯ ในราคา 200 บาท / กิโลกรัม และรายจ่ายในการผลิตน้ำปู ในแต่ละรอบการผลิต และแบ่งผลกำไรที่ได้จากการผลิตให้กับสมาชิกของกลุ่มฯ โดยกำไรที่ได้ดังกล่าวฯ จะหักเป็นค่าใช้จ่ายทางด้านการบริหารงานของกลุ่มฯ ให้กับคณะกรรมการบริหารกลุ่มฯ จำนวน 20 % จากกำไรที่ได้ดังกล่าวฯ

(4.2) แหล่งเงินทุนของกลุ่มฯ

เมื่อปี พ.ศ. 2552 กลุ่มฯ ได้รับเงินทุนสนับสนุนในการจัดซื้ออุปกรณ์ในการผลิตฯ จากองค์การบริหารส่วนตำบลจำปาศวน จำนวนเงิน 10,000 บาท เพื่อนำมาซื้ออุปกรณ์ในการผลิตผลิตภัณฑ์น้ำปู เช่น เครื่องโม่หรือบดปู หม้อต้มน้ำปู และอุปกรณ์หรือภาชนะใส่น้ำปู เป็นต้นและมีการลงทุนของสมาชิกของกลุ่มฯ คนละ 500 บาท เพื่อใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียน

(4.3) ปัญหาและความต้องการความช่วยเหลือทางการเงินของกลุ่มฯ

กลุ่มฯ ต้องการเงินลงทุนอีกประมาณ 20,000 บาท เพื่อนำไปซื้ออุปกรณ์ในการผลิตผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ของกลุ่มฯ ซึ่งผลิตภัณฑ์ดังกล่าวต้องใช้วัตถุดิบจากพืชผลทางการเกษตรหรือพืชสมุนไพร ในชุมชนฯ เช่น ตะไคร้ พริก พักทอง ข้าว เป็นต้น ซึ่งทางคณะกรรมการของกลุ่มฯ ไม่อยากใช้เงินทุนจากการกู้ยืมจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) แต่ต้องการเงินสนับสนุนแบบให้เปล่าจากโครงการของรัฐฯ หรือหน่วยงานในท้องถิ่น เพราะกลุ่มฯ มีสมาชิกที่เป็นแม่บ้านเกษตรกรในชุมชนฯ ซึ่งมีภาระหนี้สินในครัวเรือนค่อนข้างมากเมื่อเทียบกับรายได้ ดังนั้นประธานและคณะกรรมการของกลุ่มฯ จึงไม่อยากที่จะเพิ่มภาระหนี้สินให้กับกลุ่มฯ

3) กลุ่มผู้ฉางข้าวบ้านสันกลาง

(1) ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มผู้ฉางข้าวบ้านสันกลาง

(1.1) ประวัติความเป็นมาและพัฒนาการของกลุ่มฯ

ซึ่งกลุ่มฯ ได้เริ่มก่อตั้งตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้สมาชิกของชุมชนบ้านสันกลางได้รู้จักการเก็บหอมและสร้างภูมิคุ้มกันทางด้านอาหารในชุมชนฯ จึงได้มีการรวมกลุ่มฯ เกิดขึ้น ซึ่งทางกลุ่มฯ ได้รับเงินสนับสนุนจากโครงการกองทุน SML ของรัฐบาลฯ ใช้ในการก่อสร้างผู้ฉาง จำนวนเงิน 250,000 บาท ในปี พ.ศ. 2551 และในช่วงเริ่มต้นมีจำนวนสมาชิกทั้งหมด 206 ครัวเรือนจาก 210 ครัวเรือนในชุมชนบ้านสันกลาง เป็นสมาชิกของกลุ่มฯ โดยเริ่มต้นในการออมข้าวเปลือกโดยทำการเก็บไว้ในผู้ฉางของกลุ่มฯ ตั้งแต่ต้นฤดูการเก็บเกี่ยว จำนวน 70 กิโลกรัม/สมาชิก 1 ครัวเรือน ซึ่งในเดือนธันวาคม พ.ศ. 2551 ทางกลุ่มฯ มีข้าวเก็บไว้ในผู้ฉางรวมกันทั้งหมด จำนวน 14,420 กิโลกรัม และจะทำการเปิดผู้ฉางให้สมาชิกที่ขาดแคลนข้าวบริโภคทำการยืมข้าวไปบริโภคได้ในช่วงเดือนกันยายนของปีถัดไป ซึ่งสมาชิกที่ทำการยืมจะต้องนำข้าวเปลือกมาคืนกลุ่มพร้อมกับดอกผล โดย 1 ครัวเรือนสามารถยืมข้าวของกลุ่มฯ ได้จำนวน 70 กิโลกรัม/สมาชิก 1 ครัวเรือน และต้องนำมาคืนกลุ่มฯ ในจำนวนทั้งหมด คือ จำนวน 70 กิโลกรัม พร้อมดอกผลอีก จำนวน 14 กิโลกรัมในปีถัดไป สำหรับข้าวในผู้ฉางที่เหลือในแต่ละปี ทางกลุ่มฯ จะนำไปจำหน่ายแก่พ่อค้าคนกลางหรือโรงสีนอกชุมชนฯ ในรูปแบบของข้าวเปลือกต่อไป

(1.2) การจัดการองค์การและการบริหารงานของกลุ่มฯ

กลุ่มฯ ได้จัดตั้งคณะกรรมการบริหารกลุ่มฯ ออกเป็น 3 ตำแหน่ง คณะกรรมการที่ปรึกษา 2 ตำแหน่ง และคณะกรรมการฝ่ายตรวจสอบอีก 1 ตำแหน่ง จากการลงคะแนนของสมาชิกกลุ่มฯ ใช้หลักในการคัดเลือกคณะกรรมการทุกตำแหน่ง ซึ่งคณะกรรมการจะอยู่ในตำแหน่ง หรือมีวาระ 4 ปี โดยกลุ่มฯ มีวิธีการคัดเลือกคณะกรรมการบริหารกลุ่มฯ คือ ให้สมาชิกเสนอชื่อ และออกเสียงโดยเปิดเผย หนึ่งคนต่อ 1 เสียง โดยคัดเลือกทีละตำแหน่ง ซึ่งคณะกรรมการชุดนี้ได้รับการเลือกตั้ง ตั้งแต่ปี พ.ศ 2551 จนถึงปัจจุบัน พ.ศ. 2553

จากโครงสร้างองค์การ กลุ่มฯ ได้แบ่งหน้าที่ให้บุคคลต่าง ๆ ดังนี้

(1) ประธานกลุ่มฯ คือ นายจำรัส ใฝ่จิต มีหน้าที่บริหารจัดการงานของกลุ่มฯ และทำหน้าที่ตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ภายในกลุ่มฯ เช่น การจัดการจัดซื้อข้าวเปลือก ทั้งการวางแผนและการวางแผนกลุ่มฯ ตลอดจนจนถึงการจัดการทางการเงิน เป็นต้น

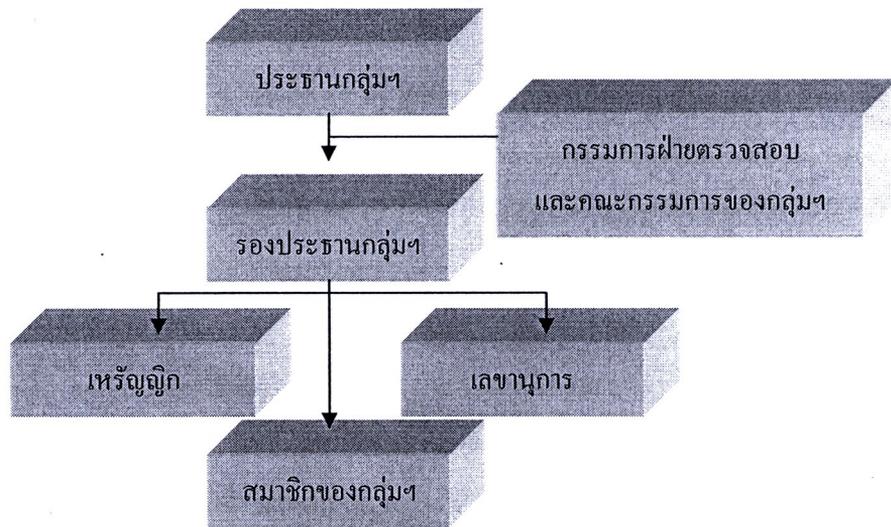
(2) รองประธานกลุ่มฯ คือ นายบุญธรรม ใฝ่จิต มีหน้าที่ช่วยดูแลและบริหารงานของกลุ่มฯ โดยเฉพาะงานบริหารทางการจัดซื้อ และงานบุคคล คือ การบริหารการปฏิบัติงาน

และการแบ่งผลตอบแทนหรือประโยชน์ให้กับสมาชิกในกลุ่มฯ และหากประธานกลุ่มฯ ไม่อยู่ มีหน้าที่ดูแลและบริหารงานของกลุ่มฯ แทน

(3) เற்றுญิกและเลขานุการกลุ่มฯ คือ นางประคอง ปิงเมือง มีหน้าที่ทำบัญชีรายรับจากการลงหุ้นด้วยข้าวเปลือกในแต่ละรอบปี ของสมาชิกกลุ่มฯ และรายได้จากการจำหน่ายข้าวเปลือกที่เหลือจากการยืมของสมาชิกในกลุ่มฯ แก่โรงสีและพ่อค้าคนกลางนอกชุมชนฯ ตลอดจนการจดบันทึกค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ของการบริหารงานด้านต่าง ๆ ของกลุ่มฯ

(4) กรรมการกลุ่มฯ มีหน้าที่ช่วยบริหารจัดการกลุ่มฯ โดยเฉพาะในการตัดสินใจบริหารงานด้านต่าง ๆ ของกลุ่มฯ มีจำนวน 2 คน คือ นายชัยวิทย์ ทาทอง และนายสมชาติ ภาระจำ

(5) กรรมการฝ่ายตรวจสอบ มีหน้าที่ในการตรวจสอบการทำงานของสมาชิก โดยเฉพาะงานทางด้านบัญชีและการเงินของกลุ่มฯ มีจำนวน 1 คน คือ นายธนาพันธ์ ไชยเมือง

แผนภาพที่ 4.4 โครงสร้างการบริหารของกลุ่มผู้ลงข้าว

(1.3) ปัญหาการจัดการองค์การของกลุ่มฯ

คณะกรรมการส่วนใหญ่ของกลุ่มฯ มีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตน และการจัดการองค์การของกลุ่มฯ ได้มีการแบ่งหน้าที่ทางการบริหารกันอย่างชัดเจน พร้อมกันนั้น การดำเนินงานของกลุ่มฯ ไม่ได้มีความสลับซับซ้อนอะไร มีการเปิดผู้ลงเพียงปีละ 2 ครั้งเท่านั้น ดังนั้นกลุ่มฯ จึงไม่มีปัญหาของการจัดการองค์การแต่อย่างใด

(1.4) แหล่งให้ความสนับสนุนและช่วยเหลือแก่กลุ่มฯ

กลุ่มผู้ลงข้าวบ้านสันกลางฯ ไม่ได้ทำการขึ้นทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนของอำเภอเมือง จังหวัดพะเยา แต่อย่างใด เพียงแต่เป็นการรวมกลุ่มฯ ในการออมหรือ

ธนาคารข้าวในชุมชนฯ เท่านั้นเอง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้สมาชิกของชุมชนบ้านต้นกลางได้รู้จักการเก็บออม และสร้างภูมิคุ้มกันทางด้านอาหารในชุมชนฯ จึงทำให้ได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐทั้งในและนอกพื้นที่ค่อนข้างน้อย คือ ได้รับความช่วยเหลือทางด้านเงินทุนเพียงครั้งเดียวจากโครงการกองทุน SML ของรัฐบาลฯ จำนวนเงิน 250,000 บาท ในปี พ.ศ. 2551 โดยใช้เป็นเงินทุนค่าอุปกรณ์ และค่าก่อสร้างยุ้งฉางเท่านั้น

(1.5) ศักยภาพการพัฒนาและการแก้ไขปัญหาของกลุ่มฯ

ในปัจจุบันกลุ่มยุ้งฉางไม่มีศักยภาพในการผลิตหรือแปรรูปใด ๆ ทั้งสิ้น ทั้งในเรื่องของความรู้ความสามารถของสมาชิกกลุ่มฯ ในการพัฒนาหรือแปรรูปผลิตภัณฑ์ข้าวเปลือกของกลุ่มฯ มีเพียงแต่ศักยภาพในการรวมกลุ่มฯ ในการออม หรือเป็นธนาคารข้าวในชุมชนฯ เท่านั้นเอง ซึ่งจากการลงพื้นที่และทำการสอบถามพร้อมทั้งพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างคณะทีมงานวิจัยฯ และคณะกรรมการบริหารกลุ่มยุ้งฉางฯ ของชุมชนฯ ถึงแนวทางการพัฒนาในอนาคตของกลุ่มฯ ได้รับคำตอบว่าทางกลุ่มฯ ฟังพอใจกับผลงานของกลุ่มฯ เพียงเท่านี้ คือ เป็นการออมข้าวหรือธนาคารข้าว เพื่อเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันทางด้านอาหารในชุมชนฯ ยังไม่พร้อมที่จะทำการแปรรูปข้าวเปลือกของกลุ่มฯ ในเวลานี้ และที่ผ่านมามีการดำเนินงานบริหารของกลุ่มฯ ก็เป็นไปด้วยดี เพียงแต่ขาดการพัฒนาหรือแปรรูปผลิตภัณฑ์เท่านั้น

(2) การจัดการการผลิตและเทคโนโลยีการผลิตของกลุ่ม

(2.1) ผลิตภัณฑ์

ผลิตภัณฑ์หรือบริการที่กลุ่มฯ มี คือ การเป็นกลุ่มยุ้งฉาง หรือธนาคารข้าวเปลือกของสมาชิกในชุมชนฯ ซึ่งข้าวเปลือกดังกล่าวฯ ได้มาจากการทำนาปีของสมาชิกในชุมชนฯ โดยทำการเก็บออมไว้ในยุ้งฉางของกลุ่มฯ ตั้งแต่ต้นฤดูการเก็บเกี่ยว จำนวน 70 กิโลกรัม/สมาชิก 1 ครัวเรือน ซึ่งในช่วงเริ่มต้น เดือนธันวาคม พ.ศ. 2551 ทางกลุ่มฯ มีข้าวเก็บไว้ในยุ้งฉาง รวมกันครั้งแรกทั้งหมด จำนวน 14,420 กิโลกรัม และได้ทำการเปิดยุ้งฉางให้สมาชิกที่ขาดแคลนข้าวบริโภคทำการยืมข้าวไปบริโภคได้ในช่วงเดือนกันยายนของปีถัดไป คือ ในปี พ.ศ. 2552 ซึ่งสมาชิกที่ทำการยืมจะต้องนำข้าวเปลือกมาคืนกลุ่มพร้อมกับดอกผล โดย 1 ครัวเรือนสามารถยืมข้าวของกลุ่มฯ ได้จำนวน 70 กิโลกรัม/สมาชิก 1 ครัวเรือน และต้องนำมาคืนกลุ่มฯ ในจำนวนทั้งหมด คือ จำนวน 70 กิโลกรัม พร้อมดอกผลอีก จำนวน 14 กิโลกรัมในปีถัดไป

สำหรับข้าวในยุ้งฉางที่เหลือในแต่ละปี ทางกลุ่มฯ จะนำไปจำหน่ายแก่พ่อค้าคนกลาง หรือโรงสีนอกชุมชนฯ ในรูปแบบของข้าวเปลือกต่อไป และจะนำเงินที่ได้จากการจำหน่าย

ข้าวเปลือกดังกล่าวมาทำการซื้อข้าวเปลือกจากสมาชิกในชุมชนฯ ในปีถัดไป เก็บไว้ในยุ้งฉางร่วมกับข้าวเปลือกที่ได้จากการออมของสมาชิกในรอบถัดไป ซึ่งในปัจจุบันเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2553 ทางกลุ่มฯ มีจำนวนข้าวในยุ้งฉางทั้งหมด 33,292 กิโลกรัม

(2.2) การบริหารการผลิต และการวางแผนการผลิตของกลุ่มฯ

สำหรับการบริหารจัดการซื้อข้าวเปลือกของทางกลุ่มฯ จะใช้เงินที่ได้จากการจำหน่ายข้าวเปลือกที่เหลือจากการยืมของสมาชิกของกลุ่มฯ ไปซื้อข้าวเปลือกจากสมาชิกเกษตรกรในชุมชนฯ ที่ต้องการจำหน่ายข้าวเปลือกในปีถัดไป เก็บไว้ในยุ้งฉางร่วมกับข้าวเปลือกที่ได้จากการออมของสมาชิกในรอบถัดไป ซึ่งทางกลุ่มฯ ยังไม่มีการวางแผนการผลิตทางด้านการแปรรูปหรือการเพิ่มมูลค่าให้กับข้าวเปลือกของกลุ่มฯ เพราะกลุ่มฯ ยังไม่มีโรงสี และอุปกรณ์ในการแปรรูปข้าวเปลือกดังกล่าว พร้อมทั้งยังขาดความรู้ความสามารถในการทำการตลาดผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการแปรรูปสินค้าที่มีวัตถุดิบเป็นข้าวเปลือกดังกล่าว เพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่าและจำหน่ายในท้องตลาด

(2.3) การจัดหาปัจจัยการผลิตของกลุ่มฯ

สำหรับวัตถุดิบหลัก ได้แก่ ข้าวเปลือก ซึ่งเป็นพืชผลทางการเกษตรหลักและสำคัญที่มีอยู่ในชุมชนฯ ซึ่งวัตถุดิบข้าวเปลือกดังกล่าว ทางกลุ่มฯ สามารถหาได้โดยการลงหุ้นของสมาชิกในรูปแบบของการออมข้าวเปลือก โดยทำการเก็บออมไว้ในยุ้งฉางของกลุ่มฯ ตั้งแต่ต้นฤดูกาลเก็บเกี่ยว จำนวน 70 กิโลกรัม/สมาชิก 1 ครัวเรือน จำนวน 206 ครัวเรือน ในจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 210 ครัวเรือนในชุมชนฯ ซึ่งการลงหุ้นหรือออมข้าวเปลือกในครั้งนี้แรกได้รวมกันทั้งหมด จำนวน 14,420 กิโลกรัม

(2.4) โรงเรือนของกลุ่มฯ

กลุ่มฯ ใช้ยุ้งฉางข้าวของชุมชนฯ ที่ก่อสร้างบนพื้นที่สาธารณะติดกับอาคารที่ทำการศูนย์เยาวชนของชุมชนฯ เป็นที่รวบรวมและเก็บข้าวเปลือกของกลุ่มฯ

(2.5) การตรวจสอบคุณภาพและการเก็บรักษาปัจจัยการผลิตและสินค้าสำเร็จรูปของกลุ่มฯ

สมาชิกของกลุ่มฯ ตรวจสอบคุณภาพของข้าวเปลือกโดยการพิจารณาพันธุ์ข้าว และสิ่งปลอมปนในข้าวเปลือก เช่น ดอกหญ้า และความไม่สมบูรณ์หรือความลีบของข้าวเปลือก เป็นต้น

(2.6) แรงงานและการจ้างงาน

ปัจจุบันกลุ่มฯ ใช้แรงงานและการจ้างงานจากสมาชิกครั้งละ 10 คนต่อการเปิดขุ้งฉางข้าวของกลุ่มฯ ในการซึ่ง แบกหรือหาม และเทข้าวเปลือกรวมกันในขุ้งฉาง และในเวลาที่จะทำการขายข้าวเปลือกที่เหลือจากการยืมของสมาชิกของกลุ่มฯ ซึ่งจะจ่ายค่าแรงงานให้กับสมาชิกที่ทำงานดังกล่าวฯ คนละจำนวน 200 บาท/วัน

(2.7) ต้นทุนและผลตอบแทนผลิตภัณฑ์ของทางกลุ่มฯ

ซึ่งในเบื้องต้นได้กล่าวมาแล้วว่าผลิตภัณฑ์หรือบริการที่ทางกลุ่มฯ มี ก็คือ การให้สมาชิกของกลุ่มฯ ได้ยืมข้าวของกลุ่มฯ ไปไว้ใช้บริโภคในครัวเรือน สำหรับสมาชิกของกลุ่มฯ ที่ทำการยืมผลิตภัณฑ์ข้าวเปลือกจากกลุ่มฯ จำนวน 70 กิโลกรัม ต้องนำมาคืนกลุ่มฯ พร้อมกับดอกผลอีกจำนวน 14 กิโลกรัม ในช่วงหลังฤดูการเก็บเกี่ยวของปีถัดไป สำหรับข้าวเปลือกที่เหลือจากการยืมของสมาชิกของกลุ่มฯ จะให้พ่อค้าคนกลางมาเสนอราคาซื้อหรือประมูลราคาข้าวเปลือก ซึ่งที่ผ่านมากลุ่มฯ มีปริมาณข้าวเปลือกเหลือจำหน่ายค่อนข้างน้อย คือในปีแรก พ.ศ 2551 กลุ่มฯ ไม่เหลือข้าวเปลือกจำหน่ายเลย และในปี พ.ศ 2552 กลุ่มฯ เหลือข้าวเปลือกจำหน่าย จำนวน 5,000 กิโลกรัม ราคาข้าวเปลือกจำหน่ายได้กิโลกรัมละ 15.50 บาท และในปี พ.ศ 2553 กลุ่มฯ เหลือข้าวเปลือกจำหน่าย จำนวน 9,500 กิโลกรัม ราคาข้าวเปลือกจำหน่ายได้กิโลกรัมละ 16 บาท

(2.8) การพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตของกลุ่มฯ

สำหรับการผลิตหรือการให้บริการยืมข้าวเปลือกของกลุ่มฯ ไม่มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตหรือการให้บริการแต่อย่างใด

(3) การบริหารและการวางแผนการตลาดของกลุ่มฯ

สำหรับการบริหารและการวางแผนการตลาดของกลุ่มฯ เป็นหน้าที่ของประธาน และคณะกรรมการของกลุ่มฯ ซึ่งที่ผ่านมากลุ่มฯ แทบไม่ได้มีการวางแผนทางการตลาด เพราะสินค้าหรือบริการของกลุ่มฯ เน้นให้บริการเฉพาะสมาชิกของกลุ่มฯ ยืมไปบริโภคในครัวเรือนในสภาวะการณ์ที่ขุ้งฉางในครัวเรือนของสมาชิกของกลุ่มฯ ขาดข้าวเปลือกหรือเก็บไว้ไม่เพียงพอต่อการบริโภคตลอดทั้งปี เพื่อเป็นสวัสดิการให้กับสมาชิกในชุมชนฯ

สำหรับปริมาณผลิตภัณฑ์ข้าวเปลือกของกลุ่มฯ ที่ทำการจำหน่ายให้กับพ่อค้าคนกลางทางกลุ่มฯ ไม่ได้มีการบริหารและการวางแผนการตลาดแต่อย่างใด ซึ่งถ้าหากข้าวเปลือกเหลือเท่าไรก็ขายในปริมาณเท่านั้นและตามราคาขายของข้าวเปลือกในราคาของท้องตลาดหรือตามการเสนอราคาซื้อของผู้ซื้อ

(4) การจัดการการเงินและการบัญชีของกลุ่มฯ

(4.1) การบริหารการเงินและการบัญชี

ด้านการจัดการการเงิน โดยเฉพาะการหาแหล่งเงินทุนของกลุ่มฯ จะอยู่ในรูปของคณะกรรมการ โดยเฉพาะในเรื่องของการจัดหาเงินทุนเพื่อนำมาก่อสร้างยุ้งฉาง เพื่อใช้ในการเก็บผลิตภัณฑ์ข้าวเปลือกของกลุ่มฯ สำหรับการจัดทำบัญชีทั้งการรับและจ่ายในแต่ละครั้งหรือรอบของการเปิดยุ้งฉางของกลุ่มฯ และสรุปยอดรวมทั้งหมดอีกครั้งในตอนสิ้นปี จะเป็นหน้าที่ของற்றுบัญชีของกลุ่มฯ ส่วนการหาจำนวนและการดูแลเรื่องแหล่งเงินทุนหมุนเวียนทั้งหมดของกลุ่มฯ เป็นหน้าที่ของประธานและคณะกรรมการของกลุ่มฯ

สำหรับการทำบัญชีของกลุ่มฯ กลุ่มฯ ยังไม่ได้ทำบัญชีทั้งระบบ แต่จะทำการบันทึกเฉพาะรายรับจากรายการสมัครเป็นสมาชิก หรือลงหุ้นในกลุ่มฯ ในจำนวนข้าวเปลือก 70 กิโลกรัม/สมาชิก 1 ครัวเรือน ในช่วงเริ่มต้นและดอกผลข้าวเปลือกที่ได้จากการกู้ยืมของสมาชิกในแต่ละปีเท่านั้น รวมถึงจำนวนข้าวเปลือกและเงินที่ได้จากการขายหรือจำหน่ายข้าวเปลือกให้กับพ่อค้าคนกลาง และนำเงินดังกล่าวฯ ไปซื้อข้าวเปลือกใส่ยุ้งฉางในรอบปีถัดไปในจำนวนทั้งหมดรายได้จากการขายข้าวเปลือกหักด้วยค่าใช้จ่ายในการจ้างงานและค่าบริหารของคณะกรรมการกลุ่มฯ จำนวน 20 % จากกำไรที่ได้ดังกล่าวฯ พร้อมกันนั้นกลุ่มฯ ยังไม่มีการแบ่งปันผลประโยชน์ให้กับสมาชิกของกลุ่มฯ แต่อย่างไรก็ตามเพราะเพิ่งก่อตั้งได้ไม่นาน ดอกผลและกำไรของกลุ่มฯ ยังมีจำนวนไม่มากและอยู่ในรูปแบบของผลิตภัณฑ์คือข้าวเปลือกในยุ้งฉางของกลุ่มฯ ซึ่งในปัจจุบันในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ 2553 ทางกลุ่มฯ มีจำนวนข้าวเปลือกในยุ้งฉางทั้งหมด 33,292 กิโลกรัม

(4.2) แหล่งเงินทุนของกลุ่มฯ

เมื่อปี พ.ศ. 2551 กลุ่มฯ ได้รับเงินทุนสนับสนุนในการก่อสร้างยุ้งฉางจากโครงการกองทุน SML ของรัฐบาลฯ จำนวน 250,000 บาท และมีการลงหุ้นในรูปแบบข้าวเปลือกของสมาชิกของกลุ่มฯ จำนวนครัวเรือนละ 70 กิโลกรัม/ สมาชิก 1 ครัวเรือน เพื่อใช้เป็นผลิตภัณฑ์หรือสินค้าหมุนเวียนให้กับสมาชิกของกลุ่มฯ ได้ยืมไปบริโภคในครัวเรือน ในสถานการณ์ที่ครัวเรือนขาดข้าวเปลือกไว้บริโภค หรือเกิดปัญหาภัยแล้ง เป็นต้น

(4.3) ปัญหาและความต้องการความช่วยเหลือทางการเงินของกลุ่มฯ

กลุ่มฯ ต้องการเงินลงทุนอีกประมาณ 300,000 บาท เพื่อนำไปลงทุนในการสร้างโรงสีข้าวชุมชนฯ และใช้เป็นเงินหมุนเวียนในการแปรรูปผลิตภัณฑ์ข้าวเปลือกให้เป็นข้าวสารเพื่อจำหน่ายเป็นสินค้าของทางกลุ่มฯ เพื่อเป็นการแปรรูปและเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์ข้าวเปลือกของทางกลุ่มฯ

ซึ่งทางคณะกรรมการของกลุ่มฯ ไม่อยากใช้เงินทุนจากการกู้ยืมจากธนาคารเพื่อ การเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) แต่ต้องการเงินสนับสนุนแบบให้เปล่าจากโครงการ ของรัฐฯ หรือหน่วยงานในท้องถิ่น เพราะกลุ่มฯ มีสมาชิกที่เป็นเกษตรกรในชุมชนฯ ซึ่งมีภาระ หนี้สินในครัวเรือนค่อนข้างมากเมื่อเทียบกับรายได้ ดังนั้นประธานและคณะกรรมการของกลุ่มฯ จึงไม่อยากที่จะเพิ่มภาระหนี้สินให้กับกลุ่มฯ

4) กลุ่มออมทรัพย์บ้านสันกลาง

(1) ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มออมทรัพย์บ้านสันกลาง

(1.1) ประวัติความเป็นมาและพัฒนาการของกลุ่มฯ

ซึ่งกลุ่มฯ ได้เริ่มก่อตั้งตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้สมาชิกของกลุ่มฯ ได้รู้จักการเก็บออม การพึ่งพาตนเองและการพึ่งพากันของสมาชิกในชุมชนฯ ซึ่งในช่วงเริ่มต้น มีจำนวนสมาชิกทั้งหมด 57 คน จนในปัจจุบันมีสมาชิกเพิ่มขึ้นเป็น 174 คน โดยได้รับ งบประมาณสนับสนุนในการสร้างอาคารที่ทำการของกลุ่มฯ ในพื้นที่สาธารณะของชุมชนบ้าน สันกลาง จากสำนักงานกองทุนเพื่อสังคม (SIF) โดยการประสานงานของธนาคารเพื่อ การเกษตรและสหกรณ์การเกษตรสาขาพะเยา (ธกส.) จำนวนเงิน 150,000 บาท สร้างอาคารที่ ทำการดังกล่าวในปี พ.ศ. 2548

ซึ่งภารกิจของกลุ่มออมทรัพย์บ้านสันกลางมีทั้งเรื่องการออมเงินและเป็นแหล่งเงิน สำหรับการกู้ยืม เพื่อการลงทุนให้กับสมาชิกของกลุ่มฯ โดยมีการออมหุ้นละ 20 บาท ซึ่ง ปัจจุบันกลุ่มฯ มีจำนวนเงินออม พร้อมเงินดอกผลของสมาชิกทั้งหมดจำนวน 2,100,000 บาท ซึ่งจำนวนเงินออมดังกล่าว สมาชิกของกลุ่มฯ ได้กู้ยืมไปเพื่อการลงทุนจำนวน 1,910,000 บาท

สำหรับระเบียบวิธีปฏิบัติของกลุ่มฯ สมาชิกที่เข้ามาเป็นสมาชิกรายใหม่ต้องทำการ ออมเงินหรือฝากเงินกับทางกลุ่มฯ โดยมีการออมหุ้นละ 20 บาท เป็นระยะเวลาจำนวน 6 เดือน จึงจะสามารถกู้ยืมเงินจากทางกลุ่มฯ ได้ โดยการกู้ครั้งแรกสามารถกู้ได้ในวงเงินจำนวนไม่เกิน 3 เท่าของการออมหรือฝากของสมาชิกราย ๆ นั้น โดยทางกลุ่มฯ จะทำการเก็บอัตราดอกเบี้ย ร้อยละ 1 บาท/เดือน จากสมาชิกที่ทำการกู้ยืมและจะต้องทำการชำระเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยคืน ให้กับทางกลุ่มฯ เป็นรายเดือนทุก ๆ เดือนเป็นระยะเวลา 1 ปี

(1.2) การจัดการองค์การและการบริหารงานของกลุ่มฯ

กลุ่มฯ ได้จัดตั้งคณะกรรมการบริหารกลุ่มฯ ออกเป็น 4 ตำแหน่ง และ คณะกรรมการที่ปรึกษา 1 ตำแหน่ง จากการลงคะแนนของสมาชิกกลุ่มฯ ใช้หลักในการ คัดเลือกคณะกรรมการทุกตำแหน่ง ซึ่งคณะกรรมการชุดนี้หลายท่านได้อยู่ในตำแหน่งตั้งแต่ เริ่มต้นก่อตั้งกลุ่มฯ ในปี พ.ศ. 2546 ซึ่งกลุ่มฯ มีวาระการคัดเลือกคณะกรรมการบริหารกลุ่มฯ ใน

ทุก ๆ 4 ปี โดยกลุ่มฯ มีวิธีการคัดเลือกฯ โดยให้สมาชิกเสนอชื่อ และออกเสียงโดยเปิดเผย หนึ่งคนต่อ 1 เสียง โดยคัดเลือกทีละตำแหน่ง ซึ่งคณะกรรมการชุดนี้ได้รับการเลือกตั้งตั้งแต่ปี พ.ศ. 2550 จนถึงปีปัจจุบัน พ.ศ. 2553

จากโครงสร้างองค์การ กลุ่มฯ ได้แบ่งหน้าที่ให้บุคคลต่าง ๆ ดังนี้

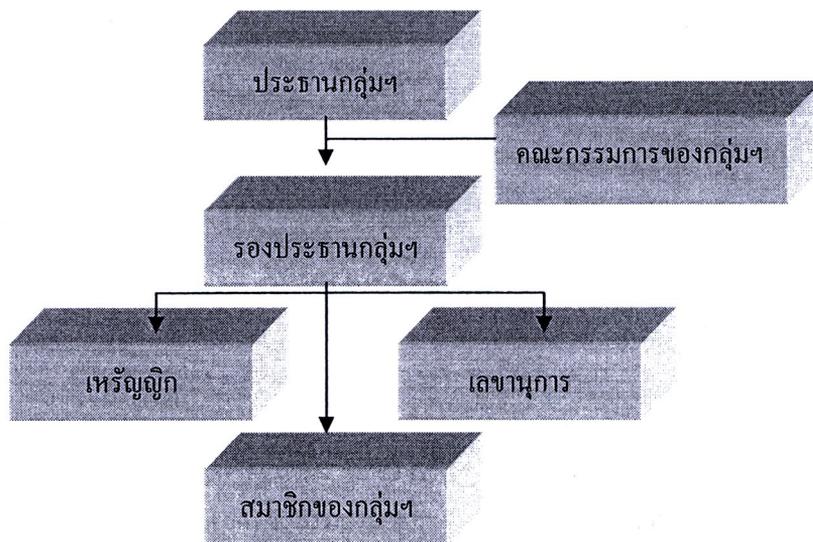
(1) ประธานกลุ่มฯ คือ นายแฝง ปัญญาเชื้อ มีหน้าที่บริหารจัดการงานของกลุ่มฯ และทำหน้าที่ตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ภายในกลุ่มฯ เช่น การวางแผนในการหาสมาชิกเพื่อระดมเงินออม และการวางแผนและทำการบริหารกลุ่มฯ เป็นต้น

(2) รองประธานกลุ่มฯ คือ นายประสงค์ วงศ์ปัญญา มีหน้าที่ช่วยดูแลและบริหารงานของกลุ่มฯ โดยเฉพาะงานบริหารทางด้านการออมและการกั๊ยืมรวมถึงการงานบุคคล คือ การบริหารการปฏิบัติงานและการแบ่งผลตอบแทนหรือประโยชน์ให้กับสมาชิกในกลุ่มฯ และหากประธานกลุ่มฯ ไม่อยู่มีหน้าที่ดูแลและบริหารงานของกลุ่มฯ แทน

(3) เภรัญญิกของกลุ่มฯ คือ นางเบญญาพรรณ สอนเผ่า มีหน้าที่ทำบัญชีสรุปรายรวมของรายการออมทรัพย์และรายการกั๊ยืมของสมาชิกทั้งหมดในแต่ละรอบซึ่งมีระยะเวลา 1 เดือน รวมถึงรายรับหรือดอกผลจากการกั๊ยืมของสมาชิกในแต่ละรอบ หรือเดือน ของกลุ่มฯ

(4) เลขานุการของกลุ่มฯ คือ นางจรัสศรี มิ่งขวัญ มีหน้าที่จัดบันทึกและจัดทำรายงานของที่ประชุมของกลุ่มฯ ในทุกรอบหรือทุกเดือน

(5) กรรมการกลุ่มฯ มีหน้าที่ช่วยบริหารจัดการกลุ่มฯ โดยเฉพาะในการตัดสินใจบริหารงานด้านต่าง ๆ ของกลุ่มฯ มีจำนวน 1 คน คือ นางวาริ ขัตติ นอกจากนั้นกลุ่มฯ ยังมีคณะกรรมการที่เป็นหัวหน้าสายงานที่ทำหน้าที่ดูแลสมาชิกในสาย ทั้งการฝากและกั๊ยเงิน จำนวน 16 คน

แผนภาพที่ 4.5 โครงสร้างการบริหารของกลุ่มออมทรัพย์บ้านสันกลางฯ

(1.3) ปัญหาการจัดการองค์การของกลุ่มฯ

คณะกรรมการส่วนใหญ่ของกลุ่มฯ มีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตน และการจัดองค์การของกลุ่มฯ ได้มีการแบ่งหน้าที่ทางการบริหารกันอย่างชัดเจน พร้อมกันนั้น การดำเนินงานของกลุ่มฯ เป็นเรื่องการให้บริการทางการเงินแก่สมาชิกฯ ของกลุ่มฯ เท่านั้น ซึ่งคณะกรรมการบริหารของกลุ่มฯ ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำงานด้านนี้มาเป็นอย่างดี ดังนั้นกลุ่มฯ จึงไม่มีปัญหาของการจัดการองค์การแต่อย่างใด

(1.4) แหล่งให้ความสนับสนุนและช่วยเหลือแก่กลุ่มฯ

กลุ่มออมทรัพย์บ้านสันกลาง เกิดขึ้นจากการรวมกลุ่มฯ ของสมาชิกบ้านสันกลาง ที่ต้องการออมเงินและช่วยเหลือทางการเงินแก่สมาชิกในชุมชนฯ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้สมาชิกของชุมชนบ้านสันกลางได้รู้จักการเก็บออม และสร้างภูมิคุ้มกันทางการเงินภายในชุมชนฯ เอง จึงทำให้ได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานของรัฐ โดยได้รับงบประมาณสนับสนุนในการสร้างอาคารที่ทำการของกลุ่มฯ ในพื้นที่สาธารณะของชุมชนฯ ติดกับอาคารที่ทำการศูนย์เยาวชนของชุมชนฯ จากสำนักงานกองทุนเพื่อสังคม (SIF) โดยการประสานงานของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรสาขาพะเยา (ธกส.) จำนวนเงิน 150,000 บาท สร้างอาคารที่ทำการของกลุ่มฯ ดังกล่าวในปี พ.ศ 2548

(1.5) ศักยภาพการพัฒนาและการแก้ไขปัญหาของกลุ่มฯ

ในปัจจุบันกลุ่มออมทรัพย์บ้านสันกลางฯ ค่อนข้างมีศักยภาพสูงในการบริการทางการเงินให้กับสมาชิกของกลุ่มฯ ซึ่งเป็นสมาชิกเกษตรกรในชุมชนฯ แต่สำหรับบริการทางการเงินฝากเงินของสมาชิกของกลุ่มฯ มีศักยภาพค่อนข้างน้อย เพราะในปัจจุบันสมาชิกส่วนใหญ่ของกลุ่มฯ ต้องการบริการทางการเงินกู้ยืมมากกว่าการออมเงินหรือฝากเงิน

ซึ่งจากการลงพื้นที่และทำการสอบถามพร้อมทั้งพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างคณะทีมงานวิจัยฯ และคณะกรรมการบริหารกลุ่มออมทรัพย์บ้านสันกลาง ถึงแนวทางการพัฒนาในอนาคตของกลุ่มฯ ได้รับคำตอบว่าทางกลุ่มฯ ยังไม่พร้อมในการขยายหรือเพิ่มจำนวนสมาชิกใหม่ เพราะในปีที่ผ่านมาสมาชิกที่เข้ามาสมัครใหม่มีจุดมุ่งหมายเข้ามาเพื่อต้องการกู้ยืมเงินจากกลุ่มฯ มากกว่าที่ต้องการจะออมหรือฝากเงินกับกลุ่มฯ และเริ่มมีปัญหาการชำระหนี้ของสมาชิกของกลุ่มฯ ในอัตราที่เพิ่มขึ้นจากในอดีตที่ผ่านมา

สำหรับการเพิ่มการให้บริการทางการเงินในรูปแบบอื่น ๆ กลุ่มฯ ยังไม่มีความพร้อม และยังไม่มีความสนใจในการพัฒนากลุ่มฯ ไปในภารกิจอื่น ๆ ของชุมชนฯ พร้อมทั้งคณะกรรมการบริหารกลุ่มฯ ยังคงพึงพอใจในการเป็นกลุ่มฯ ในชุมชนฯ ที่มีภารกิจในการให้บริการทางการเงินแก่สมาชิกของกลุ่มฯ และของชุมชนฯ เพียงอย่างเดียว

(2) การจัดการการผลิตและเทคโนโลยีการผลิตของกลุ่ม

(2.1) ผลิตภัณฑ์

ผลิตภัณฑ์หรือบริการที่กลุ่มออมทรัพย์บ้านสันกลางมี คือ การให้บริการทางการเงินทั้งการฝากและการกู้ยืมเงินแก่สมาชิกของกลุ่มฯ ซึ่งบริการทางการเงินของกลุ่มฯ เริ่มจากสมาชิกที่เข้ามาเป็นสมาชิกรายใหม่ต้องทำการออมเงินหรือฝากเงินกับทางกลุ่มฯ โดยมีการออมหุ้นละ 20 บาท เป็นระยะเวลาจำนวน 6 เดือน จึงจะสามารถใช้บริการทางการเงินกู้ยืมเงินจากกลุ่มฯ ได้ โดยการกู้ครั้งแรกสามารถกู้ได้ในวงเงินจำนวนไม่เกิน 3 เท่าของการฝากหรือออมของสมาชิกรายนั้น ๆ เท่านั้น โดยทางกลุ่มฯ จะทำการเก็บอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 1 บาท / เดือน จากสมาชิกที่ทำการกู้ยืมและจะต้องทำการแบ่งชำระเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยคืนให้กับทางกลุ่มฯ เป็นรายเดือนทุก ๆ เดือน โดยมีระยะเวลาของการผ่อนชำระสูงสุดคือ 1 ปี หรือ 12 เดือนเท่านั้น

(2.2) การบริหารการผลิตหรือบริการ และการวางแผนการให้บริการของกลุ่มฯ

สำหรับการบริหารและการวางแผนในการให้บริการทางการเงินของกลุ่มฯ กลุ่มฯ ได้ใช้เพียงแต่เงินออมของสมาชิกของกลุ่มฯ เท่านั้น ไม่มีการหาแหล่งเงินจากภายนอกชุมชนฯแต่อย่างใด เพื่อนำมาใช้ในการปล่อยกู้ให้กับสมาชิกของกลุ่มฯ ที่มีความจำเป็นต้องการใช้เงินในครัวเรือนต่าง ๆ ซึ่งทางกลุ่มฯ ยังไม่มีการวางแผนการผลิตหรือการให้บริการทางการเงินในรูปแบบอื่น ๆ หรือให้บริการหรือผลิตสินค้าชนิดอื่น ๆ แต่อย่างใด

เพราะทางคณะกรรมการและสมาชิกของกลุ่มฯ คิดว่ากลุ่มฯ ไม่พร้อมและยังไม่มีความรู้ความสามารถอย่างเพียงพอในการบริหารงานหรือมีผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ให้บริการแก่สมาชิกในชุมชนฯ นอกเหนือจากที่มีอยู่ในปัจจุบันได้

(2.3) การจัดหาเงินฝากหรือปัจจัยการผลิตของกลุ่มฯ

สำหรับการจัดหาเงินฝากหรือปัจจัยการผลิตของกลุ่มฯ คือ เงินฝากหรือเงินออมของสมาชิกของกลุ่มฯ ทางกลุ่มฯ สามารถหาได้โดยการลงหุ้นโดยการออมเงินหุ้นละ 20 บาท ของสมาชิกของกลุ่มฯ ที่ต้องการฝากเงินหรือออมเงินในทุก ๆ เดือน และนำเงินฝากดังกล่าวฯ มาทำการปล่อยกู้ให้กับสมาชิกของกลุ่มฯ ที่ต้องการใช้เงินเพื่อนำไปลงทุนหรือนำไปเป็นค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในครัวเรือนของตนเอง ซึ่งในปัจจุบัน เดือน มีนาคม พ.ศ 2553 ทางกลุ่มฯ มีจำนวนเงินฝากหรือเงินออม พร้อมทั้งเงินดอกผลของสมาชิกของกลุ่มฯ ทั้งหมดจำนวน 2,100,000 บาท ซึ่งจำนวนเงินดังกล่าวฯ ได้มีสมาชิกของกลุ่มฯ กู้ยืมไปจำนวน 1,910,000 บาท

(2.4) โรงเรือนหรือที่ทำการของกลุ่มฯ

กลุ่มออมทรัพย์บ้านสันกลาง มีที่ทำการของกลุ่มฯ ที่ได้ก่อสร้างบนพื้นที่สาธารณะด้านหลังของอาคารที่ทำการศูนย์เยาวชนของชุมชนฯ เป็นที่ทำการรับฝากและกู้เงินของกลุ่มฯ และได้เปิดทำการเดือนละ 1 ครั้ง คือเปิดทำการในทุกวันที่ 5 ของทุก ๆ เดือน

(2.5) การตรวจสอบบัญชีและการเก็บรักษาเงินฝากและเงินดอกเบี้ยของกลุ่มฯ

สมาชิกของกลุ่มฯ ตรวจสอบบัญชีเงินฝากและเงินกู้ของสมาชิกจากสมุดรับฝากและถอนเงินของสมาชิก ซึ่งทางกลุ่มฯ ได้มีการจัดทำขึ้นอย่างเป็นทางการให้กับสมาชิกของกลุ่มฯ ทุก ๆ คน

สำหรับการจัดทำบัญชีรวบรวมรายการทั้งหมดทั้งเงินฝากและเงินกู้ของสมาชิกของกลุ่มฯ ตำแหน่งเหรียญกษาปณ์ของกลุ่มฯ จะเป็นผู้จัดทำ และทำการตรวจสอบโดยประธาน และรองประธาน พร้อมทั้งคณะกรรมการของกลุ่มฯ ในทุก ๆ เดือน

(2.6) แร้งงานและการจ้างงาน

ปัจจุบันกลุ่มฯ ไม่มีการใช้แรงงานและการจ้างงานสมาชิกของกลุ่มฯ ใด ๆ ทั้งสิ้น จะมีเพียงแต่การจ่ายค่าตอบแทนให้กับคณะกรรมการบริหารกลุ่มฯ ที่ทำงานของกลุ่มฯ ในแต่ละหน้าที่เท่านั้น

(2.7) ต้นทุนและผลตอบแทนผลิตภัณฑ์ของทางกลุ่มฯ

ซึ่งในเบื้องต้นได้กล่าวมาแล้วว่าผลิตภัณฑ์หรือบริการที่ทางกลุ่มฯ มี ก็คือ การให้สมาชิกของกลุ่มฯ ได้ฝากหรือออมเงินและการกู้ยืมเงินจากกลุ่มฯ เพื่อนำไปลงทุนหรือเป็นค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในครัวเรือนของตนเอง สำหรับสมาชิกของกลุ่มฯ ที่ทำการกู้ยืมเงินจากกลุ่มฯ มีการเก็บอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 1 บาท/เดือน สำหรับการปันผลเงินฝากหรือออมให้กับสมาชิกของกลุ่มฯ ทางกลุ่มฯจะมีการปันผลปีละ 1 ครั้ง โดยรายได้ทั้งหมดที่นำมาจ่ายเงินปันผลให้กับสมาชิกตามจำนวนหุ้นหรือเงินฝากของสมาชิก กลุ่มฯ ได้มาจากยอดรวมทั้งหมดของดอกเบี้ยเงินกู้ที่สมาชิกของกลุ่มฯ ได้ทำการกู้ยืม หักด้วยค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการของคณะกรรมการบริหารของกลุ่มฯ และค่าใช้จ่ายทางด้านสวัสดิการต่าง ๆ ภายในกลุ่มฯ เป็นจำนวน 50 % ของรายได้ทั้งหมดในระยะเวลา 1 ปี

สำหรับเงินค่าจ่ายในการบริหารจัดการของคณะกรรมการบริหารของกลุ่มฯ และค่าใช้จ่ายทางด้านสวัสดิการต่าง ๆ ภายในกลุ่มฯ เป็นจำนวน 50 % ของรายได้ทั้งหมดในแต่ละปี ได้มีการแบ่งออกเป็นจำนวน 20 % ของเงินดังกล่าวฯ เป็นค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการของคณะกรรมการบริหารของกลุ่มฯ จำนวน 5 คน ๆ ละ เท่า ๆ กัน แบ่ง 14% ของเงินดังกล่าวฯ เป็น

ค่าใช้จ่ายในการบริหารของคณะกรรมการที่เป็นหัวหน้าสายงานจำนวนทั้งหมด 16 คน ๆ ละเท่า ๆ กัน และที่เหลืออีก 66 % ของเงินรายได้ดังกล่าว เก็บไว้เป็นค่าสวัสดิการต่าง ๆ ให้กับสมาชิกของกลุ่มฯ ซึ่งกลุ่มฯ ได้มีการจัดสวัสดิการต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ เช่น สมาชิกที่เจ็บป่วยและต้องนอนรักษาตัวที่โรงพยาบาลได้สวัสดิการจากทางกลุ่มฯ จำนวนเงิน 500 บาท/ปี และทางกลุ่มฯ ยังมีสวัสดิการเป็นค่าฌาปนกิจให้กับสมาชิกที่เสียชีวิตอีกจำนวน 3,000 บาท นอกจากนี้ทางกลุ่มฯ ยังได้มีการรวมกลุ่มฯ เป็นสมาคมฌาปนกิจในกลุ่มฯ โดยที่สมาชิกท่านใดของกลุ่มฯ ที่เสียชีวิตจะได้รับเงินช่วยเหลือจำนวน 17,400 บาทจากสมาคมดังกล่าวของกลุ่มฯ โดยที่สมาคมจะเก็บเงินจากสมาชิกในกลุ่มฯ จำนวนคนละ 100 บาท มาช่วยเหลือเป็นค่าฌาปนกิจดังกล่าวฯ

(2.8) การพัฒนาเทคโนโลยีการให้บริการของกลุ่มฯ

สำหรับการให้บริการทางการเงินของกลุ่มฯ ไม่มีการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตหรือการให้บริการแต่อย่างใด

(3) การบริหารและการวางแผนการตลาดของกลุ่มฯ

สำหรับการบริหารและการวางแผนการตลาดของกลุ่มฯ เป็นหน้าที่ของประธาน และคณะกรรมการของกลุ่มฯ ซึ่งที่ผ่านมากลุ่มฯ แทบไม่ได้มีการวางแผนทางการตลาด เพราะบริการทางการเงินของกลุ่มฯ เน้นให้บริการเฉพาะสมาชิกของกลุ่มฯ ฝากหรือออม และกู้ยืมเงินเท่านั้น เพื่อเป็นการช่วยเหลือสมาชิกของกลุ่มฯ ที่มีปัญหาทางการเงิน

ซึ่งในปัจจุบันกลุ่มฯ ก็ไม่มีนโยบายที่จะทำการรับสมัครสมาชิกเพิ่มแต่อย่างใด เพราะสถานการณ์ของกลุ่มฯ ทางด้านการบริการทางการเงินแก่สมาชิกเริ่มมีปัญหา เพราะสมาชิกส่วนใหญ่ของกลุ่มฯ มุ่งเน้นการกู้ยืมมากกว่าฝากหรือออมเงิน ซึ่งทางคณะกรรมการบริหารของกลุ่มฯ ไม่ต้องการหาหรือนำเงินจากแหล่งเงินภายนอกชุมชนฯ มาปล่อยกู้ให้กับสมาชิกของกลุ่มฯ

(4) การจัดการการเงินและการบัญชีของกลุ่มฯ

(4.1) การบริหารการเงินและการบัญชี

สำหรับการจัดการการเงิน โดยเฉพาะการหาแหล่งเงินทุนเพื่อใช้ในการก่อสร้างอาคารที่ทำการของกลุ่มฯ จะอยู่ในรูปของคณะกรรมการบริหาร ส่วนการจัดทำบัญชีทั้งการฝากหรือออมและกู้เงินในแต่ละครั้งหรือรอบของสมาชิกของกลุ่มฯ และสรุปยอดรวมทั้งหมดอีกครั้งในตอนสิ้นปีจะเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการบริหาร และคณะกรรมการที่เป็นหัวหน้าสายงานจำนวน 16 คน ของกลุ่มฯ ส่วนการหาจำนวนวันและการดูแลเรื่องแหล่งเงินทุนหมุนเวียนทั้งหมดของกลุ่มฯ เป็นหน้าที่ของประธานและคณะกรรมการของกลุ่มฯ

สำหรับการทำบัญชีของกลุ่มๆ กลุ่มๆ ได้ทำบัญชีทั้งระบบ ตั้งแต่การบันทึกจำนวนเงินฝากหรือออม เงินกู้ยืม จำนวนดอกเบี้ยเงินกู้หรือดอกเบี้ยทั้งหมด และจำนวนเงินปันผลหรือออม ค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการของคณะกรรมการกลุ่มๆ ตลอดถึงสวัสดิการต่าง ๆ ภายในกลุ่มๆ อย่างเป็นระบบ

(4.2) แหล่งเงินทุนของกลุ่มๆ

เมื่อปี พ.ศ. 2548 กลุ่มๆ ได้รับเงินทุนสนับสนุนในการก่อสร้างอาคารที่ทำการของกลุ่มๆ ในพื้นที่สาธารณะของชุมชนบ้านสันกลาง จากการประสานงานของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรสาขาพะเยา (ธกส.) จำนวนเงิน 150,000 บาท และมีการลงทุนในรูปแบบของการออมเงินเพื่อใช้เป็นแหล่งเงินสำหรับการกู้ยืมเพื่อการลงทุนและค่าใช้จ่ายในครัวเรือนให้กับสมาชิกของกลุ่มๆ โดยมีการออมหุ้นละ 20 บาท จนปัจจุบันปี พ.ศ. 2553 จำนวนเงินออม พร้อมเงินดอกเบี้ยของสมาชิกมีจำนวนทั้งหมด 2,100,000 บาท

(4.3) ปัญหาและความต้องการความช่วยเหลือทางการเงินของกลุ่มๆ

กลุ่มๆ ออมทรัพย์บ้านสันกลางๆ ไม่มีปัญหาและความต้องการช่วยเหลือทางการเงินแต่อย่างใด เพราะทางกลุ่มๆ พึ่งพอใจกับภารกิจ ผลการดำเนินและสถานการณ์ปัจจุบันของกลุ่มๆ ยังไม่มีแผนงานที่จะขยายหรือเพิ่มภารกิจอื่น ๆ ให้กับกลุ่มๆ

4.4.2 การประเมินการบริหารจัดการที่ดี และความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง พร้อมทั้งการพัฒนาที่ยั่งยืน ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตัวอย่าง

สำหรับการประเมินการบริหารจัดการที่ดี และความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง พร้อมทั้งการพัฒนาที่ยั่งยืนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตัวอย่าง. โดยได้ทำการประเมินวิสาหกิจชุมชนจำนวน 2 กลุ่ม คือ กลุ่มเกษตรกรผลิตปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพ และกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรผลิตน้ำปูบ้านสันกลาง ในชุมชนบ้านสันกลาง หมู่ที่ 8 ตำบลจำปาหวาย อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา โดยมีผลของการประเมินดังรายละเอียดต่อไปนี้

การประเมินตนเองในด้านการบริหารจัดการที่ดีของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม พบว่าการปฏิบัติโดยรวมมีคะแนนเฉลี่ยในระดับปานกลาง การบริหารจัดการด้านที่มีคะแนนสูงสุด คือ คือการบริหารงานจ้างงานของกลุ่ม รองลงมาคือ ปานกลาง มีด้วยกัน 6 ด้าน โดยเรียงตามลำดับคะแนน มีดังต่อไปนี้ การบริหารสวัสดิการชุมชน การบริหารองค์การ การบริหารการเงิน การบริหารวัตถุดิบ การบริหารการผลิต และการบริหารตลาด เมื่อพิจารณาเป็นรายกลุ่ม พบว่า กลุ่มเกษตรกรผลิตปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพ มีการปฏิบัติที่ดีกว่ากลุ่มแม่บ้านเกษตรกรผลิตน้ำปูบ้านสันกลาง ในทุก ๆ ด้านของการบริหารจัดการกลุ่มๆ

สำหรับการประเมินตนเองในด้านความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม พบว่าการปฏิบัติโดยรวมมีคะแนนเฉลี่ยในระดับปานกลาง โดยองค์ประกอบที่กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนในระดับดีมากและดี 3 องค์ประกอบ คือ ชื่อสัตย์สุจริตในการประกอบการ ไม่เอาเปรียบผู้จำหน่ายวัตถุดิบ ชื่อสัตย์สุจริตในการประกอบการ ไม่เอาเปรียบแรงงาน และมีการบริหารความเสี่ยง เมื่อพิจารณาเป็นรายกลุ่มพบว่ากลุ่มเกษตรกรผลิตปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพ มีการปฏิบัติในระดับที่ดีกว่ากลุ่มแม่บ้านเกษตรกรผลิตน้ำปูบ้านสันกลางในทุก ๆ ด้าน

ส่วนการประเมินตนเองในการพัฒนาที่ยั่งยืนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม พบว่าการปฏิบัติโดยรวมมีคะแนนเฉลี่ยในระดับปานกลาง โดยทุนทางสังคม และทุนมนุษย์มีคะแนนการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนทุนทางวัตถุหรือทุนกายภาพและทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมีคะแนนการปฏิบัติอยู่ในระดับพอใช้ เนื่องจากกลุ่มฯ เพิ่งเริ่มก่อตั้งได้ไม่นานจึงทำให้มีการสะสมทุนทางกายภาพที่เป็นของกลุ่มค่อนข้างน้อย ส่งผลให้มีการพัฒนาทุนทางวัตถุ และไม่มีการสร้างหรือดูแลสาธารณสมบัติ หรือลงทุนในกิจกรรมอื่น ๆ ของชุมชนฯ ที่เป็นของกลุ่มฯ ซึ่งเมื่อพิจารณาเป็นรายกลุ่มพบว่า กลุ่มเกษตรกรผลิตปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพมีการปฏิบัติในระดับที่ดีกว่ากลุ่มแม่บ้านเกษตรกรผลิตน้ำปูบ้านสันกลางในทุก ๆ ด้าน

สำหรับการประเมินการบริหารจัดการที่ดี และความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง พร้อมทั้งการพัฒนาที่ยั่งยืนของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนตัวอย่าง ในชุมชนบ้านสันกลางฯ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. การประเมินการบริหารจัดการที่ดี

สำหรับการประเมินการบริหารจัดการที่ดี ประกอบด้วยการวิเคราะห์ลักษณะการบริหารจัดการและศักยภาพในการบริหารจัดการด้านต่าง ๆ ของกลุ่มตัวอย่างทั้ง 7 ด้าน โดยการวิเคราะห์ศักยภาพในการบริหารจัดการแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ 1) การวิเคราะห์จุดแข็ง (Strengths) จุดอ่อน (Weakness) โอกาส (Opportunities) อุปสรรค (Threats) 2) การประเมินตนเองของสมาชิกในกลุ่มฯ 3) วิธีปฏิบัติที่ดี/เป็นเลิศในด้านต่าง ๆ โดยเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยในแต่ละองค์ประกอบระหว่าง 2 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนตัวอย่าง โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) การบริหารองค์การ

โครงสร้างองค์การของทั้งสองกลุ่มฯ มีรูปแบบที่คล้ายคลึงกัน คือ ประกอบด้วย ประธาน รองประธาน เลขานุการ เภรัญญิก และคณะกรรมการกลุ่มฯ โครงสร้างองค์การแสดงแผนภาพที่ 4.2 และ 4.3 รูปแบบโครงสร้างองค์การของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในหมู่บ้านสันกลางฯ ที่ได้ มาจากประสบการณ์ที่ได้ไปศึกษาดูงาน แล้วนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับ

สภาพกลุ่มๆ โดยกลุ่มเกษตรกรผลิตปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพ ได้ศึกษารูปแบบมาจากกลุ่มผลิตปุ๋ยหมักอินทรีย์ ตำบลอินโค้ง อำเภอคอกคำใต้ จังหวัดพะเยา ส่วนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรผลิตน้ำปูบ้านสันกลาง รูปแบบของกลุ่มๆ มาจากการที่องค์การบริหารส่วนตำบลจำป่าหวายพาไปดูงานกลุ่มๆ อื่น ๆ 1 – 2 ครั้ง แล้วนำมาเป็นแนวคิดในการวางโครงสร้างการบริหารจัดการกลุ่มๆ

การคัดเลือกคณะกรรมการของกลุ่ม สมาชิกในกลุ่มจะเสนอชื่อบุคคลที่เห็นว่าเหมาะสมในแต่ละตำแหน่ง โดยพิจารณาจากความรู้ ความสามารถในด้านต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับตำแหน่ง และให้สมาชิกลงมติคัดเลือกโดยใช้เสียงข้างมากในที่ประชุม โดยกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรผลิตน้ำปูบ้านสันกลางเป็นกลุ่มที่เกิดจากการรวมตัวกันของแม่บ้านเกษตรกรในชุมชนที่มีแนวคิดในการเพิ่มอาชีพและรายได้เสริมให้กับครอบครัว การคัดเลือกจึงอาศัยทั้งความคุ้นเคยกันและพิจารณาจากประสบการณ์ด้านการแปรรูปน้ำปู ความพร้อมในการทำงานให้กับกลุ่มๆ ตลอดจนความสมัครใจของบุคคลดังกล่าวที่รับตำแหน่งกรรมการด้วย ส่วนกลุ่มเกษตรกรผลิตปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพเป็นกลุ่มระดับหมู่บ้านที่ถูกขับเคลื่อนด้วยผู้นำและคณะกรรมการ (ผู้ใหญ่บ้าน) ดังนั้นกรรมการจึงประกอบด้วยผู้นำชุมชนและคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้วาระการดำรงตำแหน่งของคณะกรรมการทั้งสองกลุ่มเท่ากัน คือ 2 ปี โดยไม่มีค่าตอบแทน ส่วนการจัดสรรภาระหน้าที่และความรับผิดชอบของคณะกรรมการของทั้งสองกลุ่มนั้น มีการจัดสรรตามตำแหน่งที่ได้รับมอบหมาย โดยในกลุ่มเกษตรกรผลิตปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพของบ้านสันกลางๆ แม้จะมีการแบ่งหน้าที่กัน แต่เป็นกลุ่มๆ ระดับหมู่บ้านที่ส่วนใหญ่ยังถูกขับเคลื่อนด้วยผู้นำและคณะกรรมการของชุมชนๆ เป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นกรรมการจึงประกอบไปด้วยผู้นำและคณะกรรมการชุมชนๆ จึงทำให้การจัดสรรภาระหน้าที่และความรับผิดชอบไปยังคณะกรรมการของกลุ่มๆ เป็นไปด้วยความยากลำบาก ภาระงานแทบทั้งหมดของกลุ่มๆ จึงเป็นความรับผิดชอบของประธานๆ แทบทั้งหมด ทำให้การขับเคลื่อนและพัฒนาค่อนข้างช้า พร้อมทั้งยังขาดความต่อเนื่อง ถึงแม้คณะกรรมการบางท่านของกลุ่มๆ มีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตน แต่ก็ยังมีอีกหลาย ๆ ท่านที่ยังขาดความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของตนต่อการทำงานในกลุ่มๆ ทำให้ไม่สามารถปฏิบัติงานตามตำแหน่งได้อย่างเต็มที่ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาของกลุ่มๆ ในอนาคต ส่วนปัญหาด้านการจัดองค์การที่พบในกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรผลิตน้ำปูบ้านสันกลาง คือ สมาชิกยังมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้อย เนื่องจากเป็นช่วงเริ่มแรกในการบริหารงานของกลุ่ม ที่เน้นในด้านการผลิตมากกว่าการบริหารจัดการองค์การ

สำหรับการจัดทำแผนการบริหารจัดการของสมาชิกของทั้งสองกลุ่ม ไม่ได้เป็นการวางแผนในระยะยาว และไม่เป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งสมาชิกบางส่วนของกลุ่มเกษตรกรผลิตปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพมีการจดบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษรเฉพาะการวางแผนการผลิต แต่แผนในส่วนอื่น ๆ มีเพียงการพูดคุยกันเท่านั้น

1.1) ศักยภาพการจัดการองค์การของกลุ่มฯ

การวิเคราะห์ศักยภาพการจัดการองค์การของกลุ่มฯ พบว่ากลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มมีการบริหารจัดการองค์การ โดยมีการประชุม ปรึกษาพูดคุย ร่วมกำหนดกฎระเบียบเกี่ยวกับการทำงานภายในองค์การและผลตอบแทนของสมาชิก ซึ่งนอกจากทำให้สมาชิกได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการแล้ว ยังเป็นการแสดงให้เห็นถึงความโปร่งใสในการทำงานของกลุ่มด้วย อีกทั้งยังไม่มีปัญหาขัดแย้งกันภายในกลุ่มสมาชิกมีความสามัคคี มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ของตน ซึ่งทำให้การทำงานเป็นไปได้อย่างราบรื่น ซึ่งรายละเอียดของการวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค แสดงดังตารางที่ 4.15

ตารางที่ 4,15 การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ด้านการบริหารจัดการองค์การระดับกลุ่มฯ

	กลุ่มเกษตรกรผลิตปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพ	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรผลิตน้ำปู
จุดแข็ง	<ol style="list-style-type: none"> 1. ประธานและคณะกรรมการกลุ่ม มีความเสียสละมุ่งมั่นที่จะพัฒนากลุ่มให้อยู่รอด และพึ่งพาตนเองได้ 2. สมาชิกไว้วางใจและเชื่อฟังผู้นำ มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ของตนเองดี เนื่องจากมีความตั้งใจจริงในการรวมกลุ่มทำให้มีความสามัคคีภายในกลุ่ม 3. คณะกรรมการกลุ่มส่วนใหญ่เป็นผู้นำชุมชน ซึ่งเป็นผลดีต่อความสัมพันธ์ของกลุ่มกับชุมชน 4. มีการปรึกษาพูดคุย ประชุม ร่วมกำหนดกฎระเบียบเกี่ยวกับการทำงานภายในองค์การและผลตอบแทนสมาชิกเป็นประจำ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีการปรึกษาพูดคุย ประชุม ร่วมกำหนดกฎระเบียบเกี่ยวกับการทำงานภายในองค์การและผลตอบแทนสมาชิกเป็นประจำ 2. ความสัมพันธ์ในกลุ่มเป็นแบบเครือญาติ ทำให้ง่ายต่อการบริหารจัดการ 3. ไม่มีปัญหาขัดแย้งกันภายในกลุ่ม 4. การรวมกลุ่ม เป็นการรวมตัวของผู้ที่มิมีปัญหาทางด้านการผลิตน้ำปู ทำให้สมาชิกมีความสามารถและปฏิบัติงานทางด้านการผลิตของกลุ่มได้เป็นอย่างดี
จุดอ่อน	<ol style="list-style-type: none"> 1. กรรมการบางท่านยังไม่เข้าใจหน้าที่และความรับผิดชอบของตนเอง การแบ่งงานจึงไม่เป็นไปตามหน้าที่ที่วางไว้ 2. การจัดทำแผนองค์การยังไม่ชัดเจนเป็นรูปธรรม มีเพียงการบันทึกแผนการผลิต ทำให้ยังไม่มีการจัดการองค์การที่จะสามารถนำไปใช้ได้จริง 	<ol style="list-style-type: none"> 1. การเรียนรู้ของสมาชิกเกี่ยวกับเรื่ององค์การจากภายในกลุ่มส่วนใหญ่จะเรียนรู้ด้านการผลิต ทำให้ความรู้ด้านองค์การยังมีน้อย (เมื่อเทียบกับด้านการผลิต) 2. ยังไม่มีการจัดทำแผนองค์การเป็นลายลักษณ์อักษรและยังไม่มีการนำไปใช้จริง 3. การศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมต้องพึ่งพาการสนับสนุนจากภายนอกทำให้การพัฒนาความรู้ด้านองค์การมีไม่มากเท่าที่ควร

ที่มา : จากการสำรวจ

ตารางที่ 4.15 (ต่อ)

	กลุ่มเกษตรกรผลิตปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพ	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรผลิตน้ำปู
โอกาส	<ol style="list-style-type: none"> มีหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนช่วยเหลือแก่กลุ่มอย่างต่อเนื่อง ทั้งวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีพะเยา กรมพัฒนาที่ดินจังหวัดพะเยา และองค์การบริหารส่วนตำบลจำป่าหวาย เป็นต้น ชุมชนมีความสัมพันธ์ที่ดีกับกลุ่ม เพราะกลุ่มมีแผนและแนวความคิดเพื่อสนับสนุนการทำการเกษตรอินทรีย์ในชุมชนฯ และลดปัญหาการเผาวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรในชุมชนฯ 	<ol style="list-style-type: none"> ชุมชนมีความสัมพันธ์ที่ดีกับกลุ่ม เพราะกลุ่มเป็นตัวแทนของแม่บ้านเกษตรกรและสร้างชื่อเสียงให้กับชุมชนฯ
อุปสรรค	<ol style="list-style-type: none"> ผู้ที่คำนึงถึงผลกระทบของการใช้สารเคมีในการผลิตการเกษตรและเห็นความสำคัญของการผลิตปัจจัยการผลิตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมในชุมชนยังเป็นเพียงกลุ่มเล็ก ๆ ทำให้การขยายแนวความคิดการผลิตปัจจัยการผลิตทางการเกษตรเองและแนวความคิดการทำเกษตรอินทรีย์เป็นไปได้ช้า 	<ol style="list-style-type: none"> ยังมีหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนช่วยเหลือแก่กลุ่มค่อนข้างน้อย คือ องค์การบริหารส่วนตำบลจำป่าหวาย เท่านั้น

ที่มา : จากการสำรวจ

1.2) การประเมินตนเองด้านการบริหารจัดการองค์การของกลุ่มฯ

สำหรับการประเมินตนเองด้านการบริหารจัดการองค์การพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง (3.00 คะแนน) โดยสมาชิกกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกลุ่มเป็นอย่างดี มีส่วนร่วมกำหนดกฎระเบียบเกี่ยวกับการทำงานภายในองค์การและผลตอบแทนสมาชิกเป็นอย่างดี นอกจากนี้ยังไม่มีปัญหาขัดแย้งภายในกลุ่ม โดยกลุ่มเกษตรกรผลิตปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับดี (3.73 คะแนน) และกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรผลิตน้ำปูบ้านสันกลาง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับพอใช้ (2.27 คะแนน) (แสดงดังตารางที่ 4.16)

ซึ่งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรผลิตน้ำปูบ้านสันกลาง มีคะแนนน้อยกว่ากลุ่มเกษตรกรผลิตปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพ เนื่องจากสมาชิกขาดความรู้ความสามารถในด้านการบริหารองค์การ นอกจากนี้สมาชิกยังมีการเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่ององค์การจากทั้งภายในและภายนอกกลุ่มฯ น้อย ซึ่งมีผลมาจากเป็นช่วงแรกของการทำงานของการทำงานของกลุ่มฯ ดังนั้นกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรผลิตน้ำปูบ้านสันกลางควรส่งเสริมให้สมาชิกได้มีการเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องการบริหารองค์การมากขึ้น โดย

การศึกษาจากกลุ่มที่มีการบริหารงานที่ประสบผลสำเร็จแล้ว และลดการพึ่งพางบประมาณจากภายนอก เพื่อให้องค์กรมีความเข้มแข็ง และสามารถเป็นวิสาหกิจชุมชนที่มีความยั่งยืนได้ ส่วนกลุ่มเกษตรกรผลิตปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพ ควรจะปรับปรุงเรื่องการจัดทำแผนเป็นลายลักษณ์อักษรและมีการนำไปใช้จริง เพราะที่ผ่านมากลุ่มมีเพียงการบันทึกแผนการผลิต ซึ่งเป็นเพียงส่วนย่อยของแผนองค์กรเท่านั้น

ตารางที่ 4.16 คะแนนการประเมินตนเองด้านการบริหารองค์กรของกลุ่มตัวอย่างฯ

การประเมินตนเองด้านการบริหารจัดการ 7 ประการ	กลุ่มตัวอย่าง	คะแนนเฉลี่ย	ระดับปฏิบัติ
1. การบริหารองค์กร	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.73	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	2.27	พอใช้
1.1. ท่านมีส่วนร่วมตัดสินใจในการบริหารจัดการกลุ่มฯ เป็นอย่างดี	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	4.81	ดีมาก
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	3.79	ดี
1.2. มีการจัดสรรภาระหน้าที่/การแบ่งความรับผิดชอบในการบริหารจัดการภายในกลุ่มฯ อย่างเหมาะสม	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.74	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	3.21	ปานกลาง
1.3. ท่านและสมาชิกมีการพัฒนาความรู้ความสามารถของการทำงานในกลุ่มฯ อย่างสม่ำเสมอ	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.50	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	2.42	พอใช้
1.4. กลุ่มฯ ของท่านมีการจัดทำแผนองค์กรเป็นลายลักษณ์อักษร	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.28	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	2.26	พอใช้
1.5. กลุ่มฯ ของท่านมีการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.66	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	2.26	พอใช้
1.6. กลุ่มฯ ของท่านมีการดำเนินการบรรลุเป้าหมายตามแผนที่วางไว้	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.27	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.89	พอใช้
1.7. กลุ่มฯ ของท่านมักมีปัญหาขัดแย้งภายในกลุ่มฯ	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	4.04	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	2.47	พอใช้
1.8. ท่านมีความรู้ความสามารถหรือมีความเข้าใจในด้านการบริหารกลุ่มฯ เป็นอย่างดี	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	4.49	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	2.26	พอใช้
1.9. ท่านมีความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนเองในฐานะเป็นสมาชิกของกลุ่มฯ เป็นอย่างดี	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.91	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	2.47	พอใช้
1.10. ท่านมีความรู้ความสามารถในด้านการบริหารองค์กรกลุ่มฯ เป็นอย่างดี	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.23	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.11	ต้องปรับปรุง

หมายเหตุ : คะแนน 0 – 1.49 ต้องปรับปรุง 1.50 – 2.49 พอใช้ 2.50 – 3.49 ปานกลาง 3.50 – 4.49 ดี และ 4.50 – 5.00 ดีมาก

ที่มา : จากการสำรวจ

ตารางที่ 4.16 (ต่อ)

การประเมินตนเองด้านการบริหารจัดการ 7 ประการ	กลุ่มตัวอย่าง	คะแนนเฉลี่ย	ระดับปฏิบัติ
1.11. ท่านมีความรับผิดชอบต่อน้ำที่ของตนเองเป็นอย่างดี	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	4.09	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	2.58	ปานกลาง
1.12. ท่านมีการเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่ององค์กรจากภายในกลุ่มฯ	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.76	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.42	ต้องปรับปรุง
1.13. ท่านมีการเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่ององค์การจากภายนอกกลุ่มฯ	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.69	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.42	ต้องปรับปรุง

หมายเหตุ : คะแนน 0 – 1.49 ต้องปรับปรุง 1.50 – 2.49 พอใช้ 2.50 – 3.49 ปานกลาง 3.50 – 4.49 ดี และ 4.50 – 5.00 ดีมาก

ที่มา : จากการสำรวจ

1.3) วิธีปฏิบัติที่ดี/เป็นเลิศด้านการบริหารจัดการองค์การ

สำหรับวิธีปฏิบัติที่ส่งผลให้กลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติที่ดีด้านการบริหารจัดการองค์การ คือ การก่อตั้งองค์การเริ่มต้นจากการเป็นกลุ่มระดับหมู่บ้าน ที่ไม่ได้เน้นจำนวนสมาชิกมากทำให้การจัดการเป็นไปได้ง่ายในขั้นต้นของการดำเนินงาน โดยมีการศึกษารูปแบบโครงสร้างองค์การจากกลุ่มต่าง ๆ แล้วนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับสภาพกลุ่ม ซึ่งเมื่อกลุ่มขาดศักยภาพในการติดต่อกับทางราชการมีการเพิ่มเติมตำแหน่งที่ปรึกษา หรือทำการเลือกตั้งประธานกลุ่มฯ ซึ่งเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ช่วยให้การติดต่อประสานงานกับทางราชการ ทำให้การขอความร่วมมือจากราชการเป็นไปได้อย่างรวดเร็วมากขึ้น (กลุ่มเกษตรกรผลิตปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพ) หรือเมื่อรูปแบบโครงสร้างกลุ่มที่นำมาเป็นต้นแบบมีความซับซ้อนหรือมีตำแหน่งคณะกรรมการที่ไม่เหมาะสมกับลักษณะกิจกรรมที่กลุ่มมี ก็มีการปรับรูปแบบให้เหมาะสมแทน อีกทั้งกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มยังมีการเปิดโอกาสให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการทำงาน เช่น การคัดเลือกคณะกรรมการและผลตอบแทนหรือสวัสดิการของสมาชิก

2) การบริหารการตลาด

ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มเกษตรกรผลิตปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพ คือ ปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพ ซึ่งจำหน่ายให้กับสมาชิกของกลุ่มฯ ในจำนวน 100 % หรือทั้งหมดที่กลุ่มฯ ผลิตได้ ในรูปแบบฝุ่นผงยังไม่มีอาการอัดเม็ด ในราคากิโลกรัมละ 0.50 บาท

ส่วนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรผลิตน้ำปุ๋ยบ้านสันกลาง ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มฯ คือ น้ำปุ๋ยบรรจุกระป๋อง ซึ่งมีทั้งการจำหน่ายให้กับสมาชิกของกลุ่มฯ ในสัดส่วน 15 % ลูกค้าในชุมชนฯ ในสัดส่วน 50 % และนอกชุมชนฯ ในสัดส่วน 35 % ของผลิตภัณฑ์ทั้งหมดที่ทางกลุ่มผลิตได้

ซึ่งการบริหารการตลาดในระดับกลุ่ม เป็นหน้าที่ของประธานและคณะกรรมการที่มีความสามารถทางการตลาด ในราคากิโลกรัมละ 200 บาท หรือ แบ่งขายเป็นกระป๋องเล็กในปริมาณ 1 ซีด ราคา 20 บาท/กระป๋อง

2.1) ศักยภาพการบริหารการตลาดของกลุ่มฯ

การวิเคราะห์ศักยภาพการบริหารการตลาดของกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มมีการบริหารการตลาดที่ดีในเรื่องของการผลิตผลิตภัณฑ์โดยเน้นขายให้กับสมาชิก และขายในพื้นที่หรือชุมชนฯ และใช้คำสั่งซื้อเป็นหลักในการลดความเสี่ยงด้านการตลาดก่อนผลิตเพิ่มเติม ซึ่งรายละเอียดของการวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค แสดงดังตารางที่ 4.17

ตารางที่ 4.17 การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ด้านการบริหารการตลาดระดับกลุ่มฯ

	กลุ่มเกษตรกรผลิตปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพ	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรผลิตน้ำปู
จุดแข็ง	<ol style="list-style-type: none"> 1. จำหน่ายผลิตภัณฑ์ปุ๋ยหมักฯ ให้กับสมาชิกกลุ่มฯ ในราคาถูกกว่าท้องตลาด คือ 0.50 บาท/กิโลกรัม 2. ผลิตภัณฑ์ปุ๋ยฯ ของกลุ่มฯ ไม่มีค่าใช้จ่ายทางการตลาดใด ๆ ทั้งสิ้น เพราะจำหน่ายให้กับสมาชิกของกลุ่มฯ 3. ผลิตภัณฑ์ปุ๋ยฯ ของกลุ่มฯ มีตลาดที่แน่นอน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มฯ เป็นผลผลิตที่มาจากภูมิปัญญาของการแปรรูปและถนอมอาหาร ซึ่งเป็นที่นิยมบริโภคของสมาชิกในชุมชนฯ 2. แหล่งปุ๋นซึ่งเป็นวัตถุดิบที่สำคัญมาจากแหล่งที่เชื่อถือได้ ทำให้ผลผลิตน้ำปูทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภคสามารถมั่นใจในคุณภาพได้ 3. ผลิตภัณฑ์น้ำปูของกลุ่มฯ มีตลาดที่แน่นอนและมีราคาที่กลุ่มสามารถกำหนดเองได้
จุดอ่อน	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผลิตภัณฑ์ปุ๋ยฯ ของกลุ่มฯ อยู่ในรูปแบบฝุ่นผง ทำให้ไม่สะดวกในการใช้ของสมาชิก 2. ผลิตภัณฑ์ปุ๋ยฯ ของกลุ่มฯ บรรจุขายในกระสอบเก่า และไม่มีเอกลักษณ์ที่จะทำให้จดจำได้ง่าย 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มฯ ไม่มีความหลากหลาย และมีปริมาณและยอดขายที่น้อย 2. ผลิตภัณฑ์น้ำปูของกลุ่มฯ บรรจุขายในกระป๋อง และถุงพลาสติกใสไม่มีเอกลักษณ์ที่จะทำให้จดจำได้ง่าย 3. ผลผลิตที่ได้ไม่ต่อเนื่อง ทำให้ตลาดชะงักในบางช่วง

ที่มา : จากการสำรวจ

ตารางที่ 4.17 (ต่อ)

	กลุ่มเกษตรกรผลิตปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพ	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรผลิตน้ำปุ๋
โอกาส	<ol style="list-style-type: none"> 1. คนในพื้นที่เห็นความสำคัญของการใช้ปุ๋ยอินทรีย์ทดแทนปุ๋ยเคมีมากขึ้น 2. รัฐมีนโยบายเกี่ยวกับการให้ชุมชนพึ่งพาตนเองในการผลิตปัจจัยการผลิตทางด้านเกษตร โดยเฉพาะปุ๋ยฯ จึงช่วยสนับสนุนให้การผลิตปุ๋ยฯ ของกลุ่มฯ มีความมั่นคงขึ้น 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้บริโภคในชุมชนฯ ยังมีความนิยมบริโภคน้ำปุ๋อยู่เป็นจำนวนมาก 2. องค์การบริหารส่วนตำบลจำป่าหวายให้การสนับสนุนกลุ่มฯ
อุปสรรค		

ที่มา : จากการสำรวจ

2.2) การประเมินตนเองด้านการบริหารการตลาดของกลุ่มฯ

สำหรับการประเมินตนเองด้านการบริหารการตลาดของกลุ่มฯ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง (2.65 คะแนน) โดยกลุ่มเกษตรกรผลิตปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง (3.20 คะแนน) และกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรผลิตน้ำปุ๋บ้านสันกลาง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับพอใช้ (2.09 คะแนน) (แสดงดังตารางที่ 4.18)

ซึ่งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรผลิตน้ำปุ๋บ้านสันกลาง มีคะแนนน้อยกว่ากลุ่มเกษตรกรผลิตปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพ เนื่องจากสมาชิกขาดความรู้ความสามารถในด้านการบริหารจัดการตลาด เนื่องจากกลุ่มฯ ไม่มีเครือข่ายทางการตลาด ทำให้ทั้งขาดข้อมูลในการจัดจำหน่ายสินค้าจากเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือองค์กรพัฒนาเอกชน ไม่มีข้อมูลการจัดจำหน่ายสินค้าจากเครือข่าย และไม่มีการส่งเสริมการขายให้ลูกค้าเป็นอย่างดี

ดังนั้นกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรผลิตน้ำปุ๋บ้านสันกลางควรส่งเสริมให้สมาชิกได้มีการเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องการบริหารการตลาดมากขึ้น โดยเฉพาะการสร้างเครือข่ายทางการตลาด เพื่อเปิดโอกาสในการรับข้อมูลด้านการตลาดต่าง ๆ เพิ่มขึ้น เพราะกลุ่มฯ มีการขายผลิตภัณฑ์ให้กับลูกค้าภายนอกชุมชนฯ ในสัดส่วน 35 % ของผลิตภัณฑ์ทั้งหมดที่ทางกลุ่มผลิตได้

ตารางที่ 4.18 คะแนนการประเมินตนเองด้านการบริหารการตลาดของกลุ่มตัวอย่างฯ

การประเมินตนเองด้านการบริหารจัดการ 7 ประการ	กลุ่มตัวอย่าง	คะแนนเฉลี่ย	ระดับปฏิบัติ
2. การบริหารตลาด	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.20	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	2.09	พอใช้
2.1. ท่านได้ข้อมูลในการจัดจำหน่ายสินค้าจากคณะกรรมการหรือสมาชิกภายในกลุ่มฯ	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	4.85	ดีมาก
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	3.79	ดี
2.2. ท่านได้ข้อมูลในการจัดจำหน่ายสินค้าจากลูกค้า	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	4.34	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	3.16	ปานกลาง
2.3. ท่านได้ข้อมูลในการจัดจำหน่ายสินค้าจากเครือข่ายการตลาด	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	1.81	พอใช้
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.05	ต้องปรับปรุง
2.4. ท่านได้ข้อมูลในการจัดจำหน่ายสินค้าจากเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือองค์กรพัฒนาเอกชน	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	1.66	พอใช้
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	0.74	ต้องปรับปรุง
2.5. กลุ่มฯ ของท่านมีการส่งเสริมการขายให้ลูกค้าเป็นอย่างดี	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	1.82	พอใช้
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	0.53	ต้องปรับปรุง
2.6. กลุ่มฯ ของท่านเน้นการปรับปรุงผลิตภัณฑ์ให้ใจลูกค้ามากขึ้น (เพิ่มคุณภาพ)	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.20	พอใช้
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.47	ต้องปรับปรุง
2.7. กลุ่มฯ ของท่านเน้นการหาตลาดเพิ่มมากขึ้น (เพิ่มยอดขาย)	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.09	พอใช้
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.26	ต้องปรับปรุง
2.8. กลุ่มฯ ของท่านเน้นการทำตลาดเชิงรุก และมีความสามารถเพียงพอ	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.05	พอใช้
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.21	ต้องปรับปรุง
2.9. กลุ่มฯ ของท่านเน้นการทำตลาดเชิงรับ	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.54	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	3.47	ดี
2.10. ผลผลิตของกลุ่มฯ ของท่านขายในพื้นที่	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	5.00	ดีมาก
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	4.42	ดี
2.11. ผลผลิตของกลุ่มฯ ของท่านหากขายไม่ได้ท่านมีช่องทางอื่นเพื่อระบายสินค้า	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	5.00	ดีมาก
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	3.58	ดี
2.12. กลุ่มฯ ของท่าน มีการจัดทำแผนการตลาดเป็นลายลักษณ์อักษรและนำไปใช้จริง	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.68	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.11	ต้องปรับปรุง
2.13. กลุ่มฯ ของท่านใช้คำสั่งซื้อเป็นหลักในการลดความเสี่ยงด้านการตลาดก่อนผลิตเพิ่มเติม	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	4.20	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.42	ต้องปรับปรุง

หมายเหตุ : คะแนน 0 – 1.49 ต้องปรับปรุง 1.50 – 2.49 พอใช้ 2.50 – 3.49 ปานกลาง 3.50 – 4.49 ดี และ 4.50 – 5.00 ดีมาก

ที่มา : จากการสำรวจ

ตารางที่ 4.18 (ต่อ)

การประเมินตนเองด้านการบริหารจัดการ 7 ประการ	กลุ่มตัวอย่าง	คะแนนเฉลี่ย	ระดับปฏิบัติ
2. การบริหารตลาด (ต่อ)			
2.14. การแสวงหาตลาดเพิ่มขึ้นเชิงรุกเป็นการใช้ความพยายามและมุ่งมั่น	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.11	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	2.42	พอใช้
2.15. ท่านมีความรู้ความสามารถหรือมีความเข้าใจการบริหารการตลาดเป็นอย่างดี	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.20	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.95	พอใช้
2.16. ท่านรู้ความเคลื่อนไหวของราคาผลิตภัณฑ์ในท้องตลาดเป็นอย่างดี	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	4.23	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	2.79	ปานกลาง
2.17. ท่านรู้ปริมาณผลผลิตในท้องตลาดเป็นอย่างดี	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.73	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.53	พอใช้
2.18. กลุ่มฯ เกิดการเรียนรู้จากภายในกลุ่มฯ ด้านการบริหารการตลาด	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.97	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.89	พอใช้
2.19. กิจกรรมการเรียนรู้จากภายนอกกิจการ ในด้านการบริหารการตลาด	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.20	พอใช้
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.84	พอใช้

หมายเหตุ : คะแนน 0 – 1.49 ต้องปรับปรุง 1.50 – 2.49 พอใช้ 2.50 – 3.49 ปานกลาง 3.50 – 4.49 ดี และ 4.50 – 5.00 ดีมาก

ที่มา : จากการสำรวจ

2.3) วิธีปฏิบัติที่ดี/เป็นเลิศด้านการบริหารตลาด

สำหรับการปฏิบัติที่ส่งผลให้กับกลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติที่ดีด้านการบริหารตลาด คือ การหาข้อมูลและสำรวจความต้องการของลูกค้าหรือสมาชิกก่อนที่จะผลิตสินค้า โดยเฉพาะกลุ่มเกษตรกรผลิตปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพที่มีข้อมูลในการจัดจำหน่ายสินค้าจากคณะกรรมการหรือสมาชิกภายในกลุ่มฯ และผลผลิตของกลุ่มฯ ขายให้กับสมาชิกของกลุ่มฯ

การปฏิบัติที่ส่งผลให้สมาชิกกลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติที่ดีด้านการบริหารการตลาด คือ การที่กลุ่มเน้นจำหน่ายผลิตภัณฑ์ตลาดในชุมชน ซึ่งนอกจากจะมีความคุ้นเคย เชื่อใจกันได้มากกว่าและใกล้สถานที่ผลิตไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการขนส่งแล้ว ยังเป็นการกระจายหมุนเวียนการใช้จ่ายภายในท้องถิ่นอีกด้วย โดยจำหน่ายสินค้าโดยยึดความซื่อสัตย์ต่อลูกค้า และมีการหาข้อมูลและสำรวจตลาดก่อนจะหาลูกค้าใหม่ลดความเสี่ยงที่จะขายไม่ได้

3) การบริหารการเงิน

การบริหารจัดการการเงินของกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่ม เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการที่จะร่วมกันพิจารณาจัดสรรการใช้เงิน โดยมีกรรมการฝ่ายற்றுญูกรับผิดชอบหน้าที่ต่าง ๆ ได้แก่ การจัดทำบัญชีเงินที่ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอก และเงินจากสมาชิกในการลงหุ้นเพื่อการลงทุนในการผลิตหรือใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียนในการผลิต ซึ่งในการจัดทำบัญชีเป็นการบันทึกบัญชีอย่างง่าย โดยจัดทำในทุกรอบของการผลิต และนำข้อมูลดังกล่าวให้กับประธานกลุ่มฯ เพื่อแจ้งต่อคณะกรรมการและสมาชิกของกลุ่มฯ ทราบในรอบต่อไปของการผลิต และสรุปยอดรวมทั้งหมดอีกครั้งในตอนสิ้นปี ซึ่งกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มยังไม่มีหนี้สิน

3.1) ศักยภาพการบริหารการเงินของกลุ่มฯ

การวิเคราะห์ศักยภาพการบริหารการเงินของกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มมีการบริหารการเงินที่ดีในเรื่องของการไม่มีหนี้สินที่เป็นของกลุ่ม ทำให้ไม่เกิดภาระในการบริหารจัดการการเงินของกลุ่ม เพราะมีการลงหุ้นเพื่อการลงทุนในการผลิต ส่วนเงินที่นำไปซื้ออุปกรณ์ต่าง ๆ ในการผลิตได้รับสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐ เป็นเงินในลักษณะให้เปล่า นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มยังมีการประชุมร่วมกันในการพิจารณาจัดสรรการใช้เงิน ทำให้มีความโปร่งใสในการจัดการการเงินของกลุ่ม และสมาชิกยังได้มีส่วนร่วมในการจัดการอีกด้วย ซึ่งรายละเอียดของการวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค แสดงดังตารางที่ 4.19

ตารางที่ 4.19 การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ด้านการบริหารการเงินระดับกลุ่มฯ

	กลุ่มเกษตรกรผลิตปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพ	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรผลิตน้ำปู
จุดแข็ง	1. การพิจารณาจัดสรรการใช้เงินมีการประชุมร่วมกัน ทำให้มีความโปร่งใสในการจัดการการเงินของกลุ่ม และสมาชิกยังได้มีส่วนร่วมในการจัดการ 2. กลุ่มไม่มีหนี้สิน ทำให้ไม่เกิดภาระในการบริหารจัดการการเงินของกลุ่ม	1. การพิจารณาจัดสรรการใช้เงินมีการประชุมร่วมกัน ทำให้มีความโปร่งใสในการจัดการการเงินของกลุ่ม และสมาชิกยังได้มีส่วนร่วมในการจัดการ 2. กลุ่มไม่มีหนี้สิน ทำให้ไม่เกิดภาระในการบริหารจัดการการเงินของกลุ่ม
จุดอ่อน	1. กลุ่มไม่มีกิจกรรมทางการเงินเพื่อให้มีเงินสำรองใช้ในการศึกษาหาความรู้ด้านต่าง ๆ	1. กลุ่มไม่มีกิจกรรมทางการเงินเพื่อให้มีเงินสำรองใช้ในการศึกษาหาความรู้ด้าน

ที่มา: จากการสำรวจ

ตารางที่ 4.19 (ต่อ)

	กลุ่มเกษตรกรผลิตปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพ	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรผลิตน้ำปู
	ทำให้ต้องพึ่งพาการสนับสนุนจากภายนอกเพียงอย่างเดียว	ต่าง ๆ ทำให้ต้องพึ่งพาการสนับสนุนจากภายนอกเพียงอย่างเดียว
โอกาส	1. มีแหล่งเงินกู้ภายในท้องถิ่น เช่น ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร	1. มีแหล่งเงินกู้ภายในท้องถิ่น เช่น ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร
อุปสรรค	1. การสนับสนุนด้านการเงินในลักษณะเงินให้เปล่าจากหน่วยงานภายนอกลดน้อยลงหรือทำได้ยากขึ้น	1. ขาดหน่วยงานให้ความรู้เกี่ยวกับการจัดการทางการเงินของกลุ่ม 2. การสนับสนุนด้านการเงินในลักษณะเงินให้เปล่าจากหน่วยงานภายนอกลดน้อยลงหรือทำได้ยากขึ้น

3.2) การประเมินตนเองด้านการบริหารการเงินของกลุ่มฯ

สำหรับการประเมินตนเองด้านการบริหารการเงินของกลุ่มฯ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง (2.94 คะแนน) โดยกลุ่มเกษตรกรผลิตปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับดี (3.57 คะแนน) และกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรผลิตน้ำปูบ้านสันกลาง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับพอใช้ (2.31 คะแนน) (แสดงดังตารางที่ 4.20) เนื่องจากกลุ่มไม่มีกิจกรรมการนำเงินมาใช้เป็นทุนหมุนเวียนในกิจกรรมกลุ่ม จึงไม่มีการระดมทุนจัดหาทุนเพิ่มจากสมาชิก และกลุ่มยังไม่มีชื่อเสียงพอที่จะสามารถหาเงินสนับสนุนรูปแบบต่าง ๆ ได้โดยง่าย พร้อมทั้งยังไม่ได้ใช้บัญชีเพื่อประกอบการวางแผนทางการเงินของกลุ่ม

ตารางที่ 4.20 คะแนนการประเมินตนเองด้านการบริหารการเงินของกลุ่มตัวอย่างฯ

การประเมินตนเองด้านการบริหารจัดการ 7 ประการ	กลุ่มตัวอย่าง	คะแนนเฉลี่ย	ระดับปฏิบัติ
3. การบริหารการเงิน	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.57	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปูฯ	2.31	พอใช้
3.1. ใช้เงินทุนภายในของกลุ่มเป็นหลัก	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.77	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปูฯ	2.63	ปานกลาง
3.2. มักประสบปัญหาการขาดแคลนเงินทุนหมุนเวียน	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	1.84	พอใช้
	กลุ่มผลิตน้ำปูฯ	0.84	ต้องปรับปรุง

หมายเหตุ : คะแนน 0 – 1.49 ต้องปรับปรุง 1.50 – 2.49 พอใช้ 2.50 – 3.49 ปานกลาง 3.50 – 4.49 ดี และ 4.50 – 5.00 ดีมาก

ที่มา : จากการสำรวจ

ตารางที่ 4.20 (ต่อ)

การประเมินตนเองด้านการบริหารจัดการ 7 ประการ	กลุ่มตัวอย่าง	คะแนนเฉลี่ย	ระดับปฏิบัติ
3. การบริหารการเงิน (ต่อ)			
3.3. สามารถแก้ไขหรือจัดการปัญหาเงินทุนหมุนเวียนไม่เพียงพอเป็นอย่างดี	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.20	พอใช้
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	3.26	ปานกลาง
3.4. ไม่ก่อกวนเงินเกินความสามารถในการจัดการ	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	4.89	ดีมาก
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	3.84	ดี
3.5. มีการวางแผนการเงินและนำไปปฏิบัติใช้อย่างเป็นรูปธรรม	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	4.72	ดีมาก
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	2.37	พอใช้
3.6. มีการจัดทำบัญชี อย่างเป็นระบบ	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	4.57	ดีมาก
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	2.53	ปานกลาง
3.7. ใช้บัญชีเพื่อประกอบการวางแผนทางการเงิน	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.28	พอใช้
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.32	ต้องปรับปรุง
3.8. มีผู้บริหารการเงินที่มีวุฒิการศึกษาทางบัญชีและ/หรือการเงินอย่างเพียงพอ	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.29	พอใช้
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	0.95	ต้องปรับปรุง
3.9. ฝ่ายการเงินมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการเงินเป็นอย่างดี	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.81	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.74	พอใช้
3.10. ได้รับความช่วยเหลือจากรัฐเป็นอย่างดี	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	4.07	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	2.47	พอใช้
3.11. กลุ่มมีชื่อเสียงซึ่งสามารถหาเงินสนับสนุนรูปแบบต่าง ๆ ได้ง่าย	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.07	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.63	พอใช้
3.12. ได้รับความช่วยเหลือจากองค์กรภายนอก	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.54	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	2.21	พอใช้
3.13. เรียนรู้จากปัญหาและประสบการณ์ในอดีต	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.77	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	2.84	ปานกลาง
3.14. ค่อยทำไปเรียนรู้ไป	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	4.89	ดีมาก
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	4.21	ดี
3.15. ได้รับการฝึกอบรมบ่อย ๆ จากหน่วยงานภายนอก	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	4.77	ดีมาก
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.74	พอใช้

หมายเหตุ : คะแนน 0 – 1.49 ต้องปรับปรุง 1.50 – 2.49 พอใช้ 2.50 – 3.49 ปานกลาง 3.50 – 4.49 ดี และ 4.50 – 5.00 ดีมาก

3.3) วิถีปฏิบัติที่ดี/เป็นเลิศด้านการบริหารการเงิน

การปฏิบัติที่ส่งผลให้กลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติที่ดีด้านการบริหารการเงิน คือ การที่ทั้งสองกลุ่มมีการลงทุนเพื่อการลงทุนในการผลิตหรือใช้เป็นเงินทุนหมุนเวียนในการผลิตของกลุ่ม โดยเฉพาะกลุ่มเกษตรกรผลิตปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพ ที่มีการลงทุนของสมาชิกของกลุ่ม คนละ 300 บาท ทำให้กลุ่มไม่มีความจำเป็นในการกู้ยืมเงินจากแหล่งภายนอกมาลงทุน ทำให้กลุ่มไม่มีหนี้ นอกจากนี้การที่กลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มมีการประชุมร่วมกันในการพิจารณาจัดสรรการใช้เงิน เป็นการส่งเสริมให้สมาชิกได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการอีกด้วย รวมทั้งเน้นการลงทุนที่ไม่เกินตัว และลงทุนที่มีความเสี่ยงน้อย

4) การบริหารการผลิต การพัฒนาผลิตภัณฑ์ และเทคโนโลยีการผลิต

กลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มมีกิจกรรมการผลิตและบริหารการผลิตของสมาชิก ร่วมกัน ตั้งแต่การจัดเตรียมวัตถุดิบ การผลิตแบบลงแขกหรือร่วมกันทำงาน โดยที่สมาชิกทุกคนต้องมาทำงานในวันเดียวกัน และมีการแบ่งงานและความรับผิดชอบอย่างชัดเจน โดยเฉพาะกลุ่มเกษตรกรผลิตปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพ ซึ่งก่อนที่กลุ่มจะมีการดำเนินการในการผลิต ทางคณะทีมงานของกลุ่มได้เคยไปฝึกอบรม ศึกษาทางด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการผลิต เช่น ความรู้ด้านการใช้เทคโนโลยีการผลิต เทคนิคการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพแบบระบบกองเดิม อากาศ ซึ่งเป็นการทำปุ๋ยโดยใช้ผักตบชวา ใบไม้ใบหญ้า วัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร ขยะเปียก และมูลโคภายในชุมชนฯ.มาหมักด้วยระบบกองเดิมอากาศ ซึ่งทางกลุ่มฯ ได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ดังกล่าว จากการไปดูงานที่กลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยอินทรีย์บ้านอิน โฉ้ง อำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา ซึ่งทางกลุ่มดังกล่าวได้บอกว่าทางกลุ่มฯ ได้รับการถ่ายทอดความรู้มาจากผลงานวิจัยของ ศศ.ธีระพงษ์ สว่างปัญญากร และทีมงาน ม.แม่โจ้ ซึ่งการทำปุ๋ยหมักแบบนี้ไม่ต้องพลิกกลับกอง โดยการอัดอากาศเข้าไปในกองปุ๋ยเพื่อเติมออกซิเจนให้กับจุลินทรีย์ที่อยู่ในมูลโค ช่วยในการย่อยสลายเสร็จสิ้นภายในหนึ่งเดือน

ส่วนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรผลิตน้ำปูบ้านสันกลางมีการนำเครื่องจักรอุปกรณ์/เทคโนโลยีมาใช้เพื่อช่วยประหยัดเวลาในการผลิต คือ เครื่องโม่ปูนา ทั้งสองกลุ่มตัวอย่างไม่มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์

4.1) ศักยภาพการบริหารการผลิต การพัฒนาผลิตภัณฑ์ และเทคโนโลยีการผลิตของกลุ่มฯ

การวิเคราะห์ศักยภาพการบริหารการผลิต การพัฒนาผลิตภัณฑ์ และเทคโนโลยีการผลิตของกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มมีการบริหารการผลิตที่ดีในเรื่องการผลิตเพื่อ

บริโภคในครัวเรือนเป็นหลัก ทำการผลิตโดยใช้แรงงานจากสมาชิกในครอบครัว และมีการจัดการของเหลือจากการผลิตอย่างเหมาะสม นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มยังมีการส่งบุคลากรไปฝึกอบรม ศึกษาดูงานด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการผลิต เพื่อนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาดูงานดังกล่าวมาพัฒนาการทำงานด้านการผลิตของกลุ่มต่อไป ซึ่งรายละเอียดของการวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค แสดงดังตารางที่ 4.21

ตารางที่ 4.21 การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ด้านการบริหารการผลิต การพัฒนาผลิตภัณฑ์ และเทคโนโลยีการผลิตระดับกลุ่มฯ

	กลุ่มเกษตรกรผลิตปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพ	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรผลิตน้ำปู
จุดแข็ง	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีการส่งบุคลากร ไปฝึกอบรม ศึกษาดูงานด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการผลิต 2. กลุ่มมีการนำเครื่องจักรอุปกรณ์/เทคโนโลยีมาใช้ในการผลิตเพื่อช่วยประหยัดเวลาและแรงงาน คือ พัดลม และท่อพีวีซีเติมอากาศ 3. มีการปรึกษาหารือเพื่อแลกเปลี่ยนความรู้ภายในกลุ่ม ทำให้ผู้นำกลุ่มรวมทั้งสมาชิกได้มีการพัฒนาความรู้ ความสามารถของตนเองเพิ่มขึ้น 	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีการส่งบุคลากร ไปฝึกอบรม ศึกษาดูงานด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการผลิต 2. กลุ่มมีการนำเครื่องจักรอุปกรณ์/เทคโนโลยีมาใช้ในการผลิตเพื่อช่วยประหยัดเวลาคือ เครื่องโม่ปูน
จุดอ่อน	<ol style="list-style-type: none"> 2. มีการบันทึกแผนการผลิต การแบ่งหน้าที่ในการทำงานการผลิตในแต่ละรอบ แต่ยังไม่ชัดเจนเป็นรูปธรรม 3. กลุ่มฯ ไม่สามารถทำการผลิตในช่วงฤดูฝน และช่วงฤดูปลูกและเก็บเกี่ยวพืชผลทางการเกษตรได้เพราะขาดทั้งแรงงาน และวัตถุดิบหลักในการผลิต คือ มูลสัตว์ต่าง ๆ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ในกระบวนการผลิตหรือเกี่ยวน้ำปูของกลุ่มฯ จะมีกลิ่นเหม็นรบกวนสมาชิกในชุมชนฯ ดังนั้นกลุ่มจึงต้องย้ายการผลิตในกระบวนการดังกล่าวฯ ไปที่ท้ายชุมชนฯ หรือที่ห่างไกลผู้คน 2. สมาชิกของกลุ่มฯ ยังขาดความรู้ ความเข้าใจในเรื่องการพัฒนาผลิตภัณฑ์ เพื่อสร้างความหลากหลายให้กับตัวผลิตภัณฑ์ของกลุ่มฯ 3. ขาดการพัฒนาผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์
โอกาส	<ol style="list-style-type: none"> 1. วัตถุดิบหลัก เช่น วัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร ผักตบชวา และใบไม้ต่าง ๆ มีเป็นจำนวนมากภายในชุมชน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. พืชสมุนไพรต่าง ๆ ที่ใช้ในการผลิตน้ำปูมีจำนวนมากในชุมชน

ที่มา : จากการสำรวจ

ตารางที่ 4.21 (ต่อ)

	กลุ่มเกษตรกรผลิตปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพ	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรผลิตน้ำปู
โอกาส	2. รัฐมีนโยบาย และส่งเสริมให้เกษตรกรผลิตปัจจัยการผลิตเอง โดยเฉพาะปุ๋ยอินทรีย์	2. รัฐมีนโยบาย และส่งเสริมให้ชุมชนมีการแปรรูปหรือเพิ่มมูลค่าให้กับพืชผลทางด้านการเกษตรของชุมชนฯ
อุปสรรค	1. วัตถุดิบที่เป็นมูลสัตว์ค่อนข้างหายากและมีจำนวนจำกัดในชุมชนฯ	1. วัตถุดิบหลัก คือ ปูนา มีเฉพาะในช่วงฤดูฝนเท่านั้น

ที่มา : จากการสำรวจ

4.2) การประเมินตนเองด้านการบริหารการผลิต การพัฒนาผลิตภัณฑ์ และเทคโนโลยีการผลิตของกลุ่มฯ

สำหรับการประเมินตนเองด้านการบริหารการผลิต การพัฒนาผลิตภัณฑ์ และเทคโนโลยีการผลิตพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง (2.76 คะแนน) โดยกลุ่มเกษตรกรผลิตปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง (3.14 คะแนน) และกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรผลิตน้ำปูบ้านสันกลาง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับพอใช้ (2.38 คะแนน) (แสดงดังตารางที่ 4.22) ซึ่งกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่ม มีผู้รับผิดชอบในด้านการบริหารการผลิตที่มีความรู้ความสามารถเป็นอย่างดี โดยมีการปรึกษาหรือแลกเปลี่ยนเทคนิคการผลิตระหว่างสมาชิกในกลุ่ม และมีการศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องในการผลิตเพิ่มเติมอย่างสม่ำเสมอ แต่ยังมีพัฒนาผลิตภัณฑ์ค่อนข้างน้อย ซึ่งกลุ่มเกษตรกรผลิตปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพ มีแนวคิดที่จะพัฒนาแต่ยังไม่ได้นำมาปฏิบัติ เช่น แนวคิดในการแปรรูปปุ๋ยอินทรีย์จักรูปแบบฟუნง ให้อยู่ในรูปแบบปุ๋ยอินทรีย์อัดหรือปั้นเม็ด เนื่องจากยังขึ้นอยู่กับการสนับสนุนจากภายนอกในเรื่องของอุปกรณ์ที่ต้องใช้ในการอัดหรือปั้นเม็ด เป็นต้น ขณะกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรผลิตน้ำปูบ้านสันกลางนั้นผลิตภัณฑ์ในนามกลุ่มตั้งอยู่ในช่วงเริ่มต้นในการรวมกลุ่มและยังไม่มีพัฒนาาร่วมกัน กลุ่มจึงมองว่ายังไม่ได้มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์เกิดขึ้น ซึ่งกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรผลิตน้ำปูบ้านสันกลางมีคะแนนน้อยกว่ากลุ่มเกษตรกรผลิตปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพ เนื่องจากกลุ่มไม่มีการผลิตสินค้าที่หลากหลาย มีความสามารถในการปรับเปลี่ยนการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการตลาดได้น้อย และไม่ได้รับความรู้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์โดยการให้ความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ และบุคคลภายนอก เป็นต้น

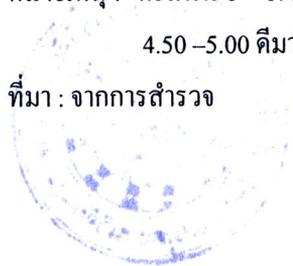

ตารางที่ 4.22 คะแนนการประเมินตนเองด้านการบริหารการผลิต การพัฒนาผลิตภัณฑ์ และเทคนิคการผลิตของกลุ่มตัวอย่างฯ

การประเมินตนเองด้านการบริหารจัดการ 7 ประการ	กลุ่มตัวอย่าง	คะแนนเฉลี่ย	ระดับปฏิบัติ
4. การบริหารการผลิต การพัฒนาผลิตภัณฑ์ และเทคนิคการผลิต	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.14	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	2.38	พอใช้
4.1. มีความสามารถในการปรับเปลี่ยนการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการตลาดได้	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.16	พอใช้
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.05	ต้องปรับปรุง
4.2. ท่านผลิตเพื่อให้มีรายได้ตลอดทั้งปี	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.23	พอใช้
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	0.58	ต้องปรับปรุง
4.3. ท่านผลิตเพื่อบริโภคในครัวเรือนเป็นหลัก	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	4.95	ดีมาก
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	2.58	ปานกลาง
4.4. ท่านผลิตสินค้าหลากหลายเพื่อจำหน่าย	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.16	พอใช้
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	0.53	ต้องปรับปรุง
4.5. ท่านสามารถทำการผลิตได้ทันเวลาโดยใช้คนครอบครัวช่วยกัน	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	4.84	ดีมาก
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	3.74	ดี
4.6. ท่านสามารถดูแลการผลิตทั้งหมดได้ทั่วถึง	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.84	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	2.68	ปานกลาง
4.7. ท่านมีต้นทุนการผลิตต่ำกว่าเพื่อนบ้าน	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	4.91	ดีมาก
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	3.95	ดี
4.8. ท่านสามารถลดต้นทุนการผลิตได้มากกว่านี้	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.80	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.74	พอใช้
4.9. มีการวางแผนการผลิตและนำไปปฏิบัติใช้อย่างเป็นรูปธรรม	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.73	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.74	พอใช้
4.10. มีการจัดการของเหลือจากการผลิตอย่างเหมาะสม	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	4.84	ดีมาก
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	3.11	ปานกลาง
4.11. มีการตรวจสอบคุณภาพของผลิตภัณฑ์ตลอดกระบวนการผลิต (ทั้งระหว่างการผลิต และก่อนส่งมอบผลิตภัณฑ์)	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.80	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	3.63	ดี
4.12. การผลิตของท่านมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.74	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	4.00	ดี

หมายเหตุ : คะแนน 0 – 1.49 ต้องปรับปรุง 1.50 – 2.49 พอใช้ 2.50 – 3.49 ปานกลาง 3.50 – 4.49 ดี และ 4.50 – 5.00 ดีมาก

ที่มา : จากการสำรวจ

ตารางที่ 4.22 (ต่อ)

การประเมินตนเองด้านการบริหารจัดการ 7 ประการ	กลุ่มตัวอย่าง	คะแนนเฉลี่ย	ระดับปฏิบัติ
4. การบริหารการผลิต การพัฒนาผลิตภัณฑ์ และเทคนิคการผลิต (ต่อ)			
4.13. ผู้ที่รับผิดชอบในด้านบริหารการผลิต มีความรู้ความสามารถเป็นอย่างดี	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	4.04	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	3.16	ปานกลาง
4.14. ท่านมีความรู้ความเข้าใจด้านการผลิตเป็นอย่างดี	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.22	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	3.26	ปานกลาง
4.15. ท่านมีความรู้ใหม่ในการผลิต	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.86	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.26	ต้องปรับปรุง
4.16. ท่านถ่ายทอดความรู้ให้ผู้อื่น	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.53	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.42	ต้องปรับปรุง
4.17. ผลิตภัณฑ์ได้รับการพัฒนาคุณภาพของตัวผลิตภัณฑ์เป็นอย่างดี	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.23	พอใช้
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.26	ต้องปรับปรุง
4.18. ผลิตภัณฑ์ได้รับการพัฒนาในด้านรูปแบบและมูลค่าเพิ่มเป็นอย่างดี	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.16	พอใช้
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.11	ต้องปรับปรุง
4.19. ผลิตภัณฑ์ได้รับการพัฒนาการบรรจุหีบห่อเป็นอย่างดี	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.76	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.79	พอใช้
4.20. เมื่อความต้องการตลาดเปลี่ยนแปลง กิจการสามารถเปลี่ยนแปลงสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ได้ตรงตามความต้องการตลาดเป็นอย่างดี	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	1.84	พอใช้
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	0.79	ต้องปรับปรุง
4.21. ผู้ปฏิบัติงานมีความรู้ความสามารถในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เป็นอย่างดี	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	1.86	พอใช้
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	0.74	ต้องปรับปรุง
4.22. ผู้ปฏิบัติงานมีความรู้ความสามารถในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เป็นอย่างดี	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.76	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.42	ต้องปรับปรุง
4.23. เกิดจากการลองผิดลองถูก	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	1.73	พอใช้
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	0.74	ต้องปรับปรุง
4.24. เกิดจากภูมิปัญญาในท้องถิ่นภายในกิจการ และการต่อยอด	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.14	พอใช้
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.21	ต้องปรับปรุง

หมายเหตุ : คะแนน 0 – 1.49 ต้องปรับปรุง 1.50 – 2.49 พอใช้ 2.50 – 3.49 ปานกลาง 3.50 – 4.49 ดี และ 4.50 – 5.00 ดีมาก

ที่มา : จากการสำรวจ

ตารางที่ 4.22 (ต่อ)

การประเมินตนเองด้านการบริหารจัดการ 7 ประการ	กลุ่มตัวอย่าง	คะแนนเฉลี่ย	ระดับปฏิบัติ
4. การบริหารการผลิต การพัฒนาผลิตภัณฑ์ และเทคนิคการผลิต (ต่อ)			
4.25. มีการส่งสมาชิกไปศึกษาดูงานการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากภายนอก โดยความริเริ่มของกลุ่มฯ	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	4.82	ดีมาก
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	4.32	ดี
4.26. ได้รับความรู้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์โดยการให้ความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ และบุคคลภายนอก	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.01	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.58	พอใช้
4.27. มีการปรึกษาหารือเพื่อแลกเปลี่ยนเทคนิคการผลิต	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.23	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.42	ต้องปรับปรุง
4.28. มีการนำเครื่องจักรอุปกรณ์/เทคโนโลยีมาใช้เพื่อช่วยประหยัดต้นทุน	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.45	พอใช้
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.47	ต้องปรับปรุง
4.29. มีการนำเครื่องจักรอุปกรณ์/เทคโนโลยีมาใช้เพื่อช่วยประหยัดแรงงาน	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	4.86	ดีมาก
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	3.84	ดี
4.30. มีการนำเครื่องจักรอุปกรณ์/เทคโนโลยีมาใช้เพื่อช่วยประหยัดเวลา	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	4.82	ดีมาก
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	3.84	ดี
4.31. มีการตรวจเช็คดูแลรักษาเครื่องมือเครื่องจักรที่ใช้อยู่อย่างสม่ำเสมอ	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	4.74	ดีมาก
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	3.79	ดี
4.32. เลือกใช้เทคโนโลยีที่จำเป็นแทนแรงงานคนเพื่อให้การจัดการมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	4.32	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	4.58	ดีมาก
4.33. ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องในการผลิตอย่างสม่ำเสมอ	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.88	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	4.68	ดีมาก
4.34. กลุ่มฯ ของท่านมีการปรับปรุงเทคนิคการผลิตอย่างเหมาะสม	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.27	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	2.16	พอใช้
4.35. กิจการของท่านสามารถเพิ่มผลผลิตได้โดยใช้วัตถุดิบเท่าเดิม	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.34	พอใช้
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.42	ต้องปรับปรุง
4.36. ผู้ปฏิบัติงานมีความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีของกิจการเป็นอย่างดี	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	1.91	พอใช้
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	0.84	ต้องปรับปรุง
4.37. สมาชิกเกิดการเรียนรู้ด้านเทคโนโลยีการผลิตภายในกิจการ	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.26	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	2.32	พอใช้
4.38. จากการลองผิดลองถูก	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.30	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	2.21	พอใช้

หมายเหตุ : คะแนน 0 – 1.49 ต้องปรับปรุง 1.50 – 2.49 พอใช้ 2.50 – 3.49 ปานกลาง 3.50 – 4.49 ดี และ 4.50 – 5.00 ดีมาก

ที่มา : จากการสำรวจ

ตารางที่ 4.22 (ต่อ)

การประเมินตนเองด้านการบริหารจัดการ 7 ประการ	กลุ่มตัวอย่าง	คะแนนเฉลี่ย	ระดับปฏิบัติ
4. การบริหารการผลิต การพัฒนาผลิตภัณฑ์ และเทคนิคการผลิต (ต่อ)			
4.39. จากภูมิปัญญาในท้องถิ่นและการต่อยอด	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	1.24	ต้องปรับปรุง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	3.26	ปานกลาง
4.40. สมาชิกมีการเรียนรู้ด้านเทคโนโลยีการผลิตจากภายนอกกิจการ	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.20	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	3.95	ดี
4.41. นำภูมิปัญญาจากท้องถิ่นอื่นมาปรับใช้ในด้านเทคโนโลยี	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.28	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	2.84	ปานกลาง
4.42. มีการส่งบุคลากรไปศึกษาดูงานด้านเทคโนโลยีการผลิตจากภายนอก โดยความคิดริเริ่มของกิจการ	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.24	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	3.21	ปานกลาง
4.43. ได้รับความรู้ด้านเทคโนโลยีการผลิตโดยการให้ความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ของรัฐและบุคคลภายนอก	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.32	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.74	พอใช้
4.44. มีเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการใช้งาน	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	4.04	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	3.16	ปานกลาง
4.45. มีจำนวนเครื่องมือเครื่องจักร/อุปกรณ์การผลิตเป็นของตนเองเพียงพอกับความต้องการใช้งาน	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.69	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	3.21	ปานกลาง
4.46. แรงงานมีความสามารถในการปรับตัวรับเทคโนโลยีใหม่ๆ ได้เป็นอย่างดี	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.93	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	2.95	ปานกลาง
4.47. ใช้เทคโนโลยีการผลิตที่เกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นและมีการต่อยอดภูมิปัญญา	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.80	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	2.37	พอใช้
4.48. ใช้เทคโนโลยีการผลิตจากภายนอกชุมชนโดยไม่เคັอคร้อัน	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.66	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.37	ต้องปรับปรุง

หมายเหตุ : คะแนน 0 – 1.49 ต้องปรับปรุง 1.50 – 2.49 พอใช้ 2.50 – 3.49 ปานกลาง 3.50 – 4.49 ดี และ 4.50 – 5.00 ดีมาก

ที่มา : จากการสำรวจ

4.3) วิธีปฏิบัติที่ดี/เป็นเลิศด้านการบริหารการผลิต

การปฏิบัติที่ส่งผลให้กลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติที่ดีด้านการบริหารการผลิต คือ กลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มมีการส่งบุคลากรไปฝึกอบรม ศึกษาดูงานด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับ การผลิต ทำให้สมาชิกมีความรู้ที่จะนำไปใช้ในการผลิตของกลุ่มเพิ่มขึ้น รวมทั้งมีการ แลกเปลี่ยนความรู้ในด้านการผลิตต่าง ๆ ภายในกลุ่ม นอกจากนี้กลุ่มเกษตรกรผลิตปุ๋ยหมัก อินทรีย์ชีวภาพยังมีผู้นำกลุ่มที่มีความรู้ความสามารถในด้านการผลิตและการบริหารการผลิต

เป็นอย่างดี รวมทั้งเป็นหมอดินของชุมชนฯ อยู่แล้ว ซึ่งช่วยให้การถ่ายทอดความรู้เป็นไปได้ง่ายขึ้น และทำให้กลุ่มมีโอกาสเข้าถึงความรู้ได้ง่ายขึ้น

นอกจากนั้นกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มมีการปฏิบัติที่ดีด้านการบริหารการผลิต คือ การที่กลุ่มตัวอย่างทำการผลิตเพื่อสนองตอบต่อความต้องการของสมาชิกของกลุ่ม และสมาชิกภายในชุมชนฯ เป็นหลัก ไม่ได้มุ่งเน้นการผลิตเพื่อสนองตอบต่อตลาดภายนอกชุมชนฯ และผลิตผลที่ได้จากการผลิตของทั้งสองกลุ่มก็เป็นสิ่งที่มีความจำเป็นต่ออาชีพเกษตรกรกรรมและจำเป็นในการบริโภคในครัวเรือนของสมาชิกในชุมชน และเลือกผลิตโดยใช้แรงงานของสมาชิกกลุ่มจึงสามารถดูแลได้ อีกทั้งยังมีการนำเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการผลิต และมีการนำเทคโนโลยีที่มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาปรับใช้ โดยมีการพิจารณาว่าเมื่อใดควรใช้เทคโนโลยีที่เป็นเครื่องจักร เมื่อใดควรใช้แรงงานคน ซึ่งการใช้แรงงานในการผลิตมีการใช้แรงงานแลกเปลี่ยน (เอามือ เอาแรง) ช่วยส่งเสริมให้เกิดความรักความสามัคคีภายในชุมชน ตลอดจนกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มยังมีการพัฒนาความรู้โดยเข้ารับการอบรมหรือแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับกลุ่ม และมีการวางแผนการผลิตก่อนทำการผลิต โดยคำนึงถึงสภาพพื้นที่ แรงงาน และเงินทุนที่มี

5) การบริหารแรงงานและการจ้างงาน

กลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มมีกิจกรรมด้านการผลิตร่วมกัน โดยที่สมาชิกทุกคนจะต้องมาช่วยกันทำงาน หรือใช้วิธีลงแขกในการทำงานการผลิตร่วมกันและมีการแบ่งหน้าที่กันตามความสามารถและความถนัดของแต่ละคน โดยก่อนที่จะทำการผลิตในแต่ละรอบ ประสานและคณะกรรมการของกลุ่มฯ จะมีการแบ่งงานให้กับสมาชิกของกลุ่มฯ จึงทำให้ไม่มีการจ้างแรงงานในการผลิตระดับกลุ่มแต่อย่างใด ซึ่งผลผลิตที่ได้จากการผลิตในแต่ละรอบของกลุ่มได้มีการแบ่งจัดสรรให้กับสมาชิกของกลุ่มในปริมาณที่เท่า ๆ กัน โดยเฉพาะกลุ่มเกษตรกรผลิตปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพจะทำการขายปุ๋ยหมักฯ ที่ได้ให้กับสมาชิกของกลุ่มเท่านั้น ในราคา 0.50 บาท/กิโลกรัม ซึ่งเป็นราคาที่ต่ำกว่าราคาในท้องตลาดในพื้นที่ซึ่งมีราคา 3.50 บาท/กิโลกรัม ส่วนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรผลิตน้ำปู หลังจากที่ทำกรผลิตน้ำปูร่วมกันเสร็จเรียบร้อยได้มีการแบ่งผลิตภัณฑ์ของกลุ่มในปริมาณเท่า ๆ กันให้กับสมาชิกนำไปเก็บไว้บริโภคในครัวเรือนตลอดทั้งปี หลังจากนั้นจึงนำผลิตภัณฑ์ที่เหลือนำออกขายให้กับสมาชิกภายในและนอกชุมชน และนำเงินที่ได้จากการขายผลิตภัณฑ์ดังกล่าวมาหักด้วยต้นทุนในการผลิต และนำเงินที่ถือเป็นกำไรเบื้องต้นมาแบ่งให้กับสมาชิกของกลุ่มในปริมาณที่เท่า ๆ กัน ซึ่งถือว่าเป็นค่าแรงงานที่สมาชิกของกลุ่มมาลงแขกช่วยกันทำงานการผลิต เพราะสมาชิกในกลุ่มส่วนใหญ่เป็นเครือญาติ หรือเพื่อนบ้าน

ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มจึงไม่มีปัญหาในการจ้างงาน เนื่องจากมีการแบ่งงานตามความเหมาะสมของแรงงานกับลักษณะงาน อีกทั้งแรงงานส่วนใหญ่เป็นแรงงานในชุมชนที่มีความคุ้นเคยกันเป็นอย่างดี ทำให้รู้ทักษะการทำงานของแต่ละคน จึงสามารถจัดสรรงานได้อย่างเหมาะสม

5.1) ศักยภาพการบริหารแรงงานและการจ้างงานของกลุ่มฯ

การวิเคราะห์ศักยภาพการบริหารแรงงานและการจ้างงานของกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มมีการบริหารแรงงานและการจ้างงานที่ดีในเรื่องการใช้แรงงานจากสมาชิก หรือคนในครอบครัวของสมาชิกเป็นหลัก โดยเฉพาะกลุ่มเกษตรกรผลิตปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพที่มีจุดมุ่งหมายของการก่อตั้งกลุ่ม คือ ผลิตปัจจัยการผลิตทางการเกษตรเพื่อช่วยลดต้นทุนทางการเกษตรให้กับครัวเรือนต่าง ๆ ในชุมชนฯ ดังนั้นการบริหารแรงงานและการจ้างงานของกลุ่มฯ จึงเน้นการใช้แรงงานและการจ้างงานจากสมาชิกของกลุ่มฯ โดยมีมีการแบ่งงานตามความถนัดและเหมาะสม ซึ่งรายละเอียดของการวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคแสดงดังตารางที่ 4.23

ตารางที่ 4.23 การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ด้านการบริหารแรงงานและการจ้างงานระดับกลุ่มฯ

	กลุ่มเกษตรกรผลิตปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพ	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรผลิตน้ำปู
จุดแข็ง	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีการใช้แรงงานและการจ้างงานจากสมาชิกของกลุ่มฯ เป็นหลัก 2. การให้สมาชิกทุกคนต้องมาช่วยกันทำงาน หรือใช้วิธีลงแขกในการทำงานการผลิตร่วมกัน ซึ่งช่วยสร้างความสามัคคีให้คนในชุมชนฯ 3. มีการแบ่งหน้าที่กันตามความสามารถและความถนัดของแต่ละคน 4. เปิดโอกาสให้กลุ่มเยาวชนเข้ามาเรียนรู้ และเป็นแรงงานเสริมหรือแทนพ่อซึ่งเป็นสมาชิกของกลุ่มฯ ได้ในบางโอกาส 	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีการใช้แรงงานและการจ้างงานจากสมาชิกของกลุ่มฯ เป็นหลัก 2. มีการให้สมาชิกทุกคนต้องมาช่วยกันทำงาน หรือใช้วิธีลงแขกในการทำงานการผลิตร่วมกัน ซึ่งช่วยสร้างความสามัคคีให้คนในชุมชนฯ 3. มีการแบ่งหน้าที่กันตามความสามารถและความถนัดของแต่ละคน
จุดอ่อน	<ol style="list-style-type: none"> 1. แรงงานที่เป็นสมาชิกของกลุ่มส่วนใหญ่มีอายุมาก คือ ส่วนใหญ่มีอายุเกิน 45 ปีขึ้นไป 	<ol style="list-style-type: none"> 1. แรงงานที่เป็นสมาชิกของกลุ่มส่วนใหญ่มีอายุมากเกิน 45 ปีขึ้นไป 2. มีการวางแผนการพัฒนา และใช้แรงงานอย่างเป็นรูปธรรมน้อย

ที่มา : จากการสำรวจ

ตารางที่ 4.23 (ต่อ)

	กลุ่มเกษตรกรผลิตปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพ	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรผลิตน้ำปู
โอกาส	1. มีสมาชิกเกษตรกรในชุมชนฯ ต้องการสมัครเป็นสมาชิกของกลุ่มอีกเป็นจำนวนมาก	
อุปสรรค	1. แนวโน้มของปริมาณคนที่มีอาชีพเกษตรกรรม โดยเฉพาะคนรุ่นใหม่ในชุมชนฯ ลดลง	1. เยาวชนในชุมชนฯ ไม่ค่อยสนใจภูมิปัญญาทางด้านการแปรรูปอาหาร โดยเฉพาะน้ำปูของทางกลุ่มฯ

ที่มา : จากการสำรวจ

5.2) การประเมินตนเองด้านการบริหารแรงงานและการจ้างงานของกลุ่มฯ

สำหรับการประเมินตนเองด้านการบริหารแรงงานและการจ้างงานของกลุ่มฯ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติอยู่ในระดับดี (3.50 คะแนน) โดยกลุ่มเกษตรกรผลิตปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับดี (3.84 คะแนน) และกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรผลิตน้ำปูบ้านสันกลาง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง (3.15 คะแนน) (แสดงดังตารางที่ 4.24) ซึ่งกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่ม มีการบริหารแรงงานและการจ้างงานของกลุ่มฯ ดีมากในเรื่องการใช้แรงงานจากสมาชิก หรือคนในครอบครัวของสมาชิกเป็นหลัก มีการแบ่งงานตามความถนัดและเหมาะสม และมีการจ่ายค่าตอบแทนและสวัสดิการที่เป็นธรรม เป็นต้น

ตารางที่ 4.24 คะแนนการประเมินตนเองด้านการบริหารจ้างงาน ของกลุ่มตัวอย่างฯ

การประเมินตนเองด้านการบริหารจัดการ 7 ประการ	กลุ่มตัวอย่าง	คะแนนเฉลี่ย	ระดับปฏิบัติ
5. การบริหารการจ้างงาน	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.84	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปูฯ	3.15	ปานกลาง
5.1. การผลิตของท่านใช้แรงงานในครอบครัวเป็นหลัก	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	4.76	ดีมาก
	กลุ่มผลิตน้ำปูฯ	4.58	ดีมาก
5.2. ผู้ปฏิบัติงานมีอิสระในการเลือกช่วงเวลาทำงาน	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	4.45	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปูฯ	3.63	ดี
5.3. มีการจ่ายค่าตอบแทนแรงงานตามปริมาณและคุณภาพที่กำหนด	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	4.32	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปูฯ	3.95	ดี
5.4. มีการแบ่งผลกำไรให้แรงงาน	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.61	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปูฯ	3.53	ดี

หมายเหตุ : คะแนน 0 – 1.49 ต้องปรับปรุง 1.50 – 2.49 พอใช้ 2.50 – 3.49 ปานกลาง 3.50 – 4.49 ดี และ 4.50 – 5.00 ดีมาก

ที่มา : จากการสำรวจ

ตารางที่ 4.24 (ต่อ)

การประเมินตนเองด้านการบริหารจัดการ 7 ประการ	กลุ่มตัวอย่าง	คะแนนเฉลี่ย	ระดับปฏิบัติ
5. การบริหารการจ้างงาน (ต่อ)			
5.5. มีการจ่ายค่าตอบแทนแรงงานตามระยะเวลาที่ใช้ในการผลิต	กลุ่มผลิตปุยหมักฯ	3.80	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	2.95	ปานกลาง
5.6. ผู้ปฏิบัติงานได้มีทักษะความรู้และประสบการณ์เพิ่มขึ้น	กลุ่มผลิตปุยหมักฯ	4.03	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	2.95	ปานกลาง
5.7. ผู้ปฏิบัติงานได้รับแจกผลผลิต หรือซื้อผลผลิตในราคาถูกกว่าท้องตลาด	กลุ่มผลิตปุยหมักฯ	4.47	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	3.37	ปานกลาง
5.8. มีการสร้างแรงจูงใจให้ผู้ปฏิบัติงานทำงานเต็มความสามารถ	กลุ่มผลิตปุยหมักฯ	4.49	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	3.47	ปานกลาง
5.9. มีการตั้งเดือน/กำหนดคบทลงโทษ หากผู้ปฏิบัติงานทำงานไม่เต็มความสามารถ	กลุ่มผลิตปุยหมักฯ	3.88	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	3.05	ปานกลาง
5.10. มีการวางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับความรู้ความสามารถของแรงงาน	กลุ่มผลิตปุยหมักฯ	3.08	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.37	ต้องปรับปรุง
5.11. มีการแบ่งงานตามความถนัดและเหมาะสม	กลุ่มผลิตปุยหมักฯ	4.76	ดีมาก
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	4.21	ดี
5.12. มีการวางแผนการใช้แรงงานและนำไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม	กลุ่มผลิตปุยหมักฯ	2.78	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.74	พอใช้
5.13. มีจำนวนแรงงานที่เป็นสมาชิกเพียงพอกับที่กิจการต้องการตลอดทั้งปี	กลุ่มผลิตปุยหมักฯ	3.66	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	3.53	ดี
5.14. ทักษะของแรงงานที่เป็นสมาชิกของกิจการสอดคล้องกับความต้องการเป็นอย่างดี	กลุ่มผลิตปุยหมักฯ	3.23	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	3.58	ดี
5.15. มีการจ่ายค่าตอบแทนและสวัสดิการที่เป็นธรรม	กลุ่มผลิตปุยหมักฯ	4.80	ดีมาก
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	4.32	ดี
5.16. กิจการของท่านมีชื่อเสียงและช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานมีโอกาสก้าวหน้าในอาชีพในอนาคต	กลุ่มผลิตปุยหมักฯ	2.23	พอใช้
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.58	พอใช้
5.17. กิจการของท่านมีลักษณะเด่นที่ทำให้แรงงานที่มีคุณภาพอยากจะทำมาทำงานด้วย	กลุ่มผลิตปุยหมักฯ	3.08	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.68	พอใช้

หมายเหตุ : คะแนน 0 – 1.49 ต้องปรับปรุง 1.50 – 2.49 พอใช้ 2.50 – 3.49 ปานกลาง 3.50 – 4.49 ดี และ

4.50 – 5.00 ดีมาก

ที่มา : จากการสำรวจ

5.3) วิธีปฏิบัติที่ดี/เป็นเลิศด้านการบริหารการจ้างงาน

การปฏิบัติที่ส่งผลให้กลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มมีการปฏิบัติงานที่ดีด้านการบริหารแรงงาน คือ การใช้แรงงานจากสมาชิก หรือคนในครอบครัวของสมาชิกเป็นหลัก มีการแบ่งงานตามความถนัดและเหมาะสม และมีการจ่ายค่าตอบแทนและสวัสดิการที่เป็นธรรม ตลอดถึงผู้ปฏิบัติงานมีอิสระในการเลือกช่วงเวลาทำงานมีการจัดให้มีเวลาได้พักผ่อนตามความเหมาะสมไม่หักโหมทำงานจนเกินไป มีการร่วมแรงหรือลงแขกในการทำงานการผลิต ซึ่งนอกจากจะช่วยให้งานของตนและของกลุ่มเสร็จอย่างรวดเร็วแล้วยังเป็นการแสดงถึงความมีน้ำใจ ส่งเสริมให้เกิดการร่วมมือร่วมใจกัน ช่วยทำให้เกิดความสามัคคีภายในชุมชนอีกด้วย นอกจากนี้ยังได้เปิดโอกาสให้เยาวชนได้เข้ามาเรียนรู้หรือเป็นแรงงานแทนบิดาหรือมารดาในบางโอกาส เพื่อให้ลูกหลานได้ฝึกทำงานและรู้จักอาชีพที่บรรพบุรุษได้ทำสืบทอดต่อกันมาอีกด้วย

6) การบริหารวัตถุดิบ

กลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มมีกิจกรรมการผลิต และมีการจัดหาวัตถุดิบเพื่อใช้ในการผลิตของกลุ่มร่วมกัน โดยกลุ่มเกษตรกรผลิตปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพมีการจัดหาปัจจัยการผลิตทั้งวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรต่าง ๆ เช่น ฟางข้าว เปลือกและซังข้าวโพด แกลบ และใบไม้ต่าง ๆ เป็นต้น ส่วนวัชพืช เช่น ผักตบชวา จอก แหน เป็นต้น ตลอดจนมูลสัตว์ต่าง ๆ โดยเฉพาะมูลโค ซึ่งวัตถุดิบแทบทั้งหมดมีอยู่แล้วในพื้นที่ของชุมชนฯ ยกเว้นมูลสัตว์ที่มีปริมาณที่น้อยหรือมีอย่างจำกัดภายในพื้นที่ของชุมชนฯ ดังนั้นทางกลุ่มฯ จึงมีต้นทุนเฉพาะค่าขนย้ายวัตถุดิบดังกล่าวฯ จากพื้นที่ทางการเกษตรภายในชุมชนฯ เท่านั้น ไม่มีต้นทุนในการจัดซื้อวัตถุดิบ ยกเว้นมูลสัตว์ที่ต้องซื้อจากสมาชิกของชุมชนฯ ที่รับจ้างเลี้ยงวัวของหมู่บ้าน ซึ่งปัจจุบันมีจำนวน 36 ตัว ในราคา 10 บาท/กระสอบฟาง ส่วนหัวเชื้อจุลินทรีย์และกากน้ำตาลสำหรับทำน้ำหมักชีวภาพในการใช้ผสมน้ำรดกองปุ๋ยฯ เพื่อช่วยเร่งการย่อยสลาย ทางกลุ่มฯ ได้รับการสนับสนุนจากกรมพัฒนาที่ดินของจังหวัดพะเยา

สำหรับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรผลิตน้ำปูบ้านสันกลางมีการจัดหาปัจจัยการผลิตหลัก คือ ปูนา จากนาข้าวในพื้นที่ของชุมชนฯ โดยการที่สมาชิกเกษตรกรในชุมชนฯ จะมีการเก็บปูนาในนาข้าวของตนเองมาขายให้กับทางกลุ่มฯ ในราคา 20 บาท/กิโลกรัม ส่วนวัตถุดิบอื่น ๆ เช่น ใบตระไคร้ ใบข่า และใบขมิ้น ซึ่งเป็นพืชผักสวนครัวและพืชสมุนไพรที่มีอยู่ในชุมชนฯ ทางกลุ่มฯ สามารถจัดหาวัตถุดิบดังกล่าวฯ ได้โดยไม่มีต้นทุน ส่วนในการต้มหรือเคี่ยวน้ำปู ทางกลุ่มฯ ใช้ฟืนเป็นเชื้อเพลิงในการต้ม ซึ่งฟืนดังกล่าวส่วนใหญ่ได้มาจากกิ่งไม้ต่าง ๆ ภายในพื้นที่ของชุมชนฯ เช่น กิ่งไม้มะขาม กิ่งลำไย และกิ่งต้นฉำฉาหลังจากเก็บครั้งจากกิ่งไม้ฉำฉาเหล่านั้นเรียบร้อยแล้ว เป็นต้น

6.1) ศักยภาพการบริหารวัตถุดิบของกลุ่มฯ

การวิเคราะห์ศักยภาพการบริหารวัตถุดิบของกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มมีการบริหารวัตถุดิบที่ดีมากในเรื่องการใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ภายในชุมชนฯ ซึ่งเป็นพืชผลและของเหลือใช้ทางการเกษตรที่มีอยู่ภายในชุมชนฯ ซึ่งในอดีตสมาชิกเกษตรกรในชุมชนฯ เคยมีวิธีการกำจัดวัตถุดิบเหล่านั้น โดยมีวิธีการที่ส่งผลเสียทั้งต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนฯ เป็นอย่างมาก เช่น เคยกำจัดปุ๋ยนานาข้าวโดยการโยนหรือสารเคมีเทลงไปในนาข้าว เพื่อกำจัดปุ๋นที่ถือว่าเป็นศัตรูที่สำคัญของต้นข้าวอ่อน และเคยใช้วิธีการกำจัดวัชพืชและผลผลิตเหลือใช้ทางการเกษตรในพื้นที่โดยการเผา เป็นต้น แต่สำหรับปัจจุบันกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มได้นำเอาสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้มาเป็นวัตถุดิบที่สำคัญของการผลิตของกลุ่มฯ เป็นต้น

นอกจากนั้นทางคณะกรรมการของกลุ่มเกษตรกรผลิตปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพ ได้มีแนวความคิดที่ต้องการส่งเสริมให้สมาชิกมีการเพิ่มการผลิตวัตถุดิบสำหรับการทำปุ๋ยฯ ภายในกลุ่มฯ คือ ทางกลุ่มฯ ได้พยายามหาแนวทางในการให้ความรู้ ข้อมูล กระตุ้นและส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ เช่น สุกร ไก่ และ โค ภายในครัวเรือนของสมาชิกของกลุ่มฯ ซึ่งจะมีผลดีทั้งในเรื่องของการลดค่าใช้จ่ายทางด้านอาหารในครัวเรือน และมีผลพลอยได้จากการเลี้ยงสัตว์ คือ มีมูลสัตว์ต่าง ๆ เพื่อนำมาเป็นวัตถุดิบในการทำปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพของกลุ่มฯ โดยที่ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการซื้อผลิตเหมือนเช่นปัจจุบัน และทำให้มีผลผลิตปุ๋ยฯ จำนวนมากเพียงพอต่อความต้องการของสมาชิกเพื่อนำไปเป็นปัจจัยการผลิตทางการเกษตรของตนเอง ซึ่งจะส่งผลให้สามารถลดต้นทุนทางการเกษตร โดยเฉพาะค่าปุ๋ยฯ ลงได้เป็นจำนวนมาก พร้อมทั้งส่งผลอย่างต่อเนื่องให้การทำเกษตรของสมาชิกเกษตรกรในพื้นที่มีการใช้ปุ๋ยชีวภาพแทนปุ๋ยเคมี และสามารถผลักดันให้เกิดการทำเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ได้ในอนาคต ซึ่งรายละเอียดของการวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค แสดงดังตารางที่ 4.25

ตารางที่ 4.25 การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ด้านการบริหารวัตถุดิบระดับกลุ่มฯ

	กลุ่มเกษตรกรผลิตปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพ	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรผลิตน้ำปุ๋
จุดแข็ง	1. กลุ่มใช้วัตถุดิบหลักในการผลิตที่ได้มาจากภายในชุมชนฯ ซึ่งเป็นขยะและของเหลือใช้ทางการเกษตรในพื้นที่	1.กลุ่มใช้วัตถุดิบหลักในการผลิตที่ได้มาจากภายในชุมชนฯ ซึ่งเป็นพืชผลทางการเกษตรของสมาชิกในชุมชนฯ
จุดอ่อน	1. กลุ่มยังมีปัญหาที่เกิดจากการไม่มีการเก็บปัจจัยการผลิตไว้สำรองในช่วงฤดูฝน เช่น มูลสัตว์ต่าง ๆ และวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรบางชนิดที่มีมากหลังฤดูกาลเก็บ	1.กลุ่มฯ ไม่ได้ส่งเสริมให้สมาชิกของกลุ่มฯ และชุมชนผลิตวัตถุดิบเพิ่ม โดยเฉพาะปุ๋นที่มีตามฤดูกาลเท่านั้น

ที่มา : จากการสำรวจ

ตารางที่ 4.25 (ต่อ)

	กลุ่มเกษตรกรผลิตปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพ	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรผลิตน้ำปู
จุดอ่อน (ต่อ)	เกี่ยวเท่านั้น จึงทำให้การผลิตปุ๋ยฯ ของกลุ่มทำได้จำนวน 4 รอบ/ปี เท่านั้น (โดย 1 รอบการผลิตของกลุ่มฯ มีระยะเวลา 30 วัน) จึงทำให้ได้ปริมาณผลผลิตจำนวนน้อยกว่าที่ควรจะเป็น	2. กลุ่มฯ ยังไม่สามารถหาปัจจัยการผลิตอื่น ๆ มาทดแทนปุ๋นมาได้ จึงทำให้กลุ่มฯ สามารถผลิตน้ำปูได้ในเฉพาะช่วงฤดูฝนเท่านั้น เวลานั้นนอกเหนือจากนั้นกลุ่มฯ ไม่ได้มีการผลิตสินค้า
โอกาส	1. วัตถุดิบที่เป็นวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรมีจำนวนมากในชุมชนฯ และไม่ต้องซื้อ หรือมีราคาถูก 2. หน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐให้การสนับสนุนในการใช้ปัจจัยการผลิตที่เป็นวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตรและวัชพืชต่าง ๆ ที่มีอยู่ในชุมชนฯ ของทางกลุ่มฯ เป็นอย่างมาก เพราะการทำงานของกลุ่มฯ ได้มีส่วนช่วยในการลดปัญหาสิ่งแวดล้อม และเป็นการพัฒนาภูมิทัศน์ในพื้นที่ต่าง ๆ ของชุมชนฯ ได้เป็นอย่างดี	1. วัตถุดิบที่เป็นพืชสมุนไพรต่าง ๆ ที่ใช้เป็นส่วนประกอบในการผลิตน้ำปู และพื้นที่ใช้เป็นพลังงานในการเคี่ยวน้ำปู มีจำนวนมากในชุมชนฯ กลุ่มฯ ไม่ต้องซื้อวัตถุดิบดังกล่าวฯ 2. สมาชิกในชุมชนฯ เป็นทั้งผู้จัดหาปัจจัยในการผลิต คือ ปุ๋น และขณะเดียวกันก็เป็นผู้ซื้อหรือผู้บริโภคผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากการผลิตของทางกลุ่มฯ ทำให้เกิดความสะดวก และมั่นใจในคุณภาพของปัจจัยการผลิตที่ทางกลุ่มฯ จัดซื้อมาได้ในระดับหนึ่ง
อุปสรรค	1. วัตถุดิบที่เป็นมูลสัตว์ค่อนข้างหายาก มีจำนวนจำกัดในชุมชนฯ และกลุ่มต้องใช้วิธีการซื้อปัจจัยการผลิตดังกล่าวฯ ทั้งที่สมาชิกส่วนใหญ่ในชุมชนฯ มีอาชีพเกษตรกรรม	1. ปุ๋นซึ่งเป็นวัตถุดิบหลักของทางกลุ่มฯ มีเฉพาะในช่วงฤดูฝนเท่านั้น

ที่มา : จากการสำรวจ

6.2) การประเมินตนเองด้านการบริหารวัตถุดิบของกลุ่มฯ

สำหรับการประเมินตนเองด้านการบริหารวัตถุดิบของกลุ่มฯ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง (2.77 คะแนน) โดยกลุ่มเกษตรกรผลิตปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง (3.40 คะแนน) และกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรผลิตน้ำปูบ้านสันกลาง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับพอใช้ (2.14 คะแนน) (แสดงดังตารางที่ 4.26) ซึ่งกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่ม มีการบริหารวัตถุดิบที่ดีมากในเรื่องการใช้วัตถุดิบที่มีอยู่ภายในชุมชนฯ ซึ่งเป็นพืชผลและของเหลือใช้ทางการเกษตรที่มีอยู่ภายในชุมชนฯ

ตารางที่ 4.26 คะแนนการประเมินตนเองด้านการบริหารจัดการ วัตถุประสงค์ ของกลุ่มตัวอย่าง

การประเมินตนเองด้านการบริหารจัดการ 7 ประการ	กลุ่มตัวอย่าง	คะแนนเฉลี่ย	ระดับปฏิบัติ
6. การบริหารวัตถุประสงค์	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.40	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	2.14	พอใช้
6.1. วัตถุประสงค์หลักที่ใช้ในการผลิตได้มาจากภายในชุมชน (รวมทั้งที่เป็นของกิจการ)	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	4.76	ดีมาก
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	4.74	ดีมาก
6.2. วัตถุประสงค์หลักที่ใช้ในการผลิตได้มาจากกิจการ	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.81	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.32	ต้องปรับปรุง
6.3. วัตถุประสงค์หลักที่ใช้ในการผลิตได้มาจากภายนอกชุมชน	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	1.95	พอใช้
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.00	ต้องปรับปรุง
6.4. วัตถุประสงค์หลักที่นำมาใช้ในการผลิตคัดเลือก/พิจารณาจากแหล่งจำหน่ายวัตถุประสงค์ (ความน่าเชื่อถือ/ความคุ้นเคยของพ่อค้า)	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	1.89	พอใช้
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	2.53	ปานกลาง
6.5. วัตถุประสงค์หลักที่นำมาใช้ในการผลิตคัดเลือก/พิจารณาจากคุณภาพวัตถุประสงค์เป็นหลัก	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.22	พอใช้
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	3.32	ปานกลาง
6.6. มีการตรวจสอบวัตถุประสงค์หลักที่นำมาใช้ในการผลิตอย่างสม่ำเสมอ	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.58	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	4.11	ดี
6.7. มีการจัดการกับเศษวัสดุ/เศษวัตถุประสงค์อย่างเหมาะสม	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	5.00	ดีมาก
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	4.00	ดี
6.8. กิจการส่งเสริมให้มีการเพิ่มการผลิตวัตถุประสงค์ภายในกลุ่มฯ	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	4.95	ดีมาก
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.05	ต้องปรับปรุง
6.9. กลุ่มฯ หรือกิจการได้ส่งเสริมให้ชุมชนผลิตวัตถุประสงค์เพิ่ม	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.36	พอใช้
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	0.21	ต้องปรับปรุง
6.10. หากปัจจัยการผลิตใดขาดแคลนท่านสามารถหาปัจจัยอื่นมาทดแทนได้	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	4.78	ดีมาก
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	0.26	ต้องปรับปรุง
6.11. ปัจจัยการผลิตที่ใช้สามารถใช้วัตถุประสงค์อื่นทดแทนได้โดยไม่ทำให้ผลิตภัณฑ์คุณภาพต่ำลง	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	4.70	ดีมาก
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	0.00	ต้องปรับปรุง
6.12. ท่านมีกฎเกณฑ์ร่วมกันในการใช้ทรัพยากรในพื้นที่	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	4.35	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.21	ต้องปรับปรุง
6.13. กฎเกณฑ์การใช้ทรัพยากรร่วมกันในพื้นที่ที่มีการปฏิบัติอย่างเคร่งครัด	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	4.05	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.32	ต้องปรับปรุง

หมายเหตุ : คะแนน 0 – 1.49 ต้องปรับปรุง 1.50 – 2.49 พอใช้ 2.50 – 3.49 ปานกลาง 3.50 – 4.49 ดี และ 4.50 – 5.00 ดีมาก

ที่มา : จากการสำรวจ

ตารางที่ 4.26 (ต่อ)

การประเมินตนเองด้านการบริหารจัดการ 7 ประการ	กลุ่มตัวอย่าง	คะแนนเฉลี่ย	ระดับปฏิบัติ
6. การบริหารวัตถุดิบ (ต่อ)			
6.14. ปริมาณวัตถุดิบหลักในท้องถิ่น (ชุมชน) มีเพียงพอเพียงในปัจจุบัน	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	4.16	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	0.95	ต้องปรับปรุง
6.15. ปริมาณวัตถุดิบหลักในท้องถิ่น (ชุมชน) มีเพียงพอเพียงในอนาคต (10 ปี)	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.47	พอใช้
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.00	ต้องปรับปรุง
6.16. วัตถุดิบหลักที่ใช้ เป็นวัตถุดิบที่ใช้แล้วหมดไป (เช่น แก๊ส น้ำมันเชื้อเพลิง)	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	1.80	พอใช้
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	2.58	ปานกลาง
6.17. คุณภาพและมาตรฐานของวัตถุดิบหลักที่มีอยู่ภายในชุมชนตรงกับความต้องการของกิจการ	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.64	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	2.68	ปานกลาง
6.18. กิจการของท่านมีลักษณะเด่นที่ทำให้ผู้จำหน่ายวัตถุดิบหลักอยากจำหน่ายวัตถุดิบให้	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.30	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	2.63	ปานกลาง
6.19. กิจการของท่านมีการซื้อวัตถุดิบเป็นเงินสดและชำระเงินตรงเวลา	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.49	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	4.16	ดี
6.20. กิจการของท่านเป็นผู้ซื้อวัตถุดิบรายใหญ่ในชุมชน ทำให้หาผู้ต้องการจำหน่ายได้ง่าย	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.76	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	3.79	ดี

หมายเหตุ : คะแนน 0 – 1.49 ต้องปรับปรุง 1.50 – 2.49 พอใช้ 2.50 – 3.49 ปานกลาง 3.50 – 4.49 ดี และ 4.50 – 5.00 ดีมาก

ที่มา : จากการสำรวจ

6.3) วิธีปฏิบัติที่ดี/เป็นเลิศด้านการบริหารวัตถุดิบ

การปฏิบัติที่ส่งผลให้กลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติที่ดีด้านการบริหารวัตถุดิบ คือ สมาชิกกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มใช้วัตถุดิบหลักที่มาจากชุมชนฯ แทบทั้งหมด ทำให้มีต้นทุนและเสียค่าใช้จ่ายในการขนส่งน้อย นอกจากนี้วัตถุดิบที่กลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มใช้เป็นพืชผลและของเหลือใช้ทางการเกษตรที่มีอยู่ภายในชุมชนฯ ซึ่งในอดีตสมาชิกเกษตรกรในชุมชนเคยมีวิธีการกำจัดวัตถุดิบเหล่านั้น โดยมีวิธีการที่ส่งผลเสียทั้งต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนฯ เป็นอย่างมาก เช่น เคยกำจัดปุ๋ยนาในนาข้าวโดยการใส่ยาหรือสารเคมีเทลงไปในนาข้าวเพื่อกำจัดปูนาที่ถือว่าเป็นศัตรูที่สำคัญของต้นข้าวอ่อน และเคยใช้วิธีการกำจัดวัชพืชและผลผลิตเหลือใช้ทางการเกษตรในพื้นที่โดยการเผา เป็นต้น แต่สำหรับปัจจุบันกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มได้นำเอาสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้มาเป็นวัตถุดิบที่สำคัญของการผลิตของกลุ่มฯ

นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มได้มีการจัดการกับเศษวัสดุ/เศษวัตถุดิบอย่างเหมาะสม เช่น กากของปุ๋ยนาของกลุ่มแม่บ้านฯ ที่ได้ทำการบดอย่างละเอียดและได้บีบน้ำจากปุ๋ย

ออกเรียบร้อยแล้วก็จะนำไปให้กับกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตปุ๋ยฯ นำไปเป็นปัจจัยส่วนหนึ่งในการผลิตน้ำหมักชีวภาพ เป็นต้น

7) การบริหารสวัสดิการชุมชน

กลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มยังไม่ค่อยมีกิจกรรมที่ก่อให้เกิดรายได้ จึงยังไม่มีการจัดสรรผลกำไรของกลุ่มเพื่อสนับสนุนชุมชน แต่ถึงแม้ว่าจะไม่มีการจัดสรรสวัสดิการให้กับชุมชนในรูปแบบที่เป็นตัวเงิน แต่กลุ่มตัวอย่างมีการจัดสรรสวัสดิการที่ไม่เป็นตัวเงินให้แก่สมาชิกในชุมชนฯ เช่น กลุ่มเกษตรกรผลิตปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพ ได้มีการให้สมาชิกในชุมชนสามารถเข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำปุ๋ยหมักฯ กับกลุ่มฯ ได้ พร้อมทั้งหนุนเสริมและเพิ่มขีดความสามารถทางด้านความรู้ของคนในชุมชนฯ ในเรื่องของการทำเกษตรอินทรีย์ และการบริโภคผักปลอดสารพิษต่าง ๆ นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างดังกล่าวฯ ยังมีกิจกรรมหรือเข้าร่วมกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุมชนฯ ในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากร สิ่งแวดล้อม และสืบสานวัฒนธรรมเกษตรกรรมของชุมชนฯ ซึ่งช่วยให้เกิดความรัก ความสามัคคีในชุมชนฯ อีกด้วย ส่วนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรผลิตน้ำปูบ้านสันกลาง ก็ได้หนุนเสริมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนฯ โดยการอนุเคราะห์ให้สมาชิกในชุมชนฯ ที่มีงานสำคัญ เช่น งานบวช หรืองานศพ และต้องการทำอาหารเลี้ยงแขกเองมาใช้เครื่องไม้ปู้ของกลุ่มฯ ในการไม่พริกหรือเครื่องปรุงต่าง ๆ ในการประกอบอาหารได้ และสมาชิกของกลุ่มฯ เองก็ได้เข้าไปช่วยเป็นแม่ครัวในการทำอาหารดังกล่าวอีกด้วย

7.1) ศักยภาพการบริหารสวัสดิการชุมชนของกลุ่มฯ

จุดแข็งด้านกลุ่มเกษตรกรผลิตปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพ คือ กลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มมีการจัดสรรสวัสดิการที่ไม่ใช่ตัวเงิน เช่น การแบ่งปันความรู้และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้การทำปุ๋ยหมักฯ ใช้เองให้กับสมาชิกในชุมชนฯ และกลุ่มมีการเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชนหรือกลุ่มอื่น ๆ ในชุมชน โดยเฉพาะคณะกรรมการของกลุ่มเกษตรกรผลิตปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพที่ส่วนใหญ่เป็นผู้นำของชุมชนฯ ที่มีความใกล้ชิดกับสมาชิกในชุมชนฯ จึงทำให้ความสัมพันธ์และการเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชนค่อนข้างดีมาก ทั้งมีการเน้นและส่งเสริมให้สมาชิกมีส่วนร่วมกับชุมชนมากขึ้น

สำหรับจุดอ่อนของการบริหารสวัสดิการชุมชนของกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่ม คือ ยังไม่มีการวางแผนเรื่องสวัสดิการชุมชน เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างยังไม่มีรายได้ที่จะจัดสรรเพื่อเป็นสวัสดิการให้กับชุมชนฯ ซึ่งรายละเอียดของการวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรคแสดงดังตารางที่ 4.27

ตารางที่ 4.27 การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และอุปสรรค ด้านการบริหารสวัสดิการชุมชนระดับกลุ่มฯ

	กลุ่มเกษตรกรผลิตปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพ	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรผลิตน้ำปู
จุดแข็ง	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีการจัดสรรสวัสดิการที่ไม่ใช่ตัวเงิน เช่น การแบ่งปันความรู้และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ออกกำลังกายให้สมาชิกในชุมชนฯ และกลุ่มมีการเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชนหรือกลุ่มอื่น ๆ ในชุมชนอย่างสม่ำเสมอ 2. เน้นส่งเสริมให้สมาชิกของกลุ่มฯ มีส่วนร่วมกับชุมชนฯ มากยิ่งขึ้น 	<ol style="list-style-type: none"> 1. มีการหนุนเสริมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนฯ โดยการอนุเคราะห์ให้สมาชิกในชุมชนฯ ที่มีงานสำคัญ เช่น งานบวช หรืองานศพ และต้องการทำอาหารเลี้ยงแขกเองมาใช้เครื่องไม้ปูของกลุ่มฯ ในการ โม่พริกหรือเครื่องปรุงต่าง ๆ ในการประกอบอาหารได้อื่น ๆ ในชุมชนฯ 2. กลุ่มมีการเข้าร่วมกิจกรรมกับกลุ่มฯ
จุดอ่อน	<ol style="list-style-type: none"> 1. กลุ่มยังไม่มีแผนเรื่องสวัสดิการชุมชน เนื่องจากกลุ่มไม่มีรายได้ที่จะจัดสรรเพื่อเป็นสวัสดิการให้กับชุมชนฯ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. กลุ่มยังไม่มีแผนเรื่องสวัสดิการชุมชน เนื่องจากกลุ่มไม่มีรายได้ที่จะจัดสรรเพื่อเป็นสวัสดิการให้กับชุมชนฯ
โอกาส	<ol style="list-style-type: none"> 1. ความสัมพันธ์ของชุมชนกับกลุ่มค่อนข้างดี ซึ่งช่วยให้การจัดการสวัสดิการของกลุ่มเป็นไปได้สะดวกขึ้น 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ความสัมพันธ์ของชุมชนกับกลุ่มค่อนข้างดี ซึ่งช่วยให้การจัดการสวัสดิการของกลุ่มเป็นไปได้สะดวกขึ้น
อุปสรรค	<ol style="list-style-type: none"> 1. องค์กรของรัฐหรือเอกชนภายนอกขาดการสนับสนุนทางการเงินให้กับกลุ่มฯ ในการจัดสวัสดิการให้แก่ชุมชนฯ 	<ol style="list-style-type: none"> 1. องค์กรของรัฐหรือเอกชนภายนอกขาดการสนับสนุนทางการเงินให้กับกลุ่มฯ ในการจัดสวัสดิการให้แก่ชุมชนฯ

ที่มา : จากการสำรวจ

7.2) การประเมินตนเองด้านการบริหารสวัสดิการชุมชนของกลุ่มฯ

สำหรับการประเมินตนเองด้านการบริหารสวัสดิการชุมชนของกลุ่มฯ พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง (3.14 คะแนน) โดยกลุ่มเกษตรกรผลิตปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับดี (3.94 คะแนน) และกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรผลิตน้ำปูบ้านสันกลาง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับพอใช้ (2.33 คะแนน) (แสดงดังตารางที่ 4.28) ซึ่งกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มยังไม่มีแผนเรื่องสวัสดิการชุมชน เนื่องจากกลุ่มไม่มีรายได้ที่จะจัดสรรเพื่อเป็นสวัสดิการให้กับชุมชนฯ แต่อย่างไรก็ดีกลุ่มตัวอย่างทั้งสองได้มีการจัดสรรสวัสดิการที่ไม่ใช่ตัวเงินให้กับชุมชนฯ

ตารางที่ 4.28 คะแนนการประเมินตนเองด้านการบริหารสวัสดิการชุมชนของกลุ่มตัวอย่างฯ

การประเมินตนเองด้านการบริหารจัดการ 7 ประการ	กลุ่มตัวอย่าง	คะแนนเฉลี่ย	ระดับปฏิบัติ
7. การบริหารสวัสดิการชุมชน	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.94	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ย	2.33	พอใช้
7.1. สวัสดิการของกิจการของท่านช่วยเพิ่มขีดความสามารถทางด้านความรู้ของคนในชุมชน	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	4.74	ดีมาก
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ย	1.84	พอใช้
7.2. สวัสดิการของกิจการของท่านเน้นการฟื้นฟูทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในชุมชน	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.34	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ย	1.47	ต้องปรับปรุง
7.3. สวัสดิการของกิจการของท่านช่วยให้เกิดความรักความสามัคคีในชุมชน	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	4.74	ดีมาก
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ย	2.37	พอใช้
7.4. กิจการของท่านมีการจัดสรรสวัสดิการให้แก่ชุมชนอย่างเหมาะสม	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	4.82	ดีมาก
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ย	2.32	พอใช้
7.5. กิจการของท่านมีการจัดสรรสวัสดิการให้แก่แรงงานจ้างเป็นอย่างดี	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.73	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ย	2.79	ปานกลาง
7.6. องค์กรของรัฐและเอกชนจากภายนอกมาส่งเสริมให้กลุ่มมีการจัดการสวัสดิการให้กับชุมชน	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.81	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ย	1.74	พอใช้
7.7. กิจการมีความเข้มแข็งสามารถให้การสนับสนุนสวัสดิการชุมชนได้อย่างต่อเนื่อง	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.70	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ย	1.47	ต้องปรับปรุง
7.8. ท่านเน้นการให้สวัสดิการแก่สมาชิกในกลุ่มก่อน (ชุมชนหรือองค์กรภายนอก)	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	4.22	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ย	4.11	ดี
7.9. สมาชิกเห็นความสำคัญและความจำเป็นในการให้สวัสดิการแก่ชุมชน	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	4.39	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ย	2.89	ปานกลาง

หมายเหตุ : คะแนน 0 – 1.49 ต้องปรับปรุง 1.50 – 2.49 พอใช้ 2.50 – 3.49 ปานกลาง 3.50 – 4.49 ดี และ 4.50 – 5.00 ดีมาก

ที่มา : จากการสำรวจ

7.3) วิธีปฏิบัติที่ดี/เป็นเลิศด้านการบริหารสวัสดิการชุมชน

สำหรับการปฏิบัติที่ส่งผลให้กลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติที่ดีด้านการบริหารสวัสดิการชุมชน คือ แม้ว่ากลุ่มไม่มีกิจกรรมที่ก่อให้เกิดรายได้หรือผลกำไร แต่กลุ่มฯ ก็มีสวัสดิการชุมชนที่ไม่ได้เป็นตัวเงิน เช่น การแบ่งปันองค์ความรู้ทางการทำปุ๋ยหมักฯ และเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการทำปุ๋ยฯ และการพึ่งพาตนเองในการผลิตปัจจัยการผลิตทางการเกษตร เพื่อหาแนวทางในการทำเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ต่อไป รวมถึงมีการแบ่งปันการใช้อุปกรณ์ต่าง ๆ ของกลุ่มฯ ให้กับสมาชิกในชุมชนได้ยืมใช้ในบางโอกาส นอกจากนี้ยังมีการร่วม

กิจกรรมกับสมาชิกในชุมชนเพื่อทำงานในการพัฒนาชุมชน ซึ่งช่วยหนุนและส่งเสริมให้เกิดความสามัคคีที่มากขึ้นภายในชุมชนฯ

2. การประเมินความเป็นเศรษฐกิจพอเพียง

สำหรับการประเมินความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงมี 15 ประการ และทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยในรายกลุ่มฯ ในแต่ละองค์ประกอบระหว่าง 2 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนตัวอย่าง โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) การใช้เทคโนโลยีที่ถูกหลักวิชาการ และมีขนาดที่เหมาะสม

องค์ประกอบด้านการใช้เทคโนโลยีที่ถูกหลักวิชาการ และมีขนาดที่เหมาะสม พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยโดยรวมในระดับปานกลาง (2.76 คะแนน) โดยกลุ่มเกษตรกรผลิตปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง (3.03 คะแนน) และกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรผลิตน้ำปูบ้านสันกลาง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับพอใช้ (2.49 คะแนน) (แสดงดังตารางที่ 4.29) โดยกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มได้นำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อช่วยลดค่าใช้จ่าย และเพื่อให้ผลผลิตดีมีคุณภาพ มีการคำนึงถึงความเหมาะสมกับขนาดของพื้นที่และกำลังทรัพย์ที่มี

ตารางที่ 4.29 คะแนนการประเมินตนเองในความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงของการใช้เทคโนโลยีที่ถูกหลักวิชาการ และมีขนาดที่เหมาะสมของกลุ่มตัวอย่างฯ

การประเมินความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงมี 15 ประการ	กลุ่มตัวอย่าง	คะแนนเฉลี่ย	ระดับปฏิบัติ
1. การใช้เทคโนโลยีที่ถูกหลักวิชาการ และมีขนาดที่เหมาะสม	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.03	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปูฯ	2.49	พอใช้
1.1. เทคโนโลยีที่ใช้เหมาะสมกับขนาดการผลิต	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.30	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปูฯ	3.42	ปานกลาง
1.2. ใช้เทคโนโลยีการผลิตที่ถูกหลักวิชาการ	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	4.20	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปูฯ	2.58	ปานกลาง
1.3. มุ่งเน้นเทคโนโลยีเพื่อเข้าสู่ระบบมาตรฐาน (ISO GAP GMP และอื่น ๆ)	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	1.59	พอใช้
	กลุ่มผลิตน้ำปูฯ	1.47	ต้องปรับปรุง

หมายเหตุ : คะแนน 0 – 1.49 ต้องปรับปรุง 1.50 – 2.49 พอใช้ 2.50 – 3.49 ปานกลาง 3.50 – 4.49 ดี และ 4.50 – 5.00 ดีมาก

ที่มา : จากการสำรวจ

2) การใช้ทรัพยากรทุกชนิดอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพสูงสุด

องค์ประกอบด้านการใช้ทรัพยากรทุกชนิดอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพสูงสุด พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยโดยรวมในระดับปานกลาง (2.76 คะแนน) โดยกลุ่มเกษตรกรผลิตปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง (3.14 คะแนน) และกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรผลิตน้ำปูบ้านสันกลาง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง (2.96 คะแนน) (แสดงดังตารางที่ 4.30) โดยกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มได้มุ่งใช้ทรัพยากรทุกชนิดอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพสูงสุด มีการนำเครื่องจักรอุปกรณ์/เทคโนโลยี มาใช้เพื่อช่วยประหยัดต้นทุนและแรงงาน และมีการจัดการกับเศษวัสดุ/เศษวัตถุดิบอย่างเหมาะสม

ตารางที่ 4.30 คะแนนการประเมินตนเองในความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงของการใช้ทรัพยากรทุกชนิดอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพสูงสุดของกลุ่มตัวอย่างฯ

การประเมินความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงมี 15 ประการ	กลุ่มตัวอย่าง	คะแนนเฉลี่ย	ระดับปฏิบัติ
2. การใช้ทรัพยากรทุกชนิดอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพสูงสุด	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.14	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปูฯ	2.96	ปานกลาง
2.1. มุ่งใช้ทรัพยากรทุกชนิดอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพสูงสุด	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.89	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปูฯ	3.89	ดี
2.2. มีการวางแผนการผลิตและนำไปปฏิบัติใช้อย่างเป็นรูปธรรม	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.22	พอใช้
	กลุ่มผลิตน้ำปูฯ	1.05	ต้องปรับปรุง
2.3. ท่านมีต้นทุนการผลิตต่ำกว่าเพื่อนบ้าน	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	4.14	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปูฯ	3.68	ดี
2.4. กิจการสามารถเพิ่มผลผลิตโดยใช้วัตถุดิบเท่าเดิม	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.24	พอใช้
	กลุ่มผลิตน้ำปูฯ	0.79	ต้องปรับปรุง
2.5. มีการนำเครื่องจักรอุปกรณ์/เทคโนโลยี มาใช้เพื่อช่วยประหยัดต้นทุน	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.24	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปูฯ	3.42	ปานกลาง
2.6. มีการนำเครื่องจักรอุปกรณ์/เทคโนโลยี มาใช้เพื่อช่วยประหยัดแรงงาน	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.68	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปูฯ	3.42	ปานกลาง
2.7. มีการนำเครื่องจักรอุปกรณ์/เทคโนโลยี มาใช้เพื่อประหยัดเวลา	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.36	พอใช้
	กลุ่มผลิตน้ำปูฯ	4.21	ดี
2.8. มีการวางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับความรู้ความสามารถของแรงงาน	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.30	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปูฯ	2.74	ปานกลาง

หมายเหตุ : คะแนน 0 – 1.49 ต้องปรับปรุง 1.50 – 2.49 พอใช้ 2.50 – 3.49 ปานกลาง 3.50 – 4.49 ดี และ 4.50 – 5.00 ดีมาก

ที่มา : จากการสำรวจ

ตารางที่ 4.30 (ต่อ)

การประเมินความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงมี 15 ประการ	กลุ่มตัวอย่าง	คะแนนเฉลี่ย	ระดับปฏิบัติ
2. การใช้ทรัพยากรทุกชนิดอย่างประหยัดและมีประสิทธิภาพสูงสุด (ต่อ)			
2.9. มีการแบ่งงานตามความถนัดและเหมาะสม	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.65	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ย	3.63	ดี
2.10. มีการวางแผนการใช้แรงงานและนำไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.26	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ย	2.26	พอใช้
2.11. มีการจัดการกับเศษวัสดุ/เศษวัสดุคืบอย่างเหมาะสม	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.61	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ย	3.42	ปานกลาง

หมายเหตุ : คะแนน 0 – 1.49 ต้องปรับปรุง 1.50 – 2.49 พอใช้ 2.50 – 3.49 ปานกลาง 3.50 – 4.49 ดี และ 4.50 – 5.00 ดีมาก

ที่มา : จากการสำรวจ

3) มีการบริหารจัดการที่ดีไม่เบียดเบียนทั้งตนเองและผู้อื่น

องค์ประกอบด้านการมีการบริหารจัดการที่ดีไม่เบียดเบียนทั้งตนเองและผู้อื่นพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยโดยรวมในระดับปานกลาง (3.18 คะแนน) เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มมีการใช้หลักบริหารจัดการที่ดีไม่เบียดเบียนทั้งตนเองและผู้อื่น อีกทั้งกิจกรรมของกลุ่มได้ช่วยเพิ่มขีดความรู้ความสามารถทางด้านความรู้ของคนในชุมชนฯ แต่กลุ่มยังไม่มีความสามารถในการจัดสรรสวัสดิการให้แก่ชุมชนอย่างเหมาะสม โดยกลุ่มเกษตรกรผลิตปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับดี (3.77 คะแนน) และกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรผลิตน้ำปุ๋ยบ้านสันกลาง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง (2.59 คะแนน) (แสดงดังตารางที่ 4.31)

ตารางที่ 4.31 คะแนนการประเมินตนเองในความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงของการมีการบริหารจัดการที่ดีไม่เบียดเบียนทั้งตนเองและผู้อื่นของกลุ่มตัวอย่างฯ

การประเมินความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงมี 15 ประการ	กลุ่มตัวอย่าง	คะแนนเฉลี่ย	ระดับปฏิบัติ
3. มีการบริหารจัดการที่ไม่เบียดเบียนทั้งตนเองและผู้อื่น	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.77	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	2.59	ปานกลาง
3.1. ใช้หลักบริหารจัดการที่ไม่เบียดเบียนทั้งตนเองและผู้อื่น	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	4.36	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	3.58	ดี
3.2. ผู้ปฏิบัติงานมีอิสระในการเลือกช่วงเวลาทำงาน	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.53	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.63	พอใช้
3.3. มีการจ่ายค่าตอบแทนแรงงานตามปริมาณและคุณภาพที่กำหนด	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	4.27	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	2.58	ปานกลาง
3.4. มีการแบ่งผลกำไรให้แรงงาน	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.19	พอใช้
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	3.53	ปานกลาง
3.5. มีการจ่ายค่าตอบแทนแรงงานตามระยะเวลาที่ใช้ในการผลิต	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.82	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	3.11	พอใช้
3.6. ผู้ปฏิบัติงานได้รับแจกผลผลิต หรือซื้อผลผลิตในราคาสูงกว่าท้องตลาด	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.88	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	3.26	ปานกลาง
3.7. มีการจ่ายค่าตอบแทนและสวัสดิการที่เป็นธรรม	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	4.57	ดีมาก
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	3.63	ดี
3.8. วัตถุประสงค์หลักที่ใช้เป็นวัตถุประสงค์ที่ใช้แล้วหมดไป (เช่น แก๊ส น้ำมันเชื้อเพลิง)	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.89	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.53	พอใช้
3.9. กิจการของท่านมีการซื้อวัตถุดิบเป็นเงินสดและชำระเงินตรงเวลา	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.55	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	3.47	ปานกลาง
3.10. สวัสดิการของกิจการของท่านช่วยเพิ่มขีดความสามารถทางด้านความรู้ของคนในชุมชน	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	4.28	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	2.11	พอใช้
3.11. สวัสดิการของกิจการของท่านเน้นการฟื้นฟูทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในชุมชน	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	4.24	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.42	ต้องปรับปรุง
3.12. สวัสดิการของกิจการของท่านช่วยให้เกิดความรักความสามัคคีในชุมชน	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.99	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.68	พอใช้

หมายเหตุ : คะแนน 0 – 1.49 ต้องปรับปรุง 1.50 – 2.49 พอใช้ 2.50 – 3.49 ปานกลาง 3.50 – 4.49 ดี และ

4.50 – 5.00 ดีมาก

ที่มา : จากการสำรวจ

ตารางที่ 4.31 (ต่อ)

การประเมินความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงมี 15 ประการ	กลุ่มตัวอย่าง	คะแนนเฉลี่ย	ระดับปฏิบัติ
3. มีการบริหารจัดการที่ไม่เบียดเบียนทั้งตนเองและผู้อื่น (ต่อ)			
3.13. กิจการของท่านมีการจัดสรรสวัสดิการให้แก่ชุมชนอย่างเหมาะสม	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.59	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.42	ต้องปรับปรุง
3.14. สมาชิกเห็นความสำคัญและความจำเป็นในการให้สวัสดิการแก่ชุมชน	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.66	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	3.32	ปานกลาง

หมายเหตุ : คะแนน 0 – 1.49 ต้องปรับปรุง 1.50 – 2.49 พอใช้ 2.50 – 3.49 ปานกลาง 3.50 – 4.49 ดี และ 4.50 – 5.00 ดีมาก

ที่มา : จากการสำรวจ

4) การมีการบริหารจัดการที่คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร

องค์ประกอบด้านการมีการบริหารจัดการที่คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยโดยรวมในระดับปานกลาง (2.92 คะแนน) โดยกลุ่มเกษตรกรผลิตปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับดี (3.90 คะแนน) เนื่องจากกลุ่มฯ มีการใช้การบริหารจัดการที่คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร โดยมีการส่งเสริมให้มีการเพิ่มการผลิตวัสดุคิบบภายในกลุ่ม เช่น กระตุนและส่งเสริมให้สมาชิกเลี้ยงสัตว์ในครัวเรือน เช่น หมู ไก่ และโค เป็นต้น และมีการแยกขยะเปียกในครัวเรือน เพื่อนำมูลสัตว์ต่างๆ และขยะเหล่านั้นมาเป็นวัสดุคิบบในการทำปุ๋ยหมักฯ ส่วนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรผลิตน้ำปุ๋ยบ้านสันกลาง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับพอใช้ (1.94 คะแนน) เพราะกลุ่มฯ ยังมีปัญหาเรื่องปุ๋ยนาที่มีในบางฤดูกาลเท่านั้น และทางกลุ่มยังไม่สามารถจัดการปัญหาดังกล่าวฯ ได้ และยังไม่สามารถใช้วัสดุคิบบหลักจากภายนอกชุมชนได้โดยไม่เดือดร้อน (แสดงดังตารางที่ 4.32)

ตารางที่ 4.32 คะแนนการประเมินตนเองในความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงของการมีการบริหารจัดการที่คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรของกลุ่มตัวอย่างฯ

การประเมินความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงมี 15 ประการ	กลุ่มตัวอย่าง	คะแนนเฉลี่ย	ระดับปฏิบัติ
4. มีการบริหารจัดการที่คำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.90	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.94	พอใช้
4.1. ใช้หลักบริหารจัดการที่ และคำนึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและทรัพยากร	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.85	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	2.68	ปานกลาง
4.2. มีการจัดการกับเศษวัสดุ/เศษวัตถุดิบอย่างเหมาะสม	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.70	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	2.68	ปานกลาง
4.3. กิจการส่งเสริมให้มีการเพิ่มการผลิตวัตถุดิบภายในกลุ่ม	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	4.49	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.16	ต้องปรับปรุง
4.4. กิจการส่งเสริมให้ชุมชนผลิตวัตถุดิบเพิ่ม	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	4.45	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.37	ต้องปรับปรุง
4.5. ปริมาณวัตถุดิบหลักในท้องถิ่น (ชุมชน) มีเพียงพอเพียงในปัจจุบัน	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	4.39	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	2.47	พอใช้
4.6. ปริมาณวัตถุดิบหลักในท้องถิ่น (ชุมชน) มีเพียงพอเพียงในอนาคต (10 ปี)	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.55	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.21	ต้องปรับปรุง
4.7. ใช้วัตถุดิบหลักจากภายนอกชุมชนได้โดยไม่เดือดร้อน	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.41	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.53	พอใช้
4.8. วัตถุดิบหลักที่ใช้เป็นวัตถุดิบที่ใช้แล้วหมดไป (เช่น แก๊ส น้ำมันเชื้อเพลิง)	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	4.35	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	2.79	ปานกลาง
4.9. สวัสดิการของกิจการของท่านเน้นการฟื้นฟูทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมในชุมชน	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.92	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.53	พอใช้

หมายเหตุ : คะแนน 0 – 1.49 ต้องปรับปรุง 1.50 – 2.49 พอใช้ 2.50 – 3.49 ปานกลาง 3.50 – 4.49 ดี และ 4.50 – 5.00 ดีมาก

ที่มา : จากการสำรวจ

5) การใช้กระบวนการ/เทคนิคการผลิตระหว่างแรงงานและเทคโนโลยีที่เหมาะสม

องค์ประกอบด้านการใช้กระบวนการ/เทคนิคการผลิตระหว่างแรงงานและเทคโนโลยีที่เหมาะสม พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยโดยรวมในระดับปานกลาง (3.24 คะแนน) โดยกลุ่มเกษตรกรผลิตปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับดี (3.51 คะแนน) และกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรผลิตน้ำปุ๋ยบ้านสันกลาง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง (2.96 คะแนน) (แสดงดังตารางที่ 4.33) โดยกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มเห็นว่าการใช้เทคโนโลยีที่

มีประสิทธิภาพเข้ามาช่วยในบางขั้นตอนของการผลิตดีกว่าการใช้แรงงานคน แต่ต้องใช้ตามความจำเป็นและการใช้เทคโนโลยีแทนการใช้แรงงานคนในงานที่คนไม่สามารถทำได้ทันเวลา จะมีประสิทธิภาพกว่า ซึ่งแรงงานจะสามารถไปทำงานอย่างอื่นที่เกิดประโยชน์กว่าได้นอกจากนี้ยังมีการพิจารณาว่าเมื่อใดที่ควรจะใช้แรงงานคนหรือควรจะใช้เครื่องมือหรือเครื่องจักร เช่น การใช้พัดลมเติมอากาศเข้าไปในกองปุ๋ยหมักฯ แทนการกลับกองปุ๋ยหมักฯ ด้วยแรงงานคน และการไม่ปูด้วยเครื่องไม้แทนการดำด้วยแรงงานคน เป็นต้น แต่ทั้งสองกลุ่มไม่มีการปรับปรุงเทคนิคการผลิต และยังไม่มีความสามารถในการปรับเปลี่ยนการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการตลาดได้ จึงทำให้การปฏิบัติของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ 4.33 คะแนนการประเมินตนเองในความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงของการใช้กระบวนการ/เทคนิคการผลิตระหว่างแรงงานและเทคโนโลยีที่เหมาะสมของกลุ่มตัวอย่างฯ

การประเมินความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงมี 15 ประการ	กลุ่มตัวอย่าง	คะแนนเฉลี่ย	ระดับปฏิบัติ
5. ใช้กระบวนการ/เทคนิคการผลิตระหว่างแรงงานและเทคโนโลยีที่เหมาะสม	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.51	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	2.96	ปานกลาง
5.1. ใช้กระบวนการ/เทคนิคการผลิตระหว่างแรงงานและเทคโนโลยีที่เหมาะสม	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.89	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	3.11	ปานกลาง
5.2. มีความสามารถในการปรับเปลี่ยนการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการตลาดได้	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.66	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.68	พอใช้
5.3. มีการนำเครื่องจักรอุปกรณ์/เทคโนโลยี มาใช้เพื่อช่วยประหยัดแรงงาน	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.78	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	3.26	ปานกลาง
5.4. เลือกใช้เทคโนโลยีที่จำเป็นแทนแรงงานคนเพื่อให้งานจัดการมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.41	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	3.47	ปานกลาง
5.5. ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องในการผลิตอย่างสม่ำเสมอ	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.35	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	3.00	ปานกลาง
5.6. กิจกรรมของท่านมีการปรับปรุงเทคนิคการผลิตอย่างเหมาะสม	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	4.51	ดีมาก
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	2.05	พอใช้
5.7. ผู้ปฏิบัติงานมีความรู้ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีของกิจการเป็นอย่างดี	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.23	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	3.58	ดี

หมายเหตุ : คะแนน 0 – 1.49 ต้องปรับปรุง 1.50 – 2.49 พอใช้ 2.50 – 3.49 ปานกลาง 3.50 – 4.49 ดี และ 4.50 – 5.00 ดีมาก

ที่มา : จากการสำรวจ

ตารางที่ 4.33 (ต่อ)

การประเมินความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงมี 15 ประการ	กลุ่มตัวอย่าง	คะแนนเฉลี่ย	ระดับปฏิบัติ
5. ใช้กระบวนการ/เทคนิคการผลิตระหว่างแรงงานและเทคโนโลยีที่เหมาะสม (ต่อ)			
5.8. มีจำนวนเครื่องมือเครื่องจักร/อุปกรณ์การผลิตเป็นของตนเองเพียงพอกับความต้องการใช้งาน	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.59	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	2.63	ปานกลาง
5.9. แรงงานมีความสามารถในการปรับตัวรับเทคโนโลยีใหม่ๆ ได้เป็นอย่างดี	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.45	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	3.32	ปานกลาง
5.10. มีจำนวนแรงงานที่เป็นสมาชิกเพียงพอกับที่กิจการต้องการตลอดทั้งปี	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	4.18	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	3.53	ดี

หมายเหตุ : คะแนน 0 – 1.49 ต้องปรับปรุง 1.50 – 2.49 พอใช้ 2.50 – 3.49 ปานกลาง 3.50 – 4.49 ดี และ 4.50 – 5.00 ดีมาก

ที่มา : จากการสำรวจ

6) การมีขนาดการผลิตที่สอดคล้องกับความสามารถในการบริหารจัดการ

องค์ประกอบด้านการมีขนาดการผลิตที่สอดคล้องกับความสามารถในการบริหารจัดการ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยโดยรวมในระดับปานกลาง (2.85 คะแนน) โดยกลุ่มเกษตรกรผลิตปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง (3.08 คะแนน) และกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรผลิตน้ำปุ๋ยบ้านสันกลาง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง (2.61 คะแนน) (แสดงดังตารางที่ 4.34) โดยกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มเห็นว่าขนาดการผลิตของกลุ่มฯ เหมาะสมกับทุนที่มี แต่ขนาดการผลิตยังไม่สอดคล้องกับความสามารถในการขายของกลุ่มฯ ทั้งนี้เป็นการมองภาพรวมของสมาชิก

ตารางที่ 4.34 คะแนนการประเมินตนเองในความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงของการมีขนาดการผลิตที่สอดคล้องกับความสามารถในการบริหารจัดการของกลุ่มตัวอย่าง

การประเมินความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงมี 15 ประการ	กลุ่มตัวอย่าง	คะแนนเฉลี่ย	ระดับปฏิบัติ
6. มีขนาดการผลิตที่สอดคล้องกับความสามารถในการบริหารจัดการ	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.08	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	2.61	ปานกลาง
6.1. มีขนาดการผลิตที่อยู่ในวิสัยที่สามารถจะจัดการกับจำนวนสมาชิกได้	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.65	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	2.42	พอใช้
6.2. ขนาดการผลิตสอดคล้องกับความสามารถในการขายของกิจการ	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.70	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	2.32	พอใช้
6.3. ขนาดการผลิตเหมาะกับทุนที่มี	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	4.36	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	3.32	ปานกลาง
6.4. ท่านสามารถทำการผลิตได้ทันเวลา โดยใช้คนในครอบครัวช่วยกัน	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.61	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	2.37	พอใช้

หมายเหตุ : คะแนน 0 – 1.49 ต้องปรับปรุง 1.50 – 2.49 พอใช้ 2.50 – 3.49 ปานกลาง 3.50 – 4.49 ดี และ 4.50 – 5.00 ดีมาก

ที่มา : จากการสำรวจ

7) การไม่โลภจนเกินไป หรือไม่เน้นกำไรระยะสั้นเป็นหลัก

องค์ประกอบด้านการไม่โลภจนเกินไป หรือไม่เน้นกำไรระยะสั้นเป็นหลัก พบว่ากลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยโดยรวมในระดับปานกลาง (2.89 คะแนน) โดยกลุ่มเกษตรกรผลิตปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง (3.24 คะแนน) และกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรผลิตน้ำปุ๋ยบ้านสันกลาง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง (2.54 คะแนน) (แสดงดังตารางที่ 4.35) โดยกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มเห็นว่ากลุ่มไม่ได้ก่อกำหนดเงินเกินความสามารถในการจัดการ และกลุ่มตัวอย่างมีการจำหน่ายผลิตภัณฑ์โดยไม่คำนึงถึงผลกำไรระยะสั้นเป็นหลัก เน้นรักษาผลประโยชน์ให้กับสมาชิกและช่วยเหลือสมาชิกเป็นหลัก แต่อย่างไรก็ตาม ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มยังไม่ได้รับการพัฒนาด้านรูปแบบและสีสันทันเป็นอย่างดี พร้อมทั้งยังไม่ได้รับการพัฒนาระบบบัญชีหรือหีบห่อ จึงทำให้การปฏิบัติของกลุ่มตัวอย่างอยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ 4.35 คะแนนการประเมินตนเองในความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงของการมีขนาด
การผลิตที่สอดคล้องกับความสามารถในการบริหารจัดการของกลุ่มตัวอย่างฯ

การประเมินความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงมี 15 ประการ	กลุ่มตัวอย่าง	คะแนนเฉลี่ย	ระดับปฏิบัติ
7. ไม่โลภจนเกินไป/หรือไม่เน้นกำไรระยะสั้นเป็นหลัก	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.24	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	2.54	ปานกลาง
7.1. เน้นทำกำไรสูงสุดในทุกช่วงเวลา	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.35	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	2.63	ปานกลาง
7.2. ไม่เน้นกำไรระยะสั้นเป็นหลัก	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.32	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	2.74	ปานกลาง
7.3. มีการส่งเสริมการขายให้ลูกค้าเป็นอย่างดี	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.27	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	2.05	พอใช้
7.4. เน้นการปรับปรุงผลิตภัณฑ์ให้ลูกค้ามากขึ้น (เพิ่มคุณภาพ)	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	4.35	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	2.68	ปานกลาง
7.5. ใช้เงินทุนภายในของกิจการเป็นหลัก	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.65	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	2.53	ปานกลาง
7.6. ไม่ก่อหนี้จนเกินความสามารถในการจัดการ	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	4.77	ดีมาก
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	3.95	ดี
7.7. ผลิตภัณฑ์ได้รับการพัฒนาคุณภาพของตัวผลิตภัณฑ์เป็นอย่างดี	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.62	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	2.68	ปานกลาง
7.8. ผลิตภัณฑ์ได้รับการพัฒนาในด้านรูปแบบและสีสันทันเป็นอย่างดี	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	1.92	พอใช้
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.53	พอใช้
7.9. ผลิตภัณฑ์ได้รับการพัฒนาบรรจุภัณฑ์ให้บ่อบนเป็นอย่างดี	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	1.88	พอใช้
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	2.11	พอใช้

หมายเหตุ : คะแนน 0 – 1.49 ต้องปรับปรุง 1.50 – 2.49 พอใช้ 2.50 – 3.49 ปานกลาง 3.50 – 4.49 ดี และ 4.50 – 5.00 ดีมาก

ที่มา : จากการสำรวจ

8) การมีความซื่อสัตย์สุจริตในการประกอบการไม่เอาเปรียบผู้บริโภค

องค์ประกอบด้านการมีความซื่อสัตย์สุจริตในการประกอบการไม่เอาเปรียบผู้บริโภค พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยโดยรวมในระดับปานกลาง (2.65 คะแนน) โดยกลุ่มเกษตรกรผลิตปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง (2.98 คะแนน) และกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรผลิตน้ำปุ๋ยบ้านสันกลาง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับพอใช้ (2.32 คะแนน)

(แสดงดังตารางที่ 4.36) โดยกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มมีความซื่อสัตย์สุจริตในการประกอบการ ไม่เอาเปรียบผู้บริโภค แต่ไม่ค่อยมีการส่งเสริมการขายให้ลูกค้าหรือสมาชิก

ตารางที่ 4.36 คะแนนการประเมินตนเองในความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงของการมีความซื่อสัตย์สุจริตในการประกอบการไม่เอาเปรียบผู้บริโภคของกลุ่มตัวอย่างฯ

การประเมินความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงมี 15 ประการ	กลุ่มตัวอย่าง	คะแนนเฉลี่ย	ระดับปฏิบัติ
8. ซื่อสัตย์สุจริตในการประกอบการ ไม่เอาเปรียบผู้บริโภค	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.98	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	2.32	พอใช้
8.1. ซื่อสัตย์สุจริตในการประกอบการ ไม่เอาเปรียบผู้บริโภค	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	4.15	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	3.21	ปานกลาง
8.2. มีการส่งเสริมการขายให้ลูกค้าเป็นอย่างดี	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.23	พอใช้
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.16	ต้องปรับปรุง
8.3. มีการตรวจสอบคุณภาพของผลิตภัณฑ์ตลอดกระบวนการผลิต (ทั้งระหว่างการผลิต และก่อนส่งมอบผลิตภัณฑ์)	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.55	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	2.58	ปานกลาง

หมายเหตุ : คะแนน 0 – 1.49 ต้องปรับปรุง 1.50 – 2.49 พอใช้ 2.50 – 3.49 ปานกลาง 3.50 – 4.49 ดี และ 4.50 – 5.00 ดีมาก

ที่มา : จากการสำรวจ

9) การมีความซื่อสัตย์สุจริตในการประกอบการไม่เอาเปรียบแรงงาน

องค์ประกอบด้านการมีความซื่อสัตย์สุจริตในการประกอบการไม่เอาเปรียบแรงงาน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยโดยรวมในระดับปานกลาง (3.56 คะแนน) โดยกลุ่มเกษตรกรผลิตปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับดี (3.62 คะแนน) และกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรผลิตน้ำปุ๋ยบ้านสันกลาง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง (3.49 คะแนน) (แสดงดังตารางที่ 4.37) โดยกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มมีความซื่อสัตย์สุจริตในการประกอบการไม่เอาเปรียบแรงงาน และผู้ปฏิบัติงานหรือสมาชิกของกลุ่มฯ ได้รับแจกผลผลิต หรือซื้อผลผลิตในราคาถูกลงกว่าท้องตลาด พร้อมทั้งมีการจ่ายค่าตอบแทนและสวัสดิการที่เป็นธรรมแก่สมาชิกของกลุ่มฯ

ตารางที่ 4.37 คะแนนการประเมินตนเองในความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงของการมีความซื่อสัตย์สุจริตในการประกอบการไม่เอาเปรียบแรงงานของกลุ่มตัวอย่างฯ

การประเมินความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงมี 15 ประการ	กลุ่มตัวอย่าง	คะแนนเฉลี่ย	ระดับปฏิบัติ
9. ซื่อสัตย์สุจริตในการประกอบการ ไม่เอาเปรียบแรงงาน	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.62	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	3.49	ปานกลาง
9.1. ซื่อสัตย์สุจริตในการประกอบการ ไม่เอาเปรียบแรงงาน	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	4.11	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	4.37	ดี
9.2. ผู้ปฏิบัติงานมีอิสระในการเลือกช่วงเวลาทำงาน	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.04	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.63	พอใช้
9.3. มีการจ่ายค่าตอบแทนแรงงานตามปริมาณและคุณภาพที่กำหนด	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.70	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	3.37	ปานกลาง
9.4. มีการแบ่งผลกำไรให้แรงงาน	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.55	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	4.05	ดี
9.5. มีการจ่ายค่าตอบแทนแรงงานตามระยะเวลาที่ใช้ในการผลิต	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.58	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	3.63	ดี
9.6. ผู้ปฏิบัติงานได้รับแจกผลผลิต หรือซื้อผลผลิตในราคาสูงกว่าท้องตลาด	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	4.72	ดีมาก
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	3.68	ดี
9.7. มีการจ่ายค่าตอบแทนและสวัสดิการที่เป็นธรรม	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	4.64	ดีมาก
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	3.68	ดี

หมายเหตุ : คะแนน 0 – 1.49 ต้องปรับปรุง 1.50 – 2.49 พอใช้ 2.50 – 3.49 ปานกลาง 3.50 – 4.49 ดี และ 4.50 – 5.00 ดีมาก

ที่มา : จากการสำรวจ

10) การมีความซื่อสัตย์สุจริตในการประกอบการไม่เอาเปรียบผู้จำหน่ายวัตถุดิบ

องค์ประกอบด้านการมีความซื่อสัตย์สุจริตในการประกอบการไม่เอาเปรียบผู้จำหน่ายวัตถุดิบ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยโดยรวมในระดับดีมาก (4.54 คะแนน) โดยกลุ่มเกษตรกรผลิตปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับดีมาก (4.84 คะแนน) และกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรผลิตน้ำปุ๋ยบ้านสันกลาง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับดี (4.24 คะแนน) (แสดงดังตารางที่ 4.38) โดยกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มมีทั้งความซื่อสัตย์สุจริตในการประกอบการ ไม่เอาเปรียบผู้จำหน่ายวัตถุดิบและกลุ่มมีการซื้อวัตถุดิบเป็นเงินสดและชำระเงินตรงเวลา

ตารางที่ 4.38 คะแนนการประเมินตนเองในความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงของการมีความ
ซื่อสัตย์สุจริตในการประกอบการไม่เอาเปรียบผู้จำหน่ายวัตถุดิบของกลุ่มฯ

การประเมินความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงมี 15 ประการ	กลุ่มตัวอย่าง	คะแนนเฉลี่ย	ระดับปฏิบัติ
10. ซื่อสัตย์สุจริตในการประกอบการ ไม่เอาเปรียบผู้จำหน่ายวัตถุดิบ	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	4.84	ดีมาก
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	4.24	ดี
10.1. ซื่อสัตย์สุจริตในการประกอบการ ไม่เอาเปรียบผู้จำหน่ายวัตถุดิบ	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	4.80	ดีมาก
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	4.26	ดี
10.2. กิจการของท่านมีการซื้อวัตถุดิบเป็นเงินสดและชำระเงินตรงเวลา	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	4.88	ดีมาก
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	4.21	ดี

หมายเหตุ : คะแนน 0 – 1.49 ต้องปรับปรุง 1.50 – 2.49 พอใช้ 2.50 – 3.49 ปานกลาง 3.50 – 4.49 ดี และ 4.50 – 5.00 ดีมาก

ที่มา : จากการสำรวจ

11) การกระจายความเสี่ยงโดยมีผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย หรือมีความสามารถในการปรับเปลี่ยนผลผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดได้

องค์ประกอบด้านการกระจายความเสี่ยงโดยมีผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย หรือมีความสามารถในการปรับเปลี่ยนผลผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดได้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยโดยรวมในระดับพอใช้ (2.14 คะแนน) โดยกลุ่มเกษตรกรผลิตปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับพอใช้ (2.34 คะแนน) และกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรผลิตน้ำปุ๋ยบ้านสันกลาง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับพอใช้ (1.93 คะแนน) (แสดงดังตารางที่ 4.39) โดยกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มยังไม่สามารถทำการพัฒนาผลิตภัณฑ์ได้อย่างต่อเนื่อง ทำให้ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ได้ตรงตามความต้องการตลาดหรือสมาชิกได้เป็นอย่างดี และสมาชิกของกลุ่มยังขาดความรู้ความสามารถในการพัฒนาผลิตภัณฑ์

ตารางที่ 4.39 คะแนนการประเมินตนเองในความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงของการกระจายความเสี่ยง โดยมีผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย หรือมีความสามารถในการปรับเปลี่ยนผลผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดได้ของกลุ่มตัวอย่างฯ

การประเมินความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงมี 15 ประการ	กลุ่มตัวอย่าง	คะแนนเฉลี่ย	ระดับปฏิบัติ
11. กระจายความเสี่ยง โดยมีผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย หรือมีความสามารถในการปรับเปลี่ยนผลผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการตลาดได้	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.34	พอใช้
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.93	พอใช้
11.1. กระจายความเสี่ยง โดยมีผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.05	พอใช้
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.89	พอใช้
11.2. เน้นการทำตลาดเชิงรุก และมีความสามารถเพียงพอ	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.76	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.74	พอใช้
11.3. เน้นการทำตลาดเชิงรับ	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.36	พอใช้
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	3.53	ดี
11.4. มีความสามารถในการปรับ เปลี่ยนการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการตลาดได้	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.04	พอใช้
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	2.58	ปานกลาง
11.5. มีการพัฒนาผลิตภัณฑ์เป็นระยะ ๆ อย่างต่อเนื่อง	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.08	พอใช้
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.11	ต้องปรับปรุง
11.6. เมื่อความต้องการตลาดเปลี่ยนแปลง กิจกรรมสามารถเปลี่ยนแปลงสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ได้ตรงตามความต้องการตลาดเป็นอย่างดี	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.00	พอใช้
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.11	ต้องปรับปรุง
11.7. ผู้ปฏิบัติงานมีความรู้ความสามารถในการพัฒนาผลิตภัณฑ์เป็นอย่างดี	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.11	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.53	พอใช้

หมายเหตุ : คะแนน 0 – 1.49 ต้องปรับปรุง 1.50 – 2.49 พอใช้ 2.50 – 3.49 ปานกลาง 3.50 – 4.49 ดี และ 4.50 – 5.00 ดีมาก

ที่มา : จากการสำรวจ

12) การมีการบริหารความเสี่ยง

องค์ประกอบด้านการกระจายความเสี่ยง พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยโดยรวมในระดับดี (3.45 คะแนน) โดยกลุ่มเกษตรกรผลิตปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับดี (3.89 คะแนน) และกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรผลิตน้ำปุ๋ยบ้านสันกลาง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง (3.00 คะแนน) (แสดงดังตารางที่ 4.40) โดยกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มมุ่งใช้เงินทุนภายในของกิจการเป็นหลัก โดยไม่ก่อหนี้เงินความสามารถในการจัดการ และเน้นตลาดภายในมากกว่าตลาดภายนอก พร้อมทั้งทำการตลาดโดยคำนึงถึงประโยชน์ของชุมชนฯ

ตารางที่ 4.40 คะแนนการประเมินตนเองในความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงของการมีการบริหาร
ความเสี่ยงของกลุ่มตัวอย่างฯ

การประเมินความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงมี 15 ประการ	กลุ่มตัวอย่าง	คะแนนเฉลี่ย	ระดับปฏิบัติ
12. มีการบริหารความเสี่ยง	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.89	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	3.00	ปานกลาง
12.1. มุ่งใช้เงินทุนภายในของกิจการเป็นหลัก โดยไม่ก่อหนี้จนเกินความสามารถในการจัดการ	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.84	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	3.21	ปานกลาง
12.2. มุ่งสร้างเครือข่ายการผลิต	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.32	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	2.26	พอใช้
12.3. มุ่งสร้างเครือข่ายการตลาด	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.84	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	3.32	ปานกลาง
12.4. มุ่งสร้างเครือข่ายวัตถุดิบ	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.80	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.68	พอใช้
12.5. มุ่งเน้นตลาดภายในมากกว่าตลาดภายนอก	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	5.00	ดีมาก
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	3.95	ดี
12.6. มุ่งตลาดที่มีความมั่นคง	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.73	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	4.32	ดี
12.7. ทำการตลาดโดยคำนึงถึงประโยชน์ของชุมชน	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	4.93	ดีมาก
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	3.58	ดี
12.8. ใช้คำสั่งซื้อเป็นหลักในการลดความเสี่ยงด้านการตลาด	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.65	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.74	พอใช้

หมายเหตุ : คะแนน 0 – 1.49 ต้องปรับปรุง 1.50 – 2.49 พอใช้ 2.50 – 3.49 ปานกลาง 3.50 – 4.49 ดี และ 4.50 – 5.00 ดีมาก

ที่มา : จากการสำรวจ

13) การเน้นการใช้วัตถุดิบภายในท้องถิ่น นำเข้าจากข้างนอกเท่าที่จำเป็นและไม่ไกลจากแหล่งผลิต

องค์ประกอบด้านการเน้นการใช้วัตถุดิบภายในท้องถิ่น นำเข้าจากข้างนอกเท่าที่จำเป็นและไม่ไกลจากแหล่งผลิต พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยโดยรวมในระดับพอใช้ (2.92 คะแนน) โดยกลุ่มเกษตรกรผลิตปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับดี (3.67 คะแนน) และกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรผลิตน้ำปุ๋ยบ้านสันกลาง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับพอใช้ (2.16 คะแนน) (แสดงดังตารางที่ 4.41) โดยกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มมุ่งเน้นการใช้วัตถุดิบในชุมชนฯ และภายในท้องถิ่น นำเข้าจากข้างนอกเท่าที่จำเป็นและไม่ไกลจากแหล่งผลิต นอกจากนั้นกลุ่ม

เกษตรกรผลิตปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพได้มีการส่งเสริมให้มีการเพิ่มการผลิตวัตถุดิบภายในกลุ่ม แต่สำหรับกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรผลิตน้ำปุ๋ยบ้านสันกลางยังไม่สามารถเพิ่มทั้งการผลิตวัตถุดิบ ภายในกลุ่มฯ และชุมชนได้

ตารางที่ 4.41 คะแนนการประเมินตนเองในความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงของการเน้นการใช้ วัตถุดิบภายในท้องถิ่น นำเข้าจากข้างนอกเท่าที่จำเป็นและไม่ไกลจากแหล่ง ผลิตของกลุ่มตัวอย่าง

การประเมินความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงมี 15 ประการ	กลุ่มตัวอย่าง	คะแนน เฉลี่ย	ระดับปฏิบัติ
13. เน้นการใช้วัตถุดิบภายในท้องถิ่น นำเข้าจากข้างนอก เท่าที่จำเป็นและไม่ไกลจากแหล่งผลิต	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.67	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	2.16	พอใช้
13.1. เน้นการใช้วัตถุดิบภายในท้องถิ่น นำเข้าจากข้าง นอกเท่าที่จำเป็นและไม่ไกลจากแหล่งผลิต	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	4.50	ดีมาก
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	4.63	ดีมาก
13.2. วัตถุดิบหลักที่ใช้ในการผลิตได้มาจากภายในชุมชน (รวมทั้งที่เป็นของกิจการ)	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	4.47	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	4.47	ดี
13.3. วัตถุดิบหลักที่ใช้ในการผลิตได้มาจากกิจการ	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.20	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.05	ต้องปรับปรุง
13.4. วัตถุดิบหลักที่ใช้ในการผลิตได้มาจากภายนอก ชุมชน	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.89	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.26	ต้องปรับปรุง
13.5. กิจการส่งเสริมให้มีการเพิ่มการผลิตวัตถุดิบภายใน กลุ่ม	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.53	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	0.79	ต้องปรับปรุง
13.6. กิจการส่งเสริมให้ชุมชนผลิตวัตถุดิบเพิ่ม	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.45	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	0.74	ต้องปรับปรุง

หมายเหตุ : คะแนน 0 – 1.49 ต้องปรับปรุง 1.50 – 2.49 พอใช้ 2.50 – 3.49 ปานกลาง 3.50 – 4.49 ดี และ 4.50 – 5.00 ดีมาก

ที่มา : จากการสำรวจ

14) การมีการจัดการความรู้แบบบูรณาการเพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน

องค์ประกอบด้านการจัดการความรู้แบบบูรณาการเพื่อสร้างภูมิคุ้มกัน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยโดยรวมในระดับพอใช้ (2.49 คะแนน) โดยกลุ่มเกษตรกรผลิตปุ๋ย หมักอินทรีย์ชีวภาพ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง (2.82 คะแนน) และกลุ่มแม่บ้าน เกษตรกรผลิตน้ำปุ๋ยบ้านสันกลาง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับพอใช้ (2.15 คะแนน) (แสดงดังตาราง ที่ 4.42) โดยกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มมีการจัดทำแผนองค์กรเป็นลายลักษณ์อักษรและมีการ นำไปใช้จริง และมีการจัดการความรู้แบบบูรณาการเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี คือ มีการแลกเปลี่ยน

ความรู้ระหว่างสมาชิกและเน้นการมีความรู้ที่หลากหลาย แต่ยังมีการจัดทำแผนด้านต่าง ๆ น้อย เช่น แผนทางการเงิน แผนการตลาด จึงทำให้กลุ่มตัวอย่างมีการปฏิบัติอยู่ในระดับพอใช้ ดังนั้น กลุ่มตัวอย่างควรมีการวางแผนและจัดทำแผนในทุกด้านอย่างเป็นระบบมากขึ้น เพื่อให้ง่ายกับการจัดการและง่ายต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตได้

ตารางที่ 4.42 คะแนนการประเมินตนเองในความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงของการจัดการความรู้แบบบูรณาการเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันของกลุ่มตัวอย่างฯ

การประเมินความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงมี 15 ประการ	กลุ่มตัวอย่าง	คะแนนเฉลี่ย	ระดับปฏิบัติ
14. มีการจัดการความรู้แบบบูรณาการเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.82	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	2.15	พอใช้
14.1. มีการจัดการความรู้แบบบูรณาการเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.82	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	2.47	พอใช้
14.2. มีการจัดทำแผนองค์การเป็นลายลักษณ์อักษรและมีการนำไปใช้จริง	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	4.32	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	4.32	ดี
14.3. ได้ข้อมูลในการจัดจำหน่ายสินค้าจากลูกค้า	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.95	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.79	พอใช้
14.4. ได้ข้อมูลในการจัดจำหน่ายสินค้าจากเครือข่ายการตลาด	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.80	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	2.11	พอใช้
14.5. ได้ข้อมูลในการจัดจำหน่ายสินค้าจากเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือองค์กรพัฒนาเอกชน	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.00	พอใช้
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.58	พอใช้
14.6. มีการจัดทำแผนการตลาดเป็นลายลักษณ์อักษรและนำไปใช้จริง	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	1.99	พอใช้
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.53	พอใช้
14.7. มีการวางแผนการเงินและนำไปปฏิบัติใช้อย่างเป็นรูปธรรม	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.36	พอใช้
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.79	พอใช้
14.8. ใช้บัญชีเพื่อประกอบ การวางแผนทางการเงิน	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.69	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.79	พอใช้
14.9. มีการวางแผนการผลิตและนำไปปฏิบัติใช้อย่างเป็นรูปธรรม	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.30	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	2.47	พอใช้
14.10. มีการวางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับความรู้ความสามารถของแรงงาน	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	1.93	พอใช้
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.68	พอใช้

หมายเหตุ : คะแนน 0 – 1.49 ต้องปรับปรุง 1.50 – 2.49 พอใช้ 2.50 – 3.49 ปานกลาง 3.50 – 4.49 ดี และ 4.50 – 5.00 ดีมาก

ที่มา : จากการสำรวจ

15) การให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรของกลุ่มฯ

องค์ประกอบด้านการให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรของกลุ่มฯ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยโดยรวมในระดับปานกลาง (2.65 คะแนน) โดยกลุ่มเกษตรกรผลิตปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพ มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง (2.89 คะแนน) และกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรผลิตน้ำปูบ้านสันกลาง มีการปฏิบัติอยู่ในระดับพอใช้ (2.40 คะแนน) (แสดงดังตารางที่ 4.43) โดยกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มมีการให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรของกลุ่ม โดยมีการไปศึกษาดูงาน แล้วย้นำความรู้ที่ได้มาใช้กับกลุ่ม มีการแลกเปลี่ยนความรู้และเทคนิคการผลิตระหว่างสมาชิกภายในกลุ่มฯ นอกจากนี้ยังมีการเปลี่ยนคณะกรรมการในทุก 2 ปี เพื่อเปิดโอกาสให้สมาชิกคนอื่นได้เกิดการเรียนรู้ แต่กลุ่มตัวอย่างไม่มีการส่งบุคลากรไปดูงานการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากภายนอกโดยความริเริ่มของกลุ่ม จึงมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ 4.43 คะแนนการประเมินตนเองในความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงของการให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรของกลุ่มฯ ของกลุ่มตัวอย่างฯ

การประเมินความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงมี 15 ประการ	กลุ่มตัวอย่าง	คะแนนเฉลี่ย	ระดับปฏิบัติ
15. ให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรของกลุ่มฯ	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.89	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปูฯ	2.40	พอใช้
15.1. มุ่งให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	4.53	ดีมาก
	กลุ่มผลิตน้ำปูฯ	3.63	ดี
15.2. มีการพัฒนาความรู้ความสามารถของสมาชิกอย่างสม่ำเสมอ	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.61	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปูฯ	3.32	ปานกลาง
15.3. สมาชิกมีการเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่ององค์กรจากภายในกิจการ	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.55	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปูฯ	2.47	พอใช้
15.4. สมาชิกมีการเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่ององค์กร จากภายนอกกิจการ	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	1.65	พอใช้
	กลุ่มผลิตน้ำปูฯ	1.63	พอใช้
15.5. กิจการเกิดการเรียนรู้จากภายในกิจการ ด้านการบริหารการตลาด	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.77	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปูฯ	2.79	ปานกลาง
15.6. กิจการมีการเรียนรู้จากภายนอกกิจการในด้านการบริหารการตลาด	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	1.84	พอใช้
	กลุ่มผลิตน้ำปูฯ	1.74	พอใช้
15.7. ได้รับการฝึกอบรมบ่อย ๆ จากหน่วยงานภายนอก	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.31	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปูฯ	1.63	พอใช้

หมายเหตุ : คะแนน 0 – 1.49 ต้องปรับปรุง 1.50 – 2.49 พอใช้ 2.50 – 3.49 ปานกลาง 3.50 – 4.49 ดี และ 4.50 – 5.00 ดีมาก

ที่มา : จากการสำรวจ

ตารางที่ 4.43 (ต่อ)

การประเมินความเป็นเศรษฐกิจพอเพียงมี 15 ประการ	กลุ่มตัวอย่าง	คะแนนเฉลี่ย	ระดับปฏิบัติ
15. ให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรของกิจการ (ต่อ)			
15.8. เกิดจากภูมิปัญญาในท้องถิ่นภายในกิจการและการต่อยอด	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.84	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	4.21	ดี
15.9. ได้รับความรู้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์โดยภูมิปัญญาท้องถิ่นจากภายนอกกิจการ	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.72	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.79	พอใช้
15.10. มีการส่งบุคลากรไปศึกษาดูงานการพัฒนาผลิตภัณฑ์จากภายนอก โดยความริเริ่มของกิจการ	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	1.81	พอใช้
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.63	พอใช้
15.11. ได้รับความรู้ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์โดยการให้ความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ และบุคคลภายนอก	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	1.72	พอใช้
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.68	พอใช้
15.12. มีการปรึกษาหารือเพื่อแลกเปลี่ยนเทคนิคการผลิต	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.01	พอใช้
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.53	พอใช้
15.13. ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้องในการผลิตอย่างสม่ำเสมอ	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.64	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.53	พอใช้
15.14. สมาชิกเกิดการเรียนรู้ด้านเทคโนโลยีการผลิตภายในกิจการ	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.22	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	2.47	พอใช้
15.15. สมาชิกมีการเรียนรู้ด้านเทคโนโลยีการผลิตจากภายนอกกิจการ	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.62	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.53	พอใช้
15.16. มีการส่งบุคลากรไปศึกษาดูงานด้านเทคโนโลยีการผลิตจากภายนอก โดยความคิดริเริ่มของกิจการ	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	1.77	พอใช้
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.74	พอใช้
15.17. ได้รับความรู้ด้านเทคโนโลยีการผลิตโดยการให้ความช่วยเหลือจากเจ้าหน้าที่ของรัฐและบุคคลภายนอก	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.31	พอใช้
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	2.32	พอใช้
15.18. ก่อให้เกิดการพัฒนาบุคลากร	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.77	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	2.16	พอใช้
15.19. ช่วยกระตุ้นให้มีการพัฒนาความรู้ความสามารถของสมาชิกและครอบครัว	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.50	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	2.26	พอใช้
15.20. มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาปรับใช้	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.55	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	4.32	ดี
15.21. มีการสร้างความรู้ใหม่ต่อยอดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มี	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.97	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	4.00	ดี

หมายเหตุ : คะแนน 0 – 1.49 ต้องปรับปรุง 1.50 – 2.49 พอใช้ 2.50 – 3.49 ปานกลาง 3.50 – 4.49 ดี และ 4.50 – 5.00 ดีมาก

ที่มา : จากการสำรวจ

3. การประเมินการพัฒนาที่ยั่งยืน

สำหรับการประเมินการพัฒนาที่ยั่งยืน ประกอบด้วยทุน 4 ประการ คือ ทุนทางมนุษย์ ทุนทางกายภาพ ทุนสังคม และทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยพิจารณาในระดับกลุ่มและทำการเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยในแต่ละองค์ประกอบระหว่าง 2 กลุ่มวิสาหกิจชุมชนตัวอย่าง โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) การพัฒนาทุนมนุษย์

กลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มมีคะแนนเฉลี่ยโดยรวมด้านทุนมนุษย์อยู่ในระดับปานกลาง (2.57 คะแนน) โดยกลุ่มเกษตรกรผลิตปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพ มีคะแนนเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (2.97 คะแนน) ส่วนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรผลิตน้ำปูบ้านสันกลาง มีคะแนนเฉลี่ยโดยรวมด้านทุนมนุษย์อยู่ในระดับพอใช้ (2.16 คะแนน) (แสดงดังตารางที่ 4.44) โดยกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มมีการส่งเสริมให้สมาชิกกลุ่มได้เรียนรู้ และหาความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับการบริหารในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านองค์การ การผลิต การตลาด และเทคโนโลยีในการผลิต โดยมีการแลกเปลี่ยนความรู้ภายในกลุ่มจากที่ได้รับการอบรมหรือศึกษาดูงานจากหน่วยงานต่าง ๆ ส่งผลให้มีการพัฒนาความรู้ ความสามารถสมาชิกเพิ่มขึ้น รวมถึงทำให้คนในชุมชนได้เรียนรู้เกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจชุมชนมากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มยังไม่มีกิจกรรมที่เกี่ยวกับสวัสดิการในการดูแลเด็กและคนชรา เนื่องจากกลุ่มพึ่งก่อตั้งและมีรายได้ที่น้อย จึงทำให้คะแนนเฉลี่ยของระบบอยู่เพียงระดับปานกลาง

ตารางที่ 4.44 คะแนนการประเมินตนเองการพัฒนาทุนมนุษย์ของกลุ่มตัวอย่าง

การประเมินการพัฒนาที่ยั่งยืน ประกอบด้วยทุน 4 ประการ	กลุ่มตัวอย่าง	คะแนนเฉลี่ย	ระดับปฏิบัติ
1. การพัฒนาทุนมนุษย์	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.97	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปูฯ	2.16	พอใช้
1.1. ก่อให้เกิดการพัฒนาบุคลากร	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	4.20	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปูฯ	3.74	ดี
1.2. มีผู้ที่มีความสามารถในการพัฒนาผลิตภัณฑ์	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.68	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปูฯ	1.53	พอใช้
1.3. ก่อให้เกิดการจ้างแรงงานมากขึ้น	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.64	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปูฯ	2.53	ปานกลาง

หมายเหตุ : คะแนน 0 – 1.49 ต้องปรับปรุง 1.50 – 2.49 พอใช้ 2.50 – 3.49 ปานกลาง 3.50 – 4.49 ดี และ 4.50 – 5.00 ดีมาก

ที่มา : จากการสำรวจ

ตารางที่ 4.44 (ต่อ)

การประเมินการพัฒนาที่ยั่งยืน ประกอบด้วยทุน 4 ประการ	กลุ่มตัวอย่าง	คะแนน เฉลี่ย	ระดับปฏิบัติ
1. การพัฒนาทุนมนุษย์ (ต่อ)			
1.4. ช่วยกระตุ้นให้มีการพัฒนาความรู้ความสามารถของ สมาชิกและครอบครัว	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.61	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	3.68	ดี
1.5. ทำให้คนในชุมชนได้เรียนรู้เกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจ ชุมชนมากขึ้น	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	4.66	ดีมาก
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	3.53	ดี
1.6. มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาปรับใช้	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.35	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	4.26	ดี
1.7. มีการสร้างความรู้ใหม่ต่อยอดจากภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่มี	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.61	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	3.58	ดี
1.8. มีสวัสดิการด้านการศึกษา	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	1.93	พอใช้
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.16	ต้องปรับปรุง
1.9. มีสวัสดิการด้านสุขภาพอนามัย	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.07	พอใช้
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.11	ต้องปรับปรุง
1.10. มีสวัสดิการด้านการดูแลเด็กและคนชรา	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.55	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	0.00	ต้องปรับปรุง
1.11. มีการส่งเสริม/สนับสนุนด้านการศึกษา	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	1.77	พอใช้
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	0.32	ต้องปรับปรุง
1.12. มีการส่งเสริม/สนับสนุนด้านสุขภาพอนามัย	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	1.53	พอใช้
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	0.53	ต้องปรับปรุง

หมายเหตุ : คะแนน 0 – 1.49 ต้องปรับปรุง 1.50 – 2.49 พอใช้ 2.50 – 3.49 ปานกลาง 3.50 – 4.49 ดี และ
4.50 – 5.00 ดีมาก

ที่มา : จากการสำรวจ

2) การพัฒนาทุนทางวัตถุหรือทุนกายภาพ

องค์ประกอบด้านทุนทางกายภาพของกลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับพอใช้ (2.06 คะแนน) โดยของกลุ่มเกษตรกรผลิตปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพ มีคะแนนเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (2.74 คะแนน) ส่วนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรผลิตน้ำปุ๋ยบ้านสันกลาง มีคะแนนเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับต้องปรับปรุง (1.37 คะแนน) เนื่องจากมีการสะสมทุนทั้งที่เป็นตัวเงินและไม่เป็นตัวเงินน้อย เนื่องจากกลุ่มเพิ่งเริ่มก่อตั้ง มีกิจกรรมด้านการผลิตและกิจกรรมที่ก่อให้เกิดผลกำไรของกลุ่มค่อนข้างน้อย อีกทั้งยังไม่มี การวางแผนการใช้ทรัพยากร

และนำแผนปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม จึงทำให้คะแนนการประเมินด้านนี้ค่อนข้างต่ำ (แสดงดังตารางที่ 4.45)

ตารางที่ 4.45 คะแนนการประเมินตนเองการพัฒนาทุนทางวัตถุหรือทุนกายภาพของกลุ่มตัวอย่างฯ

การประเมินการพัฒนาที่ยั่งยืน ประกอบด้วยทุน 4 ประการ	กลุ่มตัวอย่าง	คะแนนเฉลี่ย	ระดับปฏิบัติ
2. การพัฒนาทุนทางวัตถุหรือทุนกายภาพ	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.74	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.37	ต้องปรับปรุง
2.1. มีเครื่องมือ เครื่องจักร และอุปกรณ์เพิ่มมากขึ้น	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.09	พอใช้
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.63	พอใช้
2.2. มีเครื่องมือ เครื่องจักร และอุปกรณ์เพิ่มมากขึ้น แต่สงวนไว้ใช้เพื่อการผลิตของกิจการเท่านั้น	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	1.99	พอใช้
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	2.37	พอใช้
2.3. มีเครื่องมือ เครื่องจักร และอุปกรณ์เพิ่มมากขึ้น และมีการให้ชุมชนได้สามารถร่วมใช้ได้ในบางโอกาส	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.31	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.63	พอใช้
2.4. มีการสะสมทุนที่เป็นตัวเงิน	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.93	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	0.58	ต้องปรับปรุง
2.5. ขยายกำลังการผลิตหรือลงทุนในเครื่องจักร อุปกรณ์ใหม่ ๆ ได้เพิ่มขึ้น ทำให้ใช้แรงงานในชุมชนได้มากขึ้น	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.57	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.47	ต้องปรับปรุง
2.6. มีการจัดสรรผลกำไรของกิจการไปใช้ในการสร้างหรือดูแลสาธารณสมบัติอื่น ๆ ในชุมชน หรือมีการลงทุนในกิจกรรมอื่น ๆ ในชุมชนมากขึ้น	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.57	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	0.53	ต้องปรับปรุง

หมายเหตุ : คะแนน 0 – 1.49 ต้องปรับปรุง 1.50 – 2.49 พอใช้ 2.50 – 3.49 ปานกลาง 3.50 – 4.49 ดี และ 4.50 – 5.00 ดีมาก

ที่มา : จากการสำรวจ

3) การพัฒนาทุนทางสังคม

การประเมินความยั่งยืนด้านทุนทางสังคมของกลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (3.39 คะแนน) โดยกลุ่มเกษตรกรผลิตปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพ มีคะแนนเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับดี (3.97 คะแนน) เนื่องจากกลุ่มมีความสามัคคีรักใคร่กลมเกลียวทั้งระหว่างสมาชิกและคนในชุมชนเป็นอย่างดี มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน แบ่งปันกัน มีความเป็นชุมชนแบบเครือญาติ และไม่มีการแข่งขันชิงดีกันระหว่างกลุ่มภายในชุมชนที่จะนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างกลุ่ม รวมทั้งกลุ่มยังมีส่วนช่วยลดต้นทุนทางด้านการเกษตร และช่วยให้

เศรษฐกิจของสมาชิกดีขึ้น นอกจากนี้กลุ่มยังมีการพัฒนาความสัมพันธ์ภายนอกองค์กร ด้วยการแลกเปลี่ยนความรู้และขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในขณะที่กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรผลิตน้ำปูบ้านสันกลาง มีคะแนนเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (2.81 คะแนน) เนื่องด้วยกลุ่มมองว่าการจัดตั้งกลุ่มนั้น ช่วยได้เฉพาะเรื่องการลดค่าใช้จ่ายและเพิ่มรายได้ โดยที่ไม่ได้มองถึงเรื่องการลดปัญหาสังคมหรือทำให้เศรษฐกิจชุมชนมีความเข้มแข็งขึ้น อีกทั้งยังไม่เน้นให้ความร่วมมือกับกลุ่มเครือข่าย ส่งผลให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมของกลุ่มกับชุมชนยังมีไม่มาก เมื่อเทียบกับกลุ่มเกษตรกรผลิตปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพ : ซึ่งการที่กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรผลิตน้ำปูบ้านสันกลางจะเพิ่มคะแนนด้านทุนทางสังคม จึงต้องอาศัยการเข้าหาชุมชน และการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มและสมาชิก รวมถึงกลุ่มกับชุมชนให้มากขึ้น มีการทำกิจกรรมของกลุ่ม โดยอาศัยความร่วมมือของสมาชิกมากขึ้น (แสดงดังตารางที่ 4.46)

ตารางที่ 4.46 คะแนนการประเมินตนเองการพัฒนาทุนทางสังคมของกลุ่มตัวอย่างฯ

การประเมินการพัฒนาที่ยั่งยืน ประกอบด้วยทุน 4 ประการ	กลุ่มตัวอย่าง	คะแนน เฉลี่ย	ระดับปฏิบัติ
3. การพัฒนาทุนทางสังคม	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.97	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปูฯ	2.81	ปานกลาง
3.1. ก่อให้เกิดการพัฒนาความสัมพันธ์ภายนอกองค์กร	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	4.03	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปูฯ	1.89	พอใช้
3.2. ไม่ทำให้เกิดการแข่งขันชิงดีกันที่นำไปสู่ความ ขัดแย้งภายในชุมชน	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.34	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปูฯ	3.47	ปานกลาง
3.3. ทำให้เกิดความร่วมมือกับกลุ่มอื่น ๆ ภายนอกชุมชน เป็นอย่างดี	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.31	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปูฯ	2.21	พอใช้
3.4. ให้ความสัมพันธ์กับกลุ่มอื่น ๆ ภายในชุมชนที่ดี ขึ้นด้วย	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	4.81	ดีมาก
	กลุ่มผลิตน้ำปูฯ	3.89	ดี
3.5. ช่วยลดปัญหาทางสังคมของชุมชน	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.57	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปูฯ	1.95	พอใช้
3.6. มีผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	4.76	ดีมาก
	กลุ่มผลิตน้ำปูฯ	3.47	ปานกลาง

หมายเหตุ : คะแนน 0 – 1.49 ต้องปรับปรุง 1.50 – 2.49 พอใช้ 2.50 – 3.49 ปานกลาง 3.50 – 4.49 ดี และ 4.50 – 5.00 ดีมาก

ที่มา : จากการสำรวจ

4) ทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

คะแนนประเมินความยั่งยืนด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของกลุ่มตัวอย่างมีคะแนนเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับพอใช้ (2.42 คะแนน) โดยกลุ่มเกษตรกรผลิตปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพ มีคะแนนเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (3.23 คะแนน) เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างไม่มีการใช้ทรัพยากรในกระบวนการผลิตที่ก่อให้เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม โดยกลุ่มมีแนวคิดที่เน้นการลดการใช้สารเคมี และให้สมาชิกเปลี่ยนมาใช้ปุ๋ยอินทรีย์ชีวภาพ โดยการผลิตเอง นอกจากนี้ยังมีการสร้างทรัพยากรใหม่ขึ้นในชุมชน เช่น มีโครงการให้ความรู้และหนุนเสริมการเลี้ยงสัตว์ในกลุ่มสมาชิก เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามกลุ่มฯ ยังขาดการจัดการเกี่ยวกับทรัพยากรในชุมชน เช่น การดูแลรักษาป่า ซึ่งเป็นแหล่งอาหารทางธรรมชาติของชุมชน ส่วนกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรผลิตน้ำปูบ้านสันกลาง มีคะแนนเฉลี่ยโดยรวมอยู่ในระดับพอใช้ (1.62 คะแนน) (แสดงดังตารางที่ 4.47) ซึ่งแม้ว่ากลุ่มจะไม่มีการใช้ทรัพยากรที่ก่อให้เกิดปัญหากับสิ่งแวดล้อม และยังให้ความสำคัญด้านการผลิตที่เน้นการใช้วัตถุดิบ คือ ปุ๋ยนา ที่เป็นศัตรูที่สำคัญของพืชหลักของสมาชิกในชุมชน คือ ข้าว และใช้พืชสมุนไพร แต่เนื่องจากกลุ่มไม่มีกิจกรรมในการลงทุนฟื้นฟูหรือสร้างทรัพยากรขึ้นมาทดแทนหรือเพิ่มเติมได้ และไม่มีกิจกรรมเกี่ยวกับการวางแผนการใช้ทรัพยากรที่เป็นรูปธรรม จึงทำให้กลุ่มฯ มีคะแนนน้อยกว่าเมื่อเทียบกับกลุ่มเกษตรกรผลิตปุ๋ยหมักอินทรีย์ชีวภาพ

ดังนั้นทั้งสองกลุ่มตัวอย่างจึงควรต้องมีกิจกรรมกลุ่มในการฟื้นฟูหรือสร้างทรัพยากรขึ้นมาทดแทน เช่น การเลี้ยงปุ๋ยนา และการเลี้ยงหมู ไก่ และโค เป็นต้น และมีการสร้างทรัพยากรใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นในชุมชน เช่น เพิ่มพื้นที่ในการปลูกป่า เพื่อให้คนในชุมชนได้มีแหล่งทรัพยากรใหม่ ๆ ไว้ใช้ นอกจากนี้ยังต้องมีการวางแผนร่วมกันและนำไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อที่จะเพิ่มคะแนนในด้านนี้ของกลุ่มให้สูงขึ้นต่อไป

ตารางที่ 4.47 คะแนนการประเมินตนเองการพัฒนาทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
ของกลุ่มตัวอย่างฯ

การประเมินการพัฒนาที่ยั่งยืน ประกอบด้วยทุน 4 ประการ	กลุ่มตัวอย่าง	คะแนน เฉลี่ย	ระดับปฏิบัติ
4. การพัฒนาทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.23	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.62	พอใช้
4.1. กระบวนการผลิตมีผลทำให้ทรัพยากรที่ใช้แล้วหมด ไป ภายในชุมชนลดลง	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.70	ปานกลาง
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.21	ต้องปรับปรุง
4.2. กระบวนการผลิตมีผลทำให้ทรัพยากรที่ใช้แล้วหมด ไป ภายนอกชุมชนลดลง	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.26	พอใช้
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	0.32	ต้องปรับปรุง
4.3. มีการมีการพัฒนาให้ใช้ทรัพยากรน้อยลง แต่ได้ ผลผลิตเท่าเดิม/มากขึ้น	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.26	พอใช้
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	0.58	ต้องปรับปรุง
4.4. ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม เช่น อากาศเสีย กลิ่น ฝุ่นละออง น้ำเสีย เสียงดัง ขยะ อุบัติเหตุ เป็นต้น	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.68	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.61	พอใช้
4.5. มีการจัดการเกี่ยวกับทรัพยากรในชุมชนเป็นพิเศษ	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.66	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.26	พอใช้
4.6. มีความพยายามรักษาสภาพแวดล้อมให้อยู่ในสภาพ เดิม	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	4.23	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	2.68	ปานกลาง
4.7. มีการลงทุนเพื่อฟื้นฟูหรือสร้างทรัพยากรขึ้นมา แทนที่ เช่น ปลูกป่า อนุรักษ์พันธุ์ปลา	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	3.56	ดี
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	3.21	ปานกลาง
4.8. มีการรักษาสภาพแวดล้อมในชุมชนให้ดีขึ้น	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	4.65	ดีมาก
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	2.16	พอใช้
4.9. มีการสร้างทรัพยากรใหม่ ๆ ขึ้นในชุมชน	กลุ่มผลิตปุ๋ยหมักฯ	2.03	พอใช้
	กลุ่มผลิตน้ำปุ๋ยฯ	1.53	พอใช้

หมายเหตุ : คะแนน 0 – 1.49 ต้องปรับปรุง 1.50 – 2.49 พอใช้ 2.50 – 3.49 ปานกลาง 3.50 – 4.49 ดี และ
4.50 – 5.00 ดีมาก

ที่มา : จากการสำรวจ

